Spisy
Fr. Jar. Rubeše.

LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF ILLINOIS
AT URBANA-CHAMPAIGN

891.86
R82
I1894
v.1

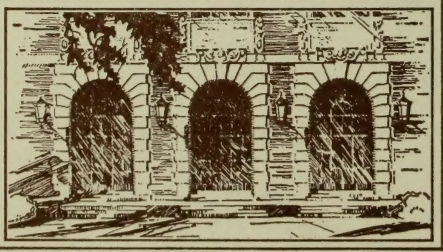

I/II. 30/

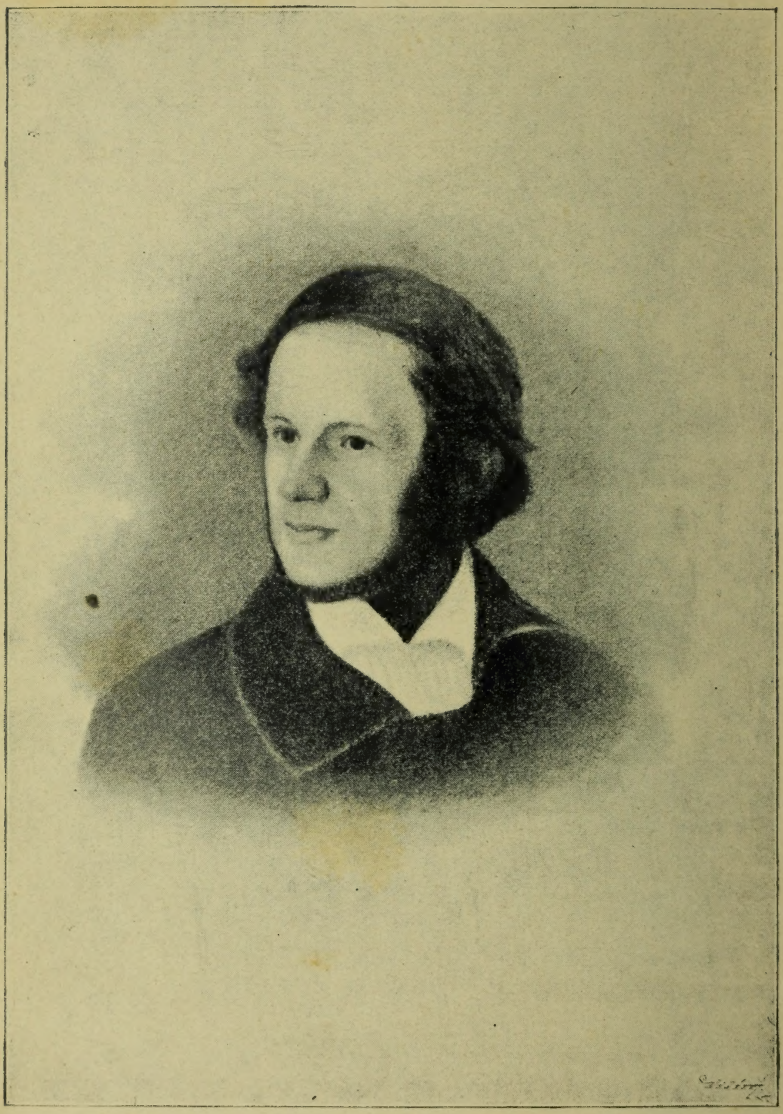

František Jaromír Rubeš.

SPISY

FRANT. JAROMÍRA RUBEŠE.

DÍL PRVÝ.

POVÍDKY, POVĚSTI A OBRAZY ZE ŽIVOTA.

V PRAZE 1894.

NÁKLADEM KNIHKUPECTVÍ ALOISA HYNKA.

Tiskem Rudolfa Weisse v Praze.

891.86
R82
I 1894
v. 1

PAN AMANUENSIS NA VENKU,

ANEB:

PUTOVÁNÍ ZA NOVELOU.

Rubeš I.

Tiskem Rudolfa Weisse v Praze.

Absolvovaný právník.

»Dokonáno jest!« vzdychl jsem si, když jsem s právnickým absolutorium v pravici, naši *almam matrem Carolinam* na čisto opouštěje, ponejprv co absolvovaný právník v Železné ulici se objevil. »Dokonáno jest!« vzdychl jsem si ještě jednou a srdce mne zabolelo, a já věděl proč; ach, já to již tenkrát ve všech žilách cítil, že jsem jen proto pobožnou: »Z hlubokosti své těžkosti« skončil, bych si mohl pohodlněji světskou: »V samotě když sedím a se soužím —« zazpívat.

Těmito smutnými písněmi se obíraje, ubíral jsem se domů. Tuze po juristicku jsem ale as nešel; neboť stoje již před svým obydlím, teprv jsem pozoroval, že jsem celé Velké náměstí a skoro celou Dlouhou třídu již byl přešel.

Pomalounku bral jsem se po tmavých schodech do světničky, v níž to jsem ze všech obyvatelů toho domu, ač nikoli nejblíže u nebe, ale nejdál aspoň od země, dny života svého trávil.

Přišed do světničky hodil jsem absolutorium na postel, a zapáliv si dýmku, posadil jsem se na kufr, abych si po dvanáctileté pouti odpočinul.

»A kam teď, Prášile?« ptal jsem se po dlouhém mlčení sám sebe, »kam teď?« — Dvanácte let jsi studoval, a teď sedíš, a nebude-li o tebe pan Štika stát, budeš teprva sedět! Kam potom?« — Tu se mi začalo teprva pod lebkou rozednívat; tu jsem teprva viděl, jak malý to ještě slon — absolvovaný právník; tu jsem se teprva přesvědčil, že nebe všude nezačíná, kde se očistec končí. — Tak je to: čím menší člověk, tím pro něho na světě méně místa.

Hezkou chvíli jsem tak hezky seděl; věda ale dobře, že člověk a zvláště člověk jako já, sezením daleko nepřijde, nechal jsem sezení a začal jsem své explikace vázat a do kufru ukládat. — »Již se s vámi na vždy rozloučím!« vzdychl jsem si, ukládaje poslední svazek; bol mi sevřel srdce, jako bych svůj chudinký ráj byl pochoval, a duše má se počala v černé moře minulosti mé hlouběji potápět. Dlouho spočívaly zraky moje na těch uložených papírech, které mi z mnohé zlaté doby papírovou udělaly, a předce jsem se s nimi nemohl rozloučit —

Již se sberu, jak sluší na muže,
Kufr zavru, klíček vytáhnu;
Kteréž ale srdce surové
Ještě jeden pohled hanět může?

Tak je člověk, jsou-li dny života jeho pusté; i s metlou, která radosti od něho odháněla, nerad se loučí.

Já si nemohl pomoci, já musel ještě jednou kufr otevřít. Otevru a podívaje se ještě jednou jako nešťastný vítěz na svého svázaného nepřítele řekl jsem: »Odpočiňte v pokoji!«

»Amen!« doložil za mými zády silný mužský mně povědomý hlas. Já se leknu, víko spustím a ohlednuv se, spatřím svého toužebně očekávaného spolužáka Štiku, jenž se na mne, mezi dveřmi stoje, potutelně usmívá.

»Jak pozoruji,« jal se můj vítaný host mluviti, »přicházím již po pohřbu. Co škodí! Ale co to znamená, příteli Prášile? tyf koukáš jako přátelé u hrobu. — Styď se! Dnes dostane absolutorium a kouká jako zaklená princezna z holubníku. Hlavu vzhůru — tak! — hezky jako panenka. Nyní připrav srdce své a poslouchej, co ti bude Antonín tvůj ohlašovat.«

»Jak? ty snad již —«

»Mlč a čekej, až bude vyložíno!« zakřikl mě můj hovorný přítel, a dělaje mi hlubokou poklonu, deklamoval dále: »Antonín Štika činí

panu Antonínu Prášilovi, amanuensisovi u pana doktora Štiky, svou nejponíženější poklonu!«

Mně bylo, jako bych z očistce do sedmého nebe byl letěl, když jsem tato milostná slova zaslechl; i padl jsem příteli okolo krku a srdečně jsem mu děkoval. Můj přítel se usmál a řekl s komickou vážností: »Co Štika slíbí, to Štika splní!«

»Co říkal tvůj strýc,« ptal jsem se radostně svého protektora, »když jsi mu žádost svou přednesl?«

»Co říkal? Neříkal napřed nic, šňupl si na to několikrát, svraštil čelo a pohledl na mne, jakoby říci chtěl: »Antoníne, to nemůže být!« — Antonín mu ale dokázal, že to může být. Všecka stavidla své výmluvnosti vytáhnuv, začal jsem mu jako Mirabeau do svědomí hřímat: »To je vám znamenitý právník, s Papinianem chodí spat a s Ulpianem vstává, všecky paragrafy má v prstech, toho největšího juristu vstrčí do kapsy, a k tomu všemu píše ještě novely!« Bratře, kdybys mě byl slyšel, byl bys řekl: To je Ciceronova výmluvnost v Štikově fráčku sama! — Věř, bratře, já ti dělal z retoriky *tentamen rigorosum!*«

»Co ti ale připadlo, udělat ze mne novelistu?«

»Já si nevěděl jiné pomoci; novela je ta jediná slabá stránka mého strýce — a ta je silná.«

»Tomu nerozumím.«

»Hned tomu budeš rozumět; slyš! Strýc miluje tetičku z celého srdce svého, tetička miluje strýce ze vší duše své, novely ale ještě více: následovně musí strýc, nechce-li míti v domě dlouhou chvíli, každý měsíc čerstvou novelku sehnat, a kdyby ji měl sám udělat.«

»A co tomu řekl tvůj laskavý strýc?«

»Můj laskavý strýc se na mne podíval, jako by mě ještě jak živ nebyl viděl, a řekl: »Že píše také novely? Hm, hm — netoulá se rád po hospodách?« — »Ach, můj zlatý strejčínku —« rokuji statečně dále — »to je snad jeho jediná chyba, že je dvanácte let v Praze a že ještě neví, jak Pražská hospoda uvnitř vypadá.«

»Já ho tedy přijímám, ačkoli ho neznám,« řekl po chvíli strýc.

»Zejtra pojedu na statek, ať se u mne asi za dvě neděle ohlásí a hned i nějakou novelu přinese.«

»Já neopomenul hned na to strýce popadnout okolo krku, při které příležitosti jsem mu tak vřelé políbeníčko vlípl, že na jeho upřímnost tak brzo nezapomene.«

»Ach, Bože, já ani nevím, jak mi je!« zvolal jsem radostně. »Jak se ti zavděčím, jak tvému panu strýci — ač ho ještě ani nemám čest znát!«

»Ta čest se ti může hned státi,« přejal můj hovorný přítel slovo. »*Tetinku Rozmarinovou* jsi četl. Udělej z tetinky advokáta, dej mu na hlavu ošumělý klobouk, na nos stříbrné brejle, do vesty zlatou pikslu, do pravé ruky hůl, do levé repliku, a máš mého rozmarinového strejčínka celého. Anebo počkej, ještě líp. Podívej se na mne; takový exemplář, jako já jsem, jest také můj strýc; o něco starší vydání, toť se ví ex hypothesi; a lišíme se jedině tím ještě, že nás každého jiná filosofie drží. On miluje totiž *Labyrint světa*, já *ráj srdce;* on *pivoňky*, já *pivo*, on *Bílou paní*, já *pana Bílého*, hostinského; on *Kollára*, já *Minu*, a dobrá duše je ti — kdybys mu řekl o rukavici, plášť ti dá; ty budeš mít u něho časy, proti nimž Galašovi časové pravé nečasy budou! věř, každý týden prožiješ u něho sedm zlatých věků, a nebudeš vědět, který byl zlatější.«

»Všecko je to překrásné,« řekl jsem ku příteli, »ale ta novela —«

»Ta ti dělá vrtochy?« zvolal přítel. »Zejtra jedeš beztoho na čerstvé povětří; vem oči do ruky, koukej a piš, co uvidíš; napni uši a piš, co uslyšíš. Vyvol nějaké utěšené oudolí, z jedné strany ves, z druhé háj, ve vsi nech zvonit klekání, v háji kukat kukačku; popisuj modré oči myslivcovy dcery, konšelovu zelenou vestu a kantorův červený nos. Před zámkem si vykračuje důchodenský písař a hvízdá si, z vikýře vykukuje vrátného schovanka a zívá. Nech se to křížem zamilovat, naházej do toho marcipánových srdcí a perníkových kominíků, slzí a smíchu, tance a mrzutosti, k tomu ober ještě trochu Lafontaina, Kramra a Spiessa a jak se ti spiritusi všickni všudy jmenují;

pak, aby to bylo předce trochu poetické, nahrň do toho slov, kterým ani sám rozuměti nebudeš, a neudělej k tomu žádného konce: tak máš po strachu. Kdyby ale tvá novela tiskem vyjít měla, neopomeň dříve po kavárnách a hostincích pilně se ohlídnout, sice se ještě na svá mladá kolena dočkáš kritiky: »Pan Prášil není a nebude novelistou.« Mohl bych toho ještě napovídat, že bys dlouhou chvílí umřel; nemohu ale, srdce nedá pro upřímnost: musím letět sestře koupit klobouk a rukavičky — dobrý bude zlatý stříbra profitu na rozloučenou s Prahou, pak musím ještě pana mistra krejčovského ze smrtelných ouzkostí vysvobodit: on ví, že jedu pryč, a já vím, že mu to hrozně malé potěšení dělá, že se s ním nepřicházím rozloučit; pak musím ještě paní tetě oznámit, že nepřijdu k večeři, a nota bene! k své Bábince jít a povědĕti, jak mi již dnes žalostí srdce puká, že ji zejtra snad na věky opustím. Měj se dobře, Prášile; večer se uvidíme U červeného raka. *A Dio,* pane amanuensise!« Poklonil se a odkvapil.

Veselé loučení.

Zaplativ si na dostavníku místo, šel jsem za tichého soumraku do Kopřivové ulice, a právě tlouklo osm hodin, an se mi nad vysokými vraty červený rak nad zeleným věncem v celé své slávě objevil. Vejdu do hostince, tu bylo ještě jako na popeleční středu v kapse masopustního hrdiny.

»*Wünsch guten Abend!*« přivítal mě již obstárlý krčmář, trochu se pokloně a čepičku na půl kola pozvedna. »*Wünschen sie Bier?*«

»*Bier,*« odpověděv, usadil jsem se do kouta tak, abych mohl dobře na dvéře vidět.

»Leny!« zvolal pan hospodský, že ho mohli za devátou zdí slyšet, a obrátiv se ke mně s malou poklonkou přívětivě řekl: »*Kommt gleich!*«

Sotva však to dořekl, rozlítnou se na druhém konci světnice dvéře a jimi přiletí as osmnáctileté děvče s havraními kudrlinkami a se strakatou zástěrkou s kapsičkami, lehounkými kročky se ke mně přitočí, a z korálových rtů se jí utěšeně vyvinulo:

»*Schaffen Sie Krügel?*« při čemž se milostně trochu zastyděla.

»*Krügel!*« byla má odpověď.

»*Gleich!*« prohodila dívka a zmizela. Hezké děvče, pomyslím si, a zapálím si od svíce, přede mnou na stole hořící, dýmku, kterou jsem si byl doma již nabil, a počnu kouřit.

Leninka byla tu s pivem hned, a postavivši džbánek se skleničkou na stůl, usadila se u dveří.

Hezounká Leninka vroubila punčošku, pan hospodský chodil sem a tam, jakoby, když hodně mrzne, na stráži stál, já kouřil a díval jsem se, co se bude dále díti.

Dlouho nikdo nepřicházel, a čím více čas ubíhal, tím více na mne přicházely tesknosti prázdné hospody. Poušť se teprv v celé své hrůze ukáže, když je v hospodě; když v prázdné hospodě sedím, tu mi přichází, jakoby tu duše zde zemřelých radostí strašily, hledíce na opuštěného hosta vyhořelými zraky ztřeštěných snů, které tu byli hejřilové opustili.

Pomalu se začali páni hosté trousit a duchové zmizeli; pan hospodský dělal ostřejší poklony, Leninka vítala, div si jazejček nepolámala, a lítala do sklepa, div si nožky neuběhala. Klobouky se začaly po chvíli na hrabicích již mačkat, pro hovor a smích nebylo již slova slyšet; já se již do druhého džbánku s těžkým srdcem pouštěl, a ještě se ani jediný známý obličej zrakům mým nezjevil. Najednou se strhne v průjezdu křik a rachot, a moji zlatí bratříčkové pod správou mého protektora vesměs *in dulci jubilo* tuť!

Zpívali:

»Hola, kde je sklepnice,
že nám nenalívá!
Z vyprázdněné sklenice,
smrt a ďas se dívá.

Hola, kde je sklepnice,
kde je něco na ni?
Proč neplní sklenice,
když jsou tady páni?

Pivo, pivo, pivo sem!
Chceme žízeň plašit;
sic tu žízní zahynem
a pak budem strašit.«

»Leny! Leny!« volal pan hospodský, div si plíce nevykřičel, hluboké poklony veselé společnosti mezi tím dělaje. V tom okamžení přilítla také čiperná Lenka, s kterou po tu celou píseň jeden nosatý pán něco velmi moudrého rozprávěl, a jako z krásného sna vytržena ptala se ostýchavě hrdličím hlasem:

»*Schaffen sie Krügel?*«

»To se rozumí, ňákého ale rozumného; přineseš-li melirované, poneseš ho zpátky!« volali veselí bratříčkové, a podávajíce mi pravice své, oblehli stůl, u něhož jsem seděl.

Společnost naše skládala se ze sedmi údů, z tří bývalých právníků: mne, veselého Štiky a hubeného Konopáska, ze dvou mediků: pana Soukalíka s kníry a pana Vendelína bez knírů, z pana Chrousta, básníka s červenou tváří, a pana Louskala, gramatisty s červeným nosem.

Soukalík: »Kdo je to děvče? Já ji tu ještě neviděl.«

Konopásek: »Nemohu sloužit, neměl jsem ještě potěšení jak se patří ji vidět.«

Vendelín: »Jestli že mne zrak *netajšoval*, je to ňáký rekrut.«

Štika: »Švarné děvče, ač jsem ji jen pozadu zahlídl.«

Chroust: »Krása je ze všech stran krásná.«

Vendelín: »Dobře máš, Chroust, jako pivo se všech stran mokré.«

Louskal: »Ó, náš Vendelín mívá krátké, ale jadrné nápady!«

Vendelín: »Mohutné, Louskale, mohutné!«

Soukalík: »Ticho! Leninka již přináší pivo, můžeme si na ni posvítit.«

Chroust: »Ovšem že, krása miluje světlo.«

Konopásek: »Rozum mhu.«

Vendelín: »Ne vždycky, Konopásku, ne vždycky.«

Štika: »Aj, z našeho Vendelína se začíná dělat, jak pozoruji, přítel osvěty.«

Konopásek: »Iluminac, bratříčku, iluminac — není-li pravda, Vendelínku?«

Vendelín: »Máte pravdu, páni právníci musejí mít pravdu, a kdyby ji neměli, musejí si ji udělat. — Ale, Leninko, kdy pak to pivo —«

»Tu jsem!« zašeptala Leninka, stavíc tři džbánky na stůl, a chtěla uklouznout.

»Ne tak!« zvolal švitořivý Stika, reterující dívku za ruku uchytiv, »tak se u nás nehraje. Sem k světlu, af přece vidíme, jaké růže na tvářích naší Heby kvetou.«

Zdráhající se ale Leninka odvrátivši hlavičku od slavné společnosti, schovala bradičku za strakatou zástěrku, jak se na každé spořádané děvče sluší a patří. Ale švihlý pan Štika udělal krátký proces, strhnul Leninee s očí zástěrku, podíval se jí čiperně do očí, ostal na ni hledět a zvolal: »Kýho šlaka, af mě husar, Dorotko! kde ses tu vzala — co tu děláš?«

Soukalík: »Co pak třeští?«

Konopásek: »Nechte ho; měsíce přibývá.«

Štika: »I to bych se byl spíše smrti nadál, nežli že tady naši černookou Dorotku najdu!«

Vendelín: »Vidíme, kdo by si to byl pomyslil!«

Štika: »Ale Dorotko —«

Soukalík: »Nenadávej jí — vždyť se jmenuje Leninka!«

Štika: »Leninka? Aj, aj, — — jak pak již dlouho?«

Leninka: »Ba již od rána.«

Štika: »Od rána? — *Was der Teufel!* a kdo pak tě tak pokřtil?«

Leninka: »Náš pán; on povídal, že je Dorotka horácké, a sem že chodí páni.«

Vendelín: »To má skoro pravdu.«

Soukalík: »Kdo by to v tom starém půlsudu byl hledal! Já myslil vždycky, že umí jen pivo křtít, a on také Dorotky.«

V tom zaklepal někdo na džbánek.

»Leny!« zavzněl hospodského hlas; Leninka se vytrhla z ruky svého mladého starého známého, a letěla tam, kde její přítomnosti více potřebí bylo.

Štika: »Lef, lef, holubičko má, abys neměla na jeden den křtiny a biřmování!«

Soukalík: »Nějaká dobrá dívka!«

Louskal: »A kde pak se seznámil pan Štika s tou holubičkou?«

Štika: »V Jedlovicích o minulých prázdninách o posvícení; ona byla u muziky jakožto nef paní hospodské tím, co se u nás říká královnou plesu, a proto mojí tanečnicí.«

Vendelín: »Tanečnicí? Podívejme se, kdoby si to byl pomyslil; i tof bychom se jí měli zeptat! Panno Leninko!«

Leninka: »Ráčíte poroučet pivo?«

Konopásek: »To je protekce: jak Vendelín hne jazykem, již celý svět se ptá: chce-li pivo.«

Vendelín: »Ano, ano.«

Leninka: »Tedy neráčíte poroučet?«

Vendelín: »Neráčíme.«

Štika: »Já ale ráčím poroučet, abys tu ostala. Pověz pak mně, Dorotko, jak jsi na tu šťastnou myšlénku přišla, anebo kdo ti tu zlatou radu dal, abys opustila Jedlovice — a šla do Prahy?«

Leninka: »Paní teta.«

Štika: »Paní teta? Aj, aj — a proč pak?«

Leninka: »Abych prý dostala v Praze nějakou polituru.«

Štika: »Polituru? Ah? to je jiná, andílku! Ovšem, v Praze je mnoho lidí, kteří polirujou, těch ale ještě víc — kteří lakýrujou. — Mně se, mně se, mně se ale všecko zdá, že v té polituře, kterou ty mě chceš olakýrovat, jiný špiritus vězí. Není-li pravda, Dorotko? Milá holka, ty mě neopiješ rohlíkem, a abys mě učila z kamnovce vlky vyvádět, k tomu ses narodila tuze malá. Takoví lidé, jako já jsem, ti si nedají tak snadno na nose kanafasy malovat. — Není-li pravda, některý z těch hezkých panáčků se zelenými výložky, kteří leželi v Špačkově? Umím hádat, Dorotko?«

Leninka se zapýřila, sklopila oči a chtěla se pěkně poroučet, čemu ale pan Štika na žádný způsob nechtěl rozumět.

Leninka: »Ach, račte mne pustit, já musím nalívat; páni volají.«

Štika: »Nech pány volat, a poslouchej moudré řeči, tak brzo je zase slyšet nebudeš. Není-li pravda — ta lískovka s bílým řemínkem a ty zelené výložky? — Inu, jakž jinak, panenky louskají rády lískové oříšky, a husičky chodí rády po zeleném; k tomu štíhlý chlapíček, že by ho mohl přeštípnout — toť nemůže být pro hezkou panenku krásnějších myšlének, a jedna z nich by postačila padesátiletý rozum nejpobožnější panny na rub obrátit — není-liž pravda, Dorotko?«

Leninka: »I já nevím.«

Štika: »Že nevíš? Ó, ty ještěrko! však ty víš dobře, co nechceš vědět.«

Leninka: »Prosím — račte mne pustit! — pán bude hubovat.«

Štika: »Ať hubuje, alespoň bude něco dělat! — Počkej, já ti musím tu historii ještě dopovědít.«

Leninka: »Já ji už nechci slyšet! Račte mi raději povědít, jak se máte!«

Štika: »Zle milá holka, zle! peněz dost — a žádnou žízeň. Loni jsem vypil ještě půl pinty najednou, a letos již jen celou pintu na dvakrát. — A jak pak se máš ty, holubinko?«

Leninka: »Já? ach! — pořád mě hlava bolí.«

Štika: »To je od studií! — A srdéčko ne?«

Leninka: »Jestli poroučíte — také.«

Štika: »To je láska.«

Leninka: »To snad ne!«

Štika: »To snad ano. Vendelíne, pověz jí, proč ji hlavička zabolívá!«

Vendelín: »Hned, jen vezmu ještě *kadenc.*«

Na to udělal ze skleničky notný doušek a počal zpívat:

»A já vždycky, proč mě
má hlavička zabolívá,
a já vždycky, proč mě
má hlava bolí.«

Konopásek: »Pro všecko na světě, Vendelíne, udělej as na tři hodiny pausu; já již dostávám zapálení mozku.«

Vendelín: »Neboj se, Konopásku, neboj, tvůj mozek se ti nezapálí.«

V tom někdo klepal — děvče se odtrhlo a odběhlo.

Soukalík: »Jdi k šípku, zpropadená ještěrko!«

Štika: »A ty, Konopásku! kde pak jsi nechal Karlíka?«

Konopásek: »Jdi s ním; nejmíň padesátkrát jsem mu řekl: Máš přijíti k Červenému raku. — »Už jsem to slyšel!« byla vždy jeho odpověď. Za šňupec tabáku nestojí, co se zamiloval.«

»Zamiloval? haha!« smáli se veselí bratříčkové.

»Karlíček se tedy zamiloval?« opětoval si pan Štika. »Hleďme, hleďme!«

Vendelín: »Smiloval se Pán Bůh nad rakem.«

Soukalík: »Já vždy myslíval, že by se ani zamilovat nedovedl.«

Chroust: »Nedovedl? hahaha! milý brachu!

Před láskou tě neochrání
ani líky ani práva,
ani moudrost ani sláva,
ba i ani prázdná hlava.

Kde vzal ale kdy? to je jiná otázka.«

Vendelín: »Bezpochyby kde ho jiní berou, když se jim ho nedostává.«

Štika: »A jeho Dulčinea?«

Konopásek: »Je z venku.«

Štika: »Možná, on míval časem poetická intervalla.«

Vendelín: »A zůstává také venku?«

Konopásek: »Ovšem.«

Vendelín: »Ah, to je laciná láska.«

Štika: »Znáš ji, Konopásku?«

Konopásek: »Znám ji — hezké děvče, modrooká, z bledé várky, ještě ale učiněné děcko, sotva je jí sedmnáct let.«

Soukalík: »To neškodí, ona si pospíší, a Karlíček bude mít přece tolik rozumu, že počká.«

Konopásek: »Je bohatého mlynáře jediné dítě a jmenuje se Julinka.«

Vendelín: »Julinka? Vidíme, kdo by si to byl pomyslil!«

Soukalík: »A co dělá Karlíček?«

Konopásek: »Píše na papíře se zlatou ořízkou psaníčka — trhá je a píše zas jiná, kupuje almanachy, maluje srdéčka s plamínkem a křidélkoma a učí se: »Kdyby krásná Lína moje byla« nazpamět.«

Vendelín: »Inu, láska není žádný kropáč.«

Štika: »Lásko, lásko, ó ty — Chroustc, odříkávej dále!«

Chroust:

»Tóne citů našich nejsvětější,
číše zlatá jeduplné slasti,

tesknych rájů, blahých pekel vlasti,
myšlénko ty ze všech nejjasnější!
Hvězdo jasná v pusté noci naší,
poesie v prose zemských dnů,
nejkrásnější z nejkrásnějších snů,
bůže dobré, jehož milost straší.«

Štika: »Lépe, Chrouste, lépe!«

Vendelín: »Nechte ho, nemaťte mu koncept; blázen, kdo dělá líp, než umí.«

Štika: »Tedy dál, milý Chrouste, a neteče-li to, nahni, my jsme již na básně zmála navyklí.«

Mezi tím se otevřely dvéře a přes práh vkročil velký, as čtyřiadvacetiletý, bledý, černovlasý jinoch, vyšňořen dle nejnovějšího kroje.

Soukalík: »Ah! — My o vlku, a vlk za humny. Pozdrav tě Bůh, Karle!«

Vendelín: »*Humillimus, celeberrime!*«

Štika: »I pěkně vítám! Pánové, tuto čest mám představovat pana Karla Dubského, nastávajícího doktora v lékařství. Kdo nebude moci umříti, pošli si jen pro něho! — Pane doktore, tu je slavná naše společnosť, a tuto« (ukazuje na mne) »mám čest, představovati dva pány v jedné osobě: pana amanuensisa mého strýce a pana novelistu mé tety.«

Dubský: »Však je dobře, pane Štiko! A co ty tu děláš, Prášile?«

»Loučím se,« zněla odpověď.

Vendelín: »Prášil? Ten odpočívá, aby mohl zejtra zahálet.«

Štika: »Ale, Karlíčku, proč pak tak pozdě?«

Dubský: »Kdo za vámi do hospody pozdě přijde, přijde vždycky ještě dost brzo.«

Soukalík: »I podívejme se! Kdo by si to byl pomyslil, že se z Karlíčka, co přestal milovat humores, udělá humorista!«

Vendelín: »Leninko! Panu doktorovi za čtyry krejcary.«

Dubský: »Vendelíne, Vendelíne! už jsi ji zas ulovil?«

Konopásek: »To ještě je ta včerejší.«

Vendelín: »Konopásku, pozor, af jsme dobří!«

Konopásek: »Posvěť si, abys nemluvil po tmě!«

Soukalík: »Ovšem, mohl by si zlámat jazyk.«

Dubský: »Ba!«

Vendelín: »Karlíčku, z tebe mluví láska.«

Dubský: »A z tebe žízeň.«

Vendelín: »Kdo ví, Karlíčku, kdo ví; proto tě mám ale přece rád, ty jsi přece hodný; někteří pánové si ale myslí, že — nu ovšem, někteří pánové mají mnoho v hlavě.«

Dubský: »A někteří často.«

V tom přijde Leninka, postaví pivo na stůl, vytáhne z kapsy nějaký papír, obrátí své černé oči na pana Štiku a začne prosebně: »Pane Štiko!«

Štika: »Co chceš panu Štikovi?«

Leninka: »Já bych prosila — neračte vědět, kde tu zůstává ten, co písničky tiskne?«

Štika: »Vím; co pak mu chceš?«

Leninka: »Když jsem jela z Jedlovic, dal mi náš Zazvonil tuhle písničku, abych ji tu dala tisknout.«

Štika: »Sem s ní!«

Na to rozevřel papír a posadiv se do řečnické posice, zvolal: »Ticho! Nový básník se škrábe na český Parnas.«

Chroust: »Šťastnou cestu!«

Konopásek: »Podívejte se, má-li pod paždím gramatiku.«

Štika: »Ticho! Chrouste, pozor! (Čte.) »Ju—lin—ka.« Dobře! »Julinka—ml—ml—« Ten pan Zazvonil musí být znamenitý člověk! On píše ještě hůř nežli já.«

Leninka: »On je u nás ponocným.«

Štika: »Ponocným?«

Soukalík: »Zas jeden pěvec, jehož publikum dřímá.«

Štika: »Ticho! »Julinko ml—ml—« Šlak aby to četl!«

Soukalík: »Dej sem tu Julinku, a jdi k tomu, kdo tě číst učil, aby ti navrátil sobotáles.«

Štika: »Tobě? Ne, tobě nedám Julinku, ale Karlíčkovi ji dám, do jeho oboru patří Julinka. Není-li pravda? Karlíčku, tu máš a čti.«

Dubský vezme list, podívá se lhostejně naň, rozevře ho, nahlídne lépe do něho, lekne se, čte běžně a zbledne. »Ó šťastná náhodo!« zvolá, složí papír, strčí jej hbitě do tobolky, popadne klobouk, hodí peníze na stůl a letí ze dveří.

My zůstali druh na druha koukat, jako by byl každý s jiné hvězdy spadl.

Soukalík: »Co pak se mu stalo, že se tak najednou splašil?«

Vendelín: »Já jsem v Jiříkově vidění.«

Lenynka: »Má písnička!«

Louskal: »Je ta tam.«

Štika: »Ale kam pak to letěl?«

Konopásek: »Bez pochyby na Vyšehrad! Bude tam pustým skalinám deklamovat svou lásku, bude z hrobů citovati v Pánu zesnulé, nadělá z vanotů, jež se v kopřivách Vyšehradských prohánějí, poslíčků své milosti, zeptá se Vltavy, proč temnem lká, přijde o půl noci domů a bude se Bohem dokládat, že seděl u tří lip.«

Vendelín: »Přejte mu té radosti.«

Chvíli se ještě o tajemném zmizení pana Dubského s písničkou mluvilo, brzo se však rozmluva po jiném poli točiti začala.

Leninka nalívala pilně, a veselí bratři si přihýbali ze vší síly své, pili, aby mohli zpívat, a zpívali, aby mohli pít. Oči se jim za-

činaly pomalu zavírat, srdce ale stála otevřena do kořán, upřímnost rostla jak topol. Druzí hosté se pomalu rozcházeli, až jsme konečně celý hostinec opanovali. Půlnoc se počala blížit a s ní přicházely bledé hrůzy a strachy její. Zde onde po stolkách stojící svíčky byly zhašeny, umírající světélko od stropu visící lampy již jen mžouralo, na našem stole hořely ještě hodné dva zbytky svící, které, ač jejich knoty skoro tak dlouhé byly jako ony, přece aspoň tolik světla vydávaly, že se obličeje vyvolených, kteří až do konce setrvali, ještě dosti rozeznati daly. Pan hostinský seděl — v posici svého raka na štítě — u kamen a spal, jak by ho dó vody hodil, jeho tváře byly klidné a bylo na nich viděti, že jeho poslední myšlénka nebyla žízeň. Leninka seděla nedaleko našeho stolku a zívala. V celé krčmě bylo jako v hrobě, jenom u našeho stolu se ještě jevil život. Soukalík zpíval z útrob srdce svého:

»Pro jedno kvítí
Slunce nesvítí.«

Vendelín měl již celý svět rád. Štika se hašteřil s Konopáskem, miluje-li Dubský hezounkou Julinku z lásky anebo ze zásady. Chroust hledal rýmy pod stolem, a Louskal dokazoval s neslýchanou výmluvností, že slovo »*přítel*« neodvozuje se od »*přiti se*«; já mlčel a myslil jsem na svou novelu.

Uhodila dvanáctá.

»Padla! vzhůru!« zaznělo v celé společnosti. Bratříčkové vstávali a počali prohledávat své kapsy. I zaplatili jsme, co jsme byli dlužni, řekli jsme Lenince: »Dobrou noc!« ona nám: »*Gute Nacht!*« a vysypali jsme se na ulici, kdežto jsme podavše si ruce, rozešli se.

Radostné cestování.

Na Staroměstské radnici udeřilo půl páté, když jsem na cestu již docela připraven své staré hospodyni »s Bohem« dával.

»Neračte na nic zapomenout,« napomínala mne pečlivá Marta. »Líp je dvakrát se podívat, nežli jednou se vrátit. Račte mít při sobě

nůž? — kartáček na zuby? dva šátky do kapsy? peníze? Kdo se jednou vrátí, dvoje neštěstí najde.«

»S Bohem, matko! — opatruj vás Bůh!«

»Pán Bůh rač opatrovat; šťastnou cestu — pravou nohou napřed!« —

Již se rozbřesklo, ulice byly ale ještě, jako když je vyplákne. Praha naše, stará Praha spala ještě jako po bále, a s ní spalo všecko: dobří Fridolínové spali ještě tak dobře jako zlí Dětřichové, nevěřící Tomášové jako lehkověrní Adamové, pečlivé Marty jako nepečlivé Marie, skromné Popelky jako nádherné Isabely.

Přiběhnu k hospodě. V průjezdě stál nevyspalý sklepník bez čepice, ve svém černém kancelářském fráčku a v modrooké zástěrce — proti němu choulostivá sklepnice, schovávajíc pod svou merinovou zástěrku své hedvábné ručičky; a ti dva lidičky hleděli na sebe tak milostně, jako by si byli již všecko pověděli. Na dvoře bylo živo. Asi pět tučných chlapů zapřahalo tré hubených koní k dostavníku, z jehožto okének již kudrnaté i nekudrnaté hlavy vykukovaly. Nad nimi rovnal fici rozličné škatule. »Ah — škatule? dobré znamení! to nebudou krásenky také daleko!« — a naděje mě nezklamala! Nedaleko stály dvě, jedna ještě jsoucí a jedna již bývalá, v tak důležitém rokování zabrané, jakoby nejméně osud Turecké říše rozhodnouti měly.

»Je to . . . . ický vůz?« ptám se skutečného nádvorníka, který vážně k tomu zapřahání dohlížel.

»Je,« byla jeho odpověď. Na toto vyjádření strčím bez dlouhého rozmýšlení hlavu do vozu, a hledaje pro své drahé *já* již od včíra draze zaplacené místo, spatřím ještě dvě prázdná. »Dvě? totě dobrá« — myslím si — »tof si můžeš ještě vybrat. Vklouznu tedy do prvního oddělení, a mám potěšení tři již dobře usazené pány tam nalezti. Jeden seděl po koních a proti němu na širokém sedadle dva, a sice tak daleko od sebe, že mezi nimi ještě pořádný člověk pořádně seděti mohl. Urovnav si šosy, začnu se mezi ty dva pány velebit, a byl

bych si také upřímně mezi ně sedl, kdyby mne ze tří stran hřmící »*Schon besessen*« na jiné myšlénky nebylo přivedlo. »Místo jako místo,« pomyslím si, »místo po koních také místo, a kdo se veze sedě po koních, také se veze« — a stěhuji se na prázdné místo po koních, které jsem, protože ještě *besessen* nebylo, také šťastně obdržel. Usadím se a čekám, brzo-li se naše archa hne; archa naše ale stála tak systematicky, jakoby na hoře Ararat byla seděla.

»Co dělat, když není co dělat, abys nezahálel?« Vystrčím hlavu z okna. Sklepník stál ještě se sklepnicí v průjezdě, nádvorník stál se založenýma rukama u našich koníků a zdálo se, že jejich žebra počítá, ty dvě krásenky hovořily ještě jako prvé. »Abys nezahálel« — řekl jsem sám k sobě v duchu, »budeš poslouchat.« I napnu sluchy.

»Jak jsem ti povídala,« pravila právě ta rozumnější k té hezčí, »řekni jí, af mi nechodí bez čepce do kuchyně, a ty kapky af pilně bere — ten mustr na ty noční lajblíky — domácí kuchařku, to petrželové semeno a ten pytel od mouky že pošlu, až sem Honzík přijede. Julii řekni, že se bude Loty Rohanfeldová vdávat, že si bude brát pana Veverku. Já myslím, že budou ty šaty Julii dost — a líbit se jí budou také, a ten klobouk — řekni, že mi ho paní Vopršálková pomohla smlouvat — 16 zl., ani krejcar nechtěla slevit. — Ano — ty botky, že nejsou ještě hotové, že jsem třikrát byla u ševce a že jsem se zlobila.« (V tom uhodila pátá hodina.) »Opatruj tě Pán Bůh, všecky že pozdravuji.« — Na to si daly ještě po hubičce, starší udělala té mladší křížek, ta jí za to políbila ruku, nádvorník jí pomohl do vozu, a ona se pěkně usadila na to místo, na něž bych já před chvilkou málem byl špatně dopadl.

»Sedíš dobře?« ptala se pečlivá panička sedící již slečinky.

»Dobře, matinko,« odpověděla slečinka.

»Ostaň podvázaná, af ti nenafouká do uší, z rána je zima. Piš mi brzo, to ti povídám — af nemáme darmo starosti — a tu máš ještě něco drobných pro příhodu.«

Ještě by se byly jistě dlouho loučily, kdyby pečlivosť matinky bedlivosti ficiho, kterýž přišel vybírat, nebyla musela místa postoupit Pan fici vybral, poděkoval a odstoupil; na jeho místo vstoupil pan expeditor v ruském kožichu, dal si od pánů pasažérů okázati lístky a četl při té příležitosti katalog. „*Gut ist!*“ zvolal, přesvědčiv se, že mu žádná drahá hlava nechybí. »Jakube, jeď! — *Wünsch glückliche Reise!*“ — Jakub práskl do koní, koně trhli, sklepník se sklepnicí odskočili každý na jinou stranu, a vůz ujížděl, jako když hřmí.

Začátek naší cesty byl, jako mnohý začátek, trochu loudavý; čím dál jsme ale jeli, tím rozmanitější a tedy také zábavnější byla cesta naše.

Byl již bílý den, když jsme do první vesnice přijeli. Na návsi stál slouha, podpíraje se o hlavní myšlénku své methody, jížto svým nevázaným svěřencům na cit oučinkoval — a troubil; zde a onde vykukoval z okna ospalý obličej, a čilé vesničanky v negližé vyháněly rohaté i nerohaté čtvernohé hospodářství ze vrat.

Při té idylické vyhlídce jsme si otevřeli všecka okna, která se otevříti dala a při kterých nedostatek skla otvírání zbytečným nečinil, a veškera společnost se mi tu objevila v celé své kráse. Mně po boku seděl pan Holdenau, as dvacítiletý chlapíček. Čelo jeho bylo vysoké a hladké, jak by je ulil; vlasy jeho byly černé, a pod vkusnými obloučky jeho obočí hrály mu oči jak trnky; jeho tvář byla jednobarvá, trochu přihnědlá, ale tak jemné pleti, že bych ho byl, kdyby nebyl právě z dýmky kouřil, za přestrojenou hezkou brunetku držel. Na sobě měl světlehnědý fráček s pozlacenými knoflíky, v kroji jeho vestičky bylo více něžné poesie, nežli v mnohé sbírce básní ověnčeného básníka . . . . a z mašle u jeho kravátku vysvítala tak šťastná myšlénka, že se péru z obyčejného českého brku ani popsati nedá. Na rukou měl bílé rukavičky, na hlavě Karlovarskou čepici a k tomu byl ženialně zahalen letním pláštíkem hnědé barvy. Já se tomu nemohl dosti vynadivit, že nejel po poště. Byl to bezpochyby jeden z oněch šťastných panáčků, jemuž ma-

tinka týdně tolik pětek svěří, že by jimi deset takových panáčků dlouhou chvíli dostat a nejméně pět rozveselit se mohlo. Takoví lidičky mívají vůbec dlouhou chvíli, a že i ten nejrozumnější z dlouhé chvíle všelijaké nerozumné kousky dělá, to i u nás víme. U pana Holdenaua se toho ale nebylo tuze co bát, on měl proti tomu dobré prostředky; brzo si rovnal poetickou vestičku, brzo romantickou mašli, skrze kukátko se díval na silnici, svlékal a oblékal zas rukavičky, hrál si s prstenem, a konal ještě jiné důležité věci, které vypravovat ani čas ani místo nedovoluje.

Největší část své bedlivosti obětoval ale své kakadě; neustále měl v kudrlinkách co dělati, a pěstoval je s tak nelíčenou šetrností, že by si ho mohly všecky krásenky *ex officio* a všickni šviháci *ex professione* za vzor vzít. Ze všeho, co dělal, vysvítala jakási okrouhlost a uhlazenost, patrné to šťastné následky hlubokého bádání; a vše co dělal, dělal tak něžně, tak nenuceně, tak vkusně a s takovou praxí, jakoby co živ nic jiného nebyl dělal.

Proti němu seděl pan Topoleso, muž as třicítiletý s bledým, podlouhlým, asi čtyřicítiletým obličejem, v hnědém kabátě s aksamitovým límcem, koukal zasmušile a kouřil. Byl to nešťastný tenorista, který baže po bobkovém věnci slávy, na divadlech hlavních i nehlavních měst růže svých tváří prozpíval; tuze velkým nepřítelem skleničky prý také nebýval, a toto nevinné vyražení, kteréž mnohý frakem a mnohý jenom rozumem zaplatí, musel pan Topoleso třemi svých nejvyšších tónů zaplatit. Na to vystoupil opět, zpíval jak mohl, nutil se, ale již to nešlo, a jen pro tu maličkost, že nemohl tak vysoko, jak to krasocitné publikum chtělo, přišel Topoleso — ač ho dva slavní kritikové, tof se ví, že jen z lásky k umění a pravdě, drželi — přece dolů, kam nechtěl; a nyní, jak sám pravil, ubíral se ke své sestře na venkov pro nové růže a odtamtud do Gräfenberku pro nové tóny, kamž se nyní pro hlas tak pilně jezdí, jako se druhdy do Kopidlna pro rozum a do Libáně pro vousy chodívalo.

Proti mně seděl pan Cvrček, malý černovlasý, od neštovic pořubaný, slušně oděný pán již při letech.

Mezi panem Cvrčkem a panem Topolesem seděla co květná neděle mezi škaredou středou a bílou sobotou naše známá slečinka, roztomilá blondinka v zarůžovatělém kloboučku — děvčátko samý smích.

Avšak nejzajímavější osoba v naší společnosti jak pro toho, kdo chce psát novely, pro dušezpytce, tak pro člověka, který nemá co dělat, byl beze vší pochybnosti na zadním sedadle sedící pan Neviděl, mladý zarmoucený človíček, jakýmž za našich časů rozervanci říkáme. Dle jeho bolestného pohledu byl by ho měl každý spořádaný člověk za absolvovaného, na prázdniny jedoucího filosofa, který ale ještě neabsolvoval; když se člověk na jeho ženialní klobouk dříve než na jeho absolvovaný obličej podíval, byl by ho každý, kdo v letě žízeň z Prahy za Oujezdskou bránu zanášel, za vídeňského harfenistu z Prahy držel; díval-li se ale člověk déle na něho, zdálo se, jakoby pan Neviděl klobouk smekal a říci chtěl: *„Armer Reisender“*. — Obličej jeho byl svadlý, oko vyhaslé; na jeho vysokém, havraními kadeřemi zastíněném čele zdálo se strašné tajemství stárnouti; slovem, pan Neviděl vypadal, jakoby byl z některého Špindlerova románu utekl.

Vedle pana Neviděla seděl jako žaludský touš podle smrtelného hříchu pan Koukal a spal; proti němu letitý Israelita v černé noční čepičce a spal také; na druhém konci jakýsi *certus quidam*, jemu po boku paní Lorbeerhainová, o níž nic jiného pověděti nevím, nežli že mohla sedět po koních, že nemohla cítit tabák, a že měla na klíně překrásného pinčlíka, jemuž, jak jsem se z jejích vlastních úst dověděl, Finetl říkali.

Ve voze bylo ticho jako v Pythagorejské škole. Netrvalo to ale dlouho — dostavník jel s kopce, kolo vrazilo na kámen, vůz odlítl, a z naší Pythagorejské školy se udělala židovská.

Květná neděle padla na škaredou středu, bílá sobota na pana Holdenaua, a pan Holdenau mi dal při té příležitosti tak upřímné políbeníčko, že jsme té upřímnosti na celý den oba měli dost; pan *certus quidam* padl na smrtelný hřích, smrtelný hřích na žaludského touše, a pan Koukal karamboloval svou hlavou s černou čepičkou svého protějšího souseda tak, až to zaznělo.

Paní Lorbeerhainová sháněla se ve smrtelných ouzkostech po svém mazlíčkovi, volajíc: *„Finetl, gehst her;“* pan Topoleso klel; blondinka se smála; pan Cvrček si držel nohu a volal: »Počkej, chlape, přijď mi pro diškrecí!« Můj soused si rovnal manšety, já neříkal nic; uběhlík z románu si vzdychl, a pan Koukal si tak klasicky zazívnul, jakoby chtěl polovici naší společnosti způsobem Hladoleta do království nebeského pomoci, pak si protřel oči, vykoukl ven a začal vážným hlasem: »Jáť myslil, že pršelo a ono nepršelo,« — několikrát si přejel rukou čelo a mudroval dále: »Ten pražský chmel je přece jen kapitální chmel. — Jen kus Prahy s několika pivovary k nám, o to ostatní by se obec postarala.«

Že se s ním žádný do hovoru nepouštěl, umlkl a dělal bezpochyby svá poznamenání potichu.

»Bezpochyby pan študent?« promluvil po dlouhém mlčení pan Cvrček, ostře se na mne dívaje.

»Ještě včera jsem jím byl,« byla má odpověď.

»To jsem si hned pomyslil. — Medik? to se rozumí.«

»Nikoli, pane; já študoval práva.«

»Právník? Aj, aj!« zvolal pan Cvrček, dívaje se na mne, jako by před sebou Kováříka měl. »Tedy právník?«

»Ba právník!« vzdychl jsem si, a celá společnost na mne outrpně oči obrátila, vyjímaje jedinou blondinku, která po mně několikrát po sobě tak čiperně očkem hodila, jakoby se mi skutečně vysmát chtěla.

Kozel mi tu radu dal, že jsem se svým právnictvím pochlubil! Proč jsem neřekl, že jsem partikulié z Holešovic, anebo rentié z Bráníka, a mohl jsem jet dále v svatém pokoji.

»Jak se račte jmenovat, pane právníku?« ptal se po chvíli srdečnějším hlasem pan Cvrček.

»Karel Dubský!« byla moje odpověď. Měl jsem ovšem říci pravdu, říci ale před tou čipernou blondinkou, že se jmenuji Antonín Prášil, k tomu bych se nebyl odhodlal, a kdyby se mě soudce v té chvíli byl na to ptal.

»Karel Dubský? Dubský! to jméno je mi nějak povědomo!« hlaholil pan Cvrček, nemoha si ale zpomenout, kde je byl slyšel, rokoval dále: »Prosím vás ale, pane Dubský, co vám to mohlo jen připadnout, v devatenáctém století študovat práva? Či nevíte, že je právníků všude jako hořkých hub? Spravedlnost má již tolik kněží a kostelníků, že se pro ně pomalu ani k oltáři nebude moci dostat. Ještě dobře, že je slepá; kdyby otevřela oči a vás zhlídla, zhrozila by se a odešla by tam, odkud filosofie přišla. Pod jakým pak praporcem spravedlnosti umínil jste si bojovat?«

»Pod žádným!« odpověděl jsem odhodlaně, a uštěpačnou řečí pana Cvrčka poněkud uražen, umínil jsem si, že mu budu dávat odpovědi takové, jaké otázky budu dostávat.

»A proč tedy jste študoval práva?«

»Abych se přesvědčil, zdali se študování práv v devatenáctém století vyplatí nebo ne.«

»A shledal jste?«

»Že ne!«

»Tof jsem si také myslil! A co hodláte nyní začít?

»Jdu k strýci sládkovi, aby mne pasoval ferulí za hvozdu. Doufám, že se do sládkování brzo vštuduji. Dvě hlavní věci: Pít a: »Dej Pán Bůh štěstí, pozdravuje pan starý z Kuklíka«, ty už umím. To ostatní se, jako všecko na světě, časem poddá.«

»To uděláte dobře!« zvolal z ničeho nic pan Koukal a zabral se opět do svého rozjímání.

»Tedy chcete být sládkem?« hlaholil můj pokušitel. »Co škodí! Když se mohou peníze vypsat, vymluvit, vymlít, vypeci — proč by se nemohly také vyvařit? Jak pak — chemii — nebo jak ji teď pokřtili, *lučbu* jste neštudoval?«

»Lučbu? — ne, tu jsem neštudoval?«

»To je škoda, velká škoda!«

»Jak to?«

»Že byste, kdybyste byl lučbu študoval, k sládkovství ještě také hodným vinopalem býti mohl.« Při tom se tak studeně usmál, že mi krev v srdci stydla.

»Dostals,« řekl jsem sám k sobě; »nemluv podruhé s kocourem o myši.« Aby ale na mně mé zahanbení tuze pozorovat nebylo, mluvil jsem lhostejně dále: »Mohl jsem se ovšem obrátit k lékařství — teď je ale již pozdě.«

»A co byste měl z toho, kdybyste hned byl tím panem doktorem?«

»A prosím, lékaři mají předce neustále co dělat —«

»Aby vyšli — to máte dobře,« skočí mi do řeči ten arcikritik. »Řekněte mi jen, kdo teď stůně? Na prstech vám ty pacienty vypočítám: student, když nechce dělat zkoušky; panička, když chce dostat nové šaty; ouředník, když se mu nechce do kanceláře, a slečinka, když si chce s mladým panem doktorem známost udělat. Tu máte ty pacienty.«

»To by byl svět šťasten, kdyby jiných pacientů nebylo!

»Inu, ovšem máme ještě jiné nemoci. Mnoho lidí trpí na zatvrzení srdce; povídkáři na vodnatelnost, básníci na souchotiny, právní přátelé mají hryzení a nedočkavé panenky trhání. Jindy to bývalo ovšem jinak — jindy bylo přece hromada panských nemocí v modě; nyní musí být, najde-li se na deset mil pán, který svá kuřátka chová, a najde-li se, tedy je jistě z minulého století. A řek-

něte mi, kdo vám co dá, když nebudou páni chtít stonat? Sedlák? to si počkáte! Nežli by dal groš do lékárny a desetník lékaři, raději nestůně; a věřte, kdyby nebylo kávy, masopustů, kalupů, šněrovaček a soudů, seděli by páni doktoři jako my tu proti sobě a připomínali by si ony blahé chvíle, když jim v Karolíně troubili. A na těch pár nemocí máte *aleo-*, *homeo-* a *hydropaty*. Věřte, bude-li to tak déle trvat, budou muset lidé z outrpnosti stonat.«

Dobré nebe ví, čeho bych se byl od toho dobrého človíčka ještě všeho dověděl, kdybychom nebyli právě přijeli na místo, kde se přepřahalo. Kočí vykřikl a naše archa zastavila se před hospodou. Velký muž se zelenou čepičkou otevřel vůz, vítaje nás obecným: »Pěkně vítám« — pana Cvrčka ale se zvláštním: »Poníženě vítám, pane doktor!« Když jsme všickni z vozu vylezli, poroučel se nám pan doktor velmi vlídně, a přistoupiv ke mně stiskl mi ruku a usmívaje se řekl: »Buďtež si advokátem a nebo sládkem — dejž vám nebe jen svatou trpělivost; budete jí mít zapotřebí.« Na to pospíchal přes náměstí.

Dlouho jsem se za ním díval, jak před ním lidé smekali; konečně jsem se ale také do hostince odebral.

Po snídaní jsme se hrnuli k vozu, já si pospíšil napřed, abych se dostal na zadní místo; černá čepička a pan Neviděl hleděli již odtamtud, kam jsem já zamýšlel. Sedl jsem si tedy na místo pana doktora, slečinka na mé, a tak jsme jeli v bázni boží dále.

Sotva jsme vyjeli, začalo poprchávat, a v malé chvíli se jak náleží spustilo. Naší společnosti nebyl ten deštíček tuze vítaný; jediný pan Koukal nepřipouštěl si té nehody k srdci, a pohlídnuv s lhostejným obličejem na rozplakané nebe, pravil: »Vždyť jsem si to hned pomyslil, že zmoknem; když jdou študenti na vagace a když vojáci mašírujou, vždycky musí pršet.« — Po chvíli se ale nesmírně spustilo, a vítr hnal tak, že vytlučenými okny do vozu cákati začalo. Černá čepička se tlačila do koutka, panička ukrývala šklebícího se Finetla; pan Holdenau zastrkoval hedbávným šátkem

rozbité okno, aby na něj a na blondinku, s nížto výhradně hovořil, dešť nemohl; my ostatní jsme trpělivě snášeli, čím nás nebe navštíviti ráčilo.

Na poledne přijeli jsme do D . . . ., kde jsme přítele s černou čepičkou a naši blondinku ztratili. Pan Holdenau koukal jako ze sna, když ji nějaký pán, který tu na ni již čekal, z vozu vyzvedl a nahoru do hostince uváděl; i zavrtěl si nad tím hlavou a ubíral se také nahoru; my ostatní jsme zůstali při zemi.

Pan hospodský přišel, sekal poklony, ptal se nás, co budeme poroučet, a volal: „*Sechsmal Suppen!*“ Dal nám šňupat, nalíval pivo a litoval nás, že se nám čas tak pokazil.

Pan Topoleso utíral již po desáté talíř, pan Neviděl pouštěl se s těžkým srdcem již do druhé hromady housek, které tu na stole ležely — a já počítal již po desáté všecky tabule v oknech — a ještě nic nepřicházelo.

»Dáte-li pak nám dnes přece něco jíst, u všech všudy černých višní!« zahřímal konečně pan Koukal. To oučinkovalo, a v malé chvilce foukali jsme všickni do hovězí polívky. Byla to ňáká polívčička, nerozdílná sestřička té, dle které pater Abraham a Sta. Clara své světoznámé porovnání učinil; ani očka, ani jedinkého očka neměla, a proto také se to stalo, že ani kousek hovězího masa neviděla.

Co jsme se s tou polívčičkou mordovali, přiběhla paní hospodská v zelených pantoflíčkách na nás se podívat. Z jejího špičatého nosíčku a na čele přilepené špičky od okurky dalo se hádat, že dostaneme k pečeni okurkový salát. Na to přinesli maso. Ach! to byly roztomilé porcičky! — vítr zajisté netáhl, kudy je nesli, sic by se s nimi nebyli shledali. Sáhnu tedy pro tu tak nazvanou porci hovězího masa, rozříznu ji na dví, napíchnu půlku — ona se mi otočí okolo vidličky — já ji položím na jazyk, ona se mi rozplyne jako myšlénka — a já měl po radosti. Na to jsme si dali přinest pečeni a dostali jsme ještě okurkový salát; pan Koukal si dal

ještě přinest koroptev a dostal koroptvičku. Ještě ho vidím, jak pilně zelí na talíři rozbíral, aby ji nalezl; a jak se ulekl, když ji nalezl; ta šla jistě ze študií na prázdniny, když na ni slouhova hůl spustila.

Tak jsme skončili tabuli, při kteréž jsme se měli jako Římané, jenom s tím rozdílem, že oni jídávali *ab ovo usque ad malum;* — my ale *a malo usque ad malum.*

Zaklepáme; — paní hospodská tu. Ptáme se, co jsme dlužni, a paní hospodská přinese černou tabulku, na nížto se hrozné adice bělely. Udělaly se oučty, každý vysázel, co byl povinován, paní hospodská přepočítala řádky, shrábla peníze a řekla: *„Danke recht sehr!“*

Když jsme již měli odjíždět, přiletěl pan Holdenau, a sotva že skočil do dostavníku, vytáhl z kapsy tobolku, díval se do ní a ptal se, jak daleko máme ještě do Husopeče.

»Ještě čtyry míle,« odpověděl pan Topoleso; »kdybychom tam již raději byli. Já mám ještě as čtvrt hodiny odtamtud k sestře, a rád bych se tam ještě za dne dostal.«

»Kde pak nechal mladý pán slečinku?« ptal se po chvíli pan Neviděl pana Holdenaua, kteryžto v hlubokých myšlénkách pohřížen na rozplakané nebe toužebně pohlížel.

»Ona jela se svým strýcem napřed,« odpověděl pan Holdenau, kadeře si urovnávaje.

»Ani se nám neporoučela, hehe!« smál se pan Koukal.

»Kdo obědval nahoře, tomu se poroučela,« řekl pan Holdenau a klesl opět v své předešlé snění. —

Cestu jsme si krátili, jak jsme mohli: mluvili jsme o železné dráze, o těch zlatých časech, které nám po ní přijedou, o Morisonských pilulkách, o Čarovném závoji a o obilních cenách na posledním trhu.

Konečně se vyplnilo přece přání pana Holdenaua, my přijeli do Husopeče. Byla již hodná tma, když se dostavník v hospodě

pod kolnou zastavil. První osoba, jež se tu našim zrakům objevila, byl nádvorník, kterýžto si na nás do vozu svítil, a prohlídnuv si nás dobře, s mudrckou lhostejností k hospodskému opodál stojícímu řekl: „*Sieben Stuck!*“

První vyletěl z vozu pan Holdenau, a první slova, která přes práh jeho rtů přeletěla, byla: »Kde tu zůstává paní Weisenwolfová?«

»Paní Weisenwolfová?« študoval pan hospodský i nádvorník, a nemohli ničeho vyštudovat; ale na štěstí se tu vyskytl kluk, který se nabídnul, že pana Holdenaua k Weisenwolfovům dovede. Pan Holdenau té krásné příležitosti použil, a odporučiv svůj filec péči nádvorníkově, pustil se do největšího deště za klukem. My však, sebravše každý svých pět švestek, stěhovali se do hostince.

V průjezdě stála slečinka pana hospodského, hezké děvčátko — divala se ale na nás, jakoby nás ještě jak živa nebyla viděla.

Já vytáhnu zmrzlou ruku z kapsy a vyscknu jí tak čipernou poklonu, že by se za ni každá primadona poděkovat mohla; slečinka ale hodila hlavou, jakoby chtěla říci, co říci nechtěla; — já si pomyslil, co jsem chtěl, a šel jsem za svými společníky do hostince. Tu si zjednal pan Topoleso vozík, pozval mě na zejtřek do Květinova, a když jsem mu slíbil, že jistě přijdu, rozžehnal se s námi.

Večeře má byla krátká. Po večeři jsem si vzal pokoj, kdežto mi pan hospodský, ač mne v hostinci jak se patří natáhl, přece krátkou postel vykázal, bezpochyby proto, abych se o to, oč mě natáhl, zase skrčil.

Mohl jsem již asi hodinu ležet, tu zaslechnu silný šramot. I vystrčím hlavu z postele — a co vidím? Dvéře se otevrou, a panská, držíc v ruce rozžatou svíci, uvádí skrz naskrz promoklého pana Holdenaua do mé ložnice.

Panská postaví svíci na stůl; pan Holdenau se postaví k světlu, rozevře tobolku a čte: »Paní Weisenwolfová, číslo 142. — Vždyť nejsem slepý — a hluchý jsem také nebyl.«

»Může být,« řekla mrzutá panská a odběhla.

»Co si o mně pomyslí! — co si jen pomyslí!« bědoval pan Holdenau se založenýma rukama po světnici chodě. »Zpropadený kluk! všecky louže se mnou vymete, a kde nic tu nic!«

Panská přinesla večeři, pan Holdenau se navečeřel, svlékl se a zažehnav několikráte svou nepožehnanou procházku, hodil sebou do peřin.

Krasovědné uctění.

Druhý den byla sobota. Abych slibu panu Topolesovi učiněnému dostál, opustil jsem již časně ráno teplé lůžko — ačkoli dost nerad: ale jaká pomoc? Slovo dělá muže, já do Květinova musel, a proto jsem se také jak se patří vyšvihnout hleděl.

»Pan Topoleso je tenorista,« řekl jsem sám k sobě, »tenorista zná všecky tony, následovně také *dobrý ton*, a vyšvihnout se, když člověk návštěvu koná, přikazuje dobrý ton: tedy, Prášile, seber se.«

Ačkoli jsem do tajemství bohyně Mody nikdy zasvěcen nebyl, předce jsem se, daje si na čas, tak vyšvihnul, že jsem ještě dosti po právnicku vyhlížel.

Abych se v Květinově nad snídaním potit nemusel, umínil jsem si, že v Husopeči nebudu snídat, a vskutku jsem na snídaní více nepomyslil, ač mi vykypělá smetana z kuchyně až do pokoje zaváněla.

Hodiv se ouplně do gala a pohlednuv ještě na pana Holdenaua, který ještě svou včerejší procházku vyspával, bral jsem se ku Květinovu, šel jsem ale jen, co noha nohu mine, abych si boty nezamazal a abych zrovna k snídaní nepřišel; neboť mi neustále ten dobrý ton v uších hučel.

Mohlo být as půl deváté, když jsem se šťastně do Květinova dostal.

Přijdu k panu Topolesovi, an si právě poslední papírek před zrcádkem z kadeří vymotával.

»A, pan Dubský!« zvolal, jak mě vzhlédnul. „*Serviteur*!“ Račte odpustit, že to tu všecko rozházeno. Odložte a posaďte se, kam můžete — já jsem hotov.«

»Jen račte užívat svého pohodlí,« řekl jsem, na židlici se pouštěje; »já nepřišel Vašnosti dělat nepříležitosti.«

Pan Topoleso byl tak hodný, že mě uposlechl, a za tři čtvrti hodiny byl, jakby ze škatulky byl vyskočil, a hned jsme šli, kam jsme měli jít.

Přijdeme do skvostného pokoje, tu nás vítá šedesátiletý pán a o dobrou polovičku mladší panička. My si začnem dělat poklony a pan Topoleso, kterýž byl úlohu ceremonáře převzal, jal se ohlašovati: »Tuto mám čest představiti pana Karla Dubského, absolvovaného právníka z Prahy; — tu je můj laskavý pan švagr, pan Beneš, a tu jeho choť, má paní sestra.«

Opět se každý několikrát pokloníme, a pan Beneš si začne opakovat: »Pan Karel Dubský — Dubský? Snad račte být onen pan Dubský, jemuž letos v Teplici pan strýc tak těžce stonal?«

»Nikoli, pane!« odpověděl jsem obávaje se již, že mě to cizí jmeno do nějaké nesnáze přivede.

»Stálo by to ale za to, abyste jím byl!« pousmál se pan Beneš. »Já podepsal poslední vůli jistého pána, v které svého sestřence za dědice ustanovil; že by se byl pozdravil, to pochybuju, lékaři mu dávali velmi skrovnou lhůtu.«

Já ještě opakoval, že to můj strýc nebyl, a byl jsem tomu velmi povděčen, když se hovor k jinému předmětu obrátil.

Ohlížeje se po pokoji, spatřil jsem mnoho krásných obrazů; mezi okny stálo nákladné fortepiano, u dveří bohatě nadaná knihovna. Nahlídnuv blíže, spatřil jsem knih všelijakých vazeb, jazyků a rozumů, mezi nimi také některé české: Obležení Prahy od Švédů, Mařenčin košíček, asi půl ročníku Včely, ročník Květů, první tři

svazky Časopisu českého Musea, Kořaleční mor a ještě jiné, jejichž nápisy již nepamatuju.

»Jste také milovník čtení?« ptá se mě pan Beneš, vida, jak po knihách očima střílím.

»Rád čítám, Vašnosti,« odpovím, »ať je to co chce, ze všeho se může člověk něčemu přiučit.«

»Já jsem také toho mínění,« řekl pan Beneš, »a proto také při kupování kněh tuze velkým vyběráčkem nejsem; já koupím vše, co mi knihkupec zašle, a třebas to hned nečetl, přijde přece časem chvíle, kdy se do toho podívám. — Kdo rád čte, ten také rád poslouchá, a třebas to do jeho oboru nenáleželo — že ne?« pousmál se pan Beneš, a vytáhnuv z knihovny nějaký dlouhý rukopis, žádal mě, bych se vedle něho na kanape usadil, což jsem také učinil.

Mezitím, co pan Beneš svůj rukopis rovnal, přišla milostpanička a ptala se mne přívětivým hláskem, co budu poroučet k snídani, zdali kávu nebo šokoládu.

»Uctivě ruku líbám, milostpaní,« děkoval jsem, »já jsem již snídal,« a pro tu lež mě hnedle svědomí začalo hrýzt.

»Snad mi nedá pan Dubský košíček? To by mi bylo líto.« Já chtěl něco říci, co by asi: »To bych velmi nerad!« znělo; pan Beneš mi ale celé mé potěšení pokazil.

»Jdi jen, jdi, Faninko, a neobtěžuj pana Dubského! Vy paničky si myslíte, že každý pětkrát snídá jako vy. — Nech nás nyní, nech; my tu máme něco důležitějšího k dílu.«

Panička odešla a s ní také má blahá naděje na snídaní.

Zatím rozložil pan Beneš své spisy a začal číst navedení, jak se z českého lněného semena ruské dělati může. Dobré nebe ví, kde jsme trpělivosti — on ke čtení a já k poslouchání nabrali. Celou hodinu četl, a já celou hodinu poslouchal, jako by mi tajemství mudrců Egyptských vysvětloval.

Pan Beneš skončil, a já mu upřímně poděkoval. »Mám tu ještě jedno pojednání,« pravil pan Beneš, pot si s čela utíraje, »jak se dá

z borových kor dobrá kořalka táhnout. Ta prácc se mi podařila — vyjde brzo také tiskem — kněhkupci již na to čekají.«

»No, bude-li chtít také to číst, budiž ti nebe milostivo!« vzdychl jsem si v duchu, též pot si s čela utíraje, a hrůza mne začala obcházet.

Mezitím si sedl pan Topoleso k fortepianu, hrál a zpíval tak krásně, že bych byl málem zapomenul, že jsem ještě nesnídal. Nebylo ale možná; neboť můj apetitek se již v takový apetit zmohl, že bych byl hory přenášel.

Pana Topolesa to tuze netěšilo, že jsem mu po každém kousku okolo krku nepadl: a já byl tomu rád, blahou nadějí se koje, že ho hraní brzo omrzí, když se přesvědčí, že myje mouřenína a že slámu mlátí.

Pan Topoleso byl ale jiného smýšlení; on si předsevzal, přece něco ze slámy vymlátit, a pustil se bez dlouhých rozpaků do strašlivé arie, kterou mě najednou zničit chtěl. Nebe, to byla délka! Tu jsem pozoroval, jak život krátký a umění dlouhé. Já vždycky myslíval, že všecky věci, vyjímaje toliko novely, konec mají, slyše ale tuto arii, začal jsem z celé duše o pravdivosti zásady své pochybovati.

»Ty sis dal, Prášile, se svou lhostejností!« vzdychl jsem si. »Mohls chválit, a mohlo být po komedii; podruhé budeš opatrnější.« — Seděl jsem již jako na uhlí, an se najednou otevřely dvéře, a milostpaní přiváděla as osmiletého žlutovlasého klučíka se slabikářem do pokoje.

»A, náš Bertoušek!« zvolal pan Topoleso, »ten nám něco zahraje —« odskočil od fortepiana, vyzvedl klučíka do výšky a dal mu políbeníčko; když ho ale k fortepianu posadit chtěl, bránil se študentíček ze vší síly své, a dostav se k matince kňoural: »Maminko, já bych jed'.«

»No, což neuděláš pánovi ani kompliment, ty nezdvořáku?« napomínala matinka svého mazlíčka.

»Já bych ale jed', maminko!« mazlil se žlutohlávek.

»Uděláš hned pánovi kompliment!« zkřikl pan Beneš. »Jaký pak to způsob?«

Klučík začal štemovat moldánky a šel mi dát pac; matinka mu přinesla zatím chleba s máslem a bylo zas všecko dobře.

»Bertoušek nám něco zahraje, on je hezký chlapeček,« lichotil pan Topoleso opět Bertouškovi.

»Až sním; viď, maminko, že až sním?« omlouval se malý virtuos, oběma rukama krajíce se drže.

Konečně Bertouška přece k fortepianu dostali, on hrál, jak uměl — dohrál, byl rád a já také. Na hraní ale nebylo dosti; Bertoušek byl také deklamator, následovně musel také deklamovat. On deklamoval; co? to nevím; to ale vím, že jsem malého řečníka po skončené robotě, zlých následků své lhostejnosti z historie pana Topolesa ještě si povědom jsa, tak nesmírně chválil, že to mé hospodáře velmi těšilo, a že chlapeček tu deklamaci ještě jednou opakovati, a já ještě jednou poslouchati musel.

Ach, jsou v žití našem okamžení, že by člověk sám sebe snědl, a takové okamžení žil jsem v Květinově.

Bylo půl dvanácté, já se začal poníženě poroučet. Zvali mě k obědu, já se ale uctivě poděkoval.

Všickni mě vyprovázeli; šli jsme zahradou, kde mi k mému velkému potěšení pan Beneš své jiřinky okazoval.

»Ta světle šarlatová je *Madame Chérémeteffra;* tu ta světle purpurová je *Springfield Rival;* tu ta bělounká s růžovými špičkami je *Marchioness of Tawistok*, tu je *Napoleon*, tu *Bellerophon*, tu *Bella Juno* a ta růžově karmasinová *John Fallstaff.*«

Rozloučiv se ujížděl jsem k Husopeči, kde jsem si vynahradil, co jsem v Květinově zanedbal. Pan hospodský na mne koukal, jako na muzikanta, vida, že si dávám jídla od repetice; nebylo také divu, kdybych si byl *da capo* dal; mělf jsem apetit, jakým se jen Homerovi hrdinové honositi mohou.

Nová romantika.

Posilniv se opustil jsem Husopeč. Asi za hodinu octnul jsem se v utěšené krajině. Bylo to jedno z nejutěšenějších oudolí vlasti naší, do něhož by, kdyby někde jinde (jen ne v Čechách) leželo, i Čechové jako do zaslíbené země putovali, na které se ale jen proto, že je v Čechách, ani Čech nepodívá, když nemusí. V pravo byl roztomilý zelený pahorek. Na tom roztomilém pahorku stála bílá kaplička s červeným přístřeškem, s pravé strany malou, s levé ale ještě menší lípkou zastíněná. V levo strměla ohromná skála, zde onde nízkým jen křoviskem porostlá; po skále srčel silný pramen, čině pocestného pozorna, jak by té skále velký vodopád slušel; na čele skály bylo utěšené místečko a na tom místečku nebylo — nic.

Přede mnou ležela na pahorku vesnice, do níž dvě cesty, jedna ouzká do vrchu, druhá široká podle vrchu vedla. U prostřed vísky vypínal se vysoký zámek, s vysokými komíny, které se na komínky svých doškami pošitých poddaných hezky s vysoka dívaly.

Jda dále, spatřím podle strašné skály nizounký pahorek, porostlý napolo již metlicí, z nížto bělavé kameny jako zanedbané památníky zapomenutých hrobů vykukovaly; pod návrším stál košatý strom, pod stromem seděl muž, jehož pravice, podporujíc hlavu s černými kadeřemi, na velkém kameně odpočívala. Já jdu pomalounku blíž, a kdo to byl? — k mému největšímu potěšení pan Neviděl. Jeho tvář byla ještě bledší, nežli se mi na dostavníku býti zdála, a koukal okolo sebe tak melancholicky, jakoby byl ještě neobědval.

»O šťastná náhodo! Na dostavníku nemohl jsem s ním mluviti, teď mi sám do tenat padl. O šťastná novelo! Není-li život jeho pětidílový román — bude dvouarchová novela. O Prášile! tys šťasten, tys amanuensisem.«

Hlavní osoba je předce v novele hlavní, a také ta nejpotřebnější věc; k čemu ji dělat? — tu ji mám hotovou; jenom novelu naličit a on mi do ní vběhne; — beztoho z nějakého románu utekl.

Bude to ovšem trochu hubený hrdina — ale nic nedělá; čím hubenější hrdina, tím tlustší bude novela. Teď se ho vyptám na celé jeho živobytí, popíšu ho od paty až k hlavě; urovnám to, leccos nedůležitého vynechám, leccos důležitého přilhu, oberu almanachy a povídky, které mi štěstí, respective neštěstí do rukou přivede, vyšpikuju to nasbíranou kořistí, a Prášil bude amanuensisem!

Nejdřív musím arci vědět, co as je — nebo něčím přece musí být. Ať je čímkoliv, já ho udělám myslivcem, může být rád; kdybych chtěl, udělám ho hajným. Teď jenom několik osob a nějaký děj. Osoby? ty mám hned; slečinka Amalie, nejkrásnější a nejhodnější panenka z celého světa, bleďounká s modrýma očkama, s černými kudrlinkami, s labutím krčkem, s aksamitovou ručinkou a s malou nožičkou. Do aksamitové ručičky dám jí jak padlý sníh bílou punčošku, do modrých oček potulného Milka, do růžových rtů dvě řady perliček, na krček vlasovou šňůrku se zlatým křížkem, do srdéčka nevinnou lásku, udělám ji sedmnáct let starou a posadím k oknu. K slečince Amalii dám černookou panskou; ta se bude jmenovat Lori; bude to hezká maličkost — tak něco pro ukrácení mysli. Dám jí dlouhé náušnice do uší — zelené pantoflíčky na nohy, dám jí dlouhé šaty se širokým karnirem, ovážu jí černou zástěrku s kapsičkami; v jedné bude mít ruku se zlatým prstýnkem, v druhé stříbrný dvacetník se zamilovaným psaníčkem.

Čtvrtá osoba bude krásné Amalie poručník — tyran, šedesátiletý vdovec, který by se rád ženil. Do tváře mu dám červený nos, na hlavu něco, ale ne mnoho šedivých vlasů, na krk strakatý šátek s mašličkou, za branou veliký dvůr, do srdce lásku k holubům, do žaludku myslivce hrdinu a na nohy kuří oka.

Pátá osoba bude sedmdesátiletá hospodyně poručníka tyrana; tu oblíknu do kožichu, dám jí na hlavu kukli, na nos brejle, do rukou tlustou knihu s mosaznými záponami, do úst *perpetuum mobile*, na nohy bačkory a do žaludku křeče, a tak ji posadím ke kamnům.

Osoby jsou hotovy — teď jenom ještě nějaký pořádný děj.

Myslivec stojí u zahrady v nových botách, kartáčuje si vlasy, povytahuje si manšety a šťuduje na obličej, kterýž by se krásné Amalii a poručníku tyranovi nejvíce zalíbil. Konečně si dodá srdce, jde a žádá o ruku své vyvolené. Poručník tyran nechce ani slyšet a ukáže mu dvéře; a když tomu nechce hrdina myslivec rozumět, sahá po své stříbrem kované španělce; hospodyně se lekne, dostane křeče. Amalie se dá do pláče, a panská — nedělá nic.

Myslivec zvolá: »Mějte se dobře!« a běží do hospody.

Hospodská se ho lekne; on běhá po hospodě co zoufalý, lomí rukama, trhá si vlasy, naříká si, že je mužským; rozběhne se proti oknu, zastaví se, zatne pěsti, obrátí své divoké zraky k špinavému stropu a přísahá u bran pekelných, že poručníku tyranovi okna vytluče; utiší se, nevytluče je. Druhý den jde z pouhé dešperace do světa. Přijde do Prahy, tu vykuřuje dýmky z pěnovky, čítá na rozích divadelní cedulky, spravuje hodinky, předplatí se na Květy a Včelu, chodí do Vršovic na pivo a do Podola na raky, myslí na svou Amalii, kouká se slečinkám pod klobouky, šťuduje stoletý kalendář a stýská si, »že těch šajnů není.« Jde okolo divadla, vidí tam prodávat holuby, jde Celetnou ulicí, vidí tam za sklem klobouky se širokou střechou; pak jde Jezuitskou ulicí, spatří tam za sklem pěkné kníry a za druhým sklem pilník na kuří oka; jde po Malé straně a do oka mu padnou pod podloubím krásné bačkory; při každé té věci připadne mu krásná Amalie na mysl. Jako bludná duše chodí po Praze; na srdci mu leží ten pilník a ty bačkory. Konečně si pomůže přece k šajnům, nechá si růsti dlouhé vlasy, koupí si kníry a klobouk se širokou střechou, zaopatří si pilník na kuří oka, koupí si dva páry rousných holubů, pár bačkor, načež vodolékaře s pilníkem vstrčí do kapsy, bačkory do uzlíčku, a tak spěchá do ráje, z něhož jej byla před půl letem poručníkova španělka vyhnala. Přijde tam; krásná Amalie jest o půl leta starší, její panská také, hospodyně má křeče, poručník má vyražení s kuřími oky, a žádný doktor jim nemůže pomoci, ačkoli poručník tyran svatě slibuje, že ten, kdo mu pomůže, za odměnu

krásnou Amalii dostane. Myslivec se oblíkne za lékaře, jde k poručníkovi, nikdo ho nezná.

On je rád; vypiluje poručníkovi kuří oka a dá mu darem holuby; hospodyni vyžene vodou ze žaludku křeče a učiní jí hrozné potěšení bačkorami; za to má dostat Amalii.

Amalie ho nechce, a ujišťuje, že se nebude vdávat. Myslivec odhodí klobouk a kníry a stojí před svou milenkou *in originali*. Milenka ho zase chce. Poručník se arci zlobí, ale nic platno; strojí se svatba. — Poručník se těžce roznemůže, dá si je zavolat k posteli a prosí je, aby mu odpustili; smíří se s nebem, udělá poslední vůli, a nic jim neodkáže; odebere se na pravdu, a jak již každý pozoruje, nedědí mladí manželé ničeho, ani *ex testamento*, ani *ab intestato*.

Nyní dám těm osobám přiměřená jmena; celé novele nějaký kapitální titul, a *victoria — novus sacra tua intrat sacerdos!* —

Teď jenom ještě, jak toho hrdinu do novely dostat, abych mu mohl slova od samých úst a city od samého srdce opisovat? — I dodám si zmužilosti a kráčím k němu — a on dočkal.

»Dobrý den, drahý příteli!« začnu na něho co nejzdvořileji.

Pan Neviděl se na mne podívá, hodí hlavou a řekne: »Děkuji!«

»No, bude-li pořád tak krátce odpovídat, tof se od něho dlouhou historii tak brzo nedovím!« pomyslím si a rokuji dále: »Vy jste si tady dobře usedl do chládku; slunce dnes až hrůza palčivě svítí.«

»Svítí — svítí!« — odpověděl hrdina; »na krvavou pěst zatvrzelého lotra tak jasně, jako na sepjaté ruce baby, strachem před smrtí umírající.«

»Ten chlapík začíná mluvit rozumně!« pomyslím sobě, »začneš tedy pracovat dále. — Co pak je vlastně cíl vaší pouti, přítelínku?« ptám se po chvilce opatrně dále.

»Hledám bílou vránu s černýma nohama,« usmál se divoce můj bledý hrdina — »pro jistý brok slepého ostrostřelce; učím neviňátka plakat, zatlačuji oběšencům oči, vykládám nebožtíku dlouhé sny a hledám nový hrob pro živého samovraha.«

»Milý človíčku, s tebou bych nechtěl pod jedním krovem zůstávat!« pomyslím sobě. »Ale teď se tě přidržím — novelu mít musím, a tys učiněná romantika. — Vstaňte, drahý příteli, půjdeme dále! Tamto je krajina jako ráj, tam na své těžké sny zapomenete,« řekl jsem k němu po chvilce; on mi ale odhodlaně odpověděl: »Kdo své peklo s sebou nosí, ten je i v ráji nalezne.«

»Vám něco schází, můj zlatý!«

»Nic mi neschází!« šeptal temným hlasem můj podivný společník. »Já mám víc, nežli potřebuji; mám život, a nelze mi umříti.«

Tu hodím kabát s ramena, sednu si k němu a začnu ho po chvíli dále vyslýchat:

»Drahý příteli, vy jste nemocen. Obtěžuje-li něco srdce vaše — svěřte se příteli, snad se vám ulehčí.«

»Byl jsem nemocen, byl!« mluvil nešťastník pro sebe. — »Stonal jsem, když jsem měl být zdráv, a jsem zdráv, když jsem měl býti mrtev.« Chvíli mlčel, pak si zhluboka vzdychl, a obrátiv k nebi zakalené zraky své, zvolal co šílenec: »Ona byla nevinná! On je lotr, on mi krvavými drápy rozedral blaho mé — a já blázen, já si chtěl oči vyplakati. — Třes se, třes! nešťastným tě učiním v ráji tvém, k zoufalství tě přivedu a nedám ti umříti. O, mé dlouhé dny a moje noci, moje dlouhé noci!« Při těch slovech přikryl si obličej a vrhnul sebou na zem.

»To je jistě nějaký kousek vše oblažující lásky!« myslil jsem si, útrpně na bolesti svého společníka hledě. »Ubohý človíčku, tak mladý, a již tak nešťastný!« Hodnou chvíli jsem tu mlčky seděl domnívaje se, že nešťastník snad pláče; chtěl jsem mu dopřát času, aby se vyplakal, pak že mu bude snad lehčeji.

I sedím ještě déle — a společník můj se ještě neozývá. — »I tof by se musel za kopu nešťastných lásek vyplakat! — snad v tom nevězí něco jiného?« — Hnu se tedy k němu, hýbám jím, — on ale nic. Posadím ho — ruce a hlava mu klesnou: já křičím,

volám, tru ho — on zase nic; já zdvojnásobím své namáhání; on otevřel oči a zas je zavřel.

»Dobrotivé nebe! mám tu zůstat? — ať mi tady zemře! Mám utéci? to je nekřesťansky, a ještě by mohli říci, že jsem já smrti jeho příčinou.«

I popadnu tedy rychle svůj kabát, strčím jej svému umírajícímu hrdinovi pod hlavu, a letím, jak jsem byl — jen v bundě — do blízké osady. Sotva dechu popadaje ptám se, kde zůstává lékař. »Tu jsou tři; který?« — »Který má kdy,« řekl jsem. »Oni mají všickni kdy.« — »Tedy kterýkoliv, jen brzo, jen brzo.« Nějaký kluk běžel se mnou k jednomu, ten nebyl doma, sklízel čočku; běžíme k druhému, ten byl přes pole s gratulací; přiběhneme k třetímu, ten byl sice doma — ale na půdě. — Holka pro něj honem skočila, on přišel; já mu pověděl, proč jsem přišel. On pro sebe něco řekl, vytáhl z truhlíku nějaký nástroj — a již jsme zas běželi. Na cestě jsme zjednali ještě příležitost, která pro nemocného hned přijeti měla.

Můj společník dělal nesmírné kroky; já se nutil, abych nezůstal pozadu; šlo to s kopce — a tak jsme se brzo k cíli dostali. Kdo popíše ale mé leknutí, když jsme přišli na místo, kde jsem umírajícího opustil! Strom tam stál ještě, kámen tam ležel ještě, můj kabát ale — můj jediný kabát a hrdina mé novely byli ti tam! I letím okolo skály — pan lékař za mnou; koukám sem a tam — kde nic tu nic; já se vrátím, letím ku kapličce — pan lékař za mnou; ohlížím se na vše strany — po panu Nevidělovi a mém kabátě ani památky.

»Kde pak máte toho pacienta?« zahřměl na mne můj Hypokrates, a podíval se na mne, jako by mne očima probodnout chtěl. Já mu začnu vypravovat, jak jsem nemocného nalezl. Hypokrates ale nechtěl ani slova slyšet a trhal sebou, jakoby ho na vidličky bral. Já ho snažně žádám, aby se jen umírnil; on ale vedl neustále svou: »Známe takové ptáčky — a teď mi dejte za mou cestu pět zlatých, nebo vám ukážu, zač toho loket, dělat si ze soudního lékaře blázna.«

Já začnu zase prosit — nic naplat, jak bych dřevěnou sochu

prosil. Posléz si dal přece říci, vzal zlatý stříbra a ubíral se čapími kroky k domovu.

»Ty sis dal, Prášile! ty sis dal,« vzdychl jsem si, když jsem se tu samotného viděl; »ten tě ošatil od hlavy až po uši. Můj kabát, má novela, má služba, mé krásné sny, všecko, všecko to tam! Kdyby byl alespoň řekl, kdo je, co byla ta *ona*, co byl ten ukrutný *on*, jenžto mu dělal dlouhé dny a dlouhé noci — ale všecko, všecko bylo to tam. Ach! ze sedmého nebe do propasti věčného zármutku jest jen jeden krok!«

Ubíraje se k městečku, potkám objednaného vozku. Já ho snažně žádám, aby se vrátil, a povídám mu proč — on mi dal ale *ex abrupto* tak hranatou odpověď, že na mně horko vyvstalo. Vozka, nemoha v ouvoze obrátit, musel jet až dolů, a já pospíšil do městečka, kdežto jsem na ouřadě svou záležitost udal a o pomoc žádal. Pan vrchní byl hodný pán, dal hned na vše strany posly rozeslat, aby zloděje stíhali. Já mu poděkoval a odebral jsem se se svým neštěstím do hospody.

Ach, to byly ty nejsmutnější chvíle mého života! Noc se schýlila, poslové se vrátili; všickni přišli s prázdnou — ale nikdo nechtěl s prázdnou odejít. Neštěstí mé bylo hotovo.

Jak živ jsem se s tak těžkým srdcem na lůžko nekladl, jako tenkráte; dlouho jsem již ležel, ale balšámový sen nechtěl se spustit na mdlé oči; ach on, jako svět, jen ty rád navštěvuje, na něžto se štěstí usmívá, nešťastné však opouští.

Já dělal všecko, co jen kdo pro usnutí radil: desetkrát jsem přeříkal: Jednou jedna jest jedna až do: Jest jeden milion — počítal jsem, kolik básníků musí zhubenět, nežli jeden kněhkupec ztloustne — ale nic naplat! — »Škoda, že nemám s sebou nějaké básně!« litoval jsem, a počal poznávat, jak je to zlá věc, bez knihy se pustit na cestu. Tu jsem si náhodou na jisté básně zpomenul — a již po-

čala se víčka očí mých tížiti, v mysli mé se počaly tvořit mrákoty, a já utonul sám v sobě! O jsouť ještě divy v přírodě, pro něž ani smyslů nemáme.

Milosrdný Samaritán.

S těžkým srdcem vinul jsem se druhého dne z lůžka svého; a když mě vyškrobené rukávy usmívajících se děvčat a lesknoucí se boty usmívajících se jonáků, ježto jsem oknem před hospodou státi viděl, ujistily, že je neděle, počal jsem svou ztrátu dvojnásobně cítit.

»Odtud musíš, a sice čím dřív tím líp,« to bylo mé první předsevzetí toho dne. »Odtud musíš — ale jak? V bundě bez kabátu? Ne, raději cestovat bez hlavy jako treska, raději bez peněz jako mudrc: jenom ne bez kabátu! Nežli půjdeš, musíš mít kabát!« bylo mé druhé předsevzetí, a jak bych si ke kabátu pomohl, první moje starost. Na štěstí bydlel v obci žid, Aron, kterýž voze do Prahy nový oves, jejž za starý prodával, z Prahy staré kabáty přivážel, které svým občanům zase za nové přepouštěl, a vždycky něco takového rozumného zboží v zásobě měl. — »Dobře, Arone! z tebe si udělám dnes přítele v nouzi!« a hned jsem si pro něho poslal.

Aron tu byl v okamžení s celým krámem, rozložil své rozmanité zboží po stole a držel každému kusu zvláštní chvalořeč. Já nahlídnu blíže a spatřím několik kabátů rozličného stáří a kroje, a mezi nimi — kdo by si to pomyslil — k největšímu podivení svému — bývalý svůj kabát, jejž jsem v minulém masopustě z důležitých příčin dal učit hebrejsky. Ačkoli byl o půl leta starší, vypadal přece líp, nežli když jsem ho na študie poslal. Bez rozmýšlení vyvolil jsem tedy svého starého přítele. Stará víra nejpevnější, staré pivo nejřídnější, starý přítel nejvěrnější. Aron mi pomohl starého přítele obléknout, a když spatřil, že mi přiléhal, jako by byl na mne dělán, pousmál se, a učiniv mi poklonu řekl: »*Guten Morgen, Herr Baron!*«

Aron byl poctivá duše a rád se smluvil. Za frak chtěl 15 zl. na stříbře; já mu podal 15 na šajnech, a můj frak byl zas mým, jako před půl rokem.

Kabát dělá muže; bez kabátu chodil jsem jako zmoklá slepice z místa na místo, a v celé mé hlavě nebylo poctivé myšlenky; jakmile jsem ale kabát měl, nový život mé žíly probíhal, a s chutí jsem se rozloučil s městečkem. Nyní jsem začal přemýšleti, od čeho budu živ, až mi malý zbyteček mé mohovitosti vyjde? »Máš se sebe prodávat, abys měl do sebe co dát? — Prodávat? a jak prodávat? jako Francouz začít s bundou? nebo jako Španěl s košilí? — Ne, to neučiním, a kdybych měl prosit.«

Kráčeje pilně octnul jsem se asi za hodinu ve vesnici, kteréž Radostín říkají. Na začátku vsi stálo krásné stavení s malou zahrádkou. »Jak pak,« pomyslím si, »kdybys takhle tam na milosrdné srdce jemnostpána zaklepal? — něco může padnout.«

»Komu patří to stavení, strejčku?« ptám se okolo jdoucího rolníka.

»To s tou červenou střechou?«

»Ano — to!«

»To patří našemu panu inšpektorovi Kašparidesovi. Máte-li ale u něho co řídit, tedy si obejděte dříve jeho hospodyni, sice nepořídíte nic.«

Já byl rád, že jsem se to dověděl, a dělal jsem hned přípravy k vykonání svého předsevzetí. Abych hospodyňku hned prvním krokem přes práh nezplašil, očistil jsem si o trávník boty tak, že bych v nich do leckterého bálu byl mohl jít; svlekl jsem bundu a dal ji do šátku. Abych ale milostpána, není-li přítelem dýmek, z kapsy vykukující trubkou nepoděsil, schoval jsem dýmku se vším příslušenstvím a s bundou za plot, a abych docela jako panenka před milostpána předstoupil, dýchal jsem hodnou chvíli na pilíř; prozřetelnosti nikdy nezbývá. — Abych ale se svou žádostí hned v první instanci, to jest od paní nebo panny hospodyňky odmrštěn

nebyl, urovnal jsem si tváře tak, aby na nich, dokud toho zapotřebí nebude, ani té nejmenší zmínky o mé prázdné kapse nebylo. Tak připraven pustil jsem se do domu.

Dvéře byly otevřeny; to mi dodalo ještě více chuti; zmužile překročím práh a začnu si jen pro forma na kartáči podešvy čistit, obrátím se, a přede mnou stojí na hospodyňku ještě skoro trochu mladá hospodyňka, vyšňořená, jako by se celému světu zalíbit chtěla, a dává mi onu prastarou, snad již ode všech vzácných, urozených jemnost- a milostpaniček otřepanou otázku: »Co jste nám přinesl?« při čemž se na mne tak prakticky podívala, jako by ze mne aspoň dva krocany vykoukat chtěla.

»Koukej — jen koukej! a kdybys měla oči jako Argus, tady nic nevykoukáš, a kdybys měla tolik rukou, jako jich Briareus měl, tady nebudeš nic brát.« Jsa při tom do role své tuze dobře zaštudován, nedal jsem se její otázkou v konceptu másti. I sehnal jsem hbitě svou zdvořilost dohromady, udělal dle nejnovější mody starou poklonu a ptám se, je-li jemnostpán doma?

»Co mu chcete?« byla druhá otázka drahocenné hospodyňky.

»Mám s ním něco důležitého jednati.«

»Jemnostpán je doma; jděte tady okolo kuchyně nahoru a zaklepejte na ty popelavé dvéře.«

To ví šlak, jakou to modu mají páni ve svých domech! Chce-li člověk k němu jenom na slovíčko, musí jít skrz kuchyni aneb aspoň okolo kuchyně. Proč? — *sub judice lis est.* Přijdu k vykázaným dveřím, zastavím se, odříkám si ještě jednou vyštudovaný kompliment, urovnám si kabát, vlasy a zaklepám. — „*Herein!*“ zahřmělo to v pokoji tak silně, až mě u srdce píchlo. Otevru tedy co nejopatrněji dvéře, a na mne hledí as padesátiletý pán, hově si v novém županě na skvostné pohovce. I překročím nizounký práh, učiním co nejponíženější suplikant svou nejhlubší poklonu, a zůstanu jako publikán u dveří stát.

»*Was wünschen sie?*« zeptá se jemnostpán hlasem, jakoby se mnou protokol zaváděl — a zvedne se.

To byla voda na můj mlejn. Já přikročím trochu blíže a začnu po malém, ale důtklivém úvodu, v němžto jsem kromě toho, že jsem student, něco o obtěžování z mé, a něco o odpuštění z jeho strany důmyslně pověděl, vypravovat strašlivou historii svého neštěstí; házím slovy »milostivý pane!« a »moje neštěstí!« jako hrudami, a dělám obličeje, které by ani v očistci tomu nejbídnějšímu hříšníku neslušely. Pán poslouchal, jakoby ani pánem nebyl, a nespustil se mne dříve zraků svých, až jsem byl s celou historií hotov.

»No? — A což dále?« ptá se laskavý pán hlasem o něco mírnějším než poprvé.

»Co nyní, Prášile?« pomyslím si. »Jaká pomoc, on nechce rozumět, ty musíš chtěj nechtěj s barvou ven.«

Opět se ukloním, a jako bych jemnostpána za kmotra prosil, začnu ostýchavě a skroušeně, že bych jeho laskavost o nějaké viatikum prosil.

Pán mi porozuměl, a já byl rád. On přešel několikrát pokoj, vytáhl z kapsy stříbrnou pikslu, šňupnul si, zamyslil se, jako by študoval, mnoho-li mi asi dáti má, hodil hlavou, postavil se přede mne a řekl:

»Tedy student?«

»Ano, milostivý pane, nešťastný student,« odpověděl jsem, a začnu naň vystrkovat své absolutorium.

»Nechte, nechte, já vám již věřím,« řekl pan inšpektor, šel k psacímu stolku, vytáhl šuplátko, ze šuplátka něco vzal, strčil to do kapsy a kynul mi, abych šel za ním.

»Kraj světa za tebou půjdu, muži zlatý!« pomyslil jsem si.

»O, Čechové jsou národ dobrý,
Nešťastný, jenž v nouzi lká,
Nechť se k Čechovi obrátí,
On mu rychle pomoc dá.«

S těmito a jim podobnými myšlénkami se obiraje, dostal jsem se za panem inšpektorem až do zahrádky, kterážto se od domu až k silnici táhla. Na konci zahrádky u dvířek zůstal pan inšpektor stát, vytáhl z kapsy kliček, otevřel dvéře, vyšel na silnici a pokynul mi, abych šel za ním. Na to kousek popošel, se zastavil; já konaje co nejponíženější jeho stín všecko co on, zastavím se také; on se podívá na mne, já na něho, on pozvedne ruku a ukáže prstem na tabulku, která před námi stojící sloup krášlila, a kývne na mne, abych četl. Já se ochotně přiblížím, pozvednu zraků svých a čtu:

»*Hier ist das Betteln verboten.*

Zde jest žebrota . . .«

Ve mně hrklo jako ve starých hodinách. Dál jsem nemohl čísti; před očima se mně dělaly mžitky, ruce mi klesly, a já tak zdřevěněl, že bych byl nepozoroval, kdyby byl někdo takovou tabulku na mne přibil.

Hezkou chvilku jsem před tím svým nadělením jako skormoucený paragraf před znamením vykřiknutí stál, a ještě jsem nebyl s to ze svého limbu se probrati. Po chvilce teprva jsem se vzpamatoval: ohlížeje se po svém dobrodinci, spatřil jsem ho, an k domovu pospíchal. Nechtěl na mé díky čekat — a kráčel tak spokojeně ke své hospodyňce, jakoby byl v těch pěti minutách, co z domu byl, deset milosrdných skutků vykonal.

Co teď počít? — I vytáhl jsem opět svou bundu a dýmku ze skrýše, a obrátiv se hrdě zády k pilíři, na nějž jsem byl před půl hodinou pilně dýchal, putoval jsem dále.

Lidé šli právě z ranní, a tím způsobem dostal jsem až do nejbližší vesnice několik hovorných společníků, od nichž jsem se ještě všelicos o panu inšpektorovi dověděl.

Sluníčko zlaté vystupovalo výš a výš, a já pořád ještě pilně kráčel, až byl stín tak krátký, že jsem si pohodlně na hlavu šlápnouti mohl, z čehož jsem soudil, že již daleko do poledne nebude,

a to bylo také proto, proč jsem se bez dlouhého rozmýšlení zrovna do nejbližší vsi pustil.

Uprostřed návsi stál kostelíček se špičatou věží, kolem něho hřbitov, ovrhnutou zdí obehnaný, přes niž mladé lípky a černé křížky vykukovaly.

»Dnes neděle a tys ještě ani v kostele nebyl!« káral jsem sám sebe, vida několik vystrojených děvčat do kostela pospíchat. »Půjdeš také,« řekl jsem k sobě, a šel jsem.

Kostelíček byl malý, krásný ale a čistý, tak že by mohl mnohému velkému kostelu za vzor sloužit. Bylo právě kázání; jak jsem pozoroval, byla řeč o milosrdném Samaritánovi. Tváře všech, vyjímaje toliko několik přítomných nepřítomných starých, několik sedících neposedných mladých, a ještě několik neposlouchajících posluchačů, byly obráceny ku kázajícímu duchovnímu otci, kterýžto právě své kázání následujícími slovy končil: »Jděte ž a učiňte to samé: jestliže dle slov mých jednati budete, dostanete se po této vezdejší pouti do lůna Abrahamova; pakli dle slov mých jednati nebudete, budou podílem vaším mrákoty věčné. Amen.«

»Dejž to nebeský Pán Bůh!« vzdychli si pozorní posluchači; vážný kmet si utřel s čela pot, a ohlašoval několik šťastných, kteří do stavu svatého manželství vstoupiti mínili, a několik ještě šťastnějších, kteří odpočívali v Pánu — a lid se jen za ty šťastnější modlil.

Služby boží se skončily.

Bylo poledne, něco lidského se ve mně začalo ozývat, váček byl hubený — když je málo drobných, přestává muzika. — Co jsem měl dělat? — Vzal jsem v hospodě za vděk studentskou večeří, a kráčel jsem hezky lehounce dále.

Mohly být as tři hodiny, když jsem k velké, na táhlém vršku ležící vsi přicházel; cesta vedla přes potůček, kterýžto zastíněn červenými vrbami, podle paty táhlého vršku ourodnými polmi se vinul.

Pověsil jsem si kabát na vrbu u potůčku, sedl jsem si a lkal jsem, připomínaje si Prahu.

Šel okolo žid, podíval se na mne, řekl: »*Guten Tag!*« a šel svou cestou dále; šel okolo sedlák, podíval se na mne, neřekl nic a šel svou cestou také dále; i vykračoval si kolem obstarožní pán, na hlavě mu seděl klobouk na tři facky, v obličeji mu seděl neapolitánský nos, v suché ruce měl tlustou španělku, na těle fráček z časů prince Eugena — jeden šos mu šel hat, druhý čehy — nad jehož úzounkým límcem vážný copánek *à la Rochus Pumpernikl* jako rafika na slunečných hodinách se pyšnil; — podíval se na mne, zavrtěl hlavou, neřekl nic a pokračoval ve svém vykračování si dále. Kdyby snad byla Praha tenkrát okolo jela, byla by se na mne podívala, a byla by jela také dále — ach, můj dědeček měl dobře, říkaje: »Není hůř, jako když je zle!« O, vy jste dnes na kázání nebyli!

Odpočinuv si, ubíral jsem se dále. Asi sto kroků od potoka stála hruška, pod ní ležel řádně ošacený muž již při letech velmi nepohodlně, ale spal přece. Podívám se naň a řeknu: »Ty sis, chudáku, také špatně ustlal,« a jdu dál. »Prášile, Prášile, ty jsi vytýkal zatvrzelost lidem, kteří na kázání nebyli; ty jsi byl a činíš taktéž.«

Vrátím se, prohlídnu si položení spícího, natrhám hrachu z nejbližšího pole, vložím mu to pod hlavu, a jdu, sám s sebou jak náleží spokojen, svou cestou.

Sotva jsem ušel dvacet kroků, slyším ukrutný hlas: »Stůjte!« Já se obrátím, a tu vidím, jak se obr co hora řítí, přiběhne ke mně, popadne mne za límec u fraku a zahřmí na mne: »Kdo vám dovolil trhat hrách?«

Já ho začnu prosit; nic na plat, on vedl pořád svou: »Kdo vám dovolil trhat hrách? — Zaplafte, nebo půjdete se mnou!« Na mne začaly jít strachy, peněz jsem neměl, na prosbu nic nedal, a na outěk nebylo ani pomyšlení; jak jsem se jen trochu hnul, postavil se přede mne, okázal mi svalovitou pěst a zahřímal: »Vy mi nevěřte!« Když viděl, že se ze mne nic vystrašiti nedá, popadl mne za ruku a já musel, chtěj neb nechtěj, s ním.

Přijdeme do vsi. Celá ves se sběhla a vyprovázela mě až

k zámku. Přijdeme na kancelář: pan správec byl doma, nechtěl ale mého žalobníka vyslechnout, vytýkaje mu, že ani v neděli nedá pokoje; když ale žalobník podotknul, že potrhaný hrách ten nejlepší z celého okolí jest, a že vzácnému pánu toho hrachu, až ho vymlátí, na přesvědčenou asi vértel pošle, byl pan správec hned celý jiný, a na mne se hned jak se patří podíval. »A dobře!« zvolal, »toho panáčka znám; — nepozdravil u vrbiček.« Byl to onen třetí pán, jenž kolem mne u potoka šel. »Vomastku, jděte pro pana France; nepochybně hraje u bednáře v karty.«

Vomastek odešel. Já začnu na pana správce s prosbou, aby mne nezdržoval, že je má cesta důležitá, a že by i malé zameškání zlé následky míti mohlo. Nic na plat; pan správec mě ani slyšet nechtěl, a chodě po kanceláři, asi pětkrát si opakoval s jakousi libostí: »Dobře, nepozdravil u vrbiček.«

Žalobník přijde s panem Francem, asi pět a třicetiletým, poctivě vypadajícím človíčkem; pan Franc se mi ukloní a žalobník zůstane u dveří stát.

»Pane Franc, vzít péro a papír!« řekl vážným hlasem pan správec; »sednout si a psát, co mu budu diktovat.«

Pan Franc se podivil, sednul si, urovnal si papír a namočil péro.

Pan správec si sedl, a tvář jeho zasmušila se úřední vážnosti. Dobré nebe, to byly oči! přísněji nemohl ani Rhadamantus koukat, když bídné hříšníky k věčné dlouhé chvíli odsuzoval. Nadiktovav panu Franci k protokolu hlavu, začal mě vyslýchat: »Jak pak se jmenuje *on audiat?*«

Já: »Pane správče, ještě nejsem žádný *on.*«

Správec: »Vždyť jsem si to hned pomyslil! — Jak pak se tedy jmenuje mladý pán?«

Já: »Antonín Prášil.«

Správec: »Psát, pane Franc: Antonín Prášil! však my mu vyprášíme. — A odkud pak?«

Já: »Z Prahy.«

Správec: »Psát, pane Franc: Z Prahy. Pražský ptáček tedy, tím líp — cizopanský; nemá-li své věci, dá se na šup. — A kdo pak jsme?«

Já: »Absolvovaný právník.«

Správec: »Absolvovaný právník? Jaké je to zvíře?«

Pan Franc: »To říkají teď tak juristům, vzácný pane.«

Správec: »Mlčel on a držel hubu, až na něho dojde; jeho se ještě nikdo neptal. Jurista — v takovém kabátě, slyšel on, *audiat*, račte mi pak přece povědíti, co to je: absolvovaný právník?«

Já: »To je člověk, který na zpozdilé otázky žádných odpovědí nedává.«

Správec: »Odpovědí nedává: Budeme tedy vidět, jste-li právník nebo ne. Pane Franc, hvízdnout na vrátného, on sedí u kašny.«

Pan Franc: »Ale vzácný pane, neračte horlit, ten člověk není tak hloupý, jak se zdá.«

Správec: »Mlčet, když já mluvím; — však já dobře vím, co mám dělat. — Nepozdravil u vrbiček.«

Já: »Pane správče, doufám, že se neráčíte zapomenout a nějakého bezpráví na mně si dovolit; znám zákony a vím, kde svá práva hájit.«

Správec: »Lári, fari, před takovými strašáky neutečeme!«

Pan Franc: »Vzácný pane, račte se moderirovat, ten člověk nám může udělat ostudu *beim Kreisamt*, a kaňka je hotova; juristé, ti mají rozum s fousama.«

Přišel strejček Vomastek s vrátným a pan správec pokračoval ve výslechu dále: »Nuže, mladý pane, jak to bylo strany toho hrachu?« Pan Franc na mne mrknul, abych řekl, že nevím.

»*Quod fecisti, nega,*« pomyslím si a počna uraženým se stavěti, ptám se: »Strany jakého hrachu?«

Správec: »Který jste tuhle našemu pořádnému sousedu potrhal.«

Já: »Já? potrhal hrách? — Pane správče, již jsem řekl, že blázna ze sebe dlouho dělat nenechám, a kdybych neměl čest pro místo, na němž stojím, byl bych již dávno jinou začal.«

Správec: »Vomastku, co tomu říkáte?«

Vomastek: »Na vlastní oči jsem to viděl, vzácný pane, jak mi hrách trhal; on mi to není v stavu do očí zapřít.«

Správec: »No, co tomu říkáte, vy mladý pane kazisvěte?«

Já: »Co tomu říkám, že budu svého žalobníka žalovat u hrdelního práva a svého soudce u krajského ouřadu. Je to nějaký způsob, je to nějaký řád, vypadnout na pocestného, který nikomu neublížil, jako zákeřník, nakládat s ním hůř než s lotrem, táhnout ho na ouřad, by z něho několik zlatých vystrašil? Je to pořádek? — Račte nyní, pane správče, dle libosti jednat.«

Správec: »Vomastku, co tomu teď říkáte?«

Vomastek: »Vzácný pane, já bych mu — jen na něho račte pustit hrůzu; on se musí přiznat.«

Vzácný pán na mne pustil hrůzu a já se přece nepřiznal.

Dlouho jsme se ještě hašteřili; pan Franc se potajmo smál, pan správec horlivostí celý sesinal; žalobník mi okazoval po straně pěst, já ale stál přece na svém.

»*Apropo*, kde pak má pas?« ptal se mě po chvilce pan správec, vítězně se mi do očí dívaje, jako by si byl myslil: »Teď ho máme!«

Já: »Pas? Já nemám žádného zapotřebí.«

Správec: »Nemá zapotřebí? Dobře, teď ho máme; nemá pas.«

Já: »Prosím, pane správče, na tři hodiny ve své vlasti nebudu snad pas brát?«

Správec: »Houby ve své vlasti, to u nás neplatí; u nás musí být všecko černé na bílém; psát, pane Franc: Nemá pas. Nyní vynahradí on panáček tuhle sousedovi škodu, sice — již ví, co si myslím! Pas nemá —«

Já: »Já platit nebudu nic, a pas nepotřebuju. Já jsem poctivý člověk —«

Správec: »Poctivý člověk? nechce platit, nemá peníze; potlouká se v neděli, a poctivý člověk!«

Když se ze mne nic vystrašiti nedalo, kázal mě pan správec odvésti do šatlavy. Pan Franc chtěl ještě nějaké slovíčko za mne ztratit, ale nic platno.

»Odmrštěn jest,« zvolal rozhorlený správec; »nepozdravil u vrbiček!« a já byl odveden do šatlavy.

»Není jiné pomoci, přenocovat zde již musíte,« řekl pan Franc do šatlavy mne uváděje. »Až se náš starý prospí, pak si dá říci; já mu dnes u večeře trochu strachu naženu, a zejtra vás pustí. Vy, Johanes,« pravil k vrátnému, »můžete po chvíli pána vzít do světnice, starý sem beztoho dnes nepřijde. Po večeři sem přijdu, hodíme si šestadvacet. Mějte se zatím dobře! — Johanes, af nejste krobiánem.«

Mé krásné sny, mé zlaté sny se mi krásně vyjevily. To jsou ty ráje, o nichž jsem tak sníval, to ty doby blahé, jež mě na venku očekávaly. Má novela, má služba — všecko to tam!

Pověsiv naději svou na hřebík, sedl jsem si na lavici a díval se, kde se vynacházím.

Obydlí moje bylo dlouhé a ouzké, jako sklípek, do něhož umouněným okénkem churavé světlo dost bídně padalo. Zdi byly začazené, poseté nápisy a hieroglify rozličné velikosti a rozličného druhu, o rozličné obraznosti, krasochuti a délce dlouhé chvíle svých tvořitelů svědčícími: do almanachu pro kvetoucí svět bylo by se z nich ale málo dalo vybrat. Podle zdi stály lavice, u okna stolek, idyllicky pořezaný; stolek ten byl zaražen do zdi, a stál, jako česká kritika, na jedné noze.

Johanes byl šlechetný muž; neboť mě dlouho v té mučírně sedět nenechal; vzalť mě, jak mu pan Franc přikázal, do své světnice, kterou se do šatlavy muselo jít. Johanes byl také hovořivý člověk, a proto jsem se také od něho všelijakých věcí zadarmo dověděl. Na pana správce si velmi stýskal a povídal, že u něho jen to platí,

co platí, že je starý mládenec, a že nemiluje na světě nic jiného, než peníze a obrázky.

Pan Franc byl, jak vrátný vypravoval, docela jiný člověk, velmi hodný, ale také starý mládenec. Za mladých let byl prý pan Franc několikrát v lásce nešťastný, a sice jen proto, že neuměl tancovat. Když patnáctý košíček dostal, umínil si, že se musí naučit tancovat; když mu ale mládek z pivovaru, jenž mu po tři neděle na valečkách v tanci lekce dával, všech vloh k tanci zhola odepřel, rozloučil se pan Franc s poslední svou nadějí, zazpíval si: »Vale, lásko ošemetná, adio, *lebe wohl!*« poznal, že není láska ta nejsladší slast na světě, řekl si, že to nikde psáno není, aby se člověk oženit musel, zapřel sebe samého, pověsil ženidlo na hřebík a umínil si, blaho své obětovat obecnému; a dostál také slovu. Od té chvíle stal se pan Franc duší všech veselých společností; nebylo svatby, aby nebyl býval družbou, nebylo posvícení, aby nebyl tranžírmistrem; kde bylo veselo, tam byl jistě také pan Franc; kde on nebyl, nebylo nic; rád si zahrál v karty; rád si také časem přihnul, ale jen když se mu chtělo pít — pít se mu ale chtělo, kdy jen chtěl, a musela být vybraná chvilka, když nechtěl.

Mezi samým povídáním přiblížil se večer; vrátný poslal vrátnou pro svíčku a vypravoval své historie po tmě jasně dost.

Najednou ztrhne se pod okny šramot, vrátný se zamlčí, hluk se blíží, dveře se rozlítnou a asi čtyři jonáci vlekou pátého do světnice.

»Tu vám vedem zloděje!« volali jednohlasně jonáci. »Vytáhl mlynářovic stárkovi v hospodě z kapsy fajfku; jen si ho tu teď schovejte, vyplacen byl už v hospodě.«

Jonáci se smáli a odešli.

Vrátný ujma se svého nového hosta, jak se na vrátného sluší a patří, strčil ho do šatlavy a zavřel za ním dveře a dal na petlici. Vrátná přinesla svíčku a rozkřesala; vrátný přeřízl svíčku na dvě, zapálil obě půlky, jednu dal mně, vzal na sebe kabát, žádal mě,

abych šel zas do šatlavy, sám že musí jít hledat pana Francc; já se odebral do šatlavy, a pan Johanes za mnou zamknul.

Já zastrčím svíčku do skuliny na stole, a ohlížím se po svém společníku; on seděl na lavici, obličej celý zkrvácený oběma rukama si přikrývaje. Já se naň podívám ostřeji, a kdo to byl? — pan Neviděl a na štěstí ještě v mém kabátě.

Já tu na něho spustím, aby hned kabát svlékl; on mě ale nechtěl znát; když ale viděl, že nechci rozumět žertu, padl přede mnou na kolena, a pro všecko na světě mě prosil, bych ho nepřiváděl k zoufalství, že mi kabát hned dá, abych to jen nikomu neříkal, že je beztoho již dost nešťastný.

»Sem dřív s kabátem!« řekl jsem, a díval jsem se mu do očí tak ostře, jako bych ani v šatlavě nebyl.

Pan Neviděl začal svlékat kabát, a bylo vidět, že se s ním nerad loučil; pak si sedl bez kabátu na své staré místo, hlavu k prsoum skloně.

Když jsem ho tak stýraného viděl, bylo mi ho předce líto; výčitky jsem mu už dělati nemohl, a maje svůj nový kabát na sobě, hodil jsem naň svůj starý frak, mysle opět na svou novelu.

Tisícerá díky vzdával mi pan Neviděl a sliboval svatě, že mi to všecko vynahradí.

»Počkej, můj bledý hrdino, teď mi již neutečeš! Pod stromem jsi nechtěl s barvou ven, teď budeš muset!«

I sednu vedle něho, a byl bych se ho již vyptávat začal, kdyby se nebylo ve vrátného světnici několik mužských hlasů ozvalo. Na to zachrastí u našich dveří petlice, dveře se otevrou, a pan Franc a týž člověk, jemužto jsem byl z Vomastkova hrachu podhlavničku udělal, vešli přes práh.

»Který pak je to, pane Franc, jemuž jste chtěl dát zde nocleh, že mi tak dobře u vrbiček ustlal?« ptal se v dobrém rozmaru náš nový host, s jednoho na druhého z nás uvězněných pohlížeje.

Pan Franc okázal na mne, a ten srdečný muž mi stiskl obě ruce tak upřímně, že bych se byl málem rozkřikl.

»Pojďte, pojďte, zlatý přítelínku, z té žumpy; tu by vám dali tuze dlouhou postel, já vám dám vysokou. Nebojte se nic, už je všecko v pořádku. Není-li pravda, pane Franc?«

»Všecko!« přisvědčil pan Franc.

»Vomastek slíbil panu správci čtvrtci hrachu, aby vás zavřel; já mu poslal k tomu hrachu husu, aby vás pustil — a tu to máte. Tedy pojďme! U mne se nemáte čeho bát; kdo se na vás škaredě podívá, toho dám hoditi pod kola; není-li pravda, pane Franc?«

»Což je ono o to!« usmál se pan Franc. »O koláč a vykoupání je ve mlýně hej! zvláště ve mlýně pana Jaroše.«

Já se rozloučil a šel jsem za mlynářem; pan Franc nás ještě kousek vyprovodil a litoval, že z naší šestadvacítky nic nebylo.

»I víte-li co, pane Franc?« řekl mlynář, »pojďte vy s námi. Po večeři si hodíme ve třech.«

Pan Franc se vymlouval, že nemůže odejít; slíbil ale svatě, že po večeři jistě přijde.

Mlýn ležel malý kousek za vsí. Bylo to velké a jak jsem za šera pozoroval, nákladné stavení.

»Teď jsme doma,« řekl pan mlynář do světnice mne uváděje.

Světnice byla velká, uprostřed stál stůl, ubrusem jak padlý sníh pokrytý, na něm hořela v mosazném svícnu litá svíce, a při ní sedělo děvčátko čtoucí v ouhledné knížce.

»Tu vám přivádím hosta,« řekl pan mlynář, po světnici se ohlížeje. — »Kde pak jste všickni?«

Dívka pozvedne očka s knihy, podívá se na mne; očka se jí zajiskří a ona radostně zvolá: »I pěkně vítám, pane Dubský!«

Ve mně se zatajil dech — spatřil jsem blondýnku z dostavníku.

»Pan Dubský?« zvolal pan mlynář a měřil mě s podivením od paty až k hlavě.

»Ano, ano, pan Karel Dubský,« doložila povýšeným hlasem dívka, a odběhla dříve, nežli jsem jí za přivítání poděkovat mohl.

»I tedy mi buďte dvojnásobně vítán!« zvolal radostně mlynář, »synu přítele mého,« při čemž mě tak upřímně k srdci přivinul, že ve mně všecka žebra chrastila. »To nás těší, že jste držel slovo. No, jen když jste již tady. My jsme vás již včera čekali.« Při tom otevřel u druhého pokoje dvéře a volal: »Pojďte pak sem, panímámo! Máme tu vzácného hosta.«

Skromná matinka vyjde z pokoje, vítá mě, a pan mlynář mě představuje, radostně praví: »Vidíte, panímámo! Neřekl jsem vám, že co syn mého přítele slíbí, také splní?

»Lizinka měla tedy přece pravdu,« jala se mírným hlasem paní mlynářka mluviti, a červánky potěšitelného překvapení přelítly klidné tváře její. »A co pak dělá matinka, pane Dubský?«

»Račte odpustit,« začnu se omlouvati, »to je nedorozumění; — já se nejmenuju Karel —«

»I mlčte, vy čtveráku!« skočil mi mlynář do řeči. »Karel se jmenujete po panu kmotrovi; vždyť vím, kdo vás držel na rukou — a když jste byl maličký, říkali jsme vám Karlíčku.«

»Prosím ale — já se nejmenuju ani Karel ani Dubský; jméno mé jest Antonín Prášil.«

»I vy šibale!« smál se mlynář; »však nám už neupláchnete — zapírání vám nic nepomůže, Lizinka vás již prozradila; tu ji máte!«

Já se ohlídnu a vidím, jak blondýnka hezounké děvčátko do světnice uvádí, pravíc: »Vidíš, Julinko, že jsem tě nevyvedla?«

Julinka se na mne podívá, a jakoby naději svou zklamanou viděla, sklopila očka a růžičky jejích tváří se proměnily v lilie.

»Julinko, což pak už neznáš pana Dubského?« domlouval mlynář zaleknuté dívce, jejížto jednání podivné se mu býti zdálo.

»Toho pána nemám tu čest znáti!« zašeptala Julinka, a vítajíc mě, uklonila hlavinku milostnou.

»To je hezké!« pousmál se mlynář; »teď nezná pana Dubského!«

»Jak jsem již pravil,« jal jsem se opět mluviti, »jméno mé je Antonín Prášil, a přiosobil jsem si jen proto na dostavníku jméno přítele svého, abych se ousměškům dotíravého spolucestovníka uhnul.«

»Pan Karel Dubský je tedy váš přítel?« tázal se mlynář.

»Ano, Karel Dubský, kandidát lékařského doktorátu, syn po Losenickém direktoru.«

»Ano, ano, ten!« svědčil mlynář. »To nedělá nic — jste také náš.«

Na to mne všichni obsypali a vyptávali se jeden přes druhého, co přítel Dubský dělá, jak se má a kdy vyjede z Prahy; povídali mi, že ho dle psaní již včerejšího dne čekali, a že se obávají, aby ho nějaká nehoda nebyla potkala.

Já vypravoval, co jsem věděl, a když jsem řekl, že se mnou z Prahy vyjeti chtěl, a že snad již na cestě je, prokvetly zase tvářinky Julinčiny.

Při večeři seděl jsem proti Julii. Spanilá to byla dívčinka; vlásky měla černé jak havran, očka modrá jak chrpa, tvářinky bledounké a tak jemné pleti, jakoby z liliového květu setkány byly; kolem korálových rtů jí hrál lehounký úsměv, za nějžto se žal raněného srdéčka darmo ukrýval; z modrého očka jí zářila dobrota srdce a tvářnost její byla obraz nevinnosti svaté.

Podle ní seděla čiperná Lizinka, co usmívající se růžička podle nyjící lilie.

Při večeři jsme mluvili nejvíce o Dubském. Mlynář vypravoval o jeho otci a paní mlynářka o jeho máti, při čemž jsem se také dověděl, že si přítel Dubský s Julinkou v Komárově, kdež u tety na návštěvě byla, známost udělal.

Já popisoval svou cestu, a když jsem se o zmoknutí pana Holdenaua zmínil, smála se Lizinka, že svého rytíře tak šťastně aprilem vyvedla.

Po večeři přišel pan Franc; já musel chtěj neb nechtěj v karty hrát. Pan Franc hrál, jakoby na šestadvacítku dvanácte škol byl študoval, a já i náš hospodář jsme pochodili zle. Mlynáři to ovšem neškodilo, mně ale to potrhalo finance tak, že mi jen jediný dvacetník v kapse zůstal.

Pan Franc slíbil, že přijde druhého dne na revanž a že přivede ještě zahradníka s sebou. Dal nám dobrou noc a odešel.

Druhého dne po snídaní začal jsem se poroučet, smrtelné strachy maje před šestadvacítkou pana France; mlynářovic mne ale nechtěli pustit.

Po celé dopoledne vyrážel jsem se v Jarošově mlýně velmi dobře; srdečnost mých přelaskavých hostitelů, přívětivost ušlechtilé Julinky a Lizinčina veselohra bez konce, činily mi ze mlýna ráj, v kterém bych byl milerád trval, kdyby jen té šestadvacítky pana France nebylo bývalo.

Po obědě jsem opustil Jarošův mlýn na vzdor všemu domlouvání, abych ještě aspoň do zejtřka ostal; ba ani upomínání Lizinky, jížto jsem slíbil, že jí při uvíjení nití předýnko držet budu, nemohlo mne tam déle udržet.

Když viděli, že se udržet nedám, chtěl mne hospodář dát vyvezt; já se poděkoval, boje se zpropitného jako pana France.

Jda nevěda kam, dohoním člověka, který jako ouřední posel vyhlížel. »Kam vaše cesta, příteli?« ptám se ho.

»Do Motolic,« byla jeho odpověď.

»Do Motolic?« opakuji si a pod lebkou se mi začalo trochu šeřit. »Neznáte tam nějakého pana Špačka?«

»Špačka, kupce?«

»Ano, ano, kupce!«

»Jak pak bych toho neznal! vždyť od něho všecko kupuju a teď se musím také u něho stavit.«

»O přešťastný Prášile!« pomyslím si; »pomoc je na blízku, tvůj otec pomohl kolikrát Špačkovi z ouzkosti, on tě nyní zajisté z nesnáze vytrhne.«

»Půjdem tedy spolu,« řeknu na to, »já jdu také ke kupci Spačkovi.«

»To je dobře, bude nám cesta líp ubejvat.«

»Co budete u pana Špačka dělat?«

»Jdu tam našemu panu správci pro barvy.«

»A nač je potřebuje pan správec?«

»I dá se snad malovat. — Včera večer chytili v hospodě zloděje, když stárkovi fajfku z kapsy vytáhl, a dali ho do šatlavy, kdež přes noc zůstal; když ho vzal pan správec ráno na examen, tu povídal milý zloděj, že je malíř. Sotva že to pan správec zaslechl, hned se do něho zamiloval a vzal ho k sobě. Zejtra prý bude pana správce malovat, a proto musím dnes pro barvy.«

Za dvě hodiny jsme byli v Motolicích. Já jdu k panu Špačkovi a představím se mu co syn jeho dobrodince; on mě vlídně přijal, chtěl se mnou srdce rozdělit, na mého otce se ale živou mocí nemohl již upamatovat. Politovav ho, že mu nebe k tak dlouhé vlídnosti tak krátkou pamět dalo, opustil jsem Motolice a nastoupil, srdce plné žluči a celý svět v žaludku maje, smutnou zpáteční cestu ku Praze.

Smutné posvícení.

Bylo již hezky šero, když jsem se do místa dostal, kteréž jsem Jedlovice jmenovati zaslechl.

Jak jsem pozoroval, nacházel jsem se v nějakém městečku; neboť stavení, jež jsem spatřil, zdála se mi býti na město tuze chalupami a na pouhou ves tuze domy. Cesta se táhla do kopečku, v pravo i v levo u cesty stály domky, a bylo nepochybně již hezky pozdě, neboť kam jsem se podíval, všude svítili. Ačkoliv jsem

všetečný jak živ nebyl, přece jsem tak svědomitě zapříti se nemohl, abych se aspoň do některých oken nebyl podíval.

Tu spatřím rázného hospodáře uprostřed rodiny asi dvanácti spokojených tváří obrácených k velké, uprostřed stolu stojící míse, kolem nížto asi tucet malých a velkých, lžícemi ozbrojených ruk převýbornou exercirku drželo. »Ó blažený, kterýžto uprostřed svých ve svém svého požívá!«

Tamto zase u stolu sedí dvě dívčiny s naškrobenými rukávy, v zelených šněrovačkách s portičkami, každá držela koláč v ruce a smály se tak od srdce, že jsem jim toho až záviděl. »Ó šťastný člověk, jemuž dvěma pánům najednou vesele sloužiti lze!«

Podívaje se do třetích oken, spatřil jsem tam sešlou již babičku, spravovala právě kahánek na hrnku stojící, držíc klučíka, který sedě na stole s nějakou čepicí si hrál. Mezi tím mi však neustále přes cestu přebíhali vyšňořené holčice a hoši.

Tak jsem se až do srdce té osady dostal; velké náměstí toho místa bylo trochu malé, a když jsem nevydlážděné dláždění, na němžto jsem stál, ty zelené šněrovačky, které jsem okny viděl, štěkot psů, který jsem ze všech stran slyšel, a marné hledání nějaké věže nebo vysokého komína spočítal, vypadlo z toho, že jsem přece byl jen ve vsi.

A když jsem pak ty spokojené obličeje, ty naškrobené rukávy, tu opuštěnou babičku a to čilé přes cestu přebíhání vystrojených děvčat rozvážil: hádal jsem hned, že se v té osadě buďto posvícení drží, anebo nějaký jiný velký svátek světí — a uhodl jsem.

»Co teď? mám tady zůstat a nespat, anebo jít dále a také nespat?« — Hlava uznala za dobré jíti dále; záleželo ale jen na tom, co tomu nohy řeknou: nohy ale o jíti dále ani slyšet nechtěly. Což je hlavě, ta může lehce daleké cíle vykazovat, když se nese; ale nohy, ty ubohé nohy! Vyslechněmež také druhou stranu. Jen k vůli nohoum ustanovil jsem nejíti dále.

Teď ale, kde je hospoda? Přede mnou ležely jako někdy před Herkulem, dvě cesty, vedoucí, jak obyčejně, jedna v pravo a druhá v levo. »Nejlíp jest se držet pravé cesty, praví mravokárci,« řekl jsem k sobě, a byl bych se již tou pravou cestou pustil, kdyby mě jakýsi tajný magnet, jakési neznámé tušení nebyly na levo táhly. »Může být, že právě ta levá je ta pravá k hospodě,« pomyslel jsem si, a pustil jsem se v levo.

Tentkrát mě má naděje nezklamala; neboť v malé chvíli stála přede mnou hospoda v celé slávě své. Okna byla otevřena a z nich se valila pára jako z ruské lázně. Muzika byla právě dohrála, a bosí, pro cymbál ještě nedospělí šviháci dokončovali tanec pod okny.

Hospoda byla, jak by nabil. S velkým namáháním, sterou žalost v srdci a jediný dvacetník jen v kapse maje, propracoval jsem se do krčmy, kde mi několik hodných sousedů místo bez prošení udělalo a ochotný pan hospodský pivo bez poroučení nalil.

Dříve než jsem piva okusil, prohlídl jsem si své okolí.

V jednom koutě sedělo půl tuctu celých pánů muzikantů; na prvním místě hubený houslista, který se tak upřímně rozháněl, jakoby svým sousedům nejméně Galašovy časy vyhráti chtěl; dva foukali do mosazu, dva do dřeva; v koutě seděl basista, který svou basičku tak flegmaticky okolo krku držel, jakoby ani nevěděl, že to, co muziku tvrdí, v rukou má. Na stole ležely kusy všelijakých hudebních nástrojů a mezi nimi dva talíře na sobě — cymbál totiž, výminka, bez které žádné posvícení.

U tohoto stolu stál rozmašírovaný chlapík bez kabátu, propocený, jen s něho teklo, a zpíval: »Zahrajte mi mou, lito-lito-lito-lito-litoměřickou!«

»Kde máš pána?« ptal se ho hubený houslista.

»Pána? Jozífku, pojď sem!«

»Co chceš, bratříčku?« zvolal též rozveselený Jozífek.

»Dej si zahrát lito-lito-lito-lito-lito-litoměřickou! Páni muzikanti nechtějí dnes na dluh hrát.«

Jozífek sáhl do kapsy, hodil do cymbálu dvougrošák, uhodil si na stůl, zadupal, zavýsknul a zkřikl: »Teď hrajte, nebo vám tu basu rozbiju!« A již po krčmě znělo: »Bětuško, pojď do kola; náš Josef dal do cymbálu plnou hrst peněz — asi dva groše!« a všecko se hrnulo do kola.

Ačkoli páni muzikanti za každý kousek celý groš dostávali, byly ty jejich kousky přece až hrůza jarmareční práce, a tak krátké, že každý jen začátek a konec obsahoval.

U velkých červených kamen seděla konsistoř rozumných matron, kteréž byly pro růženec ještě trochu mladé, pro polku ale již trochu staré, pro kritiku tak jakorát; že nemlčely, to se *ex definitione* rozumí.

Za pecí seděla nadějná mládež v nových spodkách; veselí to hoši, a patrně jim na tvářích čísti se mohlo, že byli rádi, že jsou na světě a že je posvícení. Časem si ale pro ukrácení dlouhé chvíle dávali tak do očí bijící důkazy své ochotnosti, že je pan hostinský vlídným: »Půjdu-li na vás, tedy vás poletí polovička dolů!« na jiné myšlenky přiváděti musel, při čemž jim vždycky něco okazoval, co bylo více karabáči než něčemu jinému podobno. Jakoby ufal, bylo po radosti, hoši seděli, majíce ruce v kapsách, jako pěna, a nehýbali se dříve, až pan hospodský zmizel a oni některému bosému kolegovi, který se mermomocí mezi ně nahoru dostat chtěl, ochotně dolů pomoci za dobré uznali, což se nikdy tak soukromě nestalo, aby o tom alespoň půl krčmy nebylo zvědělo.

Hrození mírumilovných strýčků bylo házení hrachu na zeď, moudré napomínání rozumných matron bylo olej do ohně. Jen pan hospodský věděl, co pro to, a hoši to věděli také; jen tenkrát bylo ticho, když on mluvil, a jen tenkrát, když jim karabáč okazoval — nedokazovali.

U stolu, kde jsem já seděl, seděla honorace osady: pan rychtář, konšel a přísedící, pak kovář, vinopal, zahradník a ještě jiní *homines majorum gentium* bez titulu. Mluvilo se o velkém Bonapartovi, o lon-

ském posvícení, o obležení Mastrichu; vinopal vypravoval, jak přišel v Praze o čepici, když ten velký vítr byl, a pan konšel popisoval, jaké časy měl, když jednou do Prahy fůru pšenice přivezl, a jak ho žena přivítala, když se jí domů jen s bičem navrátil. Já poslouchal pilně a moji sousedé byli tomu rádi.

Abych si nějaké vážnosti získal, mluvil jsem o úřadech vůbec, zvláště ale o krajském úřadě a slavné guberně.

To dobře účinkovalo. Moji sousedé mi udělali hned větší místo, nabízeli mi děvčata k tanci a volali na hospodského, má-li něco pro pána k večeři.

Pan hospodský pokrčil ramenoma, že mi nemůže ničím posloužiti — poslední pečeni že snědli muzikanti, leda že by dal nějakou ohřát.

Já byl rád, že k večeři nic nedostanu, děkoval jsem a namítal, že jsem již po večeři.

Hoši dávali děvčatům pít; děvčata pila, jakoby každá z nich nevěstou byla, a smála se tak od srdce, jakoby to posvícení asi rok trvat mělo. Nejméně ducha v celé hospodě měl jsem já, a toho byl jen můj opuštěný dvacetník příčinou; chtěje ale, aby mé tajemství tajemstvím zůstalo, začal jsem hrát na pána, ale jen lacině; svůj kapesní šátek jsem hodil nedbale na stůl, červený pytlík s tabákem jsem si pověsil na knoflík, vytáhl jsem dvacetník, poslal jsem si pro dva balíčky tabáku, dal jsem klukovi dva krejcary od cesty, který mně za to ruku políbit chtěl, čemuž jsem ale já na žádný způsob nepřipustil; na to jsem dal sousedům ze svého tabáku cpát, mluvil jsem o čekající na mne příležitosti a ještě o jiných věcech, dle kterých bylo lze souditi, že dvacetník, s kterým jsem se byl těžce rozloučil, nebyl můj poslední.

Srdce plesu byl asi šedesátiletý muž s lysou hlavou a v hnědém kabátě; kolem něho se všickni jako planety kolem slunce točili. Hudba přestala hrát a můj neobyčejný hnědokabátník se tu vrhnul do kola, plnou sklenici do výšky drže, a zpíval:

»Já mám chaloupku na vršku, bez došků, otrhanou —«

»Dej si pokoj, starej, dej si pokoj!
Máš bradu špičatou
A hlavu plešatou —«

prohodil švitořivý pan hospodský, s prázdnými sklenicemi kolem něho pospíchaje.

»Afsi!« rozkřikl se rozveselený dědeček, a zpíval dále:

»Až já se opiju,
Já si ji pošiju
Hra-hra-hra-hra-hra-hra-hrachovinou.«

»Totě nějaký švarný hoch!« pomyslím si; »musím se na něho trochu líp podívat, snad bych ho mohl také trochu pro svou novelu použit.«

Švarný to byl muž, se svým vážným nosem a zardělou tváří vyhlížel jako v špiritusu zachovalý některý z oněch slavných řeckých mudrců. Kabát měl rozepnutý; kdyby se byl do něho zapnul, byl by do něho ještě dobře arondovaného hospodského anebo dva básniky do nájmu vzít mohl. Že ten kabát pro něho dělán nebyl, bylo zdaleka vidět; neboť každý knoflík svědčil, že byl, když ne pro nějakého milost- aspoň jistě pro nějakého jemnostpána přišíván, a že náš řecký mudrc ještě menším pánem byl, to si každý hned na prstech vypočítal, kdo jen několikrát s pány třešně jedl. K tomu si vyšlapoval v botách, jejichžto volnost tak málo obmezena byla, že by do nich s kamen na jisto skákat mohl. Vždycky jsem si myslíval, že se to ve volných botách dobře chodí: tu jsem ale na rozviklané chůzi veselého hnědokabátníka patrně viděl, že se to v tuze volných botách tuze dobře asi nechodí.

»Kdo je ten člověk?« ptám se pana rychtáře.

»To je náš ponocný! Nezdá se — ale je; on vám udělá písničku, jen to kmitne. Počkejte, já vám ho zavolám. — Hej! — Vojtěše, pojďte pak sem také trochu!«

»Co dobrého?« ptal se přicházející Vojtěch slušně se před rychtářem pokloně.

»Kdo pak za vás ponocuje?«

»Honzík krejčovic, pantáto, a třebas nikdo neponocoval, nebylo by tak zle, dnes nám ves nikdo neukradne, a kdyby! jen když nám nechá posvícení.«

»Vojtěše, zazpívejte ňákou; dostanete pít.«

»Pít? i to hned!«

Rychtář nařídil, aby bylo ticho, a ponocný spustil. Píseň jeho byla dlouhá, a já si jenom následující sloky pamatoval:

»Dvanáctá když s věže bije,
Mnohý manžel ještě pije;
Ženu, dítky blaží spánek,
On však volá: »Ještě džbánek!«
Jdi spat raděj s Bohem!

Když pan tchán se loučí s světem,
Trhá to již panem zetěm;
Po pokoji vesel skáče.
U hrobečku trochu pláče:
»Dřímej s Pánem Bohem!«

Panenka, když měsíc svítí,
Nemá chodit trhat kvítí;
Vězte, na měsíční záři
Svadnou růže v dívčí tváři;
Spěte raděj s Bohem!

Vy, jonáci, poslouchejte,
Po nocích se netoulejte;
Máte-li v svém lůžku hlavy,
Nevezmou vás do šatlavy;
Spěte raděj s Bohem!

A vy, páni, zdrávi buďte,
Poddané své řádně suďte,
Budeme se modlit za vás
Denně »Otče náš« a »Zdrávas!«
Spěte s Pánem Bohem!

Pročež milujme ctnost stále,
Ctěme Boha, vlast a krále;
Nebude nás tlačit kámen,
Až budeme spáti — Amen —
Budeme spát s Bohem!«

»Dobře, Vojtěšc, umíte to!« zvolali veselí sousedé; »dejte si nalejt.«

»Co pak to není ještě nic,« pravil s jakousi důvěrou v sebe Vojtěch, »ale ta píseň, kterou jsem dělal na nebožku Julinku pana správce — ta dělá jiné oči!«

»A kdy jste ji dělal?«

»Inu víte, jak jsme tenkrát toho nemocného pána za soumraku přivezli — který tu nahoře umřel — dejž mu Pán Bůh radost věčnou — jak toho svého kočího pro pana inšpektora do těch šlakovitých — e, teď mi to nepřipadne — poslal. Žádný k němu nechtěl jít; hospodář poslal pro mne; já nechal poklasného Josefa za sebe ponocovat, a šel jsem k nemocnému. Přijdu k němu, on ležel na posteli a byl již v Pánu. Pan správec přišel, všecko zapečetil a mně nařídil, abych u něho celou noc hlídal. Já hlídal, měl jsem ale dlouhou chvíli; tu mi připadne dělat písničku na Julinku; inkoust a péro byly v pokoji, neměl jsem ale žádný papír a v celé hospodě všecko spalo. Já se ohlížím po nějakém papíru, a na štěstí jsem našel za postelí svého nebožtíka arch papíru; byl trochu zmačkaný a na jedné straně ňákou čmáraninou popsaný; to ale nic neškodilo, já jsem se pustil do psaní, a nežli se začalo rozbřeskovat, byla písnička hotova.«

»A kde ji máte?«

»O ta se již tiskne! Dorotka ji vzala s sebou do Prahy. Jen to mne mrzí, že jsem si ji neopsal — ona ale také tak najednou odjela. Abych to dopověděl. Ráno přijel pan inšpektor, dělal něco na kanceláři, poručil nebožtíka pochovat a dal mi osm grošů za hlídání. Jenom na velkou přímluvu pana správce dostal jsem tento kabát a boty, které na sobě mám.«

Nyní jsem věděl, jaká to byla píseň, která Karla Dubského při našem loučení u červeného raka pobláznila.

Přiblížila se půlnoc, na mne šlo ukrutné spaní. Kam jít spát? Zůstat dole? — To nebylo možno. Jít do pokoje, kde Vojtěch svou píseň koval? — nebylo peněz.

Moji společníci začali podřimovat, já zaplatil pivo a vykradl se ven.

Bledý měsíc, tento neunavený provazeč naší země, vykukoval z roztrhaných mraků jako bídný hříšník na svou v mrákotách tonoucí donnu a osvěcoval svým stříbrným světlem slamou posetý, před mýma očima rozprostřený dvůr. Uprostřed dvoru byla louž, na níž mrtvé ticho panovalo, za louží strměl do pusté noci zamyšlený holubník, za holubníkem stála na příč široká stodola, do níž pan hospodský, jako každý dobrý hospodář, dobré i zlé, koukol i pšenici svážel — pšenici pro Prahu a koukol pro pšenici. Na pravo se táhly stáje s otevřeným vikýřem, k němuž se veliký žebřík vypínal; na levo stála kolna, pod ní několik vozů, za ní plot a za plotem zahrada, v níž se něco jako stavení černalo.

»Kam se teď se svou dřímotou obrátit?« ptal jsem se sebe samého; v tom mi připadne ono slavné: »Zkoušejte všecko, a to nejlepší podržte!« a já přikročil hned ke zkoušce. Poněvadž se mi již jednou poštěstilo, že jsem levou cestou k pravému cíli přišel, pustil jsem se také tentokráte levou.

I jdu, jak jsem si byl umínil, v levo; přijdu k plotu a k svému největšímu potěšení se přesvědčím, že to, co jsem za stavení měl, v skutku také stavem bylo. Byla to skromná chýška, jaké si zami-

lování Dámonové a milostné Kloinky ve svých rajských snech přávají; následovně také dosti velká pro mne a mou dřímotu.

Abych v kožichu do rybníka nevlezl, seženu v čerstvosti všecko své počtářství, které jsem z nižších škol ještě byl uchránil, postavím všecky své hospodářské, země- a dějepisné vědomosti na nohy, spustím své obraznosti uzdu, otevru obě oči a podrobím tu skrovnou chýšku přísné zkoušce.

Vyšel *facit* — a co to bylo? — sušárna. »Dobrý vynález!« pomyslím sobě — »sušárna — af se už v ní vodnatelné myšlénky, zmáčené tacle, zmoklé slepice a nebo slivky suší! — Af je jak chce, dnes budeš noclehovat v sušárně; lehneš si za kamna a dáš si ruku pod hlavu, tam tě ani lidská zloba, ani tvé neštěstí hledati nebude.«

Sychraví větérkové, kteří mě neustále na tu okolnost, že mám jen jeden kabát na sobě, pozorna činili, nafoukali mi do hlavy také to blahé zdání, že mě v sušárně za kamny milostný chládek očekává; já však věda dobře, že kdo rohatého polknouti chce, dlouho na něho koukati nesmí — jednou ranou gordický uzel svých rozpaků rozraziti jsem si umínil. Dodám si tedy zmužilosti, pomyslím si: »Kdo za kamny zmrzne, zadarmo ho pochovají« — a vrhnu se na plot. Jakmile jsem se ale plotu dotknul, vyletěl na mne jako na nějakého kluka velký černý pes a štěkal, jakoby z celého světa hlídače svolati chtěl, aby se šli podívat, že někdo na plot sáhl; a již bylo slyšeti vzdychat pod dvounohým dupotem porosenou půdu, a do noci pusté zahřmělo strašné: »Počkej! počkej!« Já ale nepočkal, nýbrž hezky zčerstva jsem se uklízel, abych se s tím novým Stentorem do žádného dlouhého hovoru nedostal, věda dobře, že hlídači velmi špatně *humaniora* studují, byť se i sebe líp v řečnictví znali. Hlídač se přisypal až k plotu a vyrazil ze sebe několik jadrných propovědí tak rázně, že by se jich i rytíř bez strachu a bez ouhony byl zhrozil.

Z noclehu v sušárně nebylo nic — z toho jsem si málo dělal; byla tu ještě hůra s otevřeným vikýřem a se žebříkem, a na té hůře bezpochyby seno, a v tom seně vonná mateřídouška.

»Na hůru, Prášile!« řekl jsem sám k sobě, a již jsem v myšlenkách na tom mateřídouškou posetém seně sladce dřímal a snil idyllické sny, o nichžto se ani Theokritovi, ani Gesnerovi, ani Langerovi v jejich nejskvělejších dobách nezdálo.

»O totě krásná myšlénka!« zvolal jsem, a již jsem byl na cestě. Čím více ale jsem se k tomu osudnému žebříku blížil, po němžto jsem do svého nového ráje lezti měl, tím více se mi má krásná myšlénka začínala nelíbit, a když jsem již u něho stál, nelíbila se mi pranic; neboť jakmile jsem zraků svých k vikýři pozvedl, tanulo mi na mysli několik smutných historií, v nichž vikýř a žebřík nemilé úlohy měly, a které se, i když to nejlíp šlo, aspoň malou šarvátkou končily.

»Nahoru to půjde, ale dolů! — Nadělí-li ti nebe nějakého společníka, ten se tě upřímně ujme a bez velkých oklik tě pošle, odkud jsi přišel, tak ochotně, že pro samý pospěch na všecky své idyllické sny zapomeneš; a kdo ti potom za tvé letění — přečkáš-li ho — co dá? — Na hospodáře a jeho družinu čekat nesmíš; ti hoši vyplácejí rádi hotovými, při čemž skoro vždycky líp na tom bývá ten, co sází, než ten, kdo dostává.«

Sto chutí jsem na tu hůru měl: obávaje se ale, že bych si snad na pyšného anděla zahráti musel, nechal jsem si jich devadesát devět zajít, a šel jsem s tou poslední, totiž se stou, své štěstí dále hledat.

I přijdu pod kolnu; tu mi padne do oka vůz, já nahlídnu do košatiny — v košatině sláma!

»Dobře, tu již ustláno!« dvěma kroky byl jsem v košatině. Urovnám si slámu, svléknu kabát a lehnu; přikrývaje se kabátem pozoruji, že mi něco v náprsní kapse vadí. I sáhnu do kapsy, ona to tobolka. »I tof bude něco po panu Neviděloví!« řekl jsem k sobě,

a chtěl jsem již s vozu lézti, abych se podíval, co as v tobolce je; překonán ale dřímotou, odložil jsem si tu radost na ráno, a přemítaje na mysli, co by v ní as býti mohlo, v bázni boží jsem usnul.

Dobré jitro.

Dlouho, dlouho jsem spal, a zdálo se mi, že jedu. Najednou se vytrhnu ze spaní, protru si oči, a co vidím, den již bílý, vůz stojí mezi vozy pod kolnou, já na voze, a tři mlynářští mi pomáhají vstát.

»Kého šlaka to tam na voze máte?« slyším se ptáti povědomý hlas.

»Matěj přivezl nějakého člověka z Jedlovic, pane otče!« odpověděl jeden mlynářský.

»Tak pak mu pomozte s vozu!«

Mlynářští mi pomohou na nohy, já se vztyčím a ohlédnu se, kde jsem. Zima mě rozrazila, když jsem viděl, že se zas ve mlejně nacházím, jejž jsem minulého dne s těžkým srdcem byl opustil — a pan mlynář tady.

»I pozdrav vás ruka Páně, pane Prášile!« volal ten dobrosrdečný muž k vozu pospíchaje. »I toť bych se byl spíše smrti nadál! Polezte, polezte pak dolů, příteli zlatý, ať vás obejmu; dnes nám přicházíte právě vhod. — Hněte pak se, vy loudalové! oni tu stojí a kouká jeden na druhého! — pomozte pak přece pánovi! vždyť pak vidíte, že je celý překřehlý, nebo vás všecky ke všem všudy —«

Hoši mě popadli a v okamžení jsem odpočíval v náručí pana mlynáře.

»Dobře, že vás tu mám,« řekl pan mlynář do světnice mě uváděje. »Vy čtveráčku! teď vás tak brzo nepustím. — Maminko, hlele, koho vám přivádím!«

Paní mlynářka, která právě nějaké těsto válela, podívá se, a jako radostně překvapená zvolá: »I pro pána krále; pan Prášil! Pěkně vítám, pěkně vítám — to nás těší!«

Já tu začnu v nejhlubší pokoře: »Jemnostpaní, račte odpustit,« a ženu se k políbení ruky.

»I toť by ještě scházelo!« zvolala paní mlynářka, ruku za sebe schovávajíc. »Vida, vida! pan Prášil chce přece ze mne udělat jemnostpaní. — No, to budou mít naši radost, až přijdou z kostela!«

»Nechte toho, panímámo,« řekl mlynář, »nechte — a podívejte se do kuchyně. — A nyní, přítelínku, udělejte si pohodlí jako doma, a pak nám povíte, jak jste se s mým Matějem sešel.«

Paní mlynářka odběhla do kuchyně a pan mlynář mi pomáhal z kabátu.

»Tak, můj zlatý, jen jako doma!« pobízel mě opět, když jsem druhou zkřehlou ruku z rukávu vytáhl; »kluk zatím kabát vykartáčuje, nežli se ohřejete.«

Já si udělal pohodlí jako doma, a za čtvrt hodiny jsem seděl jako mladý baron před půlpinetním hrnkem kávy se škraloupem na prst tlustým.

»Že ale ti naši lidičky z toho kostelíčka ještě nejdou! Již by tu měli být!« pravila paní mlynářka k oknu přistoupivši.

»Pan farář je bezpochyby pozval k snídani,« namítnul pan mlynář. — »Ale mně se zdá, že jsou již tady. Slyším neustále nějaký smích na dvoře.«

»To je tady Lizinka už jistě.«

»Šlakovité děvče! to se má neustále čemu smát.«

»Však kdyby tady nebyla — ta naše holka by se celý rok ani nezasmála.«

»Že je zase tady? — to není pravda!« ozval se za dveřmi jasný hlásek, dveře se otevrou a naše blondinka vejde do pokoje.

»Vždyť jsem si to hned myslil!« pousmál se pan mlynář — »kde je smích, že nebude Lizinka daleko.«

»I ponížená služebnice!« začala lichotivým hláskem černooká Lizinka ke mně se blížic; »že pak přece pan Prášil cestu k nám našel! Když jsme tu byly opuštěné, samy, to pospíchal odtud; že ale tu přítelíček, to se pán hned zase objevil. No budiž! Nás to těší — tak i tak!«

Já se divím té řeči a začnu se omlouvat, že nevím, co slečinka tím přítelínkem míní.

»Pan Prášil neví o přítelínkovi? S-e-se-známe se! Jak jsem povídala! — oba dva pánové se navedli.«

»Já věru, slečinko, nevím, čím mě ráčíte vinit.«

»Ne? tedy se to dovíte hned.«

Já chtěl něco říci, slova mi ale uvázla na jazyku; přítel Dubský se svou milostnou Julinkou stáli přede mnou.

»Prášile, kde pak jsi se tu zase vzal?« zvolal můj přítel všecek překvapen radostně mi rukou potřásaje. »Já myslil, že jsi už dávno přes hory a doly.«

»Buďte nám vítán!« zašeptala bledounká Julinka; »včera jsme na pana Prášila často zpomínaly.«

»Slečinko, já neustále, a proto jsem se také zase vrátil.«

»To jste dobře udělal,« řekl pan mlynář; »ale s tím slečinkováním si dejte svatý pokoj: naposledy byste nám udělal z našich děvčat samé slečny, a pak s nimi dokonce nikdo neobstojí. Není-li pravda, Lizinko?«

»Ovšem že,« přisvědčila s usměvavou vážností blondinka, »a my máme ještě jiné příčiny na pana Prášila se hněvat. Pan Prášil nám slíbil, že bude držet přadýnko, až budeme svíjet, a držel tak slovo své jako naše přadýnka, která by, kdyby se nad námi pan Franc nebyl ustrnul, doposavádc na klubkách nebyla. — Nedržet slovo, to je hřích k neodpuštění. Viď, Julie?«

»Já jsem panu Prášilovi již odpustila,« odpověděla Julie s lehounkým úsměvem.

»I jděte k šípku, zpropadené švítorky!« rozhorlil se žertovně

pan mlynář. »Hněvejte se na něho nebo nehněvejte, nechte ale dříve, ať se nasnídá, vždyť mu snídaně vystydne.«

Lizinka mi pohrozila a lehkými kročky odběhla k oknu; přítel Dubský s Julinkou důvěrně si do očí hledíce polohlasitě rozmlouvali.

»Dnes nemůžete jet, když k nám pan Prášil přišel,« namítala Julinka.

»Dnes ne, Julinko!« odvece můj přítel, a snivě jí do modrého očka hledě, lehounce si vzdychnul: »Zejtra ale, zejtra.«

»Zejtra?« opakovala táhlým hláskem Julinka.

»Hrob svého dobrého strýce musím navštívit,« pokračoval Dubský — »a přijedu zas.«

»A budete zase od nás pospíchat,« doložila jako káravě Julinka.

»Pak již nikdy více!« ujišťoval Dubský.

»Jaké pak to tam zas máte šepty u toho okna?« řekl pan mlynář.

»Pan Dubský nám chce odejet do Jedlovic, a sice, když ne dnes, tedy zejtra jistě,« odpověděla Lizinka.

Mlynář: »Pan Dubský nepojede ani dnes ani zejtra. Pojďte pak, pane Dubský, mezi nás, a vy tam u okna ticho, sice vás pošleme do kuchyně.«

Dubský: »Jak pak se ti dařila cesta, příteli?«

Já: »Tak všelijak, brzo tuze dobře, brzo tuze nanic.«

Dubský: »Dobře ale vypadáš, venkovské povětří ti svědčí.«

Já: »To bych nemyslil . . .«

Mlynář: »I jděte k šípku! vždyť máte tváře jako melounek.«

Já: »A jak se tobě dařilo?«

Dubský: »Teď — teď se mi daří dobře.«

Mlynář: »Prosím vás, jen se na to pana Dubského neptejte, on si bere všecko tak k srdci, jakoby na tom spasení záleželo. Co je to tam, je to tam — ztrátu mít a rmoutit se proto víc než potřeba, je dvojí škoda! — a vždyť není ještě všecko ztraceno.«

Dubský: »Všecko ještě ne — ale . . .«

Mlynář: »I jděte k šípku s tím svým *ale!* Pana strýce vám ovšem nikdo více nenahradí; jaká pomoc, stala se vůle boží; co se ale toho ostatního týče, proto se nermuťte, vy jste náš, a ostanete náš, jak se vám dlouho líbit bude. Máte-li Volšovský dvůr nebo nemáte — na to my se neptáme, dosti na tom, že se známe. Váš otec — dejž mu Bůh věčnou slávu, však on ji má — byl pořádný pán; — slavný to byl muž; my byli spolu živi jako bratří; — škoda, že ta moudrá hlava již odpočívá!«

Dubský: »Kdyby on byl na živě . . .«—

Mlynář: »Bylo by ovšem pro vás i pro mnohého líp; ale jaká pomoc, stala se vůle Páně. Máte ale ještě pečlivou dobrou paní matinku — škoda, že tak daleko nyní ostává; naše panímáma nemůže na ni zapomenout.«

Mezi tím se Dubský zamyslil, a chodě dlouho se založenýma rukama po pokoji, temně před sebe říkal: »Kdyby jen byl otec ještě živ!«

»Nebědujte, nebědujte!« těšil stařec zamyšleného jinocha. »Co Bůh činí, dobře činí. Vám vzal otce, a mně nedal syna, o kterého jsem jej prosíval; buďte vy mým synem a já vám budu otcem!« Při tom vzal mého přítele za ruce, důvěrně se mu do očí díval — a padli si do náručí.

»Já chci zaplatit dluh,« mluvil ohnivě stařec dále, »jímžto vašemu otci povinován jsem. Pojď ke mně i ty, Julinko moje!«

Julinka se s dětinnou důvěrou k otci přitulí; on ji vroucně k srdci přivine a hebounkou tvář jí hladě, praví pohnutým hlasem: »Julinko, tys dobré, poslušné děvče, tys mě nehněvala nikdy. Já se jen proto modlíval, aby mi Pán Bůh prodloužil věku, abych tě mohl někdy spatřit šťastnou; jen pro tebe jsem se staral, a Bůh mi požehnával. Tys měla svobodnou vůli vyvolit si štěstí své, srdci tvému poroučet jsem nechtěl nikdy — tys volila, a já volení tvoje

schvaluji. — Julinko, buď vždy, jak jsi bývala, buď jako tvá dobrá matka, a budeš šťastná; já vím, do jakých rukou tě dávám!«

Při těch slovech zaskvěly se starci v očích slze. Přivinul ouže ji dívku k srdci, ona obrátila nevinná očka k němu a on ji políbil v jasné čelo.

»Přijměte ji, pane Dubský, z rukou mých: starý otec odevzdává své jediné dítě synu přítele svého. Do vašich rukou skládám duši života svého, moje a manželky mé jediné potěšení, naději a podporu našeho stáří.«

»Otče!« zalkal Dubský a klesl překonán city nejblaženějšími starci do náručí.

Julinka se uchýlila k matce, kterážto slzíc opodál stála, a ukryla ruměnce slzami nejsvětějšího blaha porosených líčí na pečlivých prsou jejích.

»Buďte, jako váš dobrý otec byl!« pravil pohnutý stařec jinocha vřele políbiv — »a já zavru pokojně oči, až na mne Pán Bůh zpomene!«

Jinoch se vyvine z objetí starcova, a již klečel milostný párek u nohou dobré matinky, kterážto je slzíc žehnala.

Rajská to byla scena; *popisovati* ji byla by práce marná; ani štětec mistra malíře, ani slova nadšeného básníka nestačí k obrazu takovému, v němžto se jeví spanilost a nádhera člověčenství nezkaleného.

Dobrá máti pozvedla milé snoubence a černooká Lizinka políbila spanilou sestřenici svou jakožto nevěstu.

Dlouho panovalo ticho ve světnici, ticho svaté, ticho z krajů blažších, a nikdo se neosmělil slovem je přerušit.

Dubský seděl podle starého otce, v jehož rukou pravice jeho spočívala; Julinka seděla u matinky, majíc blahou hlavinku na rameně jejím položenu; Lizinka měla v rukou rámek a z černých očeček jí kapaly slzičky co perle na růže, kteréž došívala.

Dlouho bychom byli snad ještě ty blahé doby mlčky světili,

kdyby nebyl do světnice přišel mlynářův vozka, který tobolku v ruce drže chraplavým hlasem začal: »Pane otče, tuhle knížku jsem našel v košatině v slámě; snad ji tam ten pán vytrousil, který se mnou přijel.«

Já si zpomenu na své včerejší ulehnutí, sáhnu do náprsní kapsy — kapsa prázdná.

»Sem s ní, příteli!« zvolám: »má sice není, já ji ale vytrousil.«

Vozka mi podal tobolku, já ji hned ukázal panu mlynáři a pravím: »Bezpochyby památka po panu Nevidělovi.«

Dubský nahlídne blíže, uchopí tobolku a zvolá jako u vytržení: »Dobré nebe, totě má tobolka!«

My zůstaneme naň hledět, on tobolku rychle otevře, vyndá z ní papír, rozhrne ho, přelítne plamennými zraky, popadne dobrého žasnoucího starce okolo krku a zvolá radostí celý bez sebe: »Otče, drahý otče! poslední vůle mého dobrého strýce je tady!«

My se všickni shrneme, nahlížíme do papíru a vidíme, že to v skutku poslední vůle, v níž to Karlovi Dubskému Volšovský dvůr se vším, jak leží a stojí, odkázán byl; za dědice ostatního jmění po nebožtíkovi byl ustanoven pan Kašparides.

Jaká radost nás všecky pojala, nelze popsati; všecky tváře byly vyjasněny a každé srdce žehnalo památku nebožtíka Volšovského pána.

»Jak ale přišla ta tobolka do košatiny?« ptal se po chvíli mlynář, když se byli pobouření citové poněkud utišili.

Tu přišel na mne řad, abych mluvil, a já svědomitě vypravoval historii svého ztraceného a opět nalezeného kabátu, od toho okamžení, když byl poduškou pana Nevidčla, až k té době, když jsem si z něho v Jedlovicích na voze svrchnici udělat chtěl; což temnou pouť poslední vůle poněkud vysvětlilo.

»Zpropadený malíř!« zvolal pan mlynář k Dubskému se obraceje; »že on to byl, který do vás v té Mravencové uličce vrazil a v tom okamžení vám tobolku vytáhl?«

»Jak se to všecko podobá, jiný to asi sotva byl,« odvece Dubský, »leda bych ji byl vytrousil a on ji našel, o čemž ale velice pochybuji.«

Čím jsem více na tu poslední vůli myslil, tím se mi zdála celá ta věc zajímavější, a proto jsem přítele Dubského požádal, aby mi začátek té historie o té poslední vůli zjevil, což on také ochotně učinil.

»Jak to panu otci povědomo,« jal se vypravovati, »nebyl můj Volšovský strýc mé matce, své jediné sestře, nikdy laskavě nakloněn.«

»Vím, vím,« přisvědčil mlynář, »on chtěl tenkrát, aby si vaše paní matinka Suchohorského pána vzala, jehožto sestru on si tenkrát předcházel. Vaše paní matka k tomu ale nechtěla svolit; a když nebylo z jedné svatby nic, nebylo také z druhé nic. Vaše matka se pak ještě proti vůli vašeho strýce za vašeho otce provdala, a váš strýc zůstal, tuším, svobodným.«

»Zůstal,« doložil Dubský, »neoženil se, a ačkoliv se po smrti mého otce s matkou mou zase smířil, zapomenout jí to přece nikdy nemohl, že jej, jak říkával, o spokojenost života připravila.«

»Že pak na to za tolik let nezapomenul!« řekl mlynář.

»Snad by byl zapomenul,« odpověděl Dubský, »kdyby se k němu jeho bratranec, inšpektor Kašparides, nebyl přilichotil, kterýžto, jak jsem slyšel, zášť proti mé matce jitřil, a matku mou i mne od něho vzdaloval.«

»Inšpektor Kašparides?« tázal jsem se; »snad ne ten z Radostína?«

»Bohužel, ten!« odpověděl Dubský.

»Podobno je mu to!« doložil jsem.

»Můj strýc býval skoro vždycky churavý,« vypravoval Dubský dále, »zvláště ale v posledních letech. Když se tu posledně těžce roznemohl a lékaři o jeho uzdravení pochybovati začali, vzal ho pan Kašparides k sobě. — Strýcovi bylo lépe. Lékaři mu radili, aby

jel do Teplice, a on, ačkoli mu to pan Kašparides zrazoval, uposlechl rady lékařské a vydal se na cestu. Jeda do Teplice zajel do Prahy, aby se s některými výtečnými lékaři poradil. Na štěstí byl pohostinu u svého starého známého, doktora Slavíka, kterýž také přítelem mého otce byl. Přišla řeč na mou matku a na mne; doktor Slavík strýci domlouval, aby se od nás nevzdaloval — on si dal říci, vzkázal pro mne, slíbil mi, že na mne bude pamatovat, a odjížděje dal mi dvě stě zlatých. — As tři neděle po jeho odjezdě obdržel jsem z Teplice psaní, v němž mi strýc psal, že se nemoc jeho denně horší, že již poslední vůli udělal, a v ní že na mne nezapomněl, k čemuž připojil, abych bez odkladu matce psal, aby pro něho do Teplice přijela. Ona ho ale v Teplici více nezastihla; před dvěma dny prý odejel. Matka se ani nestavila a jela rovnou cestou do Radostína; přijede tam, a tu se doví, že je strýc již v Pánu, že ani domů nedojel — že ho v Jedlovicích smrt překvapila. Všecky jeho spisy se přehledaly, našla se po něm poslední vůle, kterou byl před odjezdem do Teplice vyhotovil, a v té byl inšpektor Kašparides za jediného dědice ustanoven; — domnělé poslední vůle, o které mi z Teplice psal, nemohli jsme se na vzdor všemu namáhání dopídit. — Před mým odjezdem do Prahy sešlo se nás několik známých, jak jsem již vypravoval a jakž tuto přítel ví, do hostince u červeného raka. Když jsme seděli, přinesla sklepnice píseň a žádala jednoho z našinců o radu, kde by ji mohla dát tisknout; že byla píseň o *Julince*, dodali moji přátelé píseň mně. Já se na ni podívám, obrátím papír — a kdo popíše moje užasnutí, když jsem poslední vůli svého strýce spatřil!«

»Pak jsme měli jednání tvému rozumět!« řekl jsem.

»Na mou kuši!« zvolal pan mlynář, poslední vůli prohlížeje. »Na druhé straně je píseň! Jak pak ta sem přišla?«

»To já nevím,« řekl můj přítel a pokrčil ramenoma.

Když jsem ale já o hlídce Jedlovického ponocného, co jsem byl slyšel, pověděl, soudili jsme všickni, že Dubského strýc právě

poslední vůli v rukou měl, když jej smrt překvapila, tím způsobem že mohla přijít za postel, kdež ji ponocný našel.

»Radosti celý bez sebe,« vypravoval Dubský dále, »schovám poslední vůli do tobolky, vyletím z hostince, strčím tobolku do kabátu a spěchám domů. — Když Mravenčí uličkou letím, vrazí do mne někdo tak, že jsem odletěl, nedbaje ale na uhození, letím dále. Přijdu domů, sáhnu po tobolce — tobolka ta tam! Já stál, jakoby mne omráčil; zpamatuji se, letím z domu, přehledám Mravenčí uličku, přehledám celou cestu, kterou jsem šel — po tobolce ani památka. Celou noc jsem nemohl na to ani oka zamhouřit. Sotva že se začalo rozbřeskovat, bloudil jsem zase po ulicích a ničeho jsem více nenašel. Jdu k červenému raku, vyptávám se sklepnice, a dovím se jen, co jsem již věděl, že ten papír od Jedlovického ponocného dostala.«

»Proto tedy jste do Jedlovic tak pospíchal!« zvolal mlynář. — »Pojedeme tam — všickni tam pojedeme.«

»Já dal tobolku ohlásit,« pokračoval Dubský, »mysle, že jsem ji přece snad ztratil, a že ji —«

»I vytáhl vám ji ten, který do vás vrazil,« skočil mu mlynář do řeči, »a o tom musíme s panem Nevidělem promluvit.«

»Já čekal celý den; když se ale nikdo nepřihlásil, odevzdal jsem pátrání po tobolce jednomu ze svých přátel a opustil jsem Prahu.«

»A nepomyslil jste si,« usmál se mlynář, »že tobolka sama za vámi sem přijde. — Dobře to bylo tak — teď jste přece pánem Volšovic.«

»Nebude-li jen pan Kašparides dělat okliky,« namítnul Dubský.

»Jaké pak může dělat okliky? — Tu to máte černé na bílém. Není-li pravda, pane Prášile? vy tomu rozumíte.«

»Také bych myslil,« řekl na to Dubský, »že nemůže proti této poslední vůli nic mít; spis i podpis jest vlastnoruční strýce mého a ještě k tomu tři svědkové, kteří tuším jistě věrohodní jsou, Václav

Cvrček, lékař z —ic, Karel Beneš, držitel Květinova, Ondřej Lang, držitel hostince v Teplici — a datum je také v pořádku.«

»I tof se scházejí sami známí,« pomyslil jsem si a sáhl jsem po spisu; a nalezna všecko v pořádku, mohl jsem přítele ujistit, že jeho poslední vůle, co pozdější, onu, která pro pana Kašparidesa určena byla, moci a platnosti zbavuje.

Sotva že jsem své právnické zboží vyložil, přiletí do světnice služka celá uděšená a sotva dechu popadajíc volá: »Pane otče! zámečtí mlatcové a sedláci s cepy, s vidlemi a podávkami obstupují mlejn; pan Franc a pan správec celý rozzlobený jsou s nimi.«

»A co tu chtějí?« zvolal mlynář se židlice vyskočiv.

»Jdou sem chytit nějakého zloděje.«

My se všickni leknem a s podivením hledíme jeden na druhého.

»V mém domě zloděje?« zvolá mlynář a spěchá ke dveřím.

Dvéře se rozlítnou a pan správec celý rozčepejřený, v čele několika ozbrojených mužů, vtrhne do světnice, jako nějaký šílenec, volaje: »Kde je, kde je? Pusťte mě na něj, ať ho zničím!«

»Vzácný pane,« řekl pan mlynář, »neračte zapomínat, kde jste. Takové chování si můj dům ještě od vás nezasloužil.«

»Ať zasloužil nebo nezasloužil,« durdil se správec, »hned mi lotra vydejte, hned, hned ho chci mít!«

»Jakého pak lotra?« tázal se mlynář s podivením.

»Však vy dobře víte, jakého!« odpověděl správec prudce. »Tady — ve mlejně je — já ho musím mít, sice vás strčím všecky do šatlavy!«

»Hoho, pane správče, to má čas!« zvolal mlynář. »Zatím si ale takové prostopášnosti ve svém domě zapovídám, a nebudete-li vy moudřeji užívat svého práva, použiju já svého, rozumíte mi? Můj dům je poctivý dům, a já jsem poctivý muž!«

»Přechovávač zlodějů jste!« vyjel si opět správec; »zloděje přechováváte, kterého dnes v noci váš Matěj v sláme zaobaleného do mlejna přivezl.«

Všickni se podívají na mne a já ostal, jakoby mě opařil.

»Teď toho ale mám dost, pane správče!« pustil se do něho mlynář. »Nyní mluvte, co tu chcete, sice svolám chasu. Ten, který byl ve voze, stojí tady.« Při tom okázal na mne.

»Do *toho* mi není nic!« řekl správec; »malíře chci, lotra, lupiče — který mi s penězi a s hodinkami v noci utekl.«

»Vy hledáte svého malíře?« dí na to mlynář. »Ten vás okradl? — I to dobře udělal! Vy jste dobře věděl, že je zloděj, a sám jste ho ze šatlavy pustil a ještě k sobě vzal; — dobře se vám stalo! — a vy se ještě těšte — zloděj, velký zloděj to byl!«

Pan správec ale vedl neustále svou a bylo by to snad k horšímu ještě přišlo, kdyby nebyl pan Franc zprávu přinesl, že lidé, kteří časně ráno z Miloděje vyšli, v hospodě povídají, že malíře vzácného pána již u Miloděje potkali.

Vzácný pán byl při té novině hned celý bez sebe; nohy se začaly pod ním třást a ozbrojenci jeho museli jej odvést.

»Kam dal rozum? Malíř! — a malíř se neuměl na barvy ani podívat. Dovědí-li se to v městě, ostuda *beim Kreisamt* hotová. Tak tak! když chybí učený, chybí hodně!« řekl pan Franc a šel za nimi.

Druhý den dal pan mlynář zapřáhnout a jel s Dubským k panu Kašparidesovi, a všecko šťastně pořídivše teprva třetího dne odpoledne se vrátili; na to jsme jeli všickni do Jedlovic, kdežto jsem se líp než o tom posvícení měl.

Dokončení.

Byly to zlaté časy ve mlejně pana Jaroše! hosté si podávali dvéře, svátkové ruce, a když i matka Dubského přijela, nemělo vyražení konce.

Ale jako všecky věci pod sluncem, došlo také mé posvícení posléz svého konce. Lhůta má se schýlila, a já musel do Prahy.

Dubský mě zaopatřil penězi a pan otec mě dal až do Husopeče vyvezt. V Husopeči jsem navštívil hospodu, kdežto jsem od dcerušky pana hospodského tak chladně přijat byl. Přijdu do hostince; pan hospodský chodí velikými kroky po světnici neustále volaje: »Blázen to byl, kluk to byl; já bych za ten škandál ani tři sta zlatých dvacetníků nevzal; co si jen ti páni pomyslejí! Já bych se pral, že jsem ho do horoucí skály někam nezahnal, jak první krok přes můj práh udělal!«

Já se ptám svého souseda, co se panu hospodskému stalo, a on mi začal šeptat: »Dnes v noci měli zde páni nějaké vyražení; až do jedné hodiny prý tancovali. Na tom bále byl také jakýsi pan Holdenau, který tu skoro dvě neděle nahoře ostával, ačkoli tu na něho příležitost, jižto pro něho jeho matka poslala, již od předvčerejška čekala. Pan Holdenau řekl, že nepojede až po bále, a také nejel. Bál se skončil o jedné hodině a páni hosté šli spat. K ránu strhne se nahoře hrozný křik — páni, paničky, čeládka se sběhnou a vidí dveře u pokoje slečinky pana hospodského otevřené, slečinka sedí na kanapi, v obličeji černá co uhel a bez sebe, u ní stojí pan Holdenau v obličeji černý co zlý duch, v levé ruce drže černě polívané umyvadlo, v pravé počerněnou šmizetku. To si můžete pomyslit, jaký to byl rámus!«

»A v které peci pak se počernil?« ptám se prostosrdečného souseda a on vypravoval dále:

»S panem Holdenauem spal v tom samém pokoji nějaký mladý pán, který prý později také do bálu přišel; ten prý si nějakým černidlem líčil frak a zapomněl to černidlo z umyvadla vylit. Pan Holdenau po bále dobře usnul, a když ho asi o čtvrt na čtyry zbudili a řekli, že má již kočí zapřažíno, skočil honem s postele, hbitě se umyl, aniž pozoroval čím, naházel na sebe šaty a pospíšil do pokoje, chtěje se rozloučit se svou tanečnicí, kterážto po celý bál na jiného ani podívat se nechtěla. Slečinka na něho již čekala. Pan Holdenau otevře dveře, vstrčí do pokoje hlavu, slečinka spatří černý

obličej, myslí, že to zlý duch, dá se do hrozného křiku a omdlí; pan Holdenau se lekne a letí do svého pokoje, přinese umyvadlo a poleje obličej své ze všech nejmilejší; když spatří, že ji polil černidlem, popadne hbitě na stolku ležící šmizetku a začne vyvolenku svou otírat; ale bylo již pozdě; lid se sběhl a komedie byla hotova. Pan Holdenau se musel stěhovat hned, a slečinka stůně.«

S těžkým srdcem ubíral jsem se k naší milé Praze, a čím jsem k ní blíže přicházel, tím ouzeji mi bylo okolo srdce; lhůta má byla již skoro celá vypršela, a má novela nebyla ještě ani začata. S hlavou k zemi sklopenou kráčel jsem silnicí, na nic jiného nemysle, než na tu nešťastnou novelu, a mimo žízeň časem nic jiného necítě nežli strach, jak to as dopadne, až se svému novému pánovi bez novely představím.

Asi čtyry míle před Prahou dohonil mne kočár; když ke mně přijel, dal pán, kterýžto samojediný v něm seděl, zastavit, a nabídl se mi, chci-li, že mne sveze, kteréž nabídnutí já s radostí přijal.

Pán byl hovorný, a jistě bych se s ním byl dobře bavil, kdyby jen nebylo té nešťastné novely bývalo. Mezi řečí zeptal se mne také na příčinu mé zasmušilosti, a já mu svěřil upřímně celou historii své nezačaté novely a své smrtelné strachy před příštím dnem. Pán se časem pousmál a těšil mě, abych se nestrachoval, že to všecko dobře vypadne.

Přijedeme do Prahy, kočár zastaví se před domem pana Kašpara Štiky. Já se leknu — můj dobrodinec se usměje, podá mi ruku a řekne srdečně: »Nelekejte se, pane Prášile, zejtřejšího dne, přijďte dnes ke mně k večeři; strejček mladého Štiky vás i bez novely uvítá.« —

Byl to pan Kašpar Štika.

OSTŘÍ HOŠI.

Kdo před několika lety Zdarazské a Vyšehradské hospody navštěvoval, bude se pamatovat na čtvero veselých mladíků, kteří pod jmenem »ostří hoši« v tamějších končinách mnohý veselý a mnohý snad více než veselý kousek provedli.

Nejostřejší hoch z těchto ostrých hochů byl pan Cvrček, malý, trochu nakřivený, as třiadvacet let starý človíček; hlavu měl zrzavou jako šafrán, oči modré, ale notně rozštemované, a obličej jeho byl patrným důkazem, že doma nebyl, když krásu rozdávali. Za svého prvního mládí byl náš pan Cvrček študentem, poněvadž se ale více šmitcem, nežli gramatikou obíral, byl přinucen začatou dráhu opustit; pověsiv tedy gramatiku na hřebík, oběma rukama se uchopil šmitce a zvolal: »Tím si cestu k štěstí klestit budu!« Hrál dobře na housle a dobře na fortepiano, jídal rád šunknflekle, cvičil po Praze v hudbě, nosil modrý fráček se žlutými knoflíky, a když se napil, dělal na svou zrzavou paruku verše, které, bohužel! nikdy do tisku nepřišly.

Druhý ostrý hoch, o něco ale tupější než pan Cvrček, byl pan Victorini, dvaadvacetiletý malíř podobizen, štíhlý, krásně rostlý chlapíček, spíše velké než prostřední postavy, bledé, jednobarvé, jemné pleti; vlasy jeho byly husté a černé jak havran, čelo jeho vysoké a jasné, pod nímž dvé černých očí trochu ospale hrálo. Nosil se čistě, zpíval bas, byl pyšný na svůj orličí nos a na své hezké jmeno, hladíval si svou kozí bradičku, nadával všem malířům

mazačů, pil v rukavičkách, kouřil cigara, žil dobře, prostředně maloval a dělal špatné vtipy, jejichžto terčem ubohý Cvrček býval.

Třetí ostrý hoch byl pan Čáp, venkovský písař, který se už na třetí rok ke zkoušce z vedení kněh připravoval; jeho postava nedělala jmenu jeho žádnou nečest; byl suchý, dlouhý muž, nohy měl jak chmelové tyčky, tělo krátké, obličej podlouhlý, vlasy bledě kaštánové, nosil frak s dlouhými ouzkými šosy, uměl hrát dobře šestadvacet, měl měkké srdce a tvrdou hlavu, nosíval vysoký kravatl, šňupal voňavý tabák a říkal po každém slově: »Bitte recht schr.«

Čtvrtý ostrý hoch byl pan Melounek, vokalista, malý, drobounký človíček, as dvaadvacet let starý, dobrá, veselá, šlechetná duše; nosíval lehký melirový kabátek, kouřil sprostý tabák, zpíval tenor prim, nosil tlustou hůl a píval ze džbánku.

Tito panáčkové bydleli pohromadě u poctivé vdovy paní Hastrmánkové v prvním poschodí skromného domu na Zdaraze již po dvě léta; osud je tam zahnal, a skromné příjmy je v tom skromném přístavu pohromadě držely. Ve dne bývali ostří hoši málo kdy doma; okolo devíti hodin opouštěli obyčejně domov; Cvrček chodil po hodinách, Victorini chodě po ulicích okrašloval Prahu, Čáp lítal z jedné výsadní hospody do druhé, ptaje se, zdaliž tu někdo od nich není, a Melounek si hledal přátel, aby se mohl k divadlu za choristu dostat. Okolo sedmi hodin přicházívali Cvrček, Čáp a Melounek domů, poradili se s kasou a okolo osmé hodiny chodívali do hospody k panu Korbeliusovi, kamž za nimi okolo desáté pan Victorini přicházíval.

Pan Korbelius byl vzor pořádného hospodského: byl veselý patron, míval čipernou sklepnici, držel na dobré pivo, dával dobrou míru a počkal každému, na němž jenom trochu dobrý kabát viděl. Společnost bývala vybraná, v níž se ostří hoši co hvězdy první velikosti skvěli; a bývaly to také ňáké časy u pana Korbeliusa! bývaly — škoda jich!

Krčma byla vždycky jak by nabil, hovořilo se srdečně, smálo se srdečně a pilo se upřímně. Okolo desáté spustili ostří hoši ostré quartetto; a hned na to druhé a třetí, a pak národní písně, a hned celá společnost zpívala s nimi; pak začala sola a na to sbory, a zas sola a zas sbory; mezitím si dal náš Cvrček as tucet skleniček s pivem na stůl, upíjel z nich tak dlouho, až si z nich škálu udělal, a pak na ně dvěma troubelema od dýmek klepaje, koncert dával; obyčejně hrával variace na píseň: »Nestarej se, ženo má, kde je pivo, tam jsem já.« — Veliký aplaus a opakování. Na to dělal obyčejně pan Čáp žida, a když byl v tuze dobrém rozmaru, tu na všeobecnou žádost jako kohout kokrhal. Pan Korbelius představoval na stinu dvě lotristky a pan Melounek šňupal po všech známých paničkách tak trefně, že se všecko válelo smíchy; na to se zas počalo zpívat a pít, a zase zpívat.

Mezi tím seděl pan Victorini pokojně a maloval na stole křídou oslovské a volské hlavy tak trefně, že v nich každý podobu ubohého Cvrčka poznati musel. Nový smích a nový aplaus. Tak to šlo až do jedenácti; po jedenácté se začali někteří hosté ztrácet, ostří hoši si teprv jak se patří zasedli; Cvrček troubil hubou jako postilion, Victorini zpíval: »Mně je všecko poddáno, neznám já vzdory žádné,« Melounek kouřil a pouštěl nosem kouř, a pan Čáp chodil od hosta k hostu a každého se ptal: »Jak pak, nehodíme si dnes figurovou?«

Uhodila půlnoc, ostří hoši zazpívali ještě jednu, zaplatili a šli domů, neopominouce na cestě pod okny jisté staré sklepnici »Spi má zlatá, boubelatá« zazpívat.

Dům ten, v němž ostří hoši bydleli, náležel jisté letité paní, která, ač každého bližního svého jako sebe milovala, ostré hochy přece ani vidět nemohla; a nebohý Cvrček měl to neštěstí, že u ní ve zvláštní nemilosti byl. Příčina toho byla následující smutná událost.

Domácí paní měla zamilovaného mopslíčka, jemuž Cukrle říkali

a který všecko na světě slyšet mohl, jen koncert na housle ne; pan Cvrček to věděl a neopominul nikdy, jakmile se Cukrle na pavlači okázal, něco hodně skřípavého při otevřeném okně na houslích zadělat. Cukrle se mohl zbláznit při tom koncertě. Takové vyražení si náš pan Cvrček dělal tak dlouho, až na něho domácí paní přišla. Co dostal, to si může každý pomyslit; a jen na snažnou prosbu pani Hastrmánkové a na přímluvu několika moudrých matron ze sousedstva se stalo, že se nešťastný koncertista na hodinu z domu vystěhovati nemusel.

Co ale šlak nechtěl mít! As týden po posledním koncertě skončil Cukrle svou vezdejší pouť v šestnáctém roce věku svého, a vina jeho nevinné smrti padla bez milosti na zrzavou hlavu ubohého Cvrčka; neboť si Cukrlovu smrt žádná křesťanská duše v celém sousedstvu jinak nemohla vysvětlit, než že ten bohaprázdný Cvrček ubohého Cukrle tak uzlobil, až mu žluč pukla. Jaký tedy div, že zarmoucená domácí paní vraha mazlíčka svého ani vidět nemohla, a když ji pozdravil, ani mu nepoděkovala.

Od domácí paní pronásledován a od všech nájemníků v domě nenáviděn, hledal ubohý houslista blaho své jedině ve společnosti svých tří kamarádíčků, kteří ale nebohého Cvrčka jen za terč svých šprýmů jak doma tak u pana Korbeliusa mívali. Když Cvrček deklamoval, dali mu sklenici s pivem do kapsy, a smáli se, když rozmrzelému deklamátoru jako hastrmanovi z levého šosu kapalo; měl-li jít někam hrát, namazali mu šmitec lojem a nebo struny česnekem; přišel-li pozdě domů, mohl být jist, že má buďto ježky v posteli, anebo že má prkýnka pod podslamkou vytažena; a měl-li někdy to neštěstí, že zaspal, tu mu namaloval dobrotivý pan Victorini tak krásné černé kníry, že byl více spícímu Samielovi, než nebohému, od osudu pronásledovanému muzikantovi podoben. A přece je měl Cvrček všecky rád a vynakládal všecko, aby se jen od nich nemusel odloučit!

Právě toho času vyskytl se v Praze odvážlivý loupežník, kte-

rýžto za večera v ouzkých uličkách na lidi číhal, na ně pak vyskočil, na obličej flastr jim hodil a je, dřív než se zpamatovat mohli, obral a zmizel. Kam člověk přišel, nemluvilo se o ničem jiném, než o flastrech a o kruté mocnosti jejich; pravilo se, že se jen vařící vodou odlepit dají, a že si jistý koželuh, který si ten flastr mocí s obličeje strhnul, dobrou polovici nosu spolu utrhl; i jmena lidí se udávala, kteří se zadusili, než se jim flastr s obličeje strhnouti mohl.

Takové a těm podobné historie bývaly také předmětem každodenního hovoru v hospodě pana Korbeliusa; nešťastné oběti se litovaly a bezbožný lupič byl dáván jednohlasně do klatby. Jak ale málo chuti páni hosté měli, s ním a s jeho manipulací se osobně seznámit, bylo viděti na jejich píli, s jakouž se před devátou z hospody vytrousili; a tak se, nikoli k tuze velikému potěšení pana Korbeliusa, často stávalo, že okolo desáté v jeho hospodě mimo ostré hochy a několik blízkých sousedů živé duše nebylo. Ačkoli ostří hoši každému časně odcházejícímu hostu slavnou intrádu zadělali, a každý pro sebe z jejich pospěchu si žert dělal, přece si myslili, že opatrnosti nikdy nezbývá, a chodívali vždycky jen pohromadě domů.

Jediného Cvrčka se bázeň ani dost málo netkla; on seděl v hospodě, pokud se mu líbilo, šel domů sám a sám, nadal svým opatrným kamarádíčkům, kdy se mu zlíbilo, ve vší zdvořilosti bab, a stloukl si nesmrtelnou píseň, v níž smrtelné ouzkosti svých bratříčků na cestě od pana Korbeliusa k paní Hastrmánkové tak ostrovtipně líčil, že pan Korbelius smíchy puknout mohl, když ji Cvrček k velkému obveselení celé společnosti na outraty svých přátel ponejprv zpíval. Ostré hochy to mrzelo, a zvláště malířovo zakabonění čelo jevilo, že se mu ten žertík dvakrát nelíbil; neříkal ale nic a zpíval také.

Druhý den na to, když Cvrčkova píseň na všeobecnou žádost několikrát zpívána byla, odešli ostří hoši jak obyčejně pospolu a Cvrček dodržoval. Nahlédnuv o něco hloub do džbáneček než

obyčejně, ubíral se sám strannými uličkami domů, v duchu se raduje, že se přece jednou zmohl na metlu, kterou jeho pokušitelové ucítili.

Když se tak pln radosti až k domovu byl dostal a se těšil, jaký krásný sen se mu o jeho vítězství zdáti bude, vyskočí na něho z temného kouta chlap, plesknc mu něco do obličeje a zmizí. Ubohý Cvrček ostal, jako když ho omráčí; popadne se za obličej a křičí co hrdla má: »Pomoc! pomoc! loupežníci! pomoc!« V okamžení byli všickni obyvatelé domu toho na nohou; domovník vyletěl jako střela s tlustou holí z domu, za ním v patách jeho žena se stoličkou od přeslice, a za ní všecko, co v domě kuráž a nohy mělo.

V okamžení byl náš Cvrček vtažen do průjezdu a přineslo se světlo; jaké to leknutí! Spatřili nešťastného houslistu a na jeho očích flastr. »Flastr!« zahřmělo to po celém domě; několik paniček padlo na místě do mdlob, domácí paní dostala křeče a paní Hastrmánková ostala celá tuhá; ostří hoši měli co křísit. Ubohý Cvrček stál tu ve tmách, a oběma rukama si flastr drže (neboť se obával, aby ho kvapnou přičinlivostí hbitého domovníka smutný osud nešťastného koželuha nepotkal), volal, co hrdla měl: »Vodu! teplou vodu!«

Ačkoliv náš pan Cvrček u všech svých sousedů v nemilosti stál, přece ho bylo každému líto, kdo ho tu jako Lazara se zalepenýma očima státi viděl aneb aspoň o tom slyšel; i domácí paní, která by snad několik neděl věčné smrti vrahu mazlíčka svého byla přála, jakmile ji trochu křeče pustily, vzdychla si: »Ubohý člověk! on to sice zasloužil, je mi ho ale přece líto.«

Zatím byla přinesena teplá voda, Cvrček se posadil na lavici, dvě ženské držely svíce a všecko s ouzkostí očekávalo, co se bude díti dále.

Domovník přikročí k operaci a zvolá: »Kýho výra!« jak Cvrček ruce spustil a flastr v celé své hrozné velikosti zrakům trnoucích přístojících se objevil. »Jaký to flastr?« volal domovník dále, s flastru

oči ani nespouštěje; »svěfte bliže! — Totě lívanec! na mou duši lívanec, a k tomu ještě s povidly!«

»Lívanec!« zaznělo to temným chorem vůkol a několik paniček začalo zase omdlívat. Cvrček si strhne flastr, protře si zrak, vyvalí naň oči a vzdechne si: »Na mou duši — lívanec!«

Teď se ptalo, kdo to asi udělal? První podezření padlo, jak si každý lehce pomyslit může, na ostré hochy; když ale pevně zapírali a paní Hastrmánková sama dosvědčovala, že neví, aby který z nich byl z pokoje vyšel, byli uznáni za nevinné, a ubohý Cvrček padl do těžkého podezření, že si to udělal sám, aby sousedstvo vyděsiti mohl. Cvrček se bránil dost, ale nic na plat; neboť mluvily proti němu ty dvě vážné věci: že se mu to u samého domu stalo a že si flastr oběma rukama držel, kdežto by mu byl lívanec sám od sebe odpadl, kdyby byl ruce spustil. A ačkoli Cvrček k ospravedlnění svému uváděl, že jen proto ruce na flastru držel, aby mu ho někdo bez teplé vody nestrhnul a nos jeho stejný osud s nešťastným koželuhem neměl, přece v celém domě človíčka najíti nemohl, který by mu to byl věřil, a ostalo při starém, že si to udělal sám. Ti, kteří ho dříve litovali, stali se nyní jeho mučiteli, a na výslovný rozkaz domácí paní dostal ubohý Cvrček od paní Hastrmánkové výpověď na čtyry neděle; všickni mu to přáli, nikdo ho nelitoval.

»Dobře!« zvolala jedna ctihodná matrona z prvního poschodí, »že ten znamenaný hříšník jednou z domu přijde, beztoho sem jenom neštěstí přinesl; co zde byl, šestnáct slepic mi pošlo.«

»Ba věru!« ozvala se její sousedka, zkušená zelenářka, paní Ančrle, »požehnání sem nepřinesl žádného; co sem do domu přišel, ani groše jsem z lotrie nevyhrála.«

»Mají dobře, paní Ančrle,« doložila domovnice, »já taky ne!«

»A je tu také o neštěstí,« chopila se opět slova moudrá Ančrle; »může se ještě na něm někdo zhlídnout, Pánbůh mi rač hříchy odpustit!«

»Nedopouštěj Pánbůh!« křižovaly se paní sousedky, daly si dobrou noc a šly spat.

Cvrček dobře věděl, že si s ním nikdo jiný tak nesvědomitě zažertovat nemohl, než jen některý z jeho veselých bratříčků; nemoha to ale nikomu dokázat, mlčel, smál se tomu s nimi a choval se tak, jakoby se to ani jemu nebylo přihodilo, domnívaje se, že se takovýmto způsobem nejspíše pravdy dopídí; a naděje ho nezklamala.

Ostří hoši se nemohli večera dočkat, aby mohli tu nejnovější novinku hostům pana Korbeliusa vypravovat, a již si v duchu myslili: »To bude žertík k popukání!« — když Victorini obrázek dohotovil, který ubohého Cvrčka představoval, jak s obličejem povidly zamazaným uprostřed trnoucích sousedů stoje, lívanec v ruce drží, oči na něj vyvaluje a praví: »Na mou duši — lívanec!«

Čiperný Cvrček to pozoroval, a aby jim to potěšení pokazil, šel sám dříve k panu Korbeliusovi a tam hostům svůj malér vypravoval; hosté se smáli a Cvrček se smál s nimi; neboť měl to potěšení, že sám první byl, který tu novinku do hospody přinesl. Ostří hoši přišli později, a když svou novinu vypravovat chtěli, měli potěšení slyšet, že již starou novinu vypravují; když ale Victorini obrázek vystrčil a ten si pak host hostu podával, nebylo smíchu konce; Cvrček se smál sice také, jak mu ale okolo srdce bylo, to věděl jen on. —

Jednoho dne, když Cvrček a Melounek sami doma byli a té lívancové historii se smáli, řekl Cvrček, usmívaje se, k Melounkovi: »Já vím, že mi to neudělal nikdo jiný, nežli jeden z vás, a že jste o tom všickni tři věděli; ale rád bych přece věděl, v čí kotrbě se ten kapitální nápad vylíhl, ačkoliv bych uhodl, kdybych hádal; viď, že to byl nápad Victorinův?«

Melounek se usmíval a řekl: »Budeš-li mlčet, povím ti to.«

»Jako hrob, bratře!« zvolal Cvrček; »viď, že to byl vynález Victorinův?«

»Uhodls,« přisvědčil Melounek; »já koupil lívanec a Čáp ti ho vlepil do obličeje.«

»Vždyť jsem si to hned pomyslil!« řekl Cvrček, »a Čáp vylezl jistě z pokoje oknem na zeď u zahrádky a tudy dolů?«

»A tou cestou se také opět do pokoje vrátil,« usmál se Melounek.

Cvrček byl tomu velmi povděčen, že se jistoty dopídil; Melouňkovi dané slovo ale držel: neříkal nic, byl vesel jako vždy jindy, přísahal ale, že se musí pomstit, dříve než se vystěhuje.

Toho času se přistěhoval na Zdaraz letitý, jak se zdálo, velmi možný pán se svou šestnáctiletou vnučkou, blondinkou, jakou by člověk i na Malé straně darmo hledal. Kdo vlastně byl, odkud přišel a proč se vlastně na Zdaraze ubytoval, to ani paní Hastrmánková, která celý Zdaraz a ještě hodný kus Dobytčího trhu v malíčku měla, nemohla vypátrat.

Ti dva lidé sedávali celý boží den doma a mimo to, když šli každé ráno spolu do kostela a jednou za týden k paní Rosenkrautové do Žitnobranské ulice na návštěvu, nebylo jich na ulici ani k spatření. Ta slečinka, jak jsem pravil, byla utěšená blondinka: její krásný zrůst, její liliová pleť, chrpomodré nyjící oko, její rtové — ne, laskavý čtenáři, já ji nemohu — já ti obraz toho anděla nedovedu vymalovat, a kdybych i dovedl, měla by přece právo mě žalovat, že jsem jí na kráse utrhl. A ten dobrý tichý anděl sedával na Zdaraze u okna a hledíval smutně na Prahu.

Malíř Victorini byl, jak již svrchu podotknuto, hezký chlapík a nosil se elegantně; jaký tedy div, že do něho dle svědomitého součtování pana Čápa třináct krásotinek z Nového města, dvě z Vyšehradu, tři ze Starého města a jedna z Malé strany na smrt zamilovány byly; že tolik dobrých srdéček pro Victorina plápolalo, byla věc dokázaná; aby ale on byl k některé krásence láskou zahořel, to mu nemohl na světě nikdo dokázat; on říkával, když na to řeč přišla, že ještě nikdy zamilován nebyl, a pak si s jistou hrdostí za-

zpíval: »Mně je všecko poddáno!« Však i jeho srdce nebylo nevydobytelné, a jeho vítězství trvalo jen tak dlouho, pokud nebyl naši krásnou blondinku spatřil; a to neštěstí neboli štěstí ho potkalo třetí den po lívancové komedii.

Bylo to právě ve svátek, lidé se hrnuli z kostela, a náš malíř stál před kostelem, nikoli ale proto, aby objevujícím se hlavičkám krásenek se obdivoval, nýbrž jen z té jednoduché příčiny, aby byl obdivován; v tom však vyjde z kostela naše blondinka po boku dědečka svého a ubírá se jako vestálka, oči sklopené majíc, k domovu. Malířem to trhlo, jak ji spatřil. »To je anděl!« řekl sám k sobě, a oči s ní nespouštěje šel za ní až k domovu. Od té chvíle byl Victorini celý jiný: nosil-li se dříve elegantně, nosil se nyní ještě elegantněji; vlasy jeho, které jindy dosti nedbale urovnané na parádu chodily, byly denně několikrát přísně mustrovány, a vyjít z pokoje a nepodívat se aspoň dvakrát do zrcadla, snad tím nejsmrtelnějším hříchem bylo. Změna ta nejevila se ale nikde tak patrně na něm, jako když u pana Korbeliusa seděl; on si počínal sice ještě vesele a zpíval dost, přece se ale časem zapomenul a zamyslil, a když duše jeho krásnou blondinku oblétala, napil se několikrát z cizí sklenice a strčil si hárající cigaro zapáleným koncem do úst. Ostří hoši si toho málo všímali, Cvrček ale dobře věděl, odkud vítr věje, neboť věděl, proč pan Victorini každé ráno do kostela a každý den desetkrát okolo okna krásné blondinky chodívá, neřekl ale nikomu, co věděl, a myslil si: »Je dobře, ž budou třešně zralé, budeme česat.«

Tak to trvalo as týden, a láskou planoucí pan Victorini nebyl ještě tak šťasten, aby se blondinka na něho byla podívala, ač skoro celé dni okolo jejích oken obcházel.

Mezi tím časem se dověděla paní Hastrmánková, že ten starý pán je bývalý vysoký vojenský důstojník, že se slečinka Stanislava jmenuje, že již ani otce ani matky nemá, že je nevěstou jistého po Vlaších cestujícího mladého bohatého pána, a že měla bratra, který náměsíčníkem byl, a jednou, když ho měsíc na střechu vysokého

domu vytáhl a lidé na něj křičeli, spadl a se zabil: a to všecko bylo také pravda. Při takovýchto okolnostech byl by každý jiný ctitel krásné Stanislavy nad svou láskou udělal kříž; pan Victorini se ale k tomu tuze neměl, neboť byl svou píseň: »Mně je všecko poddáno,« ještě nezapomněl; a odejít z bojiště a nepřítele ani nespatřit, to by si jeneralismus ostrých hochů ani k hanbě nebyl udělal.

Stanislavin děd byl veliký ctitel hudby a hrál na své stáří ku podivu krásně na housle, a Stanislava hrála na harfu jako mistryně; ženich Stanislávčin byl, jak již paní Hastrmánková byla zaslechla, virtuos na housle, a tak hrávali skoro každý den terčeta. Co byl ženich na cestách, míval starý pán dlouhou chvíli, a nemoha to déle bez terčet vydržet, hledal si houslistu, který by výborně hrál, a který by aspoň tak vyhlížel, aby se mu do něho Stanislava zamilovat nemohla; neboť miloval Jasanského — tak se totiž Stanislávčin ženich jmenoval — jako svého syna.

V té záležitosti se obrátil náš starý pán k bratru paní Rosenkrautové, a on mu ponavrhl beze všeho rozmýšlení našeho Cvrčka, který také jeho děti v hudbě cvičil; ještě toho dne byl náš Cvrček k starému pánu objednán, a také se dostavil. Již v prvním zření, jímž starý pán příchozího Cvrčka přeměřil, bylo čísti: »No, do toho se jistě nezamiluje.«

Po krátkém sice, ale srdečném uvítání dal starý pán nenebezpečnému Cvrčkovi housle, sám vzal druhé, Stanislava harfu a terčeto počalo. Cvrček byl jako v nebi a hrál jako anděl; jaký ale div, když mu po boku Stanislava hrála jako dva andělé! Starý pán byl s Cvrčkem v každém ohledu jak náleží spokojen, a tak stal se náš pan Cvrček nástupcem šťastného Jasanského v terčetu pana děda a spanilé Stanislavy.

Ostří hoši se Cvrčkovi smáli, když jim povídal, jaké štěstí ho potkalo, a radili mu, aby si dal ještě jednou flastr na obličej přilepit, obává-li se, že by se do něho Stanislava zamilovala. Cvrček se smál a myslil si: »Však já dobře vím, proč se směju!«

Victorini se smál také, myslil si ale: »Kýž jsem Cvrčkem!« a myslil to upřímně; neboť se na něho Stanislava ještě nebyla ani podívala. Mohl sobě sice nyní Cvrčka za prostředníka vzít, to se mu ale zdálo být pod jeho hodností, a myslil si: »Zvítězím-li, bude to slavné vítězství, zvítězím sám; propadnu-li — nebude aspoň o tom nikdo vědět: a porážka, o které nikdo neví, jest poloviční vítězství.« To byly důvody, pro které se Victorini nikomu, ba ani Cvrčkovi svěřit nechtěl.

Čím dál, bylo štěstí Victorinovi příznivější, s on byl tak šťasten, že ani jednou kolem oken své Stanislávky nešel, aby ho zraky její toužebné nebyly doprovázely; v kostele dříve obrátila pevně zřetel na místo, kde Victorini stával, a pak teprv s rukama sepjatýma vroucně se modlila, ba i několikrát z hluboka si vzdychla, když Victorina spatřila.

Náš malíř byl nyní již skoro svého vítězství jist a hledal jenom příležitost, jak by si přístup do domu získati mohl, při čemž mu stokrát připadlo: »Ach, proč nejsem houslistou!«

Jednoho večera, když náš zamilovaný k domovu se ubíral, přiskočí k němu klučík, strčí mu do ruky psaníčko a zmizí; Victorini pospíší domů a prohlíží psaní; nápis zněl jemu, otevře a čte:

»Drahý příteli!

Neotvírejte srdce své příteli svému, panu Cvrčkovi, za to Vás snažně prosí Vaše

St—va.

»Moje Stanislava!« zvolal rozohněný mladík a políbil psaní. »Ona mě vroucně miluje; neboť se bojí zrady!« Pak se usadil do lenošky paní Hastrmánkové, a jeho zraky dlouho na tom drahém psaní s potěšením spočívaly.

Třetí den na to obdržel po té samé příležitosti, jako prvé, druhé psaní, v kterémž mu Stanislava vroucí lásku svou vyjevila a spolu také místo určila, kam by své budoucí psaní klásti měli. Toto

šťastné místo se nacházelo v hrdle řvoucího lva, kterýžto, nehrubě uměle z kamene vytesaný, ještě s jedním řvoucím, ale také kamenným panem kolegou schůdky před obydlím spanilé Stanislavy krášlil.

Ještě toho večera psal pan Victorini na hebounkém papíře se zlatou ořízkou odpověď, kterouž ještě téhož večera řvoucí lev k večeři dostal, a spanilá Stanislava druhý den k snídani dostati měla; a tím se zavedla pořádná korespondence mezi ní a naším malířem.

Čím si více dopisovali, tím byli k sobě důvěrnější a tím jasněji láska jejich plápolala. Jak vroucně Victorini Stanislavu miloval, co by byl býval s to pro ni učinit, vysvítá z následující události.

V jednom psaní dala trochu na srozuměnou, že by jí to bylo milé, kdyby její milovaný přítel kozí bradičku nenosil. Víme, jak mnoho si pan Victorini na své kozí bradičce zakládal, a přece měl hned druhého dne, než do kostela šel, bradičku hlaďounkou jako panenka.

Téhož času, v němž modré oči krásné Stanislavy nad vítězem Victorinem zvítězily, zvítězily také černé oči čiperné Helenky, sklepnice pana Korbeliusa, nad nevinným srdéčkem pana Čápa, a on k ní zahořel láskou, jaká jenom ještě v románech a na divadle strašívá. Ostrým hochům se ta známost tuze nelíbila, a zvláště Melounek proti ní bouřival, ale nadarmo.

Zatím se pomalounku blížil den, který našeho Cvrčka s bytem paní Hastrmánkové rozvesti měl — byla totiž sobota, v pondělí se měl Cvrček stěhovat, a jeho pokušitelové nebyli ještě potrestáni.

Tu sobotu večer vytáhl si pan Victorini ze chřtánu řvoucího lva psaníčko tohoto obsahu:

»Drahý příteli!

Zejtra večer o deváté Vás budu u kapličky za naší zahradou očekávat. Vaše

St—va.«

Victorini byl radostí celý bez sebe, že Stanislava prosbu jeho vyslyšela, neboť s ní ještě ani slova nebyl mohl promluviti. Druhého

dne, jak jsme již slyšeli, byla neděle, a náš pan malíř celý den studoval, co všecko své milostence krásného povídati bude; aby ale také připraven byl, kdyby se mu snad nějaký malér stal, vypůjčil se od Cvrčka hůl, v níž tajně tříhraný kordík vězel. Okolo šesti si vyšel do města, okolo osmi se ale vrátil, popadl hůl a plášť a pospíchal k vykázané kapličce; tu se zaobalil do pláště, přikrčil se ke zdi a tak za větrem očekával, až uhodí devátá.

Byl to smutný zimní večer, temné chmury táhly po nebeské báni, z nichž jako z vln pobouřeného jezera měsíc jen chvílemi vyploval; sychravý vítr fičel mezi zahradními zdmi a rachotil zmrzlým kmením co příšerami do pusté noci strmících stromů.

Uhodí devátá; Victorini napne zraky: v tom se někdo v šeru ostrým krokem ku kapličce blíží. Je to dáma v pláštíku zaobalená, na hlavě má klobouk a vítr jí závojem pohrává. Victorini ji letí vstříc, a milenka mu klesne do náručí; však v tom okamžení zahřmí na blízku strašný hlas: »Ha, ďáble!« a jako blesk přelítne chlap jako hora zahradní zeď, pravicí vytrhne dámu z náručí malířova a levicí jí jedním rázem s hlavy strhne klobouk se závojem.

Dáma klesá, malíř ji levicí zachytí, vytrhne pravicí z hole tajnou zbraň a žene jí po svém nepříteli; zdřevění ale leknutím, když místo smrtící ocele na jilci červeně plápolati uvidí — veverčí ocas; dáma klesla, vítr vzal klobouk a závoj, měsíc vyšel a osvítil tu tragickou scénu.

Na zemi leží Melounek v ženských šatech tak uleknutý, že nemůže slova promluvit; u něho klečí ten chlap jako hora, totiž v plášti zaobalený pan Čáp, hledí Melounkovi do tváře a s podivením koktá: »To není Helenka, to je Melounek!« Nad nimi stojí co mstitel s plamenným mečem pan Victorini a zoufanlivě mumlá: »Zrada!« a přes zahradní zeď vykukuje zrzavá hlavička pana Cvrčka, vyceňuje na své kamarádíčky zuby a směje se jim: »Půjčka za oplátku!«

Nyní ještě několik slov k vysvětlení.

Jak víme, přislíbil Cvrček svým kamarádíčkům, že se jim pomstí, a měl zvlášť na Victorina, jakožto původce lívancové komedie, skřesáno. Láska Victorinova k Stanislavě přišla Cvrčkovi právě vhod; považoval ji za metlu, kteroužto hrdého malíře dosáhne, a pročež se všemožně staral, aby tato metla hodně vysoko zrostla. Aby slečnu Stanislavu na Victorina trochu upozornil, vypravoval jí, když jednou pro svého nešťastného náměsíčního bratra plakala, že také s jedním malířem bydlí, který náměsíční jest, a okázal jí okolojdoucího Victorina; jakýž tedy div, že citlivá slečna Stanislava kolem jejich oken bloudícího malíře outrpnými hledy sledovala, a časem, když ho spatřila, i z hluboka si povzdychla; kteroužto outrpnost láska malířova za lásku měla, o níž se spanilé Stanislavě ani dost málo nezdálo. Že onu zamilovanou korespondenci s Victorinem Cvrček sám a sám vedl a tu zamilovanou schůzku u kapličky sám zosnoval, netřeba již ani podotknouti.

Čáp se do té komedie dostal následujícím způsobem: Miloval, jak již povědomo, Helenku a zle se mrzel, že v neděli večer doma nebyla; Cvrček použil té příležitosti, namluvil Čápovi, že jeho Helenka s jistým truhlářem na Vyšehrad k muzice půjde a že se u oné kapličky sejdou, na kteroužto řeč pan Čáp s Cvrčkem na špehy šel a za onou zdí u kapličky se ukryl, odkudž, jakž jsme viděli, potom jako lev řvoucí na ubohého Melounka, který si jen na snažnou žádost Cvrčkovu na Helenku zahrál, vypadl.

Že rozohněný Victorini místo tříhraného kordu vytrhnul z hole veverčí ocas, měli všickni též jen opatrnosti Cvrčkově co děkovat, kterýž dobře věda, že by zrazený malíř ve svém hněvu s ocelí zle hospodařiti mohl, pokradmo od jilce kordík ulomil a nadřečený surrogat naň upevnil.

PAN TROUBA,

NEBO:

KDYŽ CHYBÍ UČENÝ, CHYBÍ HODNĚ.

I.

Mezi horami, ježto věnčí naši milou vlast, leží městečko, kteremuž — ač je o několik kop let starší nežli Starý Kolín, ba i nežli Stará Boleslav — přece až podnes Nový Ráj říkají. Tento Nový Ráj leží mezi horami tak tiše, že o něm až podnes ani to nejtenčí ucho žurnalisty nic nezaslechlo, sic bychom my — to jest my, kteříž čítáme české noviny a české časopisy — také něco o tom věděti museli; slovem Nový Ráj byl až do dneška pro nás rájem ztraceným.

»Nový Ráj!« — je to sice malé, ale šťastné městečko; ono má svou faru, svůj ouřad, svou školu, svůj mlejn, svůj pivovar, své pořádné tři hospody a tři lékaře, z nichžto dva vždycky střízlivi bývají, slovem: Nový Ráj má všechno, co spořádaný lid k zachování duševního a tělesného života potřebuje.

Ačkoli na první pohled Nový Ráj jako staré město vyhlíží, počítá přece více chalup, nežli domů; v těch domech a chalupách bydlí, jako skoro všude, více obyvatelkyň než obyvatelů, ti obyvatelé mají víc rozumu než peněz, a ty obyvatelkyně víc — ne, to neřeknu! ony by mohly, kdyby se to dověděly, zhrdnouti, a to by bylo škoda! — a nebo, kdyby se to jiné krásenky dověděly, mohl bych míti hned nebe na krku, a nevěděl bych, kam s ním. Ostatně jsou Novorajští obyvatelé spořádaný lid; nosí kabáty s dlouhými šosy, mají krátce střihané vlasy a říkají si: *Oni!* —

V tomto Novém Ráji trávil jednou podzimek života svého jakýsi pan *Adam Lorbeerkranc* tak šťastně, jako někdy jmenovec jeho a praotec náš jaro života svého v starém ráji trávil. Pan Lorbeerkranc byl nejváženější osadník z celého Nového Ráje. Hlava jeho byla šedivá jako mlíko, a dvůr jeho byl největší v celém okolí. Pod kolnou stál nejnovější kočár, a ve sklepě leželo nejstarší víno z celého Nového Ráje — a tak širokou portu, jako *Josef* jeho na klobouku měl, když pány vezl, nemá ani kočí nejbohatšího Pražského sládka. Pan Lorbeerkranc nebyl ale jenom nejváženějším občanem, on byl také šťastným manželem a ještě šťastnějším pantátou — neboť mu byly za čtyry léta tři milované manželky v Pánu zesnuly. Po té třetí zůstala mu jediná dcera, jmenem *Lizinka* — nejkrásnější to děvče v Novém Ráji, když byla pana kontribučního Leninka v Praze.

Krásná byla to dívka, ta panna Lizinka Lorbeerkrancová! — i když se s kuchařkou pro nic a za nic vadila, byla krásná. Ona měla nejčernější vlasy a při tom nejmodřejší oči v celé osadě; žádné děvče v Novém Ráji neumělo se tak krásně smáti, jako ona; neboť neměla také žádná tak bělounké zoubky, jako ona! Žádná neuměla tak lehce tancovati, jako ona; neboť neměla také žádná tak malou nožičku, jako ona; a žádná si nedala tak andělsky hedvábnou ručinku líbati, jako ona; neboť neměla žádná tak veliký dvůr jako ona.

Ostatně byla naše Lizinka celá jako jiné dívčinky Nového Ráje, a lišila se od nich ještě leda tím, že si dávala každý večer vlasy do papírků, a ony jen v sobotu a před většími svátky: že nosila každý den rukavičky, a ony jen v neděli a ve svátek: že viděla Prahu také o masopustě, a ony jen o sv. Janě.

Lizinka byla mimo to i rozumná dívčinka; neboť, ačkoli ji teprve na osmnáctý rok běželo, neuměla přece žádná její přítelkyně, ač mnohem starší byly, tak hbitě a odměřeně odpovídati jako ona. Při tom byla také pořádná, tak že ani stará kovářka, kteráž přece na každého něco věděla, nic jiného na ni strčit nemohla, než to, že ji jedenkráte v rukavičkách štrikovat viděla. Vůbec ale bylo udání

toto za lživé a utrhačné uznáno, an se stará pernikářka živým Bohem dokládala, že si Lorbeerkrancovic Lizinka své punčochy z Prahy přinášeti dává.

Že tak roztomilé děvčátko mnoho ctitelů najde, to se samo sebou rozumí; peníze a krása platí všude, následovně i v Novém Ráji.

Sotva že Lizinka s pannami hráti přestala, přijížděli ženichové z blízka a daleka — v kočáře, na saních a na koníku, švarní hoši bez ostruh i s ostruhama, bez knírů i s knír y. Ale pan Lorbeerkranc dělal, jakžby každý moudrý otec v takové případnosti dělati měl, a zažehnával takové nedočkavé ženílky, a Lizinka mívala z toho dětinské potěšení, když její ženichové delší obličej ze dvora odváželi, než byli přivezli.

Avšak jako všechny krásenky do devatenácti let, byla také naše Lizinka na každý nový den svého narození o rok starší, a následovně musela také námítka, kterouž pan Lorbeerkranc obyčejně ženichům posud dával — totiž: že je Lizinka ještě děcko — tato námítka musela na své váze tratit; a když konečně Lizinka svého laskavého tatínka sedmnáctého dne svého narození prosila, aby ji déle za děcko nepovažoval: musel se pan Lorbeerkranc se svou nejmilejší námítkou rozloučiti.

Od toho času měla naše Lizinka v sesí, když se o její ruku jednalo, s tatínkem také hlas; to jest, kdo chtěl její ruku míti, musel se líbiti *otci* i *jí* také — a to vším právem; neboť pan Lorbeerkranc dával dvůr, a Lizinka dávala ruku; a ač se nechci domýšleti, že by byl některý z pánů ženichů jen k vůli dvoru cestu do Nového Ráje vážil: přece osměluji se říci, že jich k vůli pouhé ruce Lizinčině tu cestu hrozně málo vážilo. Známť já své atd.!!

Ženichové se hlásili neustále.

Pan Lorbeerkranc měl ale, jako téměř každý člověk, svou hlavu, a naše hezká Lizinka, jako všecky Lizinky, svou hlavičku. Na mnohém z pánů ženichů viděla Lizinka, co se jí li-

bilo; ale pan Lorbeerkranc zpozoroval zase něco, co se mu nelibilo, anebo nemohl dokonce nic zpozorovati, co by se mu bylo líbilo. Mnohý se zas líbil tatínkovi, nechtěl se však líbiti slečince, a tak bylo hnedle po námluvách. A totoť jest onen klíč k tomu hroznému tajemství, že naše Lizinka, ač jí šlo už na devatenáctý rok, ještě milostpaničkou nebyla.

II.

V Novém Ráji byl za časů pana Lorbeerkrance a jeho slečinky živ také mladý, svobodný panáček, jenžto se, jako nebožtík otec jeho, pan *Trouba* jmenoval. Zdědil ovšem trochu krátké jméno po tatínkovi, s ním ale vysoký dům a mnoho dlouhých — velmi dlouhých polí, a při dědictví nesmí se pro dlouhé na krátké tuze ostře hleděti.

Byl to znamenitý jonák — ten pan Trouba! Pěkně rostlý jako panna, vlasy měl černé jak havran, a tváře přibledlé jako novomodní umělec, slovem: pan Trouba byl jako Vatikánský Apollo v zimě i v letě krásný.

Jakž Novo-Rajská denní kronika vypravuje, byl náš Novo-Rajský Apollo za svého mladinkého věku něco študoval; mnoho-li ale a kde? o tom kronika, jako o mnohých důležitých věcech, mlčí, to se ale ví jistě, že jakmile onomu slavnému *„Beatus ille, qui procul negotiis“* porozuměl, gramatiku na hřebíček pověsil a hezky čerstvě do Nového Ráje se odebral, koje se tou blahou vírou, že je lépe býti blaženým nežli učeným. — Dle mého zdání udělal pan Trouba dobře; neboť by se jistě za našeho študovaného a praktického času, kdežto člověk půl věku svého ve študiích ztráví, aby druhou polovici věku svého praktikoval, nebyl tak brzo *služebníkem* stal, jako se tím způsobem, ač jen mladým, přece ale *pánem* stal. Mimo to zůstal pan Trouba pořád jen študentíkem; onť jako každý mužský den po dni stárnul, a jak se domnívati můžeme, také jako každý člověk moudřejším se stával; a takto stárnul, až mu bylo 26 let, a moudřel.

až byl tak moudrý, že jsa v tom věku, kdež jiní o plamenu lásky již na tucty kněh napsali, on ze slabikáře lásky ještě ani abecedu neuměl. — Šestadvacet let být na světě, a nevědět, co je láska — k tomu je hodně velkého dvoru zapotřebí!

Ostatně byl pan Trouba spořádaný chlapíček. Každé léto měl nový frak, po obědě kouřil své cigaro, a každý večer vypil žejdlík piva; sám si držel Pražské noviny, a měl barometr, na kterýž se díval, když pršelo i když bylo hezky. A tak bez otce a bez matky, bez přítele a všeoblažující lásky trávil pan Trouba jednotvárné dny mladosti své, hospodařil ve svém dvoře a těšil se při svém svobodném stavu, jak mohl.

Sousedé mu často domlouvali, co dělá, že se neženi? Říkali mu, že je pod jeho hodností, kuchařce hrách vydávat a s děvečkami se vadit, i dokazovali mu, že není dobře člověku samotnému; pan Trouba ale říkával: »K čemu je mi třeba ženy? — vždyť mám dvůr!« I zůstal svobodným, vydával kuchařce hrách a vadíval se s děvečkami jako dříve.

Ačkoli náš pan Trouba v lásce zatvrzelý nevěřící byl, přece Novo-Rajské krásenky ještě nepochybovaly, že se polepší, vědouce dobře, že na světě nic netrvá věčně, a že člověka, čiň co čiň, všecko posléz omrzí! — a panenky měly dobře!

Náš hrdina se náhle z čista jasna zamiloval! — Nedivte se tomu; stanet se někdy něco v okamžení, čeho bychom se po celý rok nebyli nadáli. Lásce a žloutence nikdo neujde, a že se láska jako blín i na kameně ujme, to ví každé dítě.

Poslyšte jen, jak se to stalo! — Pan Trouba zaslechl kdesi, že se Záhorský mlynář, kterýž hezký mlýn měl, oženil, a že dostal s nevěstou ještě jeden mlýn. »Ty máš dvůr,« řekl na to pan Trouba sám k sobě, »nepotřebuješ tedy žádné ženy; kdybys ale dostal holku, která by také dvůr měla — to bys měl dva dvory. — Dobře! ať je jak chce — já se ožením.«

Vidíme, že měly krásenky Novo-Rajské dobře! — Na světě netrvá nic věčně!

Teď jenom nějaký hodně velký dvůr! — to byla první myšlénka našeho pana ženicha. I přemýšlel sem a tam, a přemýšlel tak dlouho, až mu dvůr pana Lorbeerkrance připadl. Milý dvůr se mu zalíbil, a on ho tak dlouho na mysli obracel, až mu z něho Lizinka do nevinného srdce padla; ubohé srdce chytlo a stálo hned jako došková střecha celé v jednom plamenu té nejnevinnější lásky.

Podej lásce prst, a již máš pouta na rukou i na nohou: ukaž ji jenom trochu dobré oko, a na věky tě oslepí. A to zkusil také náš hrdina! Onť jenom trochu srdéčko lásce pootevřel, a již v něm začala zle hospodařiti. Chudák byl od té chvíle celý jiný!

Mehmed Ali se mohl stavěti na hlavu, barometr mohl vystupovati až do nebe a nebo padati až do sklepa: našemu zamilovanému bylo vše jedno; bledý, s hlavou k zemi sklopenou, jakoby od nebes klíče hledal, bloudil po dvoře, pomateně mluvil; odpovídal, když se ho nikdo neptal, a dával otázky, kteréž by ani Delfické *oraculum* nebylo zodpovídalo; on neviděl na světě nic jiného, než páně Lorbeerkrancův dvůr, a nemyslil na nic jiného, než na svou nevinnou lásku.

III.

Nedlouho po svém zamilování seděl náš láskou trápený hrdina v obydlí Novo-Rajského pana syndikusa na kanapi, a dělal, jakoby byl právě něco na sebe pověděl, co se snadněji napsati, nežli povědĕti dá. Vedle něho seděl pan syndikus, kývaje šedivou hlavou a usmívaje se, jakoby se byl právě něco dověděl, čeho by se byl ani do své nejdelší smrti nenadál.

»Tedy chcete opravdu svůj stav proměniti?« počal po chvilce pan syndikus. »To jest arci jiná! Jáf myslil jistotně, že vám zrzavý kluk popelářčin zase do zahrady kamení naházel, anebo že vám snad zase pazderník pod hájem mez podoral.«

»Ach ne, vzácný pane,« jal se mluvit zamilovaný. »Z pazderníka udělal se nyní hodný sousedˇ.«

»Jen mu tuze nevěřte; on má pro své ouzké pole tuze široký pluh. — Tedy ženit? — no, to je hezky! Musíte se ale k tomu ženidlu hezky z čerstva přitočit, abychom již raději na svatbu jeli.«

»Právě proto k vzácnému pánu přicházím.«

»I můj zlatý! — to, co k tomu ode mne potřebujete, to vám napíšu ještě dnes. — Ale vždyť jsem se vás ještě ani na pannu nevěstu nezeptal! To dostaneme snad paní sousedku z Prahy, — není-li pravda? Tam jsou ty slečinky jako z vosku. Kdybych byl měl před třiceti lety tak starý rozum, jaký nyní mám, tu bych — ale darmo mluvit, už je po jarmarce.«

»To nemohu vzácnému pánu sloužit; já zůstal věren své otčině.«

»I to jste ještě líp udělal! K čemu jezdit pro něco do Prahy, co může člověk tady a ještě snad líp dostati? Tady si může člověk alespoň vybrati, co se mu líbí, a ví hned, co dostane; ale tam musí být spokojen s tím, co mu dají. — No, a kterou pak hodláte vyvést? — Leninku pana kontribučního — není-li pravda? — Hezká, hodná dívčinka.«

»Hezká, a snad také hodná; já si ale zvolil jinou.«

»Ne snad Lizinku pana Lorbeerkrance?«

»Vzácný pán umí dobře hádati.«

»I *gratulor*, přítelínku, *gratulor!* máte celé moje gusto! — líp jste nemohl voliti! — A prosím vás, co pak říkal starý pán, když jste mu o jeho mazlíčka říkal? Nešpulil hubu: »Inu, je to trochu těžká věc — ale uvidíme, co se dá dělat!« Jako bych ho slyšel.«

»Račte odpustit — já s ním ještě o tom nemluvil, a právě proto přicházím k vzácnému pánu na radu.«

»A, to je jiná! — nedělá ale nic; vy máte hezký dvůr, a starý Lorbeerkranc rozumí hospodářství — půjde to — půjde, jen když máte Lizinku jistou.«

»Kdybych ji měl — to je to! ale právě tu mi schází dobrá rada nejvíce.«

»Chyba je — všecko by to ale nic nedělalo; vy jste hezký panáček — kdybyste jen Lizinčinu tetinku, paní Rosalinovou, na své straně měl — a vy jste s ní bez pochyby o své lásce také ještě nemluvil?«

»Vzácný pán je první, jemuž jsem se svěřil.«

»To je všecko dobře, ale tetinka — to jsou chyby.«

»Co pak je ale paní tetince do toho? Svolí-li otec a dcera, bude muset paní tetinka mlčeti.«

»I nebude, můj zlatý! — Ačkoli sem jen dvakrát do roka přijíždí, je přece pravý regenschori ve dvoře pana Lorbeerkrance. Co ona chce, to musejí v jeho domě všickni chtít, a co ona nechce, to nesmí nikdo chtít. Ona přijede a dá tón — a do toho tónu musí pak celý dům tak dlouho pískati, až zase přijde a jiný tón dá.«

»Což je jí ale do Lizinčiny náklonnosti? A co může celá paní tetinka proti mně míti? Nemám svůj dvůr? nejsem zachovalý člověk? Já nehraju v karty, nepiju a nešňupám . . .«

»To je všecko dobře; ale dovolte — já vám jenom něco povím, co mně paní tetinka udělala, dokud byla ještě svobodnou, a pak mi porozumíte. Když jsem se sem dostal za syndikusa, byl jsem ještě svobodný. I byl bych se rád oženil, neměl jsem ale právě žádnou milenku; neboť, to víte, když člověk jednou studie absolvuje, absolvuje také všecky své studentské známosti. Byl jsem tedy již rok syndikusem, a ještě pořád svobodný. I pomyslím já si jedenkráte: »Člověče, co děláš? čekáním nic nezískáš. Pospěš si, nebo vyjdeš z módy, a pak se neoženíš. A kdyby si pak i hned některá *syndikusa* vzala, *tebe* si přece žádná nevezme!« — Co jsem měl tedy dělati? já se musel chtěj neb nechtěj nutit. Dal jsem si dělat nový frak, a jezdil z bálu do bálu, z veselky na veselku, abych své srdce přece nějak odbyl. Že na mne děvčata brala, to si můžete pomyslit: vždyť jsem byl panem syndikusem! — srdce mého nechytlo se ale

nic. Co kozel nechtěl! — přijedu vám k Rozmarinovic do bálu, tam spatřím poncjprv Lizinčinu tetinku — a bylo *post factum!* Vězel jsem v lásce až po uši. Hned druhý den jsem jí napsal psaní plné plamenu lásky, a s netrpělivostí jsem čekal na odpověď. Odpověď přišla. Já psaníčko políbím, otevru a čtu:

»Mnohovážený pane Husare!

»Až budu chtít míti Husara, koupím si ho u pernikáře. Račtež tedy, pane Husare, zatím dále klusati.«

»Vidíte, tak mě odbyla — a jen proto, že se jmenuji Husar, a byl jsem přece syndikusem! — Proto se bojím, abyste vy také k nějaké takové pokloně nepřišel. — Rozumíte mi?«

»Teď vám rozumím! Vy tedy myslíte, že bude jméno mé na překážku? — Ovšem, ono není tak panské, jako Lorbeerkranc nebo Rosalini, ale jest zachovalé; můj otec byl poctivý muž.«

»I tof se ví! — Jen se nehoršete! Kdož může za ženskou svéhlavost? dávejte jim rozum, když ho nechtějí. Jmeno *Husar* je také dost nevinné, a já musel přece dále klusati.«

»Co nyní? — jakou radu? Snad abych si tetinku nějak naklonil?«

»Ó můj zlatý! já si ji nemohl naklonit, a byla o 40 let mladší, a já byl chlapík, před kterým celý Nový Ráj smekal; a vy byste si ji teď chtěl naklonit? — Můj zlatý, teď byste ji zlámal.«

»Já jí koupím pěknou modlitební knížku, a dám ji v Praze vázat, ať to koštuje dva zlaté dvacetníků! Člověk nesmí na pár zlatých koukat.«

»Kupte, a dejte ji vázat třebas v Amstrdámě! Ona ji přijme, dá se vám pěkně poděkovati, a bude se z ní ještě modlit, aby vás nebe udělalo, čím budete chtít, jenom ne manželem její Lizinky. Chcete-li přijít k cíli, musíte to jinak popadnouti. Nesmíte začínati od tetinky, nýbrž od sebe. — *Quilibet incipit ab ego* — praví latinář.«

»Já vám ještě nerozumím.«

»Vidíte — za několik neděl po tom krátkém psaníčku dala se tetinka slyšet, že by si mě vzala, kdybych své příjmení: *Husar* v *Hasar* proměnil; Husaru nechtěl ale ještě ten pernikář z hlavy vyjít, a on klusal přece dál. Dejte si ale udělati z *Trouba* nějakého *Traube*, a budete zetěm pana Lorbeerkrance.«

Náš hrdina sklonil hlavu, a odevzdávaje se osudu na milost i nemilost, v nejhlubší hloubce ňader svých se zarmoutil. — Tak to bývá; člověk neví někdy, že má děravou botu, až mu do ní teče.

IV.

»Lojzíček Trouba chodí za Lorbeerkrancovic Lizinkou — včera tam celé odpoledne se starým vyseděl. Na začátku mluvili o stoklase a o šveřepci, a pak začali o lásce; Lizinka ale nebyla doma. Když měl Lojzíček odcházet, prosil o Lizinku. Starý pán řekl, nebude-li ona proti tomu, že on proti tomu nebude, a pozval Lojzíčka na dnešek k obědu.«

Taková novina lítala jednoho dne časně ráno po Novém Ráji. To bylo ptaní, pření, hádání a divení se, — každý to chtěl líp vědět, a každý se tomu nemohl dosti vynadivit; každý by se byl spíše nadál, že se Kutná Hora i s Kaňkem propadne, nežli že pan Trouba za Lizinkou pana Lorbeerkrance chodit bude. — Pod sluncem je ale všecko možno!

Každému se zalíbiti není možno. Tohoto osudu dočkala se také tato novina, zvláště prý mnohým matinkám, a jak se praví, i mnohým dceruškám, kteréž na našeho hrdinu ve svých nejvroucnějších modlitbách zpomínávaly, hrozně malé potěšení udělala. A jakž to mohlo také jinak býti? Tu nejjasnější hvězdu naděje své vidět zacházeti a nebýti s to poručiti: »Zůstaň s námi!« — to je myšlénka, z které by se tuze dlouhá truchlohra udělati dala.

Ačkoli ta celá novina z kanceláře staré kovářky vyšla, kteráž v Novém Ráji neobmezeného kreditu měla, přece ještě několik ne-

věřících dušiček se vynašlo, jež aspoň trochu o pravdivosti té nové noviny pochybovaly.

Když ale kuchařky svědectví daly, že Barborka, kuchařka Lorbeerkrancova, ten den ráno v masných krámech o půl libry hovězího masa více než obyčejně vzala: obrátilo se mnoho nevěřících na víru; a když konečně před polednem celý Nový Ráj viděl, že děvečka z Lorbeerkrancova dvoru s dvoumázovým džbánem do pivovaru běží: nepochyboval již nikdo, že je pan Trouba toho dne u pana Lorbeerkrance hostem. —

Zazvonilo poledne — tkadlec hodil člunkem, zedník kladivem, švec uložil šídlo a krejčí zapíchl jehlu; zamilovaní i nezamilovaní sedali ke stolu, a náš pan ženich ubíral se volným krokem k Lorbeerkrancovu dvoru.

Ručička stála již na půl třetí, a celý Nový Ráj stál ještě v trapném očekávání, jak se ta veliká otázka: »Bude-li z té lásky přece nějaká svatba?« asi rozhodne; neboť i stará kovářka, ačkoliv jindy více věděla, nežli všickni jiní, nevěděla tenkráte také ještě nic. Konečně — jako blesk, jenž v okamžení mrákoty noční na vše strany prorazí, rozlítla se o třech hodinách zpráva, že z té svatby nic nebude — že Lizinka, když jí pan ženich po vepřové pečeni vyznání své lásky odříkávati chtěl, ku krejčovům utekla a tam že prý řekla, že ho nechce.

Nové divení!

Krásenky si oddechly a počaly z nova doufati. — I nechme je doufati, neberme jim ten krásný sen! Krásnějšího nemůžeme jim nic dáti.

V.

Jednoho dne odpoledne byl pan Lorbeerkranc hrozně mrzutý; v jedné ruce stříbrnou pikslu, v druhé modrý šátek drže, měřil velkými kroky délku svého pokoje, v němžto samojediný se nacházel. Časem pohlížel na veliké visecí hodiny, jejichž dlouhý perpentikl

melancholicky cvakaje věčným taktem tiše ubíhající čas odměřoval. Závaží cvaklo, hodiny odbily pět a odehrály písničku: »*Freu't euch des Lebens.*«

»Už pět hodin —« vzdychnul si pan Lorbeerkranc, »a ještě nejede! Kdyby byla v šest hodin vyjela, už by tu musela být. — I neříkám nic, aby se nebylo něco koňům stalo — nebo něco na kočáře nebylo zlámalo! Jen abych toho chlapa nikdy nikam neposílal! Jak ho z očí pustím — škoda hotova.«

»Pantatínku, Josef už jede!« vyrazil v tom ze sebe zarděný kluk, do pokoje přiletěv, a u dveří se postavil.

»Však je čas, aby tu byl!« prohodil nevrle pan Lorbeerkranc a vzal si šňupec. »Kde pak je už?«

»Já ho viděl z holubníka, jak pod háj zatáčel.«

»Jestli pak koho veze?«

»I veze, pantatínku! — Za vozem i na voze byly toho plné hromady, a jede jen co noha nohu mine.«

»Přece že jednou jede! Teď ale běž, Honziku; otevři honem vrata, založ je a doskoč ke krejčovům — je-li tam Lizinka, a řekni jí, aby šla hned domů, že paní tetinka už přijela.«

»Jemnostpaní tetinka už jede!« ozvalo se náhle po celém dvoře. Kuchařka odvázala si honem umouněnou zástěru, hodila ji za truhlici a obvázala si čistou; panská vyzula honem střevíce s přešlapanými opatky, hodila je pod postel a obouvala nové; děvečky si vytáhly z vlasů spínadla a ukrývaly kudrlinky pod šátek: v tom zahrčel kočár do dvora a — zastavil se. Děvečky vším hodily, kuchařka si utřela ruce, panská se podívala do zrcadla — vyběhly na dvůr a obsypaly kočár. Pan Lorbeerkranc dal si na hlavu sváteční čepičku a postavil se na práh.

S jakou opatrností jemnostpaní tetinka z kočáru sundána, s jakou slávou uvítána a do pokoje uvedena, z pláštíku svlečena a k široké sesli svého pana bratra uvedena byla: to vám popisovati

nebudu; komedie psáti neumím. Nechme paní tetinku sednouti a radší ji samu poslechněm.

Nejdříve vyexamovala svého pana bratra *ad generalia*, to jest: »Jak se máte a co děláte?« — potom přikročila hned *ad specialia*, a první její otázka byla: »Kde pak je Lizinka?«

»Už by tu měla být!« odpověděl pan Lorbeerkranc, dívaje se do okna: »Odskočila jenom na chvilku a teď nejde.«

»Ona přece věděla, že přijedu! — to se mi nelíbí. Kdyby nebyla nevěstou, měla by u mne vroubek; nevěstě se ale musí něco prominouti. Jak pak, pane bratře, polepšila se už stran té lásky?«

»Nehrubě, zlatá sestřičko!«

»Tedy ještě posud pana souseda nechce?«

»Ani slyšet!«

»A z jaké příčiny?«

»Nelíbí se jí!«

»Což není hezký?«

»Človíček jako panna; je študovaný, umí s každým promluvit, má krásný dvůr, při něm dvě stě korců pšeničních polí . . .«

»Svéhlavé děvče! — tof jí musím tu její neposlušnou hlavičku trochu narovnati.«

»Udělej to, zlatá sestřičko; my s ní už nic nepořídíme; ona má s nás se všech rozum.«

»A jak pak se, bratře, jmenuje . . .«

V tom ale vlítla Lizinka do pokoje, a než pan Lorbeerkranc odpověděl, vlítla milé tetince do náručí.

Bylo to hezky dlouhé a upřímné obejmutí. A když se konečně panenka z náruči staré paničky vyvinula, počala tato srdečným hlasem: »Jak pak se máš, Lizinko? — Já jedu na svatbu.«

»To mě těší, paní tetinko,« usmála se modrooká slečinka; »to pojedu s vámi, nebude se vám stejskat.«

»Tof se ví, že pojedeš! — Každá nevěsta musí na svou svatbu; já přijela ale na tvou svatbu.«

»To jste přijela trochu brzo. — A nebo jste mi snad nějakého ženicha přivezla?«

»Snad bys jich nechtěla mít pět, lehkovážné děvče? Pořádná holka má dost na jednom.«

»O tedy jsem ještě pořádnější než pořádné holky; já nemám žádného a mám dost.«

»Což není pan soused nic?«

»Pan soused je — pan soused; a nemá-li jiné nevěsty nežli mne, tedy je ženich — bez nevěsty.«

»Jak pozoruji — tedy ho nechceš?«

»Ba nechci, tetinko, a Pán Bůh dá, že ho nebudu muset nikdy chtít.«

»Lehkomyslné děvče, neprohřešuj se proti Pánu Bohu! — Proč bys ho nechtěla? — což není hezký člověk?«

»Až tuze hezký, a právě proto ho nechci. Hezký muž se líbí každé paní; můj muž se bude muset jenom mně líbit.«

»Tuze velká moudrost bývá časem velké bláznovství!«

»Pak neumí tancovat, a já ráda tancuju.«

»Tím spíš ho máš chtít! Naučíš ho tím spíše, aby podle tvé noty tancoval.«

»A kdyby pak jako pírko tancoval — já ho přece nechci.«

»Což ale myslíš, nerozumné děvče? Hrabě pro tebe nepřijede! Děkuj Pánu Bohu, že se o tvou ruku uchází člověk, který má dvůr.«

»A jaký dvůr!« ozval se nyní pan Lorbeerkranc, který v každé ruce šňupec tabáku drže, již netrpělivě tento hovor byl poslouchal. »Takový dvůr je k pohledání! Dvě stě korcú pol, a žádné dluhy!«

»Slyšelas, co otec povídá? Nešlap si svévolně po štěstí! Pomysli, že se budeš vozit ve svém kočáře — že budeš pani, že budeš *jemnost*pani!«

»Jemnostpaní — ovšem! ale jemnostpaní *Troubová*.«

»Cože? — Jaká — jemnostpaní Troubová?«

»Jakž jinak? Jmenuje-li se jemnostpán *pan Trouba*, tedy se musí jeho paní jmenovat jemnostpaní *Troubová*.«

»Děvče! — tvůj ženich se jmenuje *Trouba*?«

»Ba už šestadvacet let!«

»*Trouba!* Bratře, máš-li pak svědomí? takového člověka nechati do domu chodit! Aby se toho nebožka Lizinka byla dočkala! Taková hanba se ještě Lorbeerkrancově rodině nestala. — Já měla ženicha, kterýž měl panství, a já mu zapověděla dům proto, že se jmenoval Kapusta.«

»A to jsi mu vytrucovala!« prohodil bratr. »On se přece oženil, a je posavád se svou paní šťastně žív.«

»Požehnej jim toho štěstí Pán Bůh, já jim ho nezávidím — a myslíš-li, že bude tvé jediné dítě šťastné, když bude paní Troubovou, tedy ji dej panu sousedovi — dej! já ti nebráním; ty jsi otec, ty máš své dítě na svědomí! — Ubohé dítě! — Jdi, děvečko, jdi! poslechni pantátu, poslechni! Může být, že budeš šťastná; štěstí roste na rozličných cestách, jako neštěstí.«

»Ach, tetinko, vy to berete všecko hned opravdu, a my si z toho děláme jen smích.«

»Smích? krásný smích! Až přijdeš do divadla a zaslechneš zpívat: »*Trouba-li zazní válečná*,« to bude krásný smích! U srdce tě pokaždé píchne, když slovo »Trouba« zaslechneš. A když někam přijdeš, kde bude informátor děti česky učit, řekne: »V českém písmě, píše-li se dle starého pravopisu ještě **au**, vyslovuje se to **au** jako **ou**; na př. slovo **trauba** nečte se tr**au**ba nýbrž tr**ou**ba:« to nebude žádný smích! — Zahyneš hanbou, pořádné společnosti se budeš muset chránit, umřeš dlouhou chvíli, a tvůj starostlivý tatínek ti dá potom kámen postaviti na hrob, kterýž ti sám vykopal.«

»No, no, no, jenom ne tak zprudka, paní sestro; ty to všecko bereš na tuze choulostivé vážky! Když ho holka nechce, tedy se mu řekne, aby sem nechodil, a je po komedii!«

V tom zaklepal někdo na dvéře, a pan ženich v bílých rukavičkách činil svou hlubokou poklonu.

Když se povědělo: »To je náš laskavý pan soused —« a: »To je moje nejlaskavější paní sestra,« počalo se mezi laskavým panem sousedem a nejlaskavější paní tetinkou obyčejné pokloňkování, pak se pustili na časy a na nečasy, na lásku a na ženění — a při té příležitosti opakoval pan ženich svou nejvroucnější prosbu. Lizinka vrtěla opět hlavinkou, a pan ženich appeloval na diktatorát paní tetinky, kdež ale také odmrštěn byl.

»Račte odpustit, mladý pane!« pronesla paní tetinka s dobře proštudovanou divadelní vážností — »že vaši prosbu podporovati nemohu. V rodině Lorbeerkranců jest to stará zásada, že se žádná kmenovkyně po dvacet roků vdáti nesmí; a Lizince jde teprva na devatenáctý rok.«

»Já ctím tuto chvalitebnou zásadu a rád bych se i delšímu čekání podrobil, kdybych jen ujištění měl, že s nadějí čekati mohu. Můj otec, Alexandr *Traube*, čekal na mou matku sedm let; můj děd, Jindřich *Traube*, na mou babičku deset let; čekání je takořka losem všech kmenovců rodiny *Traube*.«

»Váš pan otec se jmenoval Alexandr *Traube*? — *Traube*? To jméno je mi zcela nepovědomo.«

»Sousedé nám posud ovšem jinak říkali; můj děd se ale jmenoval *Traube*. — Byl to možný člověk, měl mnoho českých knih a mnoho čítal. I nemrzelo jej na světě nic více nežli to, že měl německé jméno, a také si z pouhého vlastenectví udělal z německého *Traube* české *Trouba*. V starých matrikách stojí posavád *Traube*; tu se račte přesvědčiti, ouřední vysvědčení to dokazuje.«

Při tom vytáhl z kapsy list a podal jej se slušnou poklonou jemnostpaní tetince.

Paní tetinka četla, tvář se jí počala vyjasňovati, a když přečetla, udělala poklonu a řekla: »Krásně — velmi krásně! Sám pan syndikus je podepsán! gratuluju, mladý pane!«

VI.

Druhého dne na to byli všickni Novorajští obyvatelé na kanceláři, kde se jim následující *memorandum* ohlašovalo:

»Všem pánům měšťanům, sousedům a obecnému lidu se oznamuje, že se držitel Podhájského dvoru od dnešního dne již nikoli pan *Trouba*, nýbrž, jak se jeho děd vlastně jmenoval, pan *Traube* jmenuje, čímž se také všem pánům *Troubům* další strejčkování s panem *Traubem* veřejně zapovídá.«

Sněm se rozešel a všecky mlejny a mlejnky začaly v Novém Ráji slavně klepati. Když se ale v neděli po dlouhé intrádě ohlašovati začalo: »V stav svatého manželství vstoupiti míní ctný a šlechetný mládenec pan Alois Traube — bude sobě bráti ctnou a šlechetnou pannu Alžbětu Lorbeerkrancovou, a. t. d. — ohlašuje se dnešního dne ponejprv, podruhé a potřetí« — tuť umlkli mlejnové a mlejnky, a po Novém Ráji rozhostilo se ticho starého nebe. Všecko se chovalo tiše; mluvilo se málo, za to se ale mnoho — velmi mnoho myslilo, ano i slečinky, které se teď s bývalou nadějí na čisto rozloučily, nic neříkaly a kojily se zase tou nadějí, že alespoň na svatbu pozvány budou. — O naděje! kdyby tebe nebylo — to by byla dlouhá chvíle na světě — hrozně dlouhá!!

V pondělí ráno vědělo již každé dítě, že bude v outerý o desíti hodinách svatba; vědělo se, jak bude mít nevěsta hlavu dělanou, že bude jistý starý mládenec mládencem a šestileté děvčátko družičkou — kdo bude na svatbu zván a kdo ne.

Zvoník mazal zvony, kantor šmitec; kostelníci prášili červené sukno, svatebčané černé fraky; panské piglovaly slečinkám bílé šaty, páni mistři prostořeckým učeníkům záda; dobří hospodáři pili o máz piva míň, svíčková bába o náprstek perlovky víc — a to všecko dělo se na to konto, že bude druhého dne Lizinčina svatba.

Co se dělo ve dvoře pana Lorbeerkrance, to si může snadno každý pomyslit; tam bylo lítání, snášení, shánění, křiku, smíchu,

zmatku, oprav — a to všecko pod jenerálním komandem jemnostpaní tetinky.

Konečně se přiblížil onen slavný den. V pokojích pana Lorbeerkrance panovala jakási přemilostná melancholie; velebně plynul čas, vážně cvakaly hodiny; panna nevěsta seděla zamyšlená; starý otec slzel; družička plakala, a pan mládenec dával panu ženichovi šňupat.

Uhodila desátá, hosté se zvedli, paní tetinka rozdala rozmariny, sedlo se do kočáru, jelo se do kostela — a než uplynulo půl hodiny, byli modrooká Lizinka a náš pan Traube svoji — na věky věků svoji.

Tak bylo po kopulaci. Mladí pánové šli domů se přezout, slečinky vytrhly jméno pana ženicha z rejstříku svých nadějí, a všecko to jelo na svatbu.

A to byla také svatba! Od vynalezení svateb až do toho času nebylo nic takového spatřino. To bylo tance, jídla a pití — pití! že byli i koně opilí.

VII.

Uplynul rok. Mnoho se za ten rok v celém světě změnilo; láska a blaženost našich mladých manželů se ale nezměnila; bylať ještě po roce tak jará, jako den po svatbě.

Ale nic netrvá na světě věčně, protož také blaženost našich mladých manželů; jako všecky věci pod sluncem, bylať také jenom na čas.

Jednoho dne díval se totiž pan Traube na barometr, a vida, že padá, prohodil krátce: »Barometr padá!« pak strčil ruce do kapes, přešel několikrát pokoj, postavil se k oknu, a pohlédnuv na modravá nebesa, opakoval opět: »Barometr padá!«

»Tedy bude pršet?« ozval se líbezný hlásek u druhého okna sedící jeho milostpaničky.

»Ba!« odpověděl laskavě pan manžel, sedaje si ke stolu, na němž Pražské noviny ležely.

»Tedy nikam nepojedem?« ozvala se opět laskavá panička, vlaské ořechy nožem rozlupujíc.

»Sotva!« odpověděl pan manžel, do novin se dívaje; »barometr padá.«

»Já ti ten tvůj barometr i ty noviny spálím; ten pořád jenom padá, a já musím pořád doma sedět!« horlila naše hospodyňka, nový ořech z kapsičky své hedbávné zástěrky vytahujíc. »Kdybych byla chtěla být jeptiškou, mohla jsem jít do kláštera.«

»Jen pomalu!« napomínal študovaný pan manžel svou milostivou ženušku, »jen pomalu.«

»Však je pravda!« ozvala se opět panička. »Nač máme nový kočár? Až vyjde z mody, pak si v něm jezdi sám.«

Pan manžel ale činil, jako by nebyl slyšel, a četl v svatém pokoji dále.

Najednou ale sebou trhne, zbledne, počne se na celém těle třásti, křečovitě drží noviny, zrak se mu plameni, on čte — a čte opět a vždy hltavěji, zesiná, hodí novinami na stůl, vyskočí, lítá po pokoji a volá jako šílený: »Já jsem zničen! — já se zbláznim!«

»Co pak se ti stalo?!« zvolala uleknutá panička, vidouc svého nejmilejšího pána po pokoji lítati. »Měj pak jen rozum a nedělej daremnosti!«

»Já se zbláznim — já se musím zbláznit!« volal neustále laskavý pan manžel, na řeč milované choti nedbaje. »Já jsem zničen, já se zbláznim!«

»E, tedy se zbláznil!« prohodila jemnostpaní s mudrckou odhodlaností a přistoupila k oknu.

Ale čím dál tím hůře počínal sobě pan Traube, až jeho zoufalství takového stupně dosáhlo, že i jeho milovaná panička do hlasitého pláče se dala.

Na její křik sběhli se lidé z celého domu.

»Ach, běžte honem někdo pro tatínka!« poroučela čeledi, na kanape klesajíc. »Ach, já to vždycky říkávala, že se mi těmi novinami zblázní.«

Starý pan Lorbeerkranc přiběhl celý poděšený, a sotva dechu popadaje volal již mezi dveřmi: »Co pak se vám přihodilo?«

Tu začala Lizinka s pláčem žalovati, jak ji pan manžel zarmucuje a jak ji činí nešťastnou. Na to byl arci pan manžel vzat do výslechu a přísně tázán na příčinu svého neobyčejného chování. Ale pan manžel stál jako mramorová socha; obličej jeho byl pustý, zrakové jeho po vyhaslém plamenu mrtvé, a prstem ukazuje na noviny řekl: »Čtěte!«

Pan Lorbeerkranc vzal noviny do ruky a četl, kde mu byl pan zeť prstem ukázal. Při tom vrtěl hlavou, a když byl hotov, řekl: »A co tím, pane zeti, chcete? Tu stojí, že před několika měsíci sedmdesátiletý boháč, který se Vilém Trouba jmenoval, v Londýně zemřel, a že své jmění, kteréž asi milion obnáší, svým přátelům v Čechách odkázal, jižto prý se nejspíše v Novém Ráji najdou, poněvadž jeho děd, Vavřinec Trouba, kterýž co chudý muzikant Čechy opustil, z Nového Ráje pocházel!«

»O já nešťastný Trouba!« bědoval pan Traube a zakryl si rukama obličej.

»Člověče, vyť nemáte rozum!« mluvil pan tchán dále. »Děláte komedie, jako by vám byl nejbližší přítel umřel!«

»Ba umřel!« odpověděl pan Traube, zhluboka si oddechnuv.

»Váš přítel?« divil se pan tchán. »Jak by to bylo možné? Vždyť se váš děd jmenoval *Traube?*«

»Ach, můj děd i praděd jmenovali se Troubové!« zvolal pan Traube, a klesl na židlici jako bez sebe.

»*Troubové*!!« zvolala ouzkostným hlasem panička, a klesla jako bez sebe otci do náručí.

Když pak na to paní manželka opět smyslů a pan manžel rozumu nabyli, pospíšilo se k panu syndikusovi, kterýž se byl druhdy

prohlásil, že kdo z **a** **e** udělá, také v čas potřeby z **e** **a** udělati dovede, i prosili ho, aby spravil, co byl rozlámal.

Bylo by to arci šlo, kdyby v Novém Ráji jen pan Traube a pan syndikus Pražské noviny byli čítali; čítal je ale také pan kontribuční, a ten měl na celou Lorbeerkrancovic rodinu s kopce, že jeho Leninku na svatbu nepozvali, a tu se mu nahodila ta nejkrásnější příležitost, kde se Lizince a jejímu pánovi za onu urážku z celého srdce odsloužiti mohl. Jakmile se tedy toho dědictví dočetl, hned všem obyvatelům Nového Ráje, kterým *Trouba* říkali, o této novině pověděl i na ouřad s dobrou instrukcí je poslal, a tak se stalo, že když pan Lorbeerkranc s panem Traubem na ouřad přišli, již tam čtyry poctivé punčocháře před panem syndikusem nalezli, kteřížto důkazy o posloupnosti Troubovské, po meči i po přeslici, v rukou držíce, své strýčkovství s muzikantem Vavřincem Troubou dokazovali.

Co tu počíti? **a** nedalo se z **e** již tak snadno udělati jako **e** z **à**; na smíření s těmi poctivými punčocháři, kteří na Lizinčinu svatbu, a sice *ex officio*, také pozváni nebyli, nedalo se ani mysliti.

Pan Traube se sám snížil a začal jim strýčkovati; oni si ale tu čest začali zapovídati, odvolávajíce se na ono slavné *memorandum*, kdež on jejich strejčkem býti přestal; a tak panu Traubovi nezbývalo nic, nežli vrhnouti se na milost a nemilost do náručí Pražského advokáta, kterýž pak za dva roky patrně dokázal, že pan *Traube* před třemi roky byl *Troubou*.

Když chybí učený, chybí hodně.

SRDCE A KLOBOUK.

Že peníze k nejhlavnějším slovům v gramatice osudů lidských náleží, dle nichž se mnoho, velmi mnoho jiných, hlavních slov, jako: vážnost, věrná láska, učenost atd. skloňují, ví každý, byť i ve své nevinnosti gramatiku za privilegovanou šněrovačku považoval, kterouž se samorostlá jará řeč s dobrým svědomím zmrzačiti může; že by ale člověk bez peněz, *respective* bez statků šťastným býti mohl, tomu neuvěří snad nikdo a kdyby to v mudrctví tak daleko přivedl, že by ani nevěřil, že je a že jí, že žije a že pije. Zamilovaní naopak nezdají se tak docela toho mínění býti, zvláště pak český jinoch, který, třebas on pole, luka neměl, přece je na světě rád: a proč? inu, že může nebe dát, že bude milovat děvče jako karafiát. Ano, milovat děvče jak karafiát, to se zdá něčím více býti, než v hromadě peněz zakopánu být a neustále se muset strachovat, že přijde dobrý přítel dvacetník bez hypoteky se vydlužit. Že trochu peněz při lásce neškodí, jest také pravda, neboť všecko, co jest, dobré jest, ať už to pak vypadá jako pečeně aneb jako desetník.

Láska, ta je ovšem koruna všeho štěstí; ale ona je i něco docela jiného, než místo u své práce sedět celé dni u krásenky a povídat jí historie, které by kromě milenky jen Turek na mostě trpělivě poslouchati mohl; láska je docela něco jiného, nežli psáti pro krásenku verše, jimiž by se v Gräfenberku rheumatismus léčiti mohl.

Kdo se šťastně zamilovati chce, má zapotřebí dvou věcí, jak ze zkušenosti víme: *dobrého srdce*, a jak se z historie pana Peliška do-

víme: *dobrého klobouku;* dobrého klobouku proto, aby okázal, že je muž, neboť klobouk a slovo dělá muže, a láska bez klobouku a bez slov, jest jako špendlík bez hlavičky a abeceda bez písmen; dobrého však srdce proto, aby okázal, že je člověkem, a aby, pakli študoval, říci mohl: »*Homo sum, nil humani a me alienum esse puto,*« což po česku: »Milovali jiní, ten a ten a ten; což pak nejsem já též z záhonečku toho křen?«

Pan Pelíšek měl velmi dobré srdce, a kdyby jeho klobouk jen polovic tak dobrý byl býval, jistě by byl býval lásky nejhodnějším jonákem z celé Prahy, ačkoliv, co do svého stáří mezi čtyřiadvacítkou a čtyřicítkou se zmítaje, upřímně k čtyřicítce se nakloňoval. Jak jsem pravil, srdce páně Pelíškovo bylo tak dobré, jakoby včera nové bylo bývalo; ale klobouk jeho tak chatrný, jakoby starý již na tento svět byl přišel, a nebylo se tomu co divit, neboť v skutku tak již starý byl, že pan Pelíšek, který, mezi námi řečeno, navzdor svému dobrému srdci tajný nepřítel módy byl, neustále v největším nebezpečenství vězel, že jeho klobouk pro samé již stáří opět do módy přijde.

Pan Pelíšek byl, jak se u nás říkává, starý mládenec a živil se tím, že učil hrát na fortepiano, a ač jeho příjmy tuze skvělé nebyly, stloustl při tom přece tak šťastně, že by jej byl každý spíše za hospodářského pijana, než za hospodského pianistu považoval; nikdo mu to ale za zlé míti nemohl, ani my mu to také za zlé míti nebudeme; každý se aranduje jak může. Při tom ale byl hezky buclatý, a když, jsa v dobrém rozmaru, v hospodě do třetího džbánku barevného se spouštěl, tu se mu tak rozplameňovaly růže panické jeho tváře, nevinná očka jeho tak se milostně leskla, že vypadal jako čtyřicetiletý andělíček; nesměl ale míti klobouk na hlavě, neboť jakmile svůj paloušek na hlavu posadil, byl hned o několik let starší, z kteréhož výdělku se naše mládež, zvláště když již opravdu k rozumu přichází, velmi skrovně těšívá.

Pokud pan Pelíšek ve svém klobouku jen šátek a někdy balíček not, a pod kloboukem jen symetrie a harmonie nosil; pokud jeho mysl nevinná se domýšlela, že na světě kromě tónu nic falešného býti nemůže; pokud věřil, že jen violinový a basový klíč jedinými klíči jsou, kterými se brána do pozemského ráje otevříti dá: dotud se též jeho dobré srdce domýšlelo, že starý klobouk také dobrý jest, byť i pro známky, od návštěv časů a nečasů na něm zůstavené, ani k poznání nebyl, a pro samou starost více čepici podoben byl nežli klobouku.

Nebe toto pana Pelíška a klobouku jeho trvalo ale jen potud, pokud se jeho dobré srdce z těchto blahých snů ještě v blaženější ač méně musikálnější neprobudilo, totiž až do toho okamžení, co se pan Pelíšek zamiloval.

Laskavý čtenář bude nad tím snad vrtět hlavou, že jsem pravil: *zamiloval;* ano opakuji to: pan Pelíšek se upřímně zamiloval, a sice do děvčete as dvacítiletého. Bezpochyby si myslil, jako někdy jiný v tom samém případu: »Podívám-li se na ni, o deset let zmládnu, a podívá-li se ona na mne, o deset let sestárne, a tak se to vyrovná.« Zkrátka, pan Pelíšek se zamiloval, a sice docela jednoduchým způsobem.

Jako každá cesta do Říma vede, tak vede i každá cesta k rájům lásky; nejpohodlnější a nejmilostnější cesty jsou ale bály, hudební zkoušky, divadla a koncerty; ano koncerty — ty nejsou jenom pouhé fabriky k tvoření dlouhé chvíle ve velkém, nejsou to pouzí palácové Diokletianovi, kde se neviňátka pro lež mučí, odkudž na ně žádné nebe nečeká; nejsou to pouhé školy, kde se mladistvá srdečka začátkům pýchy a závisti šťastně přiučiti mohou: nýbrž koncerty jsou také příležitosti, při kterých se i to nejlepší srdce na několik neděl zamilovat může. Kdo tomu nechce věřit, ten se může jenom pana Pelíška zeptat.

Pan Pelíšek, jak svrchu řečeno, byl učitelem na fortepiano, a jak svrchu neřečeno, při tom ale přece svatá pravda, byl také

šťastný skladatel a mnohé krásné prstéčky hrály jeho lichotivé polonézky, na kterou čest si jeho dobré srdce, i když svůj klobouk hodně na stranu za chládku domů nesl, pomysliti neopovážilo, a toť bylo konečně také příčinou, že pan Pelíšek do milosti a jeho věrný přítel, starý klobouk, do nemilosti upadl.

Byl půst, to jest: žilo se v onom čase, kde se člověk, když někoho k sobě přicházeti vidí, strachovati musí, že mu lístek do koncertu darem přináší, a v tom čase obdržel pan Pelíšek také lístek do koncertu, jejž se svým dobrým srdcem a se svým chatrným kloboukem navštíviti neopominul.

Páni koncertisté drželi se dobře, a duše páně Pelíškova plynula na čarovných vlnách nejsladších tónů z ráje do ráje; kdo ale popíše jeho blaho, když milostná krásenka k fortepianu přisedla a jeho vlastní komposici, jeho nejzamilovanější koncert mistrně hráti počala! Čím dále hrála, tím více zářil obličej jeho, z očí se mu počalo blýskat, srdce jeho otvíralo všem světům nadzemských blažeností brány své, střízlivější ale loket mačkal věrný klobouk tak upřímně, jakoby z něho i jmeno »klobouk« vytlačit chtěl.

Veliká bouře se strhla, když slečna dohrála, a aplausu nebylo konce; slečna i komponista byli voláni. Slečna vystoupila a děkovala, mezi tím se také pan Pelíšek davem hostů se svým kloboukem protlačil a učinil vděčnému publikum ne sice tuze šviháckou, za to ale jistě tu nejupřímnější poklonu; hosté jásali radostí, potlesk hřímal sálem a vyvolaní se na sebe tak milostně dívali, jakoby se co živi nebyli viděli, a — v tom nelhali.

Když se jásavý hřmot utišil, přistoupila ona slečna k našemu šťastnému panu Pelíškovi a řekla mu několik tak lichotivých slov, že na ně pan Pelíšek kromě několika ne tuze podařilých poklon a mačkání klobouku jiné odpovědi najíti nemohl, a jeho blaho dosáhlo nejvyššího stupně, když ho potěšená matinka slečinčina pozvala, aby je navštívil, při čemž mu ulici, číslo domu, poschodí, dvéře, slovem, tak byt udala, že bylo patrně vidět, že jí pozvání od srdce šlo.

Bylo po koncertě, každý se ubíral domů, pan Pelíšek také; v srdci jeho se ale koncert teprv začínal, když přišel domů; v srdci jeho se začaly ozývat tóny, které se mu do žádné jemu známé škály hodit nechtěly. Byl to nejkrásnější souzvuk nejkřiklavější disharmonie, byla to hudba, která ho tak rozveselila, že by se byl dal do pláče.

V tomto labyrintu strávil celou noc, nemoha oka zamhouřiti, a když se ráno nad světem šeřit počalo, počalo se mu také pod lebkou svítat; přemýšleje, jak by se slečince za tu jemu prokázanou čest důstojně odměnit mohl, ustanovil u sebe, že jí své nevinné srdce v oběť podá. Návrh ten nebyl tak špatný, a když si ruku na srdce položil, bylo s ním docela spokojeno; když se ale na svůj klobouk podíval, připadalo mu, jako by to ještě nebylo vše v pořádku. Hle, hle, pan Pelíšek se nám opravdu zamiloval!

Láska, jak se praví, je prý slepá, já bych o tom ale pochyboval, a kdybych měl dle pana Pelíška soudit, chtěl bych jistit, že má tisíc očí; neboť pan Pelíšek, dokavad neznal lásky, neviděl také slabé stránky klobouku svého, jakmile se ale v srdci jeho láska ubytovala, tu pro samé chyby na svém klobouce ani klobouk neviděl.

Láska, jak vůbec známo, učí také mezi jinými spasitelnými věcmi zapomínat na staré přátely, a proto tedy pan Pelíšek svůj paloušek na věky ze svého dobrého srdce vypověděl; s hlavy ho ale ještě vypovědět nemohl, poněvadž mu ho přece trochu líto bylo, zvláště ale poněvadž mu ani paprsleček staré naděje k novému klobouku nesvítal.

Nesnáze, které se v historii páně Pelíškovy lásky stíhaly, nelze popsati; dobré srdce jeho chtělo jenom pod okénkem své milostenky býti, starostlivý klobouk mu ale kázal, aby seděl doma, a tak jen když tichý soumrak ve svůj tajemný závoj Prahu ohrnul, vzdychalo srdce páně Pelíškovo pod okénkem krásenky, v kterézto době jeho

starostí sešedivělý klobouk také tak černý býval, že by se za něj ani na Žofíně styděti byl nemusel.

V takovýchto okolnostech nezbývalo našemu zamilovanému hrdinovi nic jiného, leč se starat, jak by si k nějakému novému klobouku pomohl. Koupit ho, to mu nedovolovaly finance; spořit na něj, to byla při skrovných výdělcích nedočkavému srdci příliš dlouhá cesta; vypůjčit si klobouk, tomu se příčil rozum, který dobře uznával: dobrý klobouk ti nepůjčí nikdo a chatrným ti není spomožено; vydlužit se konečně na něj peníze, to byla pravá nemožnost, pan Pelíšek nebyl *žení.*

»Přirozenou cestou nepřijdeš ku klobouku,« vzdychal si pan Pelíšek, »a nedostane-li se ti nějakého nadpřirozeným způsobem, bude po tvém ráji.« A tak mu láska koncept spletla, že vstávaje lehaje místo o chleb vezdejší modlíval se o klobouk. Uslyšíme co nevidět, s jakým prospěchem.

Jednoho večera seděl pan Pelíšek v hospodě před svým džbánečkem barevného tak hluboko ve svém blahu a svém neštěstí pohřížen, že se ani piva nedotýkal, ba ani nepozoroval, jak se kolem něho několik mladíků víc než potřeba veselilo; ba i když jeho botky v pivě, kteréž od žbánků té nadějné mládeže se stolu na zem crčkem teklo, takořka plavaly, nemyslilo jeho dobré srdce přece na nic jiného, leč na onu starou známou: O kéž bych jen s kloboukem již v pořádku byl!

Dlouho seděl pan Pelíšek ve svém trudném snění, a byl by snad ještě déle seděl, kdyby ho vlídná ruka sklepníkova k ryzí skutečnosti nebyla zbudila. Jakmile pan Pelíšek oči otevřel, a kromě sebe jen sklepníka ještě v hostinci shledal a při churavém světle dohořívající svíce spatřil, že ručička na hodinách již na dvanáctou ukazuje, tu hned své pivo zaplatil a počal se po svém klobouku shánět; o klobouku jeho ale nebylo ani na hrabici ani na lavici, ani pod ní, ani kde jinde vidu; v celém hostinci bylo jen jediný klobouk viděti, který od některého hosta tam byl ostaven. Ztratit

klobouk a k tomu ještě v hostinci, jest takové neštěstí, jako ztratit hlavu, a náš pan Pelíšek byl by oné noci jistě bez hlavy i bez klobouku domů přišel, kdyby mu byl čiperný sklepník onen osiřelý klobouk do ruky nebyl vtlačil a jeho jemné svědomí tím důvodem nebyl uchlácholil, že onen pán, který svůj klobouk zapomněl, jistě klobouk pana Pelíška odnesl. Když se byl pan Pelíšek přesvědčil, že klobouk skutečně dobrý jest, a posadiv si ho na hlavu seznal, že je, jakby pro něho dělán byl: tu vyletěl blahými city unešen z hostince, a stoje na ulici obrátil k hvězdnatému nebi oči, v nichž velká slza vděčnosti plynula.

Druhého dne se ostýchal náš pan Pelíšek z domu vyjít, a ač jej srdce neustále na ulici táhlo a starý klobouk žádné překážky v cestu nekladl, zůstal přece celý den doma, čehož také trochu kašel příčinou byl, který mu právě vhod přišel, neboť nemusel s dobrým svědomím do hospody jít, kde tak laciným způsobem k novému klobouku přišel. K milence pod okénko ale také nesměl; neboť měl kašel.

Sotva ale že se třetího dne svitati počalo, stál již pan Pelíšek před zrcadlem, a studoval na obličej, jakým svou milostenku překvapit chtěl; jakmile s obličejem hotov byl a sám u sebe ustanoveno měl, do jakého tónu svá očka hráti dá, až bude před vyvoleným kapelním mistrem všech budoucích tónů srdce svého státi: počal se pozorně oblékati, a poněvadž jeho šatstvo již samo v sobě tak zřízeno bylo, že velkého vybírání nedovolovalo, nebude se tomu nikdo divit, povím-li, že za půldruhé hodiny pan Pelíšek tak vyšňořen stál, že by ho byl každý za ženicha měl, třebas nikdy ve svém živobytí ženicha neviděl.

Jakmile pan Pelíšek myslil, že již dosti vkusně oděn jest a že všecky struny smyslů svých jak se patří naladěné má, posadil si divotvorný svůj klobouk na hlavu, pravici položil si na dobré srdce, a překročiv pravou nohou práh svého bytu, pospíšil si k milence své, a v několika minutách stál s tlukoucím srdcem, třesoucí se klobouk

v ruce drže, přede dveřmi, za nimiž jeho ráje spočívaly. Po dlouhém tetelení se mezi bázní a blahými nadějemi zmužil se přece konečně, jak se sluší na muže, a zaklepal.

»Dále!« zahřmělo v pokoji; v panu Pelíškovi se zatajil dech, sebral ale přece všecky své smysly do hrsti a — vstoupil.

Jaké ale bylo překvapení jeho, když v pokoji místo svého ráje několik pluků dýmek a mezi nimi mladého pána spatřil, který právě rigorosum z kouření dělati se zdál. Po několika nemistrných poklonách a nedoživě na svět přišlých omluvách přesvědčil se náš pan ženich, že dle poukázání velmi dobře šel, a že se jen v poschodí trochu zmejlil; pročež za dobré uznal, chybu tu co nejdříve napravit. Začal se tedy hned poníženě poroučet, při čemž kloboukem tak čipernou poklonu učinil, že se mladý pán celý zalekl a v tom leknutí po klobouku pana Pelíška sáhna, zvolal: »I totě můj klobouk, dovolte pane!« a posadiv si ho na hlavu, opět zvolal: »Ovšem, můj klobouk!«

Pan Pelíšek zbledl jako stěna, vyznal upřímně, jak ku klobouku přišel, a když viděl, že mu mladý pán ten klobouk více zapůjčit nehodlá, když se i dověděl, že jeho starý věrný přítel již někde v temnostech na něho zpomíná, z kterých už nikdy na světlo jeho hlavy nevyjde — — — o Pelíšku, dobrý Pelíšku, jak ti bylo?! O padesát procent spadly tvé krásné naděje, srdce, to dobré, začalo ti krváceti, a oči tvé byly by se rády byly slzami zalily, kdyby se — nebyly styděly. Šťastný, že ti aspoň ještě ta jediná spasitelná myšlénka připadla, abys se nějaký klobouk vypůjčil; tys prosil tak snažně, a mladý pán nenechal tě nadarmo prositi.

Sotva že byl náš pan ženich z pokoje venku, posadil si svůj nový, ach ano, hezký nový klobouk na hlavu; jaké ale bylo jeho leknutí, když mu v temnostech spatřiti bylo, že pakliže ne klobouk pro jeho hlavu tuze velký, aspoň jistě hlava jeho pro ten klobouk tuze malá byla! Pan Pelíšek nerozmýšlel se dlouho; vylezl v čerstvosti z klobouku, prohlídl ho ještě jednou a posadil si ho tak mistrně na hlavu, že jen ve větru visel — a to bylo nejlepší zna-

mení, že nebyl na hlavu padlý; — tak kráčí co nejopatrněji ku schodům. Ubohý Pelíšku, ty jdeš a nic nevidíš! O kéžby okolo tebe taková tma byla, jako ve tvém klobouku, pak bys byl ochráněn býval před posměchem těch milostenek, kteréž tě za onou mříží spatřily.

O, běda, pan Pelíšek to také zaslechl! Srdce jeho zapomene na klobouk, oko se chce podívati, odkud ty milostné tóny přicházejí, pan Pelíšek pozvedne hlavy své, klobouk zapomene opět na srdce a hlava páně Pelíškova byla znovu pohřbena v temnostech kloboukových. O kéž by teď byl uměl pan Pelíšek rovnou mysl zachovati! Ale jim to trhlo; vysmívání slyšet, to bylo něco strašlivého pro pana Pelíška; neboť jeho dobré srdce znalo jen usmívání; i ztratil s rovnou myslí i rovné nohy, a brzo bral se ohromnou ruladou přes schody dolů.

Takové variace nebyl ještě pan Pelíšek nikdy komponoval, což tedy divu, že dole jako omráčený nad tímto nápadem ležeti zůstal. Když se opět zpamatoval a z temnosti nového klobouku vylezl, stála známá jeho milostenka před ním, vedle ní její matka, a ještě nějaká služka. Pan Pelíšek byl by měl nyní ovšem poklonu učiniti, ale snad mu ji čtenář tak odpustí, jako to ty udělaly, které u něho stály. Bezpochyby si myslily, že po tak veliké poklonč na menší nepřijde; a měly pravdu, neboť pan Pelíšek nepřišel na ni.

Ačkoli vyvolená slečinka svého pana ženicha co možná těšila a matinka její nahoru jej dovedla, ačkoli se všemožně vynasnažovaly, aby pana Pelíška potěšily, nebyly přece s to, aby ho upokojily, neboť mu klobouk nechtěl z hlavy, který mu vždy tak spěšně na hlavu padal. Pana Pelíška nebylo možno víc ukojit. Nač bychom ho déle mučili? Povíme jen zkrátka, že opustil svůj ráj s tím svatým předsevzetím, že se do něho nevrátí, leda s vlastním kloboukem anebo — nikdy.

Tak je to na tom světě! mnohému schází hlava, mnohému — a v té případnosti byl náš pan Pelíšek — schází klobouk. Ubohý Pelíšku, kdo z obou je nešťastnější?

◂ • ▸

ZLOMEK

ZE ŽIVOTOPISU SYLVESTRA SEJČKA,

OD NĚHO SAMÉHO SEPSANÝ.

S potěšením si připomíná muž blahé chvíle, když na první prázdniny jel, když si první dýmku zapálil, když si na bradě první vousy vynalezl, a když místo poslouchání poprvé poroučel: když si ale muž na svou první lásku zpomene, bledne lesk těchto blahých okamžení jako lesk hvězd, když slunce vychází. Kdo jak živ ponejprv zamilován nebyl, ten tomu ovšem tak lehce neuvěří, kdo ale té blaženosti pocítil, ten mi přisvědčí a s nesmrtelným Schillerem, se mnou a ještě s několika milliony upřímných srdcí si pozdychne:

Kéž by květly jaře věčně
první lásky doby vděčné.

Kdyby mé první lásky nebylo bývalo, posud bych snad nevěděl, co je láska, leč bych si byl několik povídek, jaké naši přátelé osvěty pro mládež překládají, přečetl. Osud ale tomu nechtěl, abych maje již několik roků hřebíky v botách, s bosými nebožátky do školy chodil, abych se něčemu přiučil, čemu jsem se sám naučit mohl a také naučil. V nejútlejším mládí, když jsem ještě nic jiného neuměl nežli plakat, ztratil jsem rodiče, a tak jsem neměl na celém velikém světě nic jiného, nežli jméno Sylvestr Sejček, které můj otec nosil, a malou galanterii, kterou má matinka nosívala.

Když jsem trochu k rozumu přišel, t. j. když jsem rozeznávati začal, co je dobré a co je zlé, byl jsem v malém městečku u je-

dnoho velikého muže, který mě, jak říkával, po dobrém příteli i s tím křticím listem a s tou galanterií zdědil. Muž ten býval někdy u vojště desátníkem a živil se malováním obrázků, kteréžto kramářům prodával; ten muž se mne ujal oběma rukama, nebyl pouze mým otcem, byl také mým pěstounem, posýlal mne do školy, učil mě kreslit, svým mocným prstem mi ukázal cestu k dobrému a lískovkou mě odháněl od zlého, z čehož jsem se vždy přesvědčit mohl, že můj pěstoun jistě desátníkem byl; a kdyby z toho pěstování, jakého já účasten byl, mnohému panáčkovi, za kterého se deset pěstounů učí, jen desátého dílu se dostalo: tuf by z něho ještě dvakrát tolik muselo být než je, a třeba mu nebe tři jemnocitné matinky a k tomu ještě několik moudrých babiček dalo.

Bylo mi dvanáct let, když se můj komandant k velké armádě odebral a já osiřel podruhé; když jsem se na hrobě svého dobrodince dosti byl naplakal, uposlechl jsem rady jednoho cestujícího houslisty, opustil jsem vísku, a štětcem a dobrým zrakem opatřen ubíral jsem se do Prahy, kdežto již mnohý bez štětce a beze zraku štěstí nalezl. V Praze jsem se ze začátku měl jako cizí člověk mezi cizím lidem pod cizí střechou, učil jsem se dále kreslit, a čemu jsem se naučil, tomu jsem učil jiné, a poněvadž jsem vždy toho píseň zpíval, čí chléb jsem jídal, seznámil jsem se za několik let s Prahou tak, že bych se v ní už nebyl ztratil.

Bylo mi jedenadvacet roků; uměl jsem obstojně kreslit, první dýmku jsem měl již vykouřenou, bradu mou krášlily první vousy, svým žákům jsem již poroučel, a poněvadž jsem mezi tím časem hrob svého dobrodince několikrát byl navštívil, seznal jsem také útěchu prvních prázdnin; o lásce jsem ale nevěděl nic jiného, než že je dvojí, jedna, která se zjevuje jako plápolající srdéčko prohnané šípem v letu, jako na oltáři plamínek, na němž do očí si smutně hledící párek mladých lidiček ruce sobě ohřívá; za to jsem měl ale keř, jehož růže se na mne každý rok čtyry neděle usmívaly, a párek hrdliček, jejichžto cukrování mi po celý rok oslazovalo život. Příjmy moje nebyly

ovšem tak skvělé, že bych byl mohl kapitály dělat; vykreslil jsem si ale přece tolik, že jsem nemusel ani na dědictví se těšit, ani dědiců se co bát.

Když jsem po chvíli měl, t. j. když jsem ani školákem ani učitelem nebyl, sedával jsem obyčejně doma, pěstoval jsem svou růži anebo jsem s hrdličkami hovořil, a když jsem se s tím dosti byl potěšil, zapálil jsem si dýmku, a pouštěje mráčky vzhůru, představoval jsem si hlavinky dívek a bavil jsem se s každým tím vzduchovým obrázkem, jak mi je obraznost tvořila.

Mezi těmito obrázky se mi líbil zvláště jeden, blondýnka to s chrpovýma očkama; ten kolikráte tak celou moji mysl zaujal, že jsem kouřit zapomněl a jej ještě hledal, když se byl již dávno rozplynul; obrázek ten zdál se mi také nade všecky jiné věrným býti, neboť, když duše moje obrázky hledala, vždy se mi jen obrázek té blondýnky vyskytnul. Z té příčiny chtěl jsem obrázek ten milý z duše své na papír přenest, to se mi však nikdy poštěstit nechtělo, až se mi konečně přece povedlo, že se na mne s papíru má blondýnka tak živě, jak v duši mé žila, usmívala. Okamžení to bylo jedno z nejkrásnějších mého života, a já byl sám s sebou tak spokojen, že bych byl sám sobě políbení dal, kdyby to jen trochu bylo možno bývalo. A kdo by mně to také byl chtěl mít za zlé, že jsem si upoutal nejkrásnější obrázek svých blahých snů, obrázek dívčinky, z jejíchžto tvářinek se na mne usmívaly růžinky z mého keře, a z jejíchž očeк mi cukrovaly hrdličky moje? Od té chvíle bývalo mým zvláštním potěšením, na ten obrázek pohlížet; kolikráte jsem si sám to dětinské počínání vytýkal; když jsem si ale pomyslil, že mnohý spisovatel svou práci stokráte a vždy se zalíbením čítá, obdivoval jsem se opět svému obrázku, mysle, že si hraji na spisovatele.

Několik neděl na to dostal jsem v zámožném domě novou žačku, slečinku, jížto Tininka říkali. Tininka byla vzdělaná dívčinka, a proto také snad to bylo, že se nechtěla nic jiného učit kreslit, než

jen samé bůžky a bohyně z řeckého a římského bájesloví; při kreslení těch nebožtíčků bývala ale tak pilna, jakoby se v nejdůležitějším umění pro hospodářství cvičila. Když byla žačka pilna, musel být učitel také pilen; a v skutku, když jsem Tininku cvičil, nemyslila si duše má na nic jiného, než na kreslení; však nic netrvá na světě věčně, a tak se také dělo s mou bedlivostí.

Jednoho dne, když jsem s Tininkou Apollina kreslil, přišla do našeho musea slečinka; Tininka, jakmile ji zhlédla, hodila tužkou a s plesem: »Vítám tě, Bábinko!« padla jí okolo krku. Já nechám Apollina a chci tak vřele vítanému hostu také svou poklonu učinit; jak jsem ale tvář příchozí slečinky spatřil, ostal jsem stát, jako kdyby mě přimrazil, hlava mi začala jít kolem, já nevěděl, zdali stojím nebo letím. Spatřil jsem svůj ideál, blondýnku svých krásných snů tak živě, jakoby mi ji osud z duše byl vyňal. Štěstí, že se toho dne Tininka více učit nechtěla, sice bych byl Apollovi místo lyry Bachusův sud a Dianě místo měsíce Komusovu čepici nakreslil.

Jak jsem se tenkráte domů dostal, to dobré nebe ví; to ale vím, že jsem byl docela do milé Bábinky zamilován, když jsem ze svých různých snů zase trochu k rozumu přišel.

Bábinka byla sirotek — otec její býval úředníkem — a žila dílem na venku u vzdálené příbuzné, dílem v domě rodičů Tininčiných, kde ji co vlastní dítě milovali; já ji miloval také. Když jsem v její přítomnosti Tininku cvičil, nebyl bych si nic z toho dělal, kdyby ta určená hodina den byla trvala; své nejkrásnější růži jsem dal její jméno, a když mi uvadla, bylo mi tak teskno, jako bych se s nejsladší svou nadějí loučil. Na svou první dýmku, na své první prázdniny jsem nemyslil více; žil jsem první láskou, ano, já ji tak vroucně miloval, že jsem koláče, který mi ona podala, jen polovičku snědl a polovičku si nechal na památku. Ačkoli Bábinka z každého mého zření seznat mohla, že pro ni hořím, přece jsem z jejího jednání nic si vybrat nemohl, z čeho bych si byl mohl naději dělat, že mě miluje. Jenom z toho, že mi, když s Tininkou

čtveračila, na nohu šlápla, mně vysvítala naděje, ale malá. To mě rmoutilo, a zármutek můj se proměnil v těžký bol, když se Bábinka na několik neděl na venkov odebrala. Mraky ty se ale nad mou hlavou jen proto shrnuly, by se mohlo napotom nebe na mne jasněji usmát; neboť mi za několik dní Tininka usmívajíc se podala lístek, který mě do sedmého nebe povznesl; byl to lístek od mé Bábinky, následujícího obsahu:

»Milý příteli!

Buďte tak laskav a kupte mi nový kalendář a kuchařskou knížku. Tininka Vám dá peníze.

Vaše B.«

Já ostal radostí celý bez sebe, když jsem ty milostné řádky přečetl, a pospíšiv domů ještě asi stokrát jsem je četl, a vždy jsem v nich nové důkazy nalezal, že mě miluje. Když jsem trochu k sobě přišel, koupil jsem požádané knihy a dal jsem je skvostně vázat. Ach, já si ještě s potěšením ty blahé doby připomínám, když jsem s vroucností, s jakou jen Kralodvorský rukopis čísti lze, v oné kuchařské knížce recepty o frikasu a ztraceném kuřátku četl, a jak se duch můj povznesl, jako bych četl Tassovo Osvobození Jerusalema. A jakž to mohlo také jinak býti? vždyť jsem četl v knize, v které čísti měla moje Bábinka, kterážto mě nazývala: »Milý příteli!«

Pak jsem si sedl a napsal na růžovém papíře psaní na všech čtyrech stranách, a to jsem s knihami Tininc k dalšímu zaslání doručil. Bábinčin lístek nalezl ale místa na mém srdci vedle galanterie, kterou jsem po matince zdědil. Za několik neděl se navrátila Bábinka zas do Prahy, a s ní se navrátily též moje ráje; neboť jsem ji každý den vídal a skoro ob den jsem měl potěšení s ní několik slov promluvit. Ach, já bych byl snad tenkráte ten nejšťastnější člověk z celé Prahy býval, kdyby jen dvou věcí na světě nebylo

bývalo: předně mě mrzelo několik mladých pánů, kteří k rodičům Tininčiným docházeli a jimž se, dle jejich řečí, moje Bábinka skoro jako mně líbila, a za druhé mě soužilo mé jméno; přes 23 let jsem se jmenoval Sylvestrem Sejčkem a vždy jsem byl se svým jmenem jak náleží spokojen, jak ale přišla láska, tu mi to mátlo hlavu, že je můj svátek poslední v kalendáři, a k tomu se ještě jmenovat Sejčkem! Sejčkové prý se vyznamenali v třicetileté válce a jméno to prý bývalo slavné, což ovšem pravda býti může, neboť historie o tom docela mlčí, a já bych v třicetileté válce také Sejčkem býti chtěl, ale při sedmnáctileté milence, při dívčině v takovém věku kvetoucí, v němž se neptá o ženichu jenom, jaký je, co je a čím je, nýbrž také, jak se jmenuje, v takových okoličnostech by se ani Turek Sejčkem nechtěl jmenovat, a kdyby Sejčkové Troju byli rozbořili! Kolikráte mi napadlo, abych si jméno přejinačil, a byl bych to jistě v skutek uvedl, kdyby se mi v takových okamženích, když jsem jménu svému násilí učinit chtěl, nebyl zjevoval duch mého dobrodince lískovky, jížto mi cestu k dobrému okazoval; před ním jsem se za ráj své lásky darmo schovával, a tak jsem ostal Sejčkem a Bábinka mou milenkou, ač jsme si lásku nikdy ústně ani písemně nezjevili.

Schýlil se rok, a jeho posledního dne byl můj svátek; po celé Praze se nic jiného nemyslilo a nemluvilo, nežli kde kdo bude slavit Sylvestra; já jsem ale takové studie dělat nemusel, neboť jsem byl pozván u Tininčiných rodičů. Jak živ jsem tak krásný svátek neměl; já tonul takořka v blaženosti, neboť jsem byl po každé minutě blíže u té chvíle, v níž jsem se s Bábinkou déle baviti mohl; jenom to mě soužilo, že se radovánky ty až po divadle začít měly, neboť rodiče Tininčini byli velcí milovníci divadla, a proto také na Sylvestra do divadla jíti museli, aby se neřeklo, že nesetrvali až do konce, a pak aby věděli na nový rok něco nového o starém povídat. Celý den jsem strávil samými přípravami, abych večer aspoň tak čiperně vyhlížel, že by na mně ani nejostro-

vtipnější kritikus nepoznal, že se jmenuju Sejček a že slavím svůj svátek.

Posléz se schýlil také den, a vězeň, opustiv temnosti oněch slavných sedmero věží, nepocítil jistě takového blaha, když zas ponejprv slunce vycházet viděl, jako já, když se po Praze smrákat začínalo. Abych si trochu chvíli ukrátil, opustil jsem příbytek a šel jsem se trochu po ulicích projít; sotva že jsem ale práh překročil, přidružili se ke mně tři mladíci, kteří, jak jsem již podotknul, do domu rodičů Tininčiných docházeli a kteří se mně proto, že se jim Bábinka velmi líbila, tuze nelíbili; ti se mě hned ujali, jako by na mne již čekali, povídajíce mi, jaké mají potěšení z toho, že budu s nimi slavit Sylvestra, neboť byli také jako já od Tininčiných rodičů pozváni. Mezi hovorem, jehožto látkou bylo dílem těšení se na ples, dílem hubování, že tak pozdě začne, přešli jsme mnoho ulic; počasí nebylo tuze příjemné, a kdybych se byl na ples nebyl tak tuze těšil, mohl bych říci, že bylo nepříjemné: ale láska orájí všecko.

Když jsme byli as půl hodiny po ulicích se procházeli, ostali jsme stát před hostincem, a jeden z těch pánů, kterýž nejzřetelněji svou nespokojenost nad tím, že ples tak pozdě bude, na jevo dával, počal nás nutit, abychom na chvíli do hostince šli; druzí byli hned povolni, já se ale začal zdráhat; když ale všichni do mne mluvili a já si pomyslil: na ulici je zima, doma dlouhá chvíle, v hostinci teplo a času hbitější ubíhání — povolil jsem, a my vkročili do hostince, kdežto jsem mezi množstvím hostů ani jediné známé tváře nenalezl. Moji páni soudruhové si udělali hned pohodlí, dali nalít a zapálili si cigara, načež jsme se začali na konto blížícího se plesu vyrážet.

Hoši byli brzo veseli, a zdálo se, že se jim to v hostinci tak zalíbilo, že již na ples docela zapomenuli. Já ale, ač ještě do devátého velmi daleko bylo, neustále jsem pokukoval po hodinách; moji společníci se tomu ovšem smáli, já je ale nechal smát, mysle si: Mohli-li

se Kozáci v Praze ptát, jak daleko mají ještě do Paříže, proč bych se nemohl v sedm hodin dívat, brzo-li bude devět? Okolo osmé jsem začal společníky pobízet, abychom již šli; oni se mi ale notně vysmáli, a místo jíti domů musel jsem s nimi večeřet. Jak živ, i když jsem ještě pod správou svého dobrodince desátníka trval, jsem tak brzo s večeří hotov nebyl jako tenkráte; co to bylo ale platno? moji společníci si dávali tak na čas, jakoby ty karbanátky večeřet i snídat chtěli.

Posléz bylo přece jednou po večeři, a já očekával již brzkého vysvobození; a vskutku se k tomu schylovat zdálo, neboť náš vůdce se zvedl, vzal klobouk a svrchník a ubíral se ven. Jak jsem to spatřil, hnal jsem se hned také radostně po svém klobouku, druzí mě ale zadrželi, pravíce, že ještě nejdeme; já musel tedy ostat sedět a k svému největšímu zármutku na to hledět, jak se láhvice po láhvici na novo přinášela; při každé láhvici jsem prosil, aby to již byla poslední, moji společníci mi to při každé slíbili; sotva byla ale prázdná, jednali zase, jako by to teprva ta první byla, při čemž se všemožně vynasnažovali, aby mne tak strhli do svého pivního proudu, v němž znamenitě plouti uměli; mne ale střežila moje láska, a já ostal na suchu, což se mým společníkům tuze nelíbilo.

Uhodila devátá. Tu jsem se více nenechal držet, oblekl jsem se a pravil jsem, že půjdu sám; načež mi moji společníci odpověděli, že také jdou, dříve ale že musejí zaplatit; na to se oba šacovali, zamlčeli se a jeden na druhého pohlížel, jakoby jeden druhému čest placení vzíti nechtěl. Ach, to byla trapná pauza, tak strašně ani hrob neumí mlčet.

Když jsem viděl, že se nikdo k placení nemá, žádal jsem je, aby již útratu zapravili; na to opět oba se šacovali, a k našemu všech ukrutnému leknutí jsme se dověděli, že jsme všickni tři peníze doma zapomenuli; těch několik grošů, které jsme ze všech kapes dohromady seškrábali, nepostačovalo, abychom sklepníkovi

dali zpropitného, kterýžto nám krásně rytou gratulaci k novému roku na čistém talíři přinesl.

Mezitím, co jsem tu, jako bych z měsíce byl spadl, celý bez duše stál, hašteřili se moji společníci, který z nich domů pro peníze skočiti má, a než jsem se z leknutí probral, byli jsme u stolu již jen dva, a místo třetího, který pro peníze odběhl, stála před mým sousedem zas nově nalitá láhvice. Já se mu nabídnu, že půjdu pro peníze sám domů, on mě ale nechtěl nikterak pustit, namítaje, že ho tam samotného snad nenechám jako zástavu, a já, ač jsem se hájil, jak jsem jen mohl, musel jsem přece zůstat sedět, a abychom se hospodskému nezdáli, že jsme na výletu, musel jsem si tak pohodlně sednout, jako bych u toho stolu nový rok s největší ochotností očekávat chtěl.

Bylo půl desáté, přítel s penězi nepřicházel; já seděl jako na uhlí, můj soused, kterýžto s nesnázemi známější býti se zdál, ten se těšil s láhvicí, jak se zdálo, dobře; když se ale již k desáté schylovalo a já již úzkostí umírati začínal, tu to mému sousedu také trochu zdlouhavé přicházelo, divil se, že přítel s penězi nepřichází, mrzel se, že pro peníze nešel sám, litoval mě, že jsem pro ně do takové nesnáze přišel, těšil mě, že v okamžení tu pomoc bude, a než jsem k slovu přišel, pospíchal ze dveří, a já ostal jako representant nezaplacené večeře u stolu sám, a to v hostinci, kde jsem jak živ ponejprv byl, kde mě živá duše neznala, a kdyby mě byl kdo znal, tedy by mě, jak jsem v té nesnázi asi vyhlížel, jistě nebyl poznal.

Bylo čtvrt na jedenáctou, já čekal ještě na vysvoboditele; bylo půl, a ještě nepřicházel nikdo. Má Bábinka, má drahá Bábinka, co si ta pomyslí, když nepřijdu! Jiní, když je neštěstí o radost připraví, mohou svým neštěstím se chlubit a zbudí aspoň útrpnost; mně neštěstí bralo všecky mé naděje, a měl jsem se ještě starat, aby ostalo skrytým. Já nevěděl, co si mám počít, mám-li plakat, nebo se zbláznit: abych ale před prázdnými sklenicemi na odiv celého hostince tu

neseděl, dal jsem si ještě jednu láhvici přinést, pil jsem, a přece žádná pomoc od nikud nepřicházela.

Sklepník neustále po mně koukal, jako by oči jen pro mne byl dostal, a když se na mne podíval, zdálo se, jako by na mém obličeji tajemství mé kapsy byl již přečetl, a proto na mne vždy smrtelné úzkosti šly, kdykoliv se k mému stolu blížil; neboť jsem od něho nic jiného neočekával, nežli připomenutí, brzo-li budu platit. Pan hospodský měl sice velmi poctivou tvář, a kolikráte jsem sebíral všecku sílu, že mu tajemství kapsy své zjevím; když jsem ale své předsevzetí v skutek uvésti chtěl, opustila mě srdnatost, a já bych byl spíše Bábince tajemství srdce svého, nežli panu hospodskému tajemství kapsy své zjevil.

Stav můj byl ukrutný, a abych trpkost jeho tak příliš necítil, představoval jsem si ty největší nesnáze, jaké jen člověka potkati mohou: zamrznutí kapitána Rosa na zmrzlém moři, přechod Francouzů přes Berezinu, smažení se poutníků Saharskou pustinou a dlouhou chvíli Robinsonovu na pustém ostrově: ale tyto všecky nesnáze zdály se mi býti malými, neboť jim nehrozila jistě ztráta tak dobré Bábinky jako mně. A těmito strašlivými sny jsem se tak upřímně obíral, že jsem se, nemýlím-li se, ze sklenice jednoho pána, který si ke mně přisedl, brzo ale od spánku překvapen odpočíval, hezky upřímně napil.

Odbila jedenáctá, hosté neustále přicházeli, hudba hrála, společnost se veselila, každému přišel snad již nějaký známý, jen mně žádný; tu jsem teprv viděl veškerou bídu svou, neboť mne i naděje na pomoc opouštěti začala a můj celý život se proměnil v žalost.

»Co jsem ublížil těm lidem,« vzdychal jsem sobě, »že mě tak zrádně opustili; čím jsem se prohřešil proti vlasti, proti bližnímu, že se o mne osud tak těžce opírá?«

I zpytoval jsem své svědomí, a žádného tak velkého hříchu jsem se dohledat nemohl; jakž bych se byl mohl prohřešit proti

vlasti, já jak živ jediného verše neudělal; jakž proti bližnímu, já, který jsem ani nevěděl, jak se má pero zříznout, kterým se má psát kritika, a přece se mi vedlo hůře, nežli by se mi vésti mohlo, a kdyby moje duše pro samý hříšně vykaňhaný inkoust více se černala než havran.

Unaven podepřel jsem si těžkou hlavu o ruku a lhostejně jsem očekával další osud svůj, a v té resignaci byl bych snad i usnul, kdyby mi jeden z muzikantů partisku tak blízko pod nos nebyl strčil, že bych se byl musel jistě probudit, kdybych i skutečně byl spal; já se tu začnu šacovat, dám muzikantovi poslední peníz a ostal jsem bez halíře.

Mezi tím, co jsem se s posledním dvougrošem loučil, přisedl k mému stolku elegantně ošacený mladík, podíval se na hodinky, dal si nalít kávu, a stíraje si mráčky mrzutosti bílým šátkem s čela, pohlížel na mne chvilkami zvědavými zraky.

Když byl kávu vypil, přišoupl si židlici ke mně blíže a pravil důvěrným hlasem: »Pane, račte odpustit, nemýlím-li se, račte být pan Sejček?«

»Jsem Sylvestr Sejček, pane,« jektal jsem radostí celý naplněn, že se přece v té pustině nějaká živá duše ke mně hlásí, a zpozorovav, že s mou nesnází útrpnost má, pověděl jsem mu upřímně celou historii svého neštěstí, ponechávaje pro sebe jenom tajemství své nešťastné lásky, při čemž jsem se mu asi velmi bolestně do očí díval, neboť se mi hned nabídl, dovolím-li, že bude mým vysvoboditelem, proti čemuž já neměl ničehož namítnouti.

I zavolám hned sklepníka a ptám se ho, co jsem dlužen; jaké bylo ale moje překvapení, když jsem místo účtu zaslechl novinu, že již všecko zapraveno od pána, jenž byl první ze společnosti odešel: tu jsem teprv nevěděl, na koho se vlastně zlobit mám; poněvadž jsem se ale obával, že by mě ještě něco horšího potkat mohlo, kdybych na jiného vrazil, vzal jsem všecko na sebe a bylo mi lehčeji.

Muj nový společník litoval, že mým vysvoboditelem být nemohl, což mně tolik zmužilosti dodalo, že jsem se mu i s tím svěřil, že nevím, jak se domů dostanu. Při těch slovech se mému příteli, jakoby něco milého byl zaslechl, zraky vyjasnily, a jakoby něco, co byl hledal, nalezl, řekl ke mně hbitě: »Libo-li vám dnes mou postelí za vděk vzít, milerád vám ji postoupím. Já byl ve společnosti a mám ještě do jedné jít. Pokoj budete mít pro sebe, nebudete nikomu překážeti a vám také nikdo.«

Mně přišel ten návrh právě vhod, a proto jsme se měli hned k odchodu.

Právě bila dvanáctá, když jsme se octli na ulici; byla to vskutku truchlivá doba, umíral rok, a celý svět se zdál být na pohřbu; smutně doznívaly hodiny po Pražských věžích co hrany v hrob věčnosti klesajícímu roku, černý, těžce spočívající nad Prahou mrak kryl jeho rakev, zbouřený vítr hučel žalozpěvy ulicemi, jimiž se zakuklenci míhali, jakoby na pohřeb anebo z pohřbu pospíchali.

My pospíchali také a v několika minutách jsme ostali stát před domem; tam můj průvodčí zazvonil, podomek otevřel hned, a to s takovou zdvořilostí, jakou u podomků i ve dne zřídka nalézáme, čehož vlastně nový rok příčinou býti mohl, neboť lidé tohoto druhu znají všecka znamení kalendáře a jeho příjemné dny líp nežli páni, kteří je dělají. Z tmavého průjezdu mě vedl můj průvodčí nahoru po schodech ještě tmavějších, napomínaje mě, abych příliš nebouchal, bych nájemníky ze spánku nevytrhoval, kteřížto, poněvadž se jim z půdy několikrát prádlo ztratilo, od té chvíle do tvrdého spánku zabrati se nemohli.

Novina ta mě tuze netěšila, šlapal jsem ale tak opatrně, jako bych se mezi kuřátky procházel. Tak jsme se dostali k nějaké mříži, tu mi můj průvodčí nařídil, abych se držel zticha, a zazvonil opět, někdo — kdo to byl, to nevím — otevřel, a můj průvodčí mě zadržel, abych ostal zpátky, sám pak vklouzl do dveří, kteréž se s dlouhým cinkáním zase zavřely. Na to jsem opět slyšel jedny

dvéře otvírat, a bylo slyšeti hovor, který se brzy utišil; dvéře opět klaply, kroky se blížily k mříži, mříž se bez zvonění otevřela a ruka mého přítele mě uvedla do pokoje, kdežto jsem celé pohodlí nalezl.

»Tu si odpočiňte, příteli,« řekl můj průvodčí; »kuřte, čtěte, lehněte si a spěte, jak se vám dlouho bude líbit. Za to vás ale prosím, byste as půl hodiny ještě světlo nechal hořet, to je tak muj zvyk, a můj starý, který právě nespí, je též na to navyklý, po mém příchodu vždy nějakou chvíli světlo v mém pokoji vídat.«

Na to se podíval ještě do zrcadla, urovnal si vlasy a šátek, zapálil si dýmku, vzal svíčku a šli jsme opět k mříži; ukázal mi, jak se zavírá, a vybídnul mě, abych podržel zvonek, načež odemknul, já podržel zvonek, přítel vyklouzl, a já zas potichu zamknul a opět se do nového bytu odebral. Když jsem se tu poohlídl, našel jsem všecko pohodlí, zrcadla vysoká, dýmky s dlouhými troubeli, pohovky, tabák, fidibusy, knihy, vodu, nač jsem jen v tom okamžení pomysliti mohl.

Když jsem si byl celý pokoj prohlídl a přesvědčil se, že okna dobře záclonami zakryta jsou, sedl jsem si k psacímu stolku mého hospodáře a zapáliv si dýmku, počal jsem rozvažovat svůj kritický stav. »V cizím bytu dnes ostáváš,« myslil jsem sobě, a myšlénka ta mi tuze velkého potěšení nechtěla dělat; když jsem se ale několikrát vody napil a pomyslil si, že jsou lidé, kteří ani neostávají, a přece si hlavu nestrhnou, umínil jsem si, že toho také neučiním; na to jsem počal pátrati po příčině, pro kterou mě moji přátelé v hospodě nechali; když jsem ale rozhodnouti nemohl, byla-li toho naše láska anebo ten domnělý dluh příčinou, nechal jsem toho marného zpytování a obětoval jsem ostatní myšlénky své výhradně své milence.

Bylo to dlouhé, blahé, spolu ale také trapné rozjímání; když jsem si ale po dlouhém disputování sám s sebou vyrozumoval, že mé Bábinka, kterážto mě milým přítelem nazývala, na milost opět přijmout musí, kdyby se i na mne byla rozhněvala, vrátil se opět

poklid do mého srdce, svět se na mne počal opět usmívati, já dýchal volněji a ani mi nenapadlo, že bych byl v cizině.

S těmito blahými myšlénkami se bavila dlouho duše má, a tyto blahé sny by mě jistě do libého spánku byly doprovodily, kdybych se byl, místo nahlížení do papírů na stolku ležících, na odpočinutí odebral; že jsem to neučinil, nalezl jsem, co jsem nehledal; nalezl jsem totiž lístek, jehožto písmo zcela písmu mé Bábinky podobno bylo. Se mnou to trhlo, jako bych elektrickou ránu byl dostal; křečovitě sáhnu po lístku, písmena mi začnou před očima tancovat, já čtu přece, a čtu:

»Milý Ferdinande!

Ty si ani pomyslit nemůžeš, jak nás to zarmoutilo, když jsi nám dal zkázat, žes jinde pozvání přijmout musel, a proto že ti nemožno, nás dnes na Sylvestra navštívit. Milý Ferdinande, máš-li mě jen trochu rád, přijď, třeba později, vyražení bude u nás trvat do tří hodin, přijď a mnoho slzí uspoříš — B.«

Já ostal, jako bych byl svůj ortel smrti četl; když jsem zase trochu všech pět pohromadě měl, vytáhl jsem své psaníčko, jež jsem od Bábinky měl, porovnával jsem písmo — však i to se shodovalo, a já byl zničen. »Zrazen!« zvolal jsem, »zrazen!« V hlavě mi počalo hučet, krev se mi v žilách počala vařit, a takový hněv mi rozpálil ňadra, že bych byl tu půlku koláče, kterou jsem si na památku byl nechal a která v tom čase již v mumii zkamenět musela — rozkousal.

Co jsem po tom dělal, na to jsem se nikdy více upamatovat nemohl, domnívat se ale musím, že jsem si po pokoji nepochybně tak silně vykračoval, jako by se v tom domě, co svět světem stojí, žádné prádlo nebylo ztratilo; neboť jsem se z ničehož nic najednou octnul v rukou dvou silných mladíků, kteříž to se mne tak upřímně drželi, že bych se jim nebyl s to vymknout, a kdyby mě snad

ta nejšťastnější láska byla sílila. Tito dva mužové byli při té operaci tiši jako pěna, ale táhli mě v každé ruce písaníčko držícího z pokoje jako proud zbouřené řeky; já nevzdoroval — já nechal s sebou dělat, co chtěli, mysle si: »Veďte mě třeba k smrti zemře se mnou aspoň také moje nešťastná láska.«

V několika okamženích jsem stál před pánem, skvostným županem oděným, a ten se na mne tak podíval, že proti němu Rhadamantus, jejž jsem Tinince kreslil, jako beránek nevinně pohlížel; zuřil ať právě, že Ferdinand není doma, na to přišel přísný výslech, já pověděl všecko, co jsem věděl, a když jim to nebylo dost, počala velká visitace, při které jsem přišel o obě psaní a o galanterii, kterouž jsem po matce zdědil.

Při čtení těch lístků vrtěl můj soudce hlavou; když ale mé dědictví spatřil, zamyslil se, hleděl brzo na mne, brzo na galanterii, ptal se hbitě, jak se jmenuju, odkud jsem, a když jsem mu celou historii svého života beze všech okolků srdečně byl pověděl, ptal se mě důvěrně:

»Vy jste tedy svou matku neznal?«

»Neznal,« odpověděl jsem.

»Poznej tedy jejího bratra,« řekl on, vzal mě za ruku a přitisknul mě k srdci.

Já nevím, jak mi při těchto slovech bylo, neboť jsem jak živ nevěděl, jak je to mít strýce, a tu se mi najednou z mého soudce udělal strejček, kterýžto i jak náleží dobrým strejčkem se býti zdál.

Po dlouhém vyptávání dal mě odvest do vedlejšího pokoje, kdežto jsem si lehnout musel. Štěstí, že jsem našel strýce, nedalo mi usnout, a přece se mi zdálo, když jsem na to myslil, že to jen sen, a proto jsem se ani hnouti nechtěl, abych se dříve, než budu muset, neprobudil, což se mi také tak dobře povedlo, že bych se byl, kdybych jen chvíli ještě byl spal, teprv o deváté probudil.

Když jsem se byl před velkým zrcadlem pořádně oblekl, představil mě můj pan strýc co svého sestřence panu Ferdinandovi,

kterýžto velmi smutně na ten nový rok pohlížel. Na to jsme sedli k snídani; ta ale panu Ferdinandovi tuze chutnat nechtěla, bezpochyby proto, že byl snad za svou ochotnost od mého pana strýce snídaní dostal; mně chutnalo dobře, neboť se mi ta nejtemnější místa historie mého života vyjasňovala.

Otec můj, jak jsem se tu dověděl, byl muzikant; za manželku pojmul osiřelé děvče, kteréžto v širém světě žádného příbuzného nemělo mimo bratra, kterýžto hned ve svém mládí se šavlí v ruce na bujném koni štěstí své po polích cti honil. Bojovník ten byl nynější můj pan strýc. Skončily se boje, rodiče moji odebrali se na věčnost, a můj pan strýc jako vysloužilec se pustil do činžy, kdežto si mezi tím časem, co jsem pod správou svého pěstouna desátníka pouť života konal, obchodem velkého jmění nashromáždil; když se jeho jmění množit počalo, pídil se z činžy po sestře, dověděv se ale, že již nebožkou, nemyslil více na vlasť; nevědělť, že ještě mne v ní má. Až teprv, když mu vlasy šedivěti začaly, zmáhala se v něm touha po domovu, vrátil se do vlasti, a když jsem já s Tininkou římské bůžky kreslil, vzal si pana Ferdinanda, syna svého bývalého spolubojovníka, za vlastního.

Já radostí plakal, když jsem tyto změny všecky slyšel, a ač mi slzy do kávy padaly, pil jsem ji přece, dávalť mi ji bratr mé matky; a když jsem se ještě dověděl, že Ferdinand jest bratr mé Bábinky a ctitel mé žákyně, byl jsem tak blažen, že jsem se zařekl pátrat po příčině, pro kterou mě společníci v hospodě sedět nechali.

Já i Ferdinand zůstali jsme u strýce, dělíce se o jeho chléb a o jeho srdce, a Bábinka byla naší sestrou tak dlouho, až pan Ferdinand mým švakrem se stal.

LEHCE NABYL, LEHCE POZBYL.

Za oněch pamětihodných dob, když se Pražští páni a panáčkové se svou tak dlouho velectěnou, najednou ale do nemilosti upadlou okrasou, totiž se svými velevážnými copy a ušlechtilými copánky na vždy a k tomu ještě opravdu loučili, bydlel na Malé straně v prvním poschodí jednoho bývalého panského domu pan Cicvárek, čtyřicetiletý, ale ctný a šlechetný mládenec. Byla to malá, buclatá osůbka jako soudeček s vypapanou hubičkou, s nevinnýma holubíma očkama a ušlechtilým, čiperným copánkem. Celé jeho jednání bylo jako jednání panenky, a af dělal co chtěl, upejpal se při tom jako nevěsta; bez velkého hedvábného deštníku, který někdy červený býval, a který co svatou památku po své v Pánu zesnulé babičce ve zvláštní uctivosti měl, nikdy dům neopustil. Z domu vycházel málo kdy, a sedávaje doma, psával šetrně jedním pérem po druhém, ježto v porculánovém džbánečku před sebou na stole míval. Byl soukromým učitelem české a latinské řeči a při tom také placeným dozorcem toho domu, v němž bydlel; ostatně měl ve svém pokoji všecko tak svědomitě urovnáno a ulízáno, jako by tam Popelka bydlela.

Nad ním bydlel v malé světničce mladý, mírný človíček; několik hrnců s květinami před oknem, milostně znějící flétna a kanárek v zelené kleci byli jeho jediní společníci; jméno jeho bylo Libenský, a byl nevlastní bratr pana Cicvárka, kterýžto mu sice nevlastním vždycky, bratrem ale nikdy nebyl.

Libenský býval důchodenským písařem v jedné osadě na bavorských hranicích; poněvadž se ale od svého pana principála oné znamenité a v praktickém životní výnosné pravdě, že je dvakrát tři pět, nikterak naučiti nemohl, byl jakožto k důchodenskému úřadu docela neschopné individuum s písařství shozen. Po tom smutném pádu odebral se do Prahy, tam žil z malého jmění, které si ale nevypočítal, a čekal na nějakou službu.

Ačkoli toto jeho čekání, jako každé čekání vůbec, malé radosti do sebe mělo, přece do pusté noci jeho snů hvězdička zabloudila, kterouž by se i egyptské temnosti snad byly vyjasnily: jednoho dne totiž spatřil v okně protějšího domu milostnou sousedku, kterouž, jak se mu zdálo, dříve již někde byl viděl. Bylo to utěšené, asi sedmnáctileté děvče, jemné, milostné tvářnosti, světlých vlasů a modrých nevinných oček, která po Libenského okně pokukovat se zdála. Když šla ona kytky zalívat, zalíval Libenský také své kytky; když ona hrála na fortepiano, provázel nápěvy její Libenský flétnou; když v jejím pokoji světlo uhaslo, zhasil i Libenský své, aby pozornost své milostenky na sebe obrátil; kdo získá oči, jak by již půl srdce získal.

Dívčinka ta byla Jindřiška, sirotek po venkovském úředníku, který sice s čistým svědomím, ale také s čistou kapsou pouť vezdejšího života dokonal, a žila nyní u paní Heřmánkové, vdovy po venkovském ranhojiči, co schovanka.

Paní Heřmánková byla hodná matrona a držela velmi na pořádek, pročež měla vždycky pro pana Cicvárka, jehožto spořádanost a pilnost z okna posoudit mohla, veliký respekt, a když o něm mluvila, stalo se to vždy s obzvláštní vážností. Libenského ale, jehož často u okna stát a lelkovat vídala, neměla tuze v lásce; ba kolikráte, když bylo prádlo, aneb když při proměně času suché loupání na ni přicházelo, její dobré srdce tak se zapomnělo, že prohodila, že Libenský Pánu Bohu den krade; toť se ale samo sebou roz-

umí, že zbožná ta matrona při tak nekřesťanském úsudku nikdy doložiti neopominula: »Pán Bůh mně rač hříchy odpustit.«

Od té chvíle, co Libenský Jindřišku spatřil, neměl více žádného stání a neustále myslil na to, jak by se předmětu své lásky zavděčit mohl. Kdo příležitost hledá, najde ji brzo.

Jednoho dne pozoroval Libenský, že karafiáty za oknem spanilé Jindřišky vadnou, a umínil si, že tuto ztrátu jí ze své zásoby nahradí; to se muselo ale tajně stát: pročež hledal někoho neznámého, z kterého by za několik grošů tajného poslíčka tajné lásky učiniti mohl.

Na štěstí potkal na ulici kluka, který, maje ruce v kapsách a čepici na levé ucho stlačenou, kolem domu tak spokojeně šel, jako by půl Prahy jeho bylo. Toho se hned pan Libenský chopil a ptal se ho, nechtěl-li by místo něho někam něco donest.

»Proč ne?« odpověděl klučik; »když dobře zaplatíte s radostí!«

»Znáš tamto ty lidi nahoře?«

»Znám, je to paní Heřmánková se svou schovankou; já jim nosíval písek, když jsem ještě venku zůstával.«

Ten bude nejlepším poslíčkem, myslil si pan Libenský, vzal klučíka s sebou do pokoje, svěřil mu dva hrnce karafiátů, dal mu desetník a nařízení, aby ty květiny do předsíně paní Heřmánkové postavil, aby ale neříkal, od koho jsou.

Klučík schoval desetník, řekl, že dobře, a ubíral se s kytkami po schodech, kdežto ho několik mladíků potkalo; těch se ptal, kdo tam nahoře bydlí, a oni mu řekli, že pan Cicvárek.

Když klučík na vykázané místo přišel a tu svěřené kytky složit chtěl, vyběhla na něho paní Heřmánková a ostře se ho zeptala, co tu dělá.

»Mám tu tyhle karafiáty postavit!« odpověděl klučík.

»Karafiáty!« zvolala paní Heřmánková, radostně hrnce otáčejíc; »a kdo nám je posýlá, synáčku?«

»To nesmím říci!« odpověděl klučík, »v tom jsou čáry.«

»O já vím, kdo na nás tak milým dárkem vzpomenul!« pravila paní Heřmánková; »viď, tam ten pán z protějšího domu?«

»Inu, když to víte,« řekl klučík, »ovšem!«

»Pan Cicvárek, není-li pravda?« ptala se radostí naplněná panička, jedním okem na karafiáty a druhým poslíčkovi na ústa hledíc.

»Když to víte — ano, pan Cicvárek!« řekl klučík, »aspoň ho tak několik mladých pánů jmenovalo.«

»Arciže pan Cicvárek! kdo pak by to jiný mohl také být!« zaradovala se paní, a duše její byla v karafiátech tak zabrána, že chtíc po chvíli dát poslíčkovi dvě grešle od cesty, teprve zpozorovala, že poslíček již tentam.

Nyní neměla radost paní Heřmánkové žádného konce, a Jindřiška se musela radovati s ní, ať už se jí do toho chtělo nebo ne.

»Na celém světě není hodnějšího člověka nad pana Cicvárka!« kázala potěšená matrona své schovance. »Jak jemný cit tu prozradil, že tak malou ztrátu, která ovšem také bolela, přes celou ulici zpozoroval a na tak krásný a šetrný způsob nahradil!«

Od té chvíle, jakmile se pan Cicvárek u okna postavil, aby se do slovníku podíval, chytla se toho hned paní Heřmánková a řekla Jindřišce: »Vidíš, tu je zase u okna a pokukuje po tobě.«

Libenský zatím stál u okna a pohlížel toužebně po svých, na protějších oknech se pyšnících karafiátech, a nemohl se toho blahého okamžení dočkat, brzo-li milostně zapýřená Jindřiška za karafiáty se objeví a očkem v spanilém studu tonoucím jemu poděkuje. Těšil se ale nadarmo, neboť mimo ve velikém čepci vězící tvář paní Heřmánkové, kterážto po oknech na pana Cicvárka pilně hleděla, nezjevila se za karafiáty více žádná podoba lidská; následovně nezbývalo nebohému Libenskému jiného, než se po jiné cestě k cíli svému pustit.

Libenský, jak podotknuto, pískal na flétnu, a sice znamenitě, a kde bylo nějaké privátní hudební vyražení, tam byl jistě pozván, a proto také veliké známosti mezi hudebníky a zpěváky měl. Jednoho dne, když se jeho kamarádíčkové v noci zpívavše na svatbě v růžovém rozmaru domů ubírali, zastavil je před domem Libenského jejich vůdce a kázal, aby panu kolegovi zastaveníčko udělali, což se také hned stalo.

Jakmile se zpěv po ulici rozlehl, byla paní Heřmánková hned v okně, i sám pan Cicvárek vystrčil hlavu z okna, brzo ale ji opět do pokoje vtáhnul a zamknul opatrně okno; paní Heřmánková, která s něho oči nespustila, nemohla se skromnosti jeho dosti vynadivit, a hned druhého dne z rána pravila k Jindřišce: »Slyšelas ty krásné zpěvy včera večer? O, jak laskavé srdce má ten pan Cicvárek, dnem i nocí na tebe myslí a pečuje, aby se ti zalíbil.«

Pan Cicvárek zatím seděl mezi svými reky před Trojou, aniž věděl, jak veliký oheň Milek kolem něho rozdělával.

Kam se to mělo dít, že Jindřiška, děvčátko jemného, dobrého srdéčka, při neustálém vychvalování páně Cicvárkovy lásky na něho mysliti počala? Ten obraz ale, který si obraznost její o jeho útlocitnosti, skromnosti a lásce tvořila, podobal se více Libenskému, než jeho učenému panu polobratru, a tak byla Jindřiška okouzlena láskou k Libenskému, myslíc, že miluje pana Cicvárka.

Paní Heřmánková se toho blahého okamžení nemohla dočkat, v němž se miláčkové lépe seznati měli. Jindřiška se sice ještě nepřiznala, že by pana Cicvárka milovala; paní Heřmánková ale, vídajíc často Jindřišku zamyšlenou, soudila již na jistý blízký plamen lásky a pročež také poslala bez prodlení pro čtvrtci nejpěknější krupičné mouky a upekla klasickou bábovku; bylaf se dověděla, že pan Cicvárek druhého dne svátek svůj světit bude.

Jak se druhého dne pan Cicvárek z kostela domů navrátil, stáli již v prvním pokoji jeho žáci shromážděni, rovnajíce dárky, které mu byli přinesli, mezi nimiž znamenitě se vyjímala bábovka, kterou

byla paní Heřmánková tajně také přinesla. Kdyby byla paní Heřmánková tu buchtu po tom hochu, který jí byl karafiáty přinesl, panu Cicvárkovi poslala, byl by ji byl jistě k svému panu Cicvárkovi, totiž k Libenskému donesl, a všecko by se bylo do pravé koleje dostalo; že se to nestalo, toho byly jen ty veliké hrozinky příčinou, kterými paní Heřmánková svou bábovku tak štědře byla obdařila, a ty dělaly z bábovky tak zamilované černé oči, že se paní Heřmánkové nikdo divit nemůže, že se v apetit toho klučíka úplně důvěřovat nemohla, a že tedy raději sama s bábovkou běžela a celou tu komedii pokazila; neboť když pan Cicvárek své obyčejné díky s pohnutým srdcem činil, padla mu do oka, v němž několik kapitálních slzí díků plavalo, bábovka, a když jeho žáci viděli, jak jejich Mentorovi ta bábovka k srdci jde, a že v obličejích pátrá, kdo by ho z nich tak nevinným dárkem byl překvapil, zvolali veselí mladíci: »Paní Heřmánková!«

Tento srdce dojímající výjev pletl panu Cicvárkovi koncept po celý svátek, a byl by se snad nad smyslem té bábovky celý rozstudoval, kdyby mu byl jeho přítel, kupec Herink, od něhož všickni žáci pánu Cicvárkovi inkoust a papír kupovat museli, tu velikou bábovkovou pohádku byl nerozluštil, an řekl, když mu pan Cicvárek srdce své otevřel: »V té bábovce je zadělán a zapečen úmysl, aby brzo pan Cicvárek a panna Jindřiška svoji byli, a ty hrozinky nevyznamenávají nic jiného, než očka, kterými ona po panu Cicvárkovi hází.«

Při těch slovech se panická tvář našeho ženicha začervenala, on se podíval do zrcadla, a spatřiv své buclaté hořící tvářičky, zastyděl se ještě více, a jako panenka se upejpaje, řekl: »Vy žertujete, drahý příteli; v Ovidových proměnách se ovšem nachází příklad, že se princezna do jenerála zamilovala, jejžto s věže, an se k městu na šimlu blížil, spatřila, ač ho od druhých hrdin rozeznati nemohla: to byl ale jenerál, pane Herinku, a já nejsem žádný jenerál.«

Tu začal čiperný pan Herink cnosti pana Cicvárka tak mistrně

vychvalovat, že se pan Cicvárek aspoň za tak znamenitou osobu měl, jako onen šťastný jenerál byl, do něhož se ona princezna na půl míle zamilovala. Nyní se počali radit, jak by se pan Cicvárek za tu bábovkovou pozornost paní Heřmánkové poděkoval. Jít k ní rovnou cestou, otevřít srdce své a vyklopit své díky před ní, to se jim zdálo být sprosté; pročež ponavrhl pan Herink, aby pan Cicvárek dal přistrojit kávu a aby paní Heřmánkovou i se schovankou její pozval. To se také stalo. Neznaje se tuze v kávových společnostech požádal Cicvárek Libenského, aby snídani zaopatřil, že dostane hosti; Libenský, který od svého učeného pana polobratra jak živ vlídného zření nedostal, převzal milerád tu starost na sebe, že si přičinlivostí svou lásku jeho získá, uspořádal vše, jak jen nejlíp mohl, a sám také všecko zaplatil, proti čemuž pan Cicvárek ničehož k namítání neměl.

Libenský se těšil, že bude mít při snídaní příležitost, se svým polobratrem, který se ho jako grammatikální chyby štítil, aspoň několik přátelských slov promluvit; když ho však s paní Heřmánkovou a Jindřiškou přicházeti viděl, lekl se a odebral se do svého pokoje, a pan Cicvárek, domnívaje se, že by Libenského při snídaní nevyhnutelně zapotřebí nebylo, nechal ho v jeho pokoji na pokoji.

Nejprvnější zaměstnání, které paní Heřmánková se svou schovankou při tomto sejití měly, byla visitací, jak asi pan ženich z blízka vyhlížíš; shledaly, že jest úhlednější, než si ho byly představovaly, a paní Heřmánková neopominula mu hned titul »pane professore« dáti, což panu ženichovi velice lichotilo. Při snídaní zastávala Jindřiška na pobídnutí paní Heřmánkové hospodyňku. Po několika ještě opakovaných poklonách přišla řeč na minulý svátek, a pan Cicvárek se po dlouhém boji přece odvážil několikráte učeně a vděčně podotknout o znamenité bábovce, jižto pojmenoval manou synů israelských; každé slovo, které promluvil, bylo několikrát přeměřeno a odváženo, a jeho řeči byly tak bedlivě upleteny, jako jeho copánek. Paní Heřmánková se nemohla jeho učenosti dosti vynadivit.

Po snídaní vodil pan Cicvárek své hosti po domě a okazoval jim pamětihodnosti jeho. Nejznamenitější věc toho domu byl starobylý sál, kdež as kopu let mimo myši a pavouky živé duše nebydlelo, a pan Cicvárek neopominul tuto zvláštnost svým hostům také okázat; do toho sálu se muselo jít pokojem Libenského. Jak do toho pokoje přišli, řekl pan Cicvárek: »Tu bydlí můj polobratr!« a okázal na Libenského. Libenský se začervenal jako karafiát, když svou milovanou Jindřišku spatřil, a jeho uvítání mu plynulo z úst tak nuceně, jako tony z flétny začátečníka. Dívčinka se lekla a lehounké červánky přelítly ubledlé tvářinky její.

Pan Cicvárek dělal s bratrem malé ceremonie, a uvedl hosti do sálu, kdež mnoho starých soch a obrazů plesnivělo: tu stála poprsí sedmi řeckých mudrců, a jejich hlavy byly v tak milostných posicích, jakoby je majetníci jejich z hospody domů nesli; tu hrozil hrdina bez meče, tu se skvěla krásná Helena v plesnivé slávě své, podle ní stál mudrc Seneka, kus knihy držc, do níž se za něho skácený slepý pěvec Iliady díval. I zdi toho sálu byly znamenité: bylo f na nich viděti obrazy ze života Římanů. Ten sál byl ale dříve nepochybně pomalován podobami zvířat; neboť kde bylo vápno trochu odpadlé, bylo viděti hned kus zvířete; a tak tu bylo viděti mnohého hrdinu se zajecí a mnohého zamilovaného pastýře s beranní hlavou; mnohému manželu, jemuž nad hlavou kus vápna odpadlo, narostly jelení parohy, a pod mnohým oděvem sličné dámy vykukovalo koňské kopyto, a to bylo všecko tak čiperně srovnáno, jakoby si čas schválně ten žertík byl udělal.

Když se do pokojíku Libenského navrátili, ostala Jindřiška před obrazem, který nade dveřmi visel, stát a pozorovala jej s patrným pohnutím; představovalť Josefa Egyptského, jak ho jeho bratří poznali, a pod obrazem byl nápis: »Vy jste mi chtěli zlé, Bůh to ale učinil v dobré.« Jindřiška pohlédla tázajícím se zrakem na Libenského, a Libenský řekl: »Můj zamilovaný obraz!« a mráčky zármutku přelítly přes jasné čelo jeho. Dívka porozuměla slovům jeho,

a chtíc své pohnutí zamluvit, obrátila se ke kytkám a řekla: »Takové karafiáty« — chtěla říci: »mám také,« v tom jí ale připadl na mysl dárek, a pročež umlkla.

Smutně se díval Libenský za ní, když odcházela, a Jindřiška přijdouc domů položila si kleslou hlavičku na ruku. Paní Heřmánková byla spokojena s visitou a pan Cicvárek též, a pročež hned, jakmile hosté odešli, k Herinkovi pospíšil a jemu šťastné pořízení zvěstoval; pan Herink mu gratuloval a dal mu na ruku, co by dále dělati měl, a sice: aby si dal ustřihnout cop, aby koupil nevěstě prsten, aby se dal malovat, a ten obraz své nevěstě daroval, a pak aby svou nevěstu časem na procházku vyvedl, a pak aby také někam na venkov s nimi vyjel, k čemuž mu svůj kočár a koně zapůjčiti chtěl.

Pan Cicvárek studoval dlouho, má-li se k tomu odhodlat nebo ne; posléz přece zvítězila láska, a copánek byl první, který té lásce padl za oběť. Co se týkalo prstenu a obrazu, k tomu se tak lehce náš ženich odhodlat nemohl, to stálo peníze, a ačkoli Jindřišku velmi miloval, miloval také své tolárky velice, a poněvadž se tyto dvě lásky po dobrém srovnat nechtěly, odložil to pan Cicvárek až na další časy a myslil zatím na ten venkovský výlet, zvláště ale na to, jak by jej hodně lacino proletět mohl. Kdo hledá, nalezne.

V domě, kde pan Cicvárek přebýval, bydlela čiperná, veselá švadlena, a ta měla na venku bratra učitelem; této svěřil pan Cicvárek těžkosti srdce svého, a veselá švadlenka mu radila, aby jel k jejímu bratrovi, aby ji ale také vzal s sebou. Kdož byl radší než pan Cicvárek; hned řekl, jak se okáže hezký čas, že pojedou; ten hezký čas ale dlouho nepřicházel, a pan Cicvárek láskou celý seschnul; posléz se přece hezký čas okázal, a paní Heřmánková přijmula s radostí pozvání.

Pan Cicvárek se k této vyjížďce tak důkladně připravil, jakoby do Ameriky cestoval; vzal s sebou deštník, hůl, plášť, ba i pas ne-

opominul s sebou vzít, který si byl jednou k jedné cestě, na kterou se ale nevydal, zaopatřil.

Z domu vyjeli šťastně, a pan Cicvárek se usmíval milostně jako panenka, když viděl, že všecko v nejlepším pořádku jde, ale málem by mu bylo jeho přílišné držení na pořádek to milostné usmívání zahnalo; přijížděje totiž k bráně, vystrkoval již z daleka na stráž z kočáru svůj pas; dámy se tomu divily, a stráž prohlížejíc pas a pana Cicvárka, vrtěla nad tím hlavou a jala se ptát: »Kdo ráčíte být, pane?« Dříve ale, než se uleknutý pan Cicvárek zpamatoval a odpověděti mohl, kdo je, řekla hbitě paní Heřmánková: »I můj milý Bože, my jedeme jen trochu za bránu, a pana professora Cicvárka snad budete znát?«

»O panu professoru tu nestojí v pase nic,« odpověděl strážní, a ostře se na umírajícího pana Cicvárka podívaje doložil přísně: »A toho pána by z pasu také nikdo nepoznal, to budou nějaké šmejdy« — a již se počal po stráži ohlížet, a tomu muži to nemohl mít nikdo za zlé, neboť měl v pase pan Cicvárek mohutný copánek, na hlavě ale nic; v pase měl plný, kvetoucí obličej, v originálu bledý, vyzáblý; v pase byl 40 let starý, a láska ho činila o dobrých deset let starším. Pan Cicvárek pohlížel tu tak bázlivě, jakoby mu všickni hrdinové hrozili, kteří Troje dobývali. Na štěstí přistoupil ke kočáru poddůstojník stráže, a poznav v panu Cicvárkovi svého bývalého privátního učitele, s nímž Ovidovy proměny čítal, s úsměchem dal znamení stráži, aby kočár propustila, a kočár se vyrachotil z brány.

Koníkové se snášeli ještě dost dobře, až na to, že každý jiné manýry měl. Vraník, vysloužilec Pražského rumaře, kráčel volným krokem prostředkem cesty, maje hlavu jako mudrc těžkomyslně k zemi sklopenou; jeho bílý společník, který několik let pod lehkou kavalerií sloužil, tancoval neustále podle něho a držel se pěšinek a vypínal hlavu k nebi jako hvězdář. Za několik hodin přijeli do lesa.

Pan Cicvárek, jenž se nyní od strachu trochu zpamatoval, umínil si pro vyražení dámám římskou historii vypravovat a začal: »Romulus a Remus byli bratři,« v tom však vrazilo kolo na kámen, kočár sebou hodil a pan Cicvárek chytě se oběma rukama sedadla, volal: »Kočí! pozor!« Když bylo po nebezpečenství, mluvil pan Cicvárek dále: »a byli od vlčice kojeni.«

»Ale pro Bůh vás prosím, račte nechat teď Římany na pokoji!« skočila mu švadlenka do řeči; »Římané byli lupiči, a lupičů máme i v tomto lese dost.« Pan Cicvárek zbledl, když slovo lupič zaslechl; sáhl si ihned po hodinkách a bázlivým hlasem promluvil: »Neudělají nám snad ale nic.«

Mezi tím bylo slyšeti z dáli drnkání harfy, a v malé chvíli bylo viděti z borového lesíka vykukovat chatrč, od které to drnkání přicházelo; byla to hospůdka, a pan Cicvárek měl z toho malé potěšení, že si dámy na žízeň stejskati počínaly. Kočár přijel k chatrči, pasažéři vystoupili a hasili žízeň.

Harfeník hrál a harfenistka stará zpívala chraplavým hlasem:

»A já bych si starého
muže nevzala,
raděj bych svobodná
věčně zůstala.«

Po té písni, kterou pana Cicvárka tuze nerozveselila, přišla k němu s partesem, aby platil. »Na mou duši, samí lupiči!« vzdychl si pan Cicvárek, dvě grešle pěvkyni s těžkým srdcem do partesu hodě, a obličej jeho se vyjasnil, když se jelo dále. Les neměl žádného konce, a ačkoli několikrát zabloudili, dostali se přece posléz na určité místo, kdež od pana učitele radostně přijati byli.

Libenský se mohl doma zbláznit: viděl, jak Cicvárek s jeho nejmilejší odjížděl, a neměl od té chvíle žádného stání. Nepřátelství plodí přátelství. Naproti kupci Herinkovi bydlel kupec Luňáček, který by byl s chutí pana kolegu Herinka na lžíci vody utopil, a

proto sám smutnému Libenskému svou lehkou bryčku a svou bujnou ryzku nabídl, aby za Cicvárkem od Herinka podporovaným jel. On jel, poptával se, kudy by jeho sok byl jel, jel po stopě, brzy ale ztratil stopu a uznal za dobré v hospodě v —cích ostat.

Naše společnost se v městečku dobře vyrážela, pan učitel shromáždil všecky školáky do školy a držel zkoušku; švadlenka dávala také otázky a paní Heřmánková udělovala dobře odpovídajícím školákům tak hojné pochvaly, jakoby pochvala darmo byla; mezi tím seděl pan Cicvárek vedle své Jindřišky a kláskem jí pohlazoval bílou ručinku. Po zkoušce se šlo k tabuli, poněvadž ale paní učitelová, nenadějíc se tolika hostů, maso pozdě postavila, museli páni hosté na oběd čekat, a té chvíle použil pan Cicvárek a odešel do městečka, ne však aby něco pro svou ještě ne docela vydobytou milenku koupil, šel ale do škrobárny a tam asi tři libry pudru koupil, poněvadž slyšel, že se tam velmi dobrý a velmi laciný pudr dělá.

Po obědě se šlo na procházku, a pan učitel vodil hosti po lukách, po polích a všech místech, které by pro ně zajímavé byly; a pan Cicvárek měl veliké potěšení, když spanilá Jindřiška při potůčku anebo jinde do malé nesnáze přišla, kde ji laciným způsobem službu prokázati mohl. Po procházce šla naše společnost k svačině, a již se skoro smrákat počínalo, když se opět k Praze ubírat začala.

Koně začali pospíchat, panu Cicvárkovi napadlo, že si snad kočí hloub do skleničky nahlídl, a při té myšlénce mu nebylo kolem srdéčka tuze dobře; to však nebyla ta největší nesnáze, neboť jak vyjeli na vršek, viděli, kterak se proti nim mračna nad havrana černější valila a nad lesem se stahovala. Společnost hovořila, jak se vyráželi, a veselá švadlenka si zpívala:

»Zima byla, vítr foukal,
pan učitel z okna koukal —«

v tom se zablesklo, hovor i píseň umlkly a celá společnost očekávala, jak zarachotí hrom; v tom řinkl hrom a země se zatřásla.

Pan Cicvárek měl nyní krásnou příležitost, aby se co rytíř své Jindřišky okázal, a to tím spíše, když věděl, jak bouře Eneášc s Didonou spřátelila; ale pan Cicvárek zapomenul pro samý strach na celou řečtinu a latinu, a vzdychal si tak upřímně po česku, že ho paní Heřmánková těšit musela, že ty mraky brzy přejdou. Veselá švadlenka si chtěla zazpívat, ale pan Cicvárek ji pro Boha prosil, aby mlčela, že by mohla lupiče přivolat. Mezi tím se blížila bouře víc a více, bleskové jak ohnivá háďata projížděli černou noc na vše strany a nad lesy rachotil hrom.

K velkému potěšení celé společnosti ohlásil kočí, že jsou na silnici; tím se ale málo vyzískalo, pomohli si z bláta do louže, neboť se spustilo tak, jako když z konve leje, a udělala se najednou tma jako v pytli. Veškeré přítomné ruce měly nyní co dělat zacpáváním děr v kočáře, které nyní teprv jak se patří na světlo, vlastně ale na cit přišly a jimiž se voda do kočáru takořka lila; tma zahalovala chyby starého kočáru, ale déšť je prozrazoval.

Jízda šla, jak ta baba povídala, čím dál tím hůř a tím volněji. V tom bylo slyšet mužské hlasy a společnost se domýšlela, že jsou snad u té krčmy v lese, kde pan Cicvárek za píseň platil, a pročež byl od společnosti vyvolen, aby se podíval, zdali by mohli přijít pod střechu; pan Cicvárek se k tomu tuze neměl, a těše společnost, že brzy vše zas dobře bude, nechal dámy v nejistotě, zdali větší respekt před loupežníky anebo před deštěm má.

Tak jeli nebo vlastně se plazili as čtvrt hodiny; tu se ale najednou nahne kočár na stranu a dámy křičely: »Pane Cicvárku!« (pan professor ostal v péře, nebo vlastně v hrdélkách, a sice úzkostí.)

»Stůjte!« volala švadlenka na kočího; kočí zastavil a společnost, která tuze velké chuti k vyklopení neměla, vylezla z vozu. Ale kam teď? Pršelo, jen se lilo, a panu Cicvárkovi kapalo z obou šosů jako hastrmanovi.

Jindřiška snášela všecky ty nesnáze trpělivě a myslila na Libenského. Bouře se ale nad lesem víc a více zmáhala a blesk stihal

blesk, strašným rachotem provázený; společnost mašírovala nad kotníky blátem, a kočí, řídě své oře podle blesku, živým Bohem se dokládal, že by koně neviděl, kdyby se neblýskalo. Když byla společnost až na kůži promokla, uznala, že by zase do vozu vlézt mohla.

Paní Heřmánková se švadlenkou, kteréžto, aby srdéčku si odlehčily, panu Cicvárkovi výčitky dělaly, při každém novém nahnutí vozu umlkly, neboť se domnívaly, že ještě pana Cicvárka potřebovat mohou. Pan Cicvárek půjčil sice Jindřišce půl pláště svého, troud lásky ale byl promoklý a nechytal více jiskry.

Když jízda takto chvíli pokojně šla, vybídla uštěpačná švadlenka pana Cicvárka, aby tu historii o Romulovi a Removi dopověděl. Pan Cicvárek si ale místo povídání z hlubokosti své těžkosti vzdychl; neboť si právě zpomněl na svůj pudr a domýšlel se, a to ne bez příčiny, že z něho bude mít knihařský maz. V tom se tkanice, kterou dvířka přitažena byla, utrhla, a osm ruk bylo najednou málo, aby rozmašírovaný kočár pohromadě udržely; při tom vrazil kočár na hromádku a dámy se rozkřikly: »Pane Cicvárku!«

Vylezlo se ven, a tu se vidělo, že kočár na velikém kamenu seděl a že se přišlo z pravé cesty trochu tuze na levo, čímž ovšem vždy po pěšince toužící hvězdář šiml vinen byl. Kočí se šel po pravé cestě ohlídnout, a pan Cicvárek musel stát před koňma, nevěda, má-li s nimi po řecku nebo po latinsku diškurirovat; k tomu se měl dle návrhu kočího na kolo zavěsit, aby se kočár v rovnováze udržel, poněvadž kočár, chtěli-li na pravou cestu přijít, přes příkop musel; k zavěšení na kolo nemohl se pan Cicvárek nikterak odhodlat a uváděl k svému ospravedlnění, že v kratinkém čase nejméně o padesát liber lehčím se stal; však i bez toho závěšku se dostal kočár na pravou cestu. Co to bylo ale platno, v několika sekundách seděl kočár na kolíku a společnost musela zas z vozu, a neustále vráželi do kolíků, poněvadž hvězdář neustále na levou stranu, která koly obsazena byla, pasí měl. Posléz se zakmitlo v dáli světlo, společnost si oddechla a švadlenka se dala do zpívání.

V tom ale vrazil kočár zase na kůl, dámy se daly do křiku: »Pane Cicvárku! pane Cicvárku!« Tento ale místo lezení z vozu a držení kola jim dal útěchu, že se kočí vyhne; kočí zaklel, koně trhli, paničky se rozkřikly a kočár se šťastně svalil do příkopu.

»Achich! pane Cicvárku! achich, pane Cicvárku, pomozte mi, mně pomozte!« volaly v smrtelných úzkostech v převaleném kočáru uvězněné dámy.

»Ach, můj Bože! ach můj Bože!« vzdychal pan Cicvárek z kočáru se rábaje. »A kde pak račte být?« volal, svou nejmilejší zvláště hledaje, která ale spodem šťastně již byla vyklouzla; paní Heřmánková vylezla za ní; švadlenka ale nechtěla podlízat a vylezla horem, dole ji pan Cicvárek s rozpjatou náručí, chtěje ji v skoku zachytit, očekával, v tom švadlenka skočila, a sice tak čiperně, že pana Cicvárka do bláta porazila, hned se ale zpamatovala, podepřela si boky a řekla v tu stranu, kde asi kočí stál: »Kočí! on je impertinentský chlap, jak se může opovážit nás z d e vyklopit?«

Kočí něco z docela jiné strany zahučel, než na kterou švadlenka své kázání držela, a pan Cicvárek se sbíral z bláta, jak mohl. Na štěstí nepřišel při tom nikdo k úrazu a všickni nyní pospíchali k světlu, které v té hrozné noci jim ještě jedinou a poslední nadějí ostalo.

Sotva že byli as padesát kroků poodešli, zvolal za panem Cicvárkem mužský hlas: »Milostivý pane!«

Byl to kočí o pomoc prosící; pan Cicvárek, který se ve tmě černé noci najednou milostpánem stal, obrátil se a žalostivým hlasem mu slíbil, že mu pošle pomoc. Zatím se šlo a klopýtalo pilně dále, a světýlko se nechtělo ještě nikterak blížit; mezi tím bylo slyšeti štěkat psy, důkaz, že tu blízko domy jsou. Dámy chtěly jít po tom hlase, pan Cicvárek ale nechtěl, uváděje, že je pes nebezpečné zvíře, při čemž ovšem na svá lejtka a svůj frak nejvíce myslil; pročež nezbývalo nic jiného, než za světýlkem jít.

Konečně stála společnost před oknem, odkud světýlko přicházelo. Pan Cicvárek zatloukl oběma pěstěma na okno a dal se do hrozného křiku, v domě se to začalo hemžit jako při mrtvých vstávání; bylať to veliká krčma, kde při hořící světlušce dlouhá řada vozků na slámě spala; tyto bílé postavy se rábaly vzhůru a potácely se jako náměsíčníci k oknu, na něž pan Cicvárek jako k útoku bubnoval; zatím otevřel podomek vrata a nešťastná společnost se dostala pod střechu.

Naproti krčmě, kde vozkové byli, přes průjezd byl hostinský pokoj, kde si mladí panáčkové, jimž déšť návrat do Prahy pokazil, kartami čas krátili. Pan Cicvárek se zalekl, když tolik mladých hejsků spatřil, kteří všickni s brejlema a bez brejlí po jeho Jindřišce brejlili. Obávaje se, aby se mu Jindřiška do některého z těch ji obskakujících hejsků nezamilovala, posadil ji za kamna, před ni se posadila paní Heřmánková a veselá švadlenka, a před ty pak se postavil pan Cicvárek v celé vážné neprůzračné širokosti své.

Když se byli usadili, nabídl pan Cicvárek dámám kávu a víno, a když se poděkovaly, nechtěl je více již obtěžovat. Mezi tím poslal pan Cicvárek podomka do lesa, aby svému panu kolegovi pomohl. Za chvíli se podomek vrátil a přinesl tu truchlivou zprávu, že čtyr mužů zapotřebí k zvednutí toho kočáru, který těžký a, jak se zdá, roztlučený je, šiml že kulhá, vraník že také v dobré kůži nevězí, co mu ale schází, to že se ještě neví. Z toho všeho vysvítalo, nebude-li pan Cicvárek chtít v hospodě přenocovat, že bude muset drahou příležitost vzít. Ta drahá příležitost z jedné a tolik hejsků s jedovatýma očima z druhé strany přivedly nebohého pana Cicvárka do křížového ohně, a k tomu všemu připadl mu na mysl jeho výborný a tak laciný pudr, který byl v kočáře zapomenul; tato poslední nehoda ho o poslední krůpěj zmužilosti připravila, a on zapomenuv pro bolest srdce na lásku, odebral se do krčmy, aby si vozkům, jakožto zkušeným mužům, svou nesnáz postěžoval.

Mezi tím se ale přihodila věc, která celou historii k jinému

konci zatočila. Jindřiška totiž celá promoklá a unavená by byla málem omdlela, a když paní Heřmánkové do náručí klesala, přiskočil z vedlejšího pokoje Libenský, který byl s Jindřišky, jak do hostince vstoupila, oka nespustil, popadl ji do náručí a odvedl ji s pomocí jejích společnic do vedlejšího pokoje, kde se brzo zotavila. Sklepnice, útrpná a ochotná to osůbka, nejen při křísení slečinky všemožným způsobem nápomocna byla, nýbrž i honem chtěla běžet pro pana Cicvárka; švadlenka jí to ale zakázala, a mezi tím, co pan ženich se zkušenými vozky o svém neštěstí rokoval, ujížděl již Libenský s jeho nevěstou a jejími společnicemi ku Praze, na které cestě se historie karafiátů i zastaveníčka vysvětlila, čímž si Libenský nemalý díl lásky paní Heřmánkové získal.

Pan Cicvárek, který posléz přece drahou příležitost hospodského vzíti musel, dostal se teprv k ránu do Prahy. Když se převlékl, šel hned k svému laskavému příteli panu Herinkovi, aby ho na lačný žaludek překvapil tou milostnou zprávou, že jeho kočár za své vzal a že jeho šiml po třech ku Praze tancuje. Pan Herink se té zprávy tak ulekl, že na své celé přátelství s panem Cicvárkem zapomenul, a nebohý ženich musel všecko trojnásobně zaplatit, a k tomu ještě se viděl ze svého ráje vyhnána. Ohlídl se ještě jednou po svém ztraceném ráji; když ale viděl, že v něm již jeho bratr panuje, položil se opět se svými hrdiny před Troju, nemyslil na lásku více a měl to potěšení, že za několik měsíců zas tak vyhlížel, jako v pasu popsán byl.

Libenský a Jindřiška seznali se časem lépe, a když Libenský za několik měsíců výnosnou službu dostal, odvezl Jindřišku jako chof z Prahy na té samé bryčce, na které ji byl v oné osudné noci do Prahy přivezl.

LISTY

LADISLAVA DLOUBÁLKA Z PRAHY

PŘÍTELI NA VENKU.

I.

Milý Prokůpku!

Masopust je tady! dlouhé obličeje à la slabikář, které po ulicích dlouhou chvíli natahovat pomáhaly, se kulatí; hrobníci pijou z dobrých příčin denně o skleničku samožitné z bramborů více; mladí panáčkové píšou matinkám drahým, že si mohou buchty a kobližky nechat, aby jen poslali dvaciášky na brky, aby mohli o masopustě lítat; hospodští a paní hospodské křičí: Viktoria! a dávají si spravovat kapsy a kapsáře; druhdy mrzutí páni hudebníci si mnou ruce, všude hudba, všude veselo; i ta naše stará dobrá matička, bratře, ta vážná matrona Praha se usmívá jako panenka. Inu ovšem, jakž jinak, vždyť je masopust! Jenom švadlenky a páni hotovitelé oděvu pro dámy ve svém museu nebo, abych se dobře po pražsku vyjádřil, ve svém »studircimru« zádumčivě sedí, a majíce jako Pláto prst na čelo položený, před Pařížským žurnálem v hlubokém studium pohříženi očekávají poetický zápal, aby v blahém vytržení šťastnou myšlenku k opravení českých rukávů chytit mohli, z kterých by se dobré čihadlo na české dvaciáše udělat dalo. Inu ovšem, je masopust!

Masopust! ta zaslíbená země všech ženichů, již jede okolo, a já nemám ještě nevěstu; neožením-li se tento masopust, budu přivtělen

k cechu starých mládenců, jsem prý již dle výroku jisté hodnověrné matrony silný kandidát; a jak se jednou člověk do toho cechu dostane, je prý po ženění veta; neboť prý z toho cechu jako z pekla žádného vykoupení není. Já si musím tedy pospíšit; pomysli si, mě je již 32 let, a já ještě svobodný; já ostal tu nedávno jako socha celý tuhý, když jsem se na svůj křestní list podíval, a tak jsem Ti jako dřevěný panák půl hodiny stál bez duše, a když jsem k sobě přišel, byl jsem zas o třicet minut starší, a o nevěstě ještě ani myšlenky; nesmím však zoufat, kdož ví, co na mne ještě čeká.

Starý varhaník říkával: »Komu dá Pánbůh službu, tomu dá také ženu,« a starý varhaník měl dobře; neboť od té chvíle, co jsem službu dostal, mohl jsem již stokrát ženu dostat, ale já chci bohatou ženu, a to sice hodně bohatou; co se týče krásy, to bych již jedno oko přimhouřil: a to jsou ty myši, že jsem ještě svobodným. Ty se tomu, bratříčku, diviš, že jsem své smýšlení o lásce a kráse, o kterých jsem druhdy tak ohnivě fantaziroval, změnil; inu, milý bratříčku, abych Ti upřímně řekl, člověk je divný potentát; dokavád se nemůže ženit, ó, jak je mu krása krásnou — a láska? ó, to je nebe, které mu div mozek nerozboural; když se ale člověk již ženit může, tu mu narostou ještě jedny oči, a to pro peníze, a kdyby mu srdce sebe krásněji tlouklo, přece tak krásně necinká, jako tolárky. A kdo by také v pouhou krásu a lásku věřit mohl, když již i v kalendáři čítat musíme, že je stav manželský hrob lásky, a krása jen že na čas trvá — a žena do smrti; ano, milý bratříčku, tak to chce ten svět: »Která holka nemá dukáty, ostane u táty.« Já ale doufám pevně, že brzy nějakou bohatou nevěstu dostanu; neboť dělám znamenitého pána po Praze; klobouk na hlavě jak zrcadlo a botky tak uzounké, že se moje kuří oka radostí zbláznit mohou, a jak si ze široka chodím, to bys, bratříčku, ani si pomyslit nemohl, jak může tak malý pán při tak malé službičce, nemaje nic jiného více, což jeho jest, tak vysoko nos nosit; ale to víš, kdo chce něco vysokého dosáhnout, ten se musí natáhnout, třebas se

přetrhl. A tak ozbrojen chodím po procházkách a hledím pilně slečinkám do kloboučků.

Ty řekneš ovšem, že se to nesluší; já Ti to věřím, ale mohou-li šediví šedesátníci, které již smrt pod kolena tluče, a kterým stáří hlavu k zemi skloňuje, aby si pamatovali, co jsou, a co budou, mohou-li ti po hezkých panenkách se ohlížet, proč bych já nemohl? Mně je teprva 32 let a mám službičku. Ty řekneš, že bláznim? Inu třebas, vždyť je masopust a chci se ženit, a věř mi, na ženicha ještě tuze málo bláznim; to já znám jednoho vdovce ženicha, ten si dává od svého frizéra šedivé vlasy vytrhovat a dává mu za každý stříbrný vlásek měděný krejcar; frizér povídal, že tomu pánovi, jestli se tento masopust neožení, celou hlavu bude muset oškubat; tak je to, milý bratříčku, když chce moudrý člověk dělat hlouposti, musí si dát moudrost vyškubat.

Ostatně je v Praze blaze. Na koňském trhu v chalupě na kolečkách ukazujou malého obra hadů a velkého trpaslíka, který nosí kord a za peníze povídá, že rád pije víno, což mu každý rád i zadarmo věří. Pana Beránka jízdecká společnost jezdí po anglicku; naše nadějná mládež se učí tančit po maďarsku, ale zatím ještě bez ostruh, a přece mají taneční mistři tolik práce, že některý denně 28 hodin dává; ale věř, bratříčku, kdyby někdo k nám přišel z Japanu, začal se na jedné noze točit, kejval při tom hlavou a dal na veliké ceduli ohlásit, že v Paříži dle něho tančejí, bude stát druhého dne celá Praha v taneční škole na jedné noze a bude kývat hlavou. Měj se dobře, bratříčku, až se budu ženit, budeš mým družbou.

V Praze, dne 7. ledna 1844.

L. Dloubálek.

II.

Milý příteli!

Mně se všecko zdá, že ještě tento masopust přece mým družbou budeš; neboť se mi stala příhoda, která se mi víc než nic při-

slibovati zdá. Ty se pamatuješ ještě na ten blahý večer, když jsme ruku v ruce z divadla v Růžové ulici dolů šli a v průjezdě z toho znamenitého schodu tak čiperně oba klopejtli, že jsme se v pádu až v tamějším hostinci octli; na ten blahý večer a ten osudný schůdek jsi jistě ještě nezapomenul; a pamatuj si to, ten schůdek je osudný. Ty víš, že jsem byl přítelem toho nového divadla v Růžové ulici od jeho počátku hned, i nebyl bych promeškal žádný český kus, kdybych byl měl boty prodat a bos tam jíti; a tak jsem chtěl setrvat až do konce. Člověk ale míní a Bůh mění a to se také stalo se mnou; ta letošní zima, nemámť strejčka v Podskalí, a to moje nešťastné ženění — Ty víš, že mé finance tak do nepořádku přivedly, že jsem nemohl s dobrým svědomím za týden dvacetník pro divadlo uspořit, a prodat boty a jít do divadla bos, to není v zimě ani praktikabl; tak se stalo, že jsem po dlouhý čas do toho divadla nepřišel.

Tu jsem ale nedávno zaslechl, že divadlo těžce stůně a že se hodlá ubírat k hodince. Ono postonávalo sice povždy, vždy mu něco scházelo; aby se ale ubíralo k hodince, dokaváde ještě ledu dost, to se mi zdálo přece tuze rohaté, proto jsem se ale přece rozběhl, toho ubohého pacienta navštívit, neboť nemocné navštěvovat je zásluha. Když jsem k němu, vlastně do něho přišel, tu jsem se na své vlastní oči a na své vlastní uši přesvědčil, že to dlouho trvat nebude, co mu zazpíváme: »Loučení, loučení!«

Ty se budeš, bratříčku, ptát, proč žádných růží neneslo, ježto přece v Růžové ulici stojí. Inu, abych Ti, bratříčku, upřímně řekl, hlavně proto, že stojí v Růžové ulici: Novoměstským, kteří se rádi projdou, je tam tuze blízko, a Malostranským, kteří beztoho celý den na Staré město běhat musejí, je tam tuze daleko; potom přišlo před časem na svět, a jsouc ještě útlounké mládě, bylo obleknuto do šatů švarného jonáka, a tak ho představili; publikum vidouc švarného jonáka, řídilo své požadování na něho jako na jonáka; ovšem zevnitř to byl jonák, uvnitř to bylo dítko útlé, ale hezké,

a ač mělo organické chyby, přece z něho mohlo při dobrém pěstování něco znamenitého být. Publikum žádalo tedy mnoho, a divadélko dělalo víc, nežli seč bylo, a to přivedlo později, když sláblo, na myšlénku, že může, ale že nechce. Místo co se mu mělo přidat síly, dostalo asi pět informátorů, z nichžto každý jinou methodu měl, a to si můžeš pomyslit, kam se dojde, když se pět rozumů do jednoho mozku zapřáhne, z nichžto každý jinudy chce ven. Kam se to mělo dít, že sláblo víc a víc při tom všem rozumu, který se do něho trychtýřemi lil, a že ostávalo stát. Přidalo se mu sil; ale ani to již nepomohlo více, a ostávalo stát; kritikové ho ovšem ostrými bičíky popohánět neopominuli, ale to víš, mrskáním ještě žádný koník nestloustl.

Když již ani rozum, ani bičíky neúčinkovaly, poznalo se, že je vskutku nemocné, a tu se mu vzalo zase as pět lékařů, z nichžto každý jiný recept pro ubohé psal; však ani ti mu na nohy nepomohli; neboť jediný prostředek, který mu pomoci mohl, byl tuze drahý; oni pravili, že mu jen tím pomoci mohou, když se mu dá každý den věrtel dvacetníčků — a to nešlo; neboť, jak víš, je u nás v Praze dvacetník tuze malý a věrtel tuze velký. Když ta dvacetníková kura se nepoštěstila, radili někteří z oněch lékařů, aby se mu zařala žíla, by se trápení jeho najednou konec učinilo; druzí byli proti tomu, myslíce, že by tak násilné ukončení rámus dělalo, a radili, aby se mu jen trochu žilou pustilo, za pár neděl že se odebere samo. To se také stalo, a teď ta krásná naděje umírá pomalounku a v dubnu prý dodělá; inu ovšem, měsíc duben je pro souchotináře nebezpečný.

Tu máš celou historii divadla v Růžové ulici. Co se toho večera provozovalo, hrubě jsem ani nevěděl, já viděl jen jeho pohřeb. Po divadle jsem pospíšil dolů a postavil jsem se pod tím osudným schůdkem v průjezdě, kdežto jsem na přítele počkat chtěl, aby mě trochu vyrazil.

Lidé se začnou hrnout se schodů; já koukám po hlavách,

v tom klopejtne slečinka s toho osudného schůdku a vrazí mi hlavou k srdci tak ostře, že se jí kytky na klobouku všecky a půl jedné postranice polámaly; já ji zachytím, pozvednu ji — byl to anděl, bratře, anděl to byl; však v tom přiskočí nějaká paní, popadne mého anděla, a když se z vytržení proberu, kde nic tu nic, jen divadelní cedule, kterou v pádu byla ztratila, tu ležela přede mnou na zemi. Já ji zvednu, políbím a rozběhnu se ulicí na pravo, koukám pod klobouky jako ztřeštěný; můj anděl nikde; já se vrátím zase k divadlu a letím levou stranou, hledám pilně, kde nic tu nic. Celý desperát se ubírám domů, a byl bych jistě domů šel, kdybych nebyl štěstí měl, na koňském trhu do mého přítele, na něhož jsem pod tím osudným schůdkem čekal, vrazit; ten se mne hned ujal, odvedl mě i s mou desperací do hospody, kdežto jsem teprv po půl noci k sobě přišel. Nechtěje dávat Turkovi na mostě tak časně dobré jitro, šel jsem spat s přítelem, a mysle na toho andílka usnul jsem blaze v té sladké naději, že se mi vyjeví, co se mi bude té noci zdát, neboť jsem tam ponejprv spal.

Já spal dobře a měl jsem krásný sen. Zdálo se mi, že jsem advokátem a že stojím pod tím osudným schůdkem; v tom letí můj andílek se schodů, klopýtne přes ten schůdek a vrazí do mne tak ostře, že ze mne všechnu moudrost vyrazí. Já tu stojím jako blázen, moudrost pryč a já advokátem. Já se tu dám do lamentace, přiběhnou páni s brejlema a rozsoudí, že si mne musí vzít, a tak se stala ta krásná, a jak vidět bylo, bohatá dívka mou chotí; já chci tu radostí poskočit, praštím nohou svého přítele, s kterým jsem v jedné posteli — každý hlavou jinam — spal, do obličeje; přítel se rozkřikne, já se probudím a tu si řeknu smutně: Byl to jen sen, krásný sen.

Sotva že jsem se já a můj přítel od obdržených ran zotavili, přišel do našeho bytu žid Aron, tento znamenitý přítel v nouzi všech hrdinů masopustních, a usmíval se tak milostně, že by to byl slepý na něm viděl, že jde upomínat; že přišel tak časně svou visitu

dělat, to mu nemůže mít nikdo za zlé: on zná své ptáčky a ví, že jen tenkrát je zastihne, dokud v teplém hnízdě jsou; neboť, jakmile na ně slunce zasvítí, opustí hnízdo, a nevyslídí je nikdo, kdo jim věří, kdyby i jestřábí oči měl.

Jak můj přítel Arona spatřil, pousmál se, otevřel stolek a dal mu nějakou bankovku, Aron se usmál a pravil, jestli by něco potřeboval, aby jen poroučel; přítel mu řekl, že teď nepotřebuje, ukázal ale na mne a pravil: »Kdybyste věděl o nějaké bohaté nevěstě, ten pán ji hledá.« Žid řekl, že ví, a hned musel mu přítel můj říci, jak se jmenuju a kde bydlím, a než jsem proti tomu protestovat mohl, byl žid již pryč. Mně ale ještě posud leží můj sen a ten schůdek na mysli; kdo ví, nebude-li ta krásotinka mou? Já neříkám nic, neboť ostávám v domě, kde se moji sousedé všickni divnou náhodou ožení-nili; pomysli si, jeden byl basistou u divadla, a když co Kašpar v Čarostřelci po orlu střelit chtěl, spletly ho čáry a on střelil všecken prach jedné choristce do tváře a musel si ji vzít; druhý byl informátorem v domě panském, vsadil s panskou do loterie, a když viděli, že byli spolu šťastni, vzali se a jsou posud svoji; třetí soused byl studentem: jednoho dne šel zpívat na pohřeb se svými kamarády quartetto, a zpíval tak žalostně a srdcedojímavě, že vdova toho pána, jemuž na cestu zpívali, z pouhého zármutku a z pouhé lítosti se hned do něho zamilovala, a za pár měsíců byli svoji; teď ona jemu kolikrát zazpívá a on si myslí: »Ó, kéžby mi její první muž raději zazpíval tu, kterou jsem já jemu zpíval!« Měj se dobře, bratříčku, já ostávám, čím jsem ti vždy byl.

V Praze, dne 14. ledna 1844.

III.

Milý bratříčku!

Zblázni se radostí se mnou, poleť do náručí mého, ať ti polovici blaha svého do ňader vysypu, sic se zalknu samou blažeností

a ty nebudeš mít Ladislávka více. Bratříčku, já jsem ženichem! Ó kéž bych uměl dělat verše, pak bych Ti popsal své blaho tak zřetelně, že bys byl za dva dni ženichem. Ó šťastný prahu v průjezdě divadla v Růžové ulici, kdybych byl millionářem, do zlata bych tě dal zadělat. Bratříčku, můj sen se mi vyjeví, ten andílek, který mi do náručí klopejtl, je mou nevěstou. Ach, Cecilka moje — je to růžinka krásná, tichounká jako kuřátko, a má peníze, musí je mít, kam by se to dělo, a Aron by se neopovážil mne mít za blázna. Ach, bratře, já ani nevím, odkud Ti mám začít své štěstí povídat.

Zkrátka, před několika dny byl u mne Aron a povídal mi, že ví o mladé, hezké a k tomu bohaté nevěstě, abych mu slíbil 50 zl., jestli se to povede; že u jejích rodičů byl, že jsou volni, že by mě jen rádi viděli, že přijde matka s nevěstou odpoledne na Žofín na hudební zkoušku, abych tam jen s ním šel, abych se podíval, jestli se mi nevěsta líbit bude. Já slíbil a odpoledne jsem šel na hudební zkoušku, kdež před sálem Aron již na mne čekal. Přijdeme do sálu, Aron se ohlíží, nevěsta tu ještě nebyla; zatím přicházeli známí, jeden mě vybídnul, abych hodně tleskal, ať přijde co chce; druhý mě snažně žádal, abych mu pomohl sečet, poněvadž prý mu několik známých nepřichází, kteří mu rukou dáním slíbili, že budou ze vší síly své sečet, ať přijde již, co přijde. Hudba spustí, a v tom mě Aron na dvě dámy upozorní, které právě do sálu vcházely; já se podívám, vidím letitou paní a po jejím boku dívčinku — bratře, já myslil, že omdlím, když jsem v té dívčince svého andílka z Růžové ulice poznal. Aron se mě ptal, jak se mi dívčina líbí; já mu stiskl ruku, až mu slzy z očí vyskočily, on hned pospíšil k dámám, které se po nás ohlížet zdály, a za chvilku přišel s novinou, že matinka dceruška jsou se mnou spokojeny.

Po zkoušce jsem je doprovodil domů, mluvil jsem s otcem, vše se mi jak náleží líbí; lidičky jsou dobří, a zdají se mít peníze. V neděli budeme mít tři ohlášky najednou a v úterý je svatba, ku které Tě co svého družbu očekávám. Peněz mě to stálo již mnoho:

musím dle rady Aronovy dělat pána, a to stojí peníze, měsíční plat svůj jsem jen v samých rukavičkách prošpinil, dvě stě jsem si vypůjčil, a ty budou již pryč. Také jsem byl se svou Cecilkou v bále, ach, ta Ti tancuje — tak lehounce jako pírko. Já se tomu divím, že mi ji ti rodiče tak lehce dali; já dělám ovšem pána, jen toho se bojím, aby si nemyslili, že jsem bohatý; ale ať si myslí, já se za žádného boháče nevydával; když má člověk nový klobouk, to není šizení, to si mohou pomyslit, že ho mám na dluh; jiní to dělají hůř, oni vodí nastávajícího pana tchána po sejpkách a okazujou mu zásoby obilí na ohromných hromadách, na kterých je na tři prsty obilí a pod nimi na tři lokte zvýší nabedněných prken, okazují zásoby piva v několika stech pivních sudech naplněných vodou, pozvou si matinku ku stolu, jedí stříbrem na stříbře, ale vydluženým; můj pan tchán také u mne byl, prohlížel si mé hospodářství, on viděl, co mám, a co mám, to je mé vlastní.

Včera jsem byl u své nevěsty na snídaní; ach, to byly koláčky, takové u nás ani jíst neumějí. Já budu mít nebe, až se ožením; já si koupím venku statek, kočár, koně, a pak přijedu k vám: tu budou sousedům oči růst, to budou radovánky, jakých naše otčina ještě neviděla. Ale prosím tě, bratříčku, půjč mi sto zlatých, ale pošli mi je hned, já je nevyhnutelně potřebuji; po svatbě bude o sto zlatých hej! Mnoho-li s Cecilkou dostanu, ještě nevím. Aron mi zapověděl o věnu dělat zmínku, a Aron je chytrá liška, ten rozumí »werkům,« oni by se nám mohli splašit. Měj se tedy dobře, bratříčku, a přijď jistě v úterý, já se na Tebe již bezpečím. Cecilka Ti vyhledá nějakou hezkou družičku; měj se dobře.

Prosím Tě, jen mi nezapomeň těch sto zlatých co nejdříve poslat, hned po svatbě Ti je oplatím.

IV.

Milý příteli!

Již jsem ženatý; škoda, žes nemohl na mou svatbu přijít, to jsme byli veseli. O, jak blažen jsem nyní, bratře; ten kdo napsal,

že je stav manželský hrob lásky, ten si udělal z celého světa dobrý den, a zasluhoval by, aby se do smrti nemohl oženit. Moje dobrá, zlatá Cecilka se na Tebe těšila, a Tys nám nepřišel; já Ti to odpustím, ale moje Cecilka Ti to tak lacině neodpustí.

Já jsem jako v ráji; moje Cecilka je v kostele, a já vím, že se ta drahá dušinka za mne modlí; její rodiče jsou dobré, poctivé dušinky, já děkuji Pánu Bohu, že jsem se do tak hodné rodiny dostal. Bratře, kdybys mne nyní viděl, Ty bys měl ze mne ukrutnou radost; já sedím v županu a mám na hlavě noční čepičku s modrou pentličkou. Že Ti dluh ještě neposílám, neměj mi za zlé; starý se ještě nezmiňuje a já taky ne, aby se neřeklo, že jsem snad jen pro peníze si Cecilku vzal; ale už bych to rád viděl, aby s těmi tolárky vyrukoval. Aronovi jsem sice již zaplatil, ale ten druhý věřitel neustále obchází, a já vím, že nic jiného nechce, než abych mu zaplatil. Nezmíní-li se tento týden pan tchán o penězích, nebude jiné pomoci, musím se zmínit já; měj tedy strpení, na druhý týden obdržíš své peníze, které Ti s poděkováním odešle Tvůj atd.

V.

Milý příteli!

Odpusť, že Ti peníze neposílám, a nehněvej se, když se Ti přiznám, že Ti je tak brzo nebudu moci dát. Abych Ti to vysvětlil, věz: Když se pan tchán věčně nezmiňoval, chtěl jsem k němu, jak jsem Ti psal, jít a sám se zmínit. Již jsem byl celý oblečený na tu nemilou cestu, v tom přijde on sám ke mně a já byl rád, že mi uspořil cesty. Toho dne vyhlížel docela jinak než jindy, a já doufal, že již peníze přináší. Chvilku chodil po pokoji a pak mi řekl, abych s ním na okamžení do druhého pokoje šel; s jakou radostí jsem za ním kráčel, to si můžeš pomyslit. Když jsme byli v pokoji, řekl pan tchán ke mně: »Pane synu, já jsem slyšel, že máte mnoho peněz ležet, buďte tak laskav a zapůjčte mi pár set, udělal byste mi

velký vděk.« Já ostal na něho koukat jako blázen, an jsem tu samu řeč, kterou jsem mu držet chtěl, z jeho úst slyšel. On se na mne dívá a opakuje ještě jednou žádost svou, domýšleje se, že jsem mu snad nerozuměl. Já se ho ptám, kdo mu řekl, že mám peníze, a on mi odpověděl, že Aron. Teď jsem věděl, na čem jsem, co ale mně Aron řekl a že jsem mu věřil, to jsem se nepochlubil. No, nedělá nic, já mám Cecilku proto přece rád. Buď zdráv.

L. Dloubálek.

DLOUHÁ PŘEDMLUVA

KU KRÁTKÉ POVÍDCE.

Dělat pána, když je dost peněz, řezat píšťaly, když člověk v rákosí sedí, a smát se v teplém pokoji, když překřehlí chuďasové okolo blátem ujíždějí, to jsou — jak vůbec známo — velmi lehké věci; zmejlit se ale, zamilovat se a pomlouvat, jsou — dle mého zdání — ty nejlehčí věci pod sluncem i pod měsícem.

Kdož jest, aby se v živobytí svém alespoň trochu nebyl zmejlil? — Laskavé paničky a drazí pánové, ptám se vás — kdož jste, jenž by se nebyl zamiloval, když měl jen trochu kdy? a kdo na svého nepřítomného přítele nebo nepřítomnou sestřičku s nějakou čipernou pravdičkou nikdy nezpomenul, ten se teprv narodí.

Zachovat se všem, sebe samého znát — jsou skoro nemožné věci, a přece nejsou tak těžké, jako nepsat satyry, kurirovat srdce andělíčkem lásky posedlé a mít všech pět pohromadě, když srdce hlavě do pera diktuje, a někdy se notně nezmýlit — to ani Döbler ani Filip nedovede.

Kdo by se o pravdivosti těchto pravd přesvědčiti chtěl, ať jen poněkud do registratury svých vlastních všedních hříchů nahlídne, a hned pozná, zdali jsem pravdu mluvil nebo ne.

Zdali tomu před věky tak bylo, to nevím; možná věc to jest; že tomu ale před desíti lety v Praze jinak nebylo, vysvítá z níže stojící povídačky, ku které jsem velmi lacině přišel. Moje teta totiž

která v Ž . . . cích mlynářkou jest, poslala mi nedávno koláče v archu papíru zaobalené; když jsem koláče vybral a papír popsaný spatřil, vytáhl jsem brejle a začal číst. I čtu a čtu dále, až jsem poznal, že je to něco, co jako noveletka vypadá. Dobrá! pomyslil jsem si, půjdeš do tisku — a tudíž ji zde laskavému čtenáři bez proměny podávám. Mnohý ovšem řekne: »Dává nám obálku — tu si mohl nechat! proč nepodá raději to, co bylo v ní zaobaleno?«

Ach, dobré nebe, kam nás ta naše nedočkavost ještě zavede! Již Kollár pravil: »Ještě stéblo není, již chcete míti klasy;« což jiného mám já říci, než: »Ještě není klasů, a již chcete míti koláče!«

Mimo titul neobdržela povídačka tato ode mne ničehož; nemá totiž v rukopise žádného titule, neměla ho také ve své skromnosti potřebí; poslat ji ale mezi civilisovaný lid bezejmennou a nedat jí nějaký titul, který nic nestojí: to by bylo barbarství, a obzvláště nynějšího času, kde svět tak mnoho na titule drží a kde se u pánů spisovatelů takořka módou stalo, psáti ke knihám titule, však jenom titule, a dáti je časopisy vytrubovat, ať se už potom kniha napíše nebo nic. — Kdo tuto povídačku sepsal, to mi ještě povědomo není; bohdá ale, že se to časem dovíme, a jestli ne — nebude tak velká škoda; proč se spisovatel nepodepsal, to on snad nejlépe věděl. — Zní pak povídačka takto:

Jak se člověk snadno zmejlit může.

Když jsem ještě roku 1831 na vysokých školách Pražských studoval — to jest: když mi do Prahy můj drahý pantáta banknotové pětky a laskavá matinka koláče s tvarohem měsíčně posílali, abych pilně do kollcje chodil a tam se učil, jak se desítky banknotové vydělávají, abych mohl někdy koláčky s ryvízovými povidly jídat: zůstával jsem v K—ové ulici, blízko židovského města, u vdovy Markýtky, v třetím poschodí. Bratříčkové moji se mi ovšem smáli,

že zůstávám na hvězdárně; z toho jsem si ale nic nedělal; neboť jsem ze své hvězdárny dobře viděl, jak oni ze svých níže ležících pokojíků měsíčně deset zl. víd. čísla platit museli, kdežto jsem já za svou hvězdárnu šesti zlatými téhož valóru Markýtku na měsíc upokojil. Porouchal jsem si ovšem plíce víc, nežli moji kamarádíčkové, an jsem o troje schody denně několikkrát výše lézti musel; za to jsem ale mohl zase, jakž každý — jenž se jen trochu ve vyšší matematice zná — na první pohled uznal, měsíčně o čtyry zl. v. č. do korbelíčku hloub se podívati než oni, což za našich časů, kdež velcí a malí jedním hlasem zpívají: »Přeškoda, že těch šajnů není« — pro mne nemalá výhoda byla.

Byly to zlaté časy, když jsem ještě v K—ové ulici zůstával! Já si odbyl školu — a pak jsem byl jako pták bez starosti. Odpoledne se šlo na šálek kávy k »Červenému orlu«, večer na džbánek čerstvého do »Plateisu«, a když přišla neděle, šlo se do »Kuštolu« aneb, jak se některým líbilo, do »Kravína« — jindy zase do »Císařského mlejna«. Ostatně jsem pomáhal známým hercům v divadle aplaudovat a hrával jsem na domácích divadlech v Čechu a Němci žida Arona Bouchema. Tak mi plynuly šťastně a vesele dni a měsíce, aniž jsem si lepších časů žádal.

Můj otec byl důchodním na —ckém panství, a když se před své chalupníky postavil, byl hrozně velikým pánem; poněvadž se ale více o důchody milostivé vrchnosti než o své vlastní staral, musel jeho synáček, zvláště když se měsíc ku konci schyloval, hrozně malého pána dělat, protože mi drahý papínek nikdy tak dlouhou bankovku poslat nemohl, aby byla přes celý měsíc dosáhla — a ty měsíce byly v Praze obzvláště ku konci velmi dlouhé. V takových okolnostech sedával jsem v bázni boží pěkně doma a psal jsem verše, v kterých jsem se bůžkovi lásky tak šikovně rouhal, že je znamenitý kněhkupec do tisku dáti chtěl a mne ujišťoval, že sám papír na to dá, kdežto obyčejně páni spisovatelé, když chtěli dát něco tisknout, nakladateli papír zaplatit museli.

Všecko jest ale podrobeno změnám a pravdivost těchto slov musel jsem poznati také já: přišlo okamžení a dnové moji museli ze staré koleje.

Jednoho dne, když se již opět měsíc ku konci schyloval, seděl jsem ve svém pokojíčku a stloukal poslední verše spisu »Milek« nazvaného, v nichžto jsem poslední pírko z křídélka toho andílka vytrhnouti chtěl; poněvadž mi to ale dle mé libosti jíti nechtělo, odložil jsem péro a vykouknu z okna, co asi můj protější soused dělá; podivil jsem se ale nemálo, když jsem na okně, kde jindy jen střevíčky stávaly, hrnce s růžemi a karafiáty spatřil, a jak jsem tu milostně překvapen byl, když jsem u druhého okna, jímžto se jindy starý švec na hezké časy mrzutě koukával, asi sedmnáctiletou dívku spatřil, dívku, jakou jenom Rafael malovati mohl. Jiný na mém místě by se byl u vytržení až do sedmého nebe dostal, nebo by byl vyskočil a bědoval, že mu plamenný šíp srdce projel, a se sepjatýma rukama by prosil, aby mu hory a doly bláznit pomohly; já ale stál chladně, jak se na budoucího advokáta sluší a patří, a pozoroval jsem, zdaliž jsem toho anděla milostného již byl kde viděl. Čím déle jsem ale na ni koukal, tím se mi zdála neznámější, a když jsem se nikterak upamatovati nemohl, že bych ji byl kde na postním kázání, nebo v divadle na Čarostřelci, nebo na Koňském trhu, nebo v Jezovitské ulici, kde jsem týdně třikráte bedlivě patroloval a krásenkám pilně pod kloboučky se díval, kdy byl spatřil, pomyslil jsem si: »Andílku, ty nejsi Vltavou křtěný, sic bych já o tom také něco věděl!« a sedl jsem ke stolku, abych toho svého Milka dorazil.

Když jsem pak přistřihnutého Milka uložil, neměl jsem co dělati; jakýž tedy div, že jsem opět k oknu přistoupil? Jakmile jsem tam ale přistoupil, vykoukla krasotinka také z okna a tak se na mne laskavě podívala, že ve mně touženbost povstala, zvěděti, co je zač. Zvolám tedy: »Markýtko! co pak to máme naproti za nové sousedy?« načež Markýtka odpověděla: »Housmistrová povídala, že je to ňáká paní z venku se slečnou.«

»Co je zač? — odkud? — jak se jmenuje a co tu dělá?«

»To nevím; to mi housmistrová neřekla.«

»Tedy se jí na to zeptejte, až s ní budete mluvit!«

»I to mi ona poví, ani se jí nebudu ptát!«

»Tím líp; jenom nezapomeňte!«

»I ne!«

Po této znamenité rozprávce hodil jsem se do nového kabátu a plaval okrášlit Prahu. —

Krásný den schýlil se za Petřín, a jak obyčejně, přikryla příznivá noc černými perutěmi svými města po hospodách lamentující, přikryla dobré i zlé a udělala z bílého i z černého černé.

Noc rostla, všickni již spali, kteří šli spat — já šel také spat, ale nespal jsem; tisíckrát jsem zamhouřil oči a myslil jsem na obležení Prahy od Švédů — spaní se mně ale vyhýbalo, jako by mně dlužno bylo. — Byla to smutná noc! — Ležel jsem jako na ohnivých myšlenkách a pod lebkou se mi něco prohánělo, co ani mrzutému obličeji mého bývalého protějšího souseda, ani jeho třínožce podobno nebylo. Dobré nebe ví, kdy jsem tenkráte usnul! — bylo již asi hodně pozdě; neboť jsem druhého dne teprve, když Markýtka z trhu přišla, se probudil. Jakmile ji košík postavovat zaslechnu, skočím z postele, podívám se na hodinky — ručička na devítce! »Safraporte, školu jsem zaspal! — E co! Einmal ist keinmal! Zůstaneš dopoledne doma.«

Sotva na polo obléknutý přistoupil jsem nechtě k oknu a zrakové moji zabloudili do protějších oken; když jsem ale krom květin a jakési letné paní ničeho nespatřil, nebylo mi to tuze milé; šel jsem docela se obléknout a počal jsem trochu studovat. Jaká to byla ale práce! Písmena přede mnou tancovala a myšlenky Bůh ví kde lítaly. Když jsem takto půl hodiny nad stránkou proseděl, přistoupil jsem zase k oknu a — zase nic nespatřil; když pak jsem as po padesáté od okna s těžkým srdcem odstupoval, pomyslil jsem si: »Nebudeš déle v kabátě bláznit; nepůjdeš více k tomu oknu!« i hodil jsem sebou na kanape. — Když jsem as půl hodiny slovo držel,

musel jsem se sám sobě upřímně dát do smíchu. »Tys přece jen blázen! Rytíř devatenáctého století bojí se vykouknout na ulici!« — I šel jsem opět k oknu. Milostenka seděla u rámu a vyšívala; ani nevím, jak to přišlo — hned jsem byl veselejší a tak sám s sebou spokojen, že jsem si umínil nejíti také odpoledne do školy.

Od té chvíle byla moje hvězdárna pravou hvězdárnou; neboť jsem před sebou hvězdu první velikosti zářiti viděl. Ale jak jsem pozoroval, dělal se ze mne velmi špatný hvězdář; neboť jsem nikdy hvězdu svoji fixovat se neopovážil, abych se nebyl dříve s domácí čepičkou na hlavě alespoň jednou do zrcadla podíval. Ostatně se ale ze mne hrozně pořádný člověk udělal; z celého světa byl jsem nejradší doma, a sice u okna, a za ten nejsmrtelnější hřích byl bych si to pokládal, kdybych byl vyšel na ulici, nežli mě Markýtka od hlavy až k patě přemustrovala. Při tom při všem pozoroval jsem ale přece, že to v mém srdci tuze pořádně nevypadalo; smál jsem se ale tomu a považoval to svoje sladké bolestnění za pouhé laškování mladého srdce a za nevyhnutelný následek dlouhé chvíle, kteráž se, kde peněz není, jako tma, kde světla není, ráda uhostí, i doufal jsem, až bude kapsa v pořádku, že také srdce do pořádku přijde. Přišlo prvního — kapsa se napravila, nikoli ale srdce. »Přejde to, přejde, až jen dále!« — těšil jsem sám sebe; když jsem ale desátého psaní svému strýci slovy: »Moje nejdražší!« začínal, tu jsem viděl, že je zle, že jsem zamilován, celý ten tam! —

Co teď? — kdo je na vojně, musí bojovat, a kdo se zamiloval, musí hledět, aby byl milován; neboť milovat a nebýt milován, je ten nejmrzutější ze všech malérů, kteréž člověka potkati mohou.

»Ty ji miluješ,« mluvil jsem sám k sobě; »zdaliž pak ale také ona tebe miluje? zdaliž tě bude moci milovati? — Blázne, až tě hlava bolí! — jdi mezi blázny a uč se od nich, ne-li moudrým alespoň nezamilovaným býti! Ty miluješ děvče, které o tom ani neví, a ví-li, tedy tě jedním očkem polituje a řekne: »Ubožák!« aby se druhým očkem umírání tvému pohodlněji vysmála. Ferdinande, pamatuj, že

miluješ dívku! — dívku, o níž nic jiného nevíš, nežli že se Lorinka jmenuje, a to ti ještě jenom Markýtka řekla! — Ona mě miluje, ona mě musí milovati!« — mluvil jsem dále; »sic by nekoukala tak často z okna, neměla stále u květin co dělati a nelekla by se, když mě spatří. A ona také ví, že ji rád mám; vždyť je krásenka, a krásenky umějí slovo láska i přes ulici na očích přečíst — a neví-li to ještě, tedy se to musí dověděti! — Ale jak? Jak se s ní seznámit? Jak jí říci: »Anděle! já tě miluji!« Poslat psaníčko? to dovede každý truhlářský tovaryš, a pak: slovo napsané je mrtvé, slova lásky se jen tenkrát dobře čtou, když jim láskou planoucí dva zraky svítí. — Vzkázat po babě? svěřiti klíč k nebi svému stařeně a dostat se na mlejnek zelenářek a jablečnic? — Nikoli! po žádném jí nepošlu slova srdce svého; než by je přes ulici přenesl, ustydl by plamen, vítr by tu jich barvitost sfouknul! Ale modliti se budu, aby nebe dešť dalo, aby Lorinka někde pod podloubím bez deštníku na konec deště s úzkostí čekala — a tu přiskočím, jednou rukou podám jí deštník a druhou budu jí své srdce presentovat! — Ale ne, to tak nejde; vyjde-li z domu v dešti, vezme s sebou deštník, vyjde-li z domu za jasna, vezme s sebou parasolek, a spustí-li se, udělá si z parasolku paraple, a já budu i s mým deštníkem pod okapem. — Pronásledovat ji jako stín, kamkoli se obrátí; na procházce dávat pozor, brzo-li šáteček nebo rukavičku schválně upustí — to také nepůjde! Napsat na ni nějaké verše a dát je do časopisu? — snad je nečte. Seznámit se s jejím bratrem? — ona snad žádného nemá. Ach, Samieli, pomoz: Jaké to těžkosti? — Jindy bych je byl ve spaní rozluštil — ale nyní!«

Když se srdce trochu utišilo a rozum hlavu vystrčiti směl, vymyslil jsem si jinou manipulaci, kteráž prozatím pozornost mé vyvolenky na mne upoutat měla, mysle, až se jednou na mne ráda koukati bude, pak že se jí snadno i do srdéčka vkradu.

Hned druhého dne dal jsem si přinést květiny a rozestavil jsem je po okně, abych měl hodně často u okna co dělat; pak

jsem si vypůjčil kytaru se širokou modrou pentlí, a když ona z okna koukala, pověsil jsem si kytaru na krk, postavil jsem se, aby mne viděla, a ačkoli jsem na struny ani sáhnouti neuměl, přece jsem po strunách prsty jezdil, jakobych ty nejtěžší pasáže vyváděl, i otvíral jsem ústa, jakobych arii z »Kouzelné flétny« zpíval. Že se tato komedie toliko při zavřených oknech hrála, to se samo sebou rozumí; za to jsem ale, když byly otevřeny, několik francouzských propovídek, kterých jsem asi půl tuctu nazpaměť se byl naučil, vždy tak nahlas prohazoval, že je moje krásenka slyšeti musela, ať jim rozuměla nebo ne. Mimo to sedával jsem u okna a hrál na nešťastného; utíral jsem si bílým šátkem čelo a pohlížel tak melancholicky k nebesům, jako bych se za svou v Pánu zesnulou babičku modlil. Když se večer přiblížil, postavil jsem dvě hořící svíce na stůl, rozložil tu nejtlustší knihu a dělal jsem, jakobych z ní ty nejhlubší moudrosti vážil. O deváté zastřel jsem nedbale okna a lehl jsem; lampičku ale nechal jsem hořet až do dvanácti, aby si milenka pomyslila: »To je pilný člověk!«

Moje namahání nebylo nadarmo. Za pár dní jsem zpozoroval, že na mne vyvolenka již docela jinýma očkama kouká, než dříve. »Ona tě miluje! Ferdinande, ty jsi šťastnější, nežli zasluhuješ.« — Já se ale také vynasnažil, abych se lásky její hodným stal; všechny radosti jsem své lásce obětoval; v hospodě, kdežto jsem jindy víc než doma býval, byl jsem nyní pravým hostem, a zabloudil-li jsem tam někdy, seděl jsem jen na půl židlici; divadelní herci měli o jedno tleskající individuum méně, a Arona Bouchema bych byl teď nehrál — kdyby mi byl někdo celou zaslíbenou zem slíbil!

Celá historie mé lásky začínala tedy býti krásnou, až na dva mladé pány, kteří k mé nejdražší docházívali — jeden nějaký mírný, tichý človíček, kterýž se tuze o mou Lorinku nestaral — druhý ale s kníry, v hnědém fráčku a žlutých rukavičkách, kterýž u mé Lorinky neustále co dělati měl, ji obskakoval a gesta před ní vyváděl jakoby jí Bürgerovu Lenorku deklamoval. Z tohoto druhého neměl

jsem žádné strachy — to jsem byl jist, že se moje Lorinka do takového tatrmana nezamiluje; ale ten tichý — ten mi mnohou dlouhou noc způsobil; tiché vody bývají hluboké a v nich se člověk nejspíše utopí. Přicházel tam také někdy třetí pán, který již tuze mladý nebyl, a choval se k mé Lorince, jakoby její strýček byl, protož jsem ho také do počtu svých soků nepostavil.

Tak mi uplynulo osm neděl, těch nejkrásnějších mého života, a ačkoliv mi nebylo přáno ani slova s vyvolenkou mojí promluviti, byl jsem přece šťasten, bezpečen jsa, že mě ona také miluje.

Nemělo však mé štěstí déle trvati! — krutý los kynul a mé ráje zroutily se mi nad hlavou. Musel jsem totiž v záležitostech otce svého na den Prahu opustit, a teprv pozdě na noc vrátil jsem se domů.

Jakmile Bůh den dal, přiskočil jsem k oknu, abych se za den ztracený trochu potěšil; jaké bylo ale mé leknutí, když z okna, jímžto se jindy na mne milenka usmívala, zase mrzutý obuvník zrzavou hlavu vystrčil! Já zůstal, jakobych byl k zemi přirostl. — »Co to má znamenat? Je to sen nebo si ze mne satan šašky dělá?« — Protru si oči lépe a podívám se opět, a vidím opět, co jsem vidět nechtěl.

Moje dívka, můj anděl, má naděje, mé krásné sny ty tam! Ach, to byla rána! — nevím, jak jsem ji přečkat mohl. Markýtka se s protější housmistrovou hněvala, jiného ptáti jsem se ostýchal, a tak jsem stál bez dívky a beze zprávy.

Od té chvíle neměl jsem doma žádného stání; jako věčný žid lítal jsem po ulicích a nejen pod klobouky, nýbrž i pod čepce jsem se díval, a když jsem svou nejdražší ani pod kloboukem ani pod čepcem nespatřil, nosil jsem po své nebožce lásce ještě celý týden v srdci smutek; pak jsem udělal nad ní kříž — a začal jsem opět žít, jak se pro nezamilovaného juristu sluší. — Tak to trvalo as osm neděl; mezi tím přišla však na mne přece někdy okamženička, v nichžto jsem zamyšlen čtvrt hodiny do prožíravého papíru křesal,

který jsem místo hubky na kámen položil; nebo jsem před plnou sklenicí sedě klepal, aby mi sklepnice nalila, anebo jsem levou rukavičku na pravou ruku tak dlouho natahoval, až — povolila.

Když jsem za jednoho blátivého dne v takovém milostném blouznění místo po pravé straně mostu po levé straně ze Starého města na Malou stranu s hlavou k zemi sklopenou pospíchal, vrazil někdo do mne tak upřímně, že jsem odletěl. Já se zpamatuji a pozvednuv zraků svých, spatřím před sebou onoho panáčka, který před mou Lorinkou v hnědém fráčku a žlutých rukavičkách tatrmana dělával. I prosí mne za odpuštění, že jsme se tak setkali, a hbitým jazykem mi povídá, abych odpustil, že mne na ulici zastavuje, že chtěl právě ke mně běžet, aby mě na domácí bál, který několik mladých pánů zřídilo, uctivě pozval; poněvadž mne ale právě šťastnou náhodou našel, abych odpustil, že jí použiti se osměluje. Při tom mi hbitě lístek do ruky strčil a prohodiv ještě: »Ostatní vám poví tento lístek, račte jen přijít: naleznete mnoho známých. A Dio!« — zmizel dříve, nežli jsem se mu poděkovati mohl.

Já zůstal — jakobych byl s nebe spadl! Podívám se na lístek a čtu: »Na Malé straně v —ské ulici, v —ském domě, v druhém poschodí, dne 28. ledna, v osm hodin večer. Karel Flink.« Dobře, půjdeš na bál! Proč bys nešel? Najdeš tam snad svou bývalou milenku, a jestli ne, tedy se alespoň dovíš, kde jest. Haha, Ferdinande! dnes musíš dokázati, že ne lidé pro lásku, ale láska pro lidi stvořena jest, a ať je jak chce — něco uslyšíš a někoho najdeš, při němžto se přece něco mysliti dá — nějakého mladého panáčka, který do Vršovic na zdraví vlasti pít chodí; nějakého zbankrotovaného špekulanta, který nyní od svého neštěstí šťastně a vesele živ jest, anebo nějakou sedmnáctiletou pobožnou paničku, kterážto se vstávajíc lehajíc, za svého milovaného sedmdesátiletého manžela modlí — aby mu Pán Bůh čím dřív tím líp nebe popříti ráčil. — To bude nějaká komedie!

Vrátím se honem domů — a hned se dělaly přípravy na bál, jakobych tam milion srdcí vydobyt chtěl. Markýtka vzala do prádla mé střevíce, já frak, a za čtvrt hodiny byly mé střevíce jako zrcadlo, a můj frak jakoby byl právě z fabriky na světlo vyletěl. Mezi tím, co mi Markýtka prádlo připravovala, připravoval jsem já svou hlavu a své srdce; vytáhl jsem z kufru několik archů papíru, na kteréž jsem si vtipné nápady a milostné propovídky, které jsem byl v komediích čítal, sepisoval, a učil jsem se je nazpaměť, abych ve společenském hovoru cizí vtipy za své prodávati mohl. Pak jsem si napsal psaní od přítěle, kterýž jsa v Římě nemocen, se mnou, jakožto se svým nejvěrnějším přítelem, a se světem se loučí. Dobrá to věc, ukázati se dámám jakožto věrný přítel; z věrného přítele dá se udělati lehce věrný Seladon.

Pomalounku začínal jsem se strojit. Čím se více k večeru schylovalo, tím jsem byl krotší, a myšlénky mé počaly dostávati docela jiné barvy. — »Uvidíš ji opět!« řekl jsem sám k sobě, »a snad krásnější ještě nežli dříve. Snad ona tě dala pozvat; snad sama bál ten zosnovala, aby tě pozvat, aby s tebou mluvit, aby tobě svou horoucí lásku vyjevit mohla! Ubohé děvče! ona tě snad ještě vroucněji miluje než dříve, a ty bys ji chtěl opustit a smát se zoufalství jejímu? Nikoli! Ferdinand tě neopustí! Ó, Ferdinande! ty můžeš být ještě šťastným!« Já věděl, že se opět láska do mého srdce krade, i bránil jsem se; — když se ale srdce tak vroucně za ni přimlouvalo, vypadla mi zbraň a já se podal na milost i nemilost. — Padnouti v boji s láskou je také vítězství!

Mezi tím přinesla Markýtka rozpálenou vidličku, aby mi jí z nedostatku frizérských klíštěk vlasy napálila. Já si sedl a ona mi několik zamilovaných kudrlinek na hlavě vyčarovala, při čemž já zase študoval, jak bych se na bále vlastně chovati měl, abych za milostného chlapíčka držán byl.

Jíst a pít nesmíš, nebo jenom velmi málo; tuze tančit také nesmíš, nebo velký apetit, velká žízeň a lehké nohy nejsou ty nej-

lepší věci do hospodářství. Mnoho mluvit také nebudeš; krásenky dobře vědí, že, kdo mnoho mluví, buďto mnoho ví anebo mnoho lže, a obojí je u nich stejná rekomendace. Budeš hrát na tichého a mírného, aby se řeklo: »To je beránek! ten se nechá stříhat a uvázat, jak a kde budeme chtít! — Dýmka zůstane doma!«

Uhodilo půl sedmé, an jsem právě před zrcadlem na obličej študoval, kterým bych svou Lorinku překvapil. Rychle vstanu, chci brát klobouk a rukavičky a již letím; v tom mi napadne: Safraporte, ty letíš v střevíčkách, a venku je bláta pod kotníky! Sáhnu do kapsy, v kapse jen dva dvacetníky! To není s fiakrem nic, a na bál jít musíš, a dělat musíš také, jakobys byl ve fiakru přijel. Jaká pomoc?

Když nemůže myslit kapsa, musí myslit hlava; já se poškrábal trochu na čele a šlo to. Na almaře měl jsem starý klobouk, žid by byl ale za něj ani pět grošů nedal; a v almaře měl jsem starý noční lajblík, který už druhou kapitulaci sloužil. Klobouk musel dolů a lajblík z almary; do klobouku strčím jednu nohu a zavážu ji špagátem od brků; druhou nohu ovinu lajblíkem — a fiakr byl hotov! Teď jen ještě hodinky, tobolku a nožejček do kapsy, prsten na prst a brejle na nos, abych měl přece nějaké hezké zástavy, kdyby se na fanty hrálo. Hodím na sebe plášť, strčím do něho kartáč, vytrhnu z prádla bílý šátek, strčím ho do kapsy a již jdu. Abych ale dříve, nežli bych se lásce zcela zasvětil, uraženého Milka udobřil, dal jsem Markýtce svůj rouhavý spis o Milkovi s tím doložením, aby na mne do desíti hodin čekala; jak ale odbije deset a já tu nebudu, aby spis do pece hodila.

Uhodila sedmá a já šel. Šlo se mi to nad očekávání dobře; vítr byl ovšem silný, vál mi ale do zad, bláto bylo povolné, a za půl hodiny byl jsem v —ské ulici nedaleko —ského domu, kde v druhém poschodí všecka okna osvětlena byla. Tu jsem zůstal stát a čekal, až nějaký kočár okolo pojede, aby k mému příchodu trochu zarachotil. Na štěstí jel okolo fiakr a já skočil do určeného

domu: v okamžení byl klobouk a lajblík s nohou — a již letčly, jsouce od silného větru nešeny, do pusté noci.

Já se v čerstvosti okartáčoval a v minutě jsem tu stál, jakobych v tom nejnovějším kočáře byl přijel. Kam ale nyní s kartáčem? Strčit ho do pláště? — Pláštěmi se bude házet; vypadne-li kartáč, je malér hotový. Hodit ho za kloboukem? To je škoda. — I, do fraku s ním! Urovnav si trochu vlasy, kráčel jsem vzhůru. Přichozímu k určitým pokojům byl mi s velikou zdvořilostí odňat plášť, a já byl veden do velkého, silně osvětleného pokoje. Společnost byla již pohromadě — množství krásenek a kolem nich hejno vyfintěných šviháků. Já hodím plamenný vzhled na společnost, poznám mezi těmi kvítky svou violinku, zaplesám a chci se přímo k ní bráti; v tom mne ale popadne můj zváč, pan Flink, za ruku, představí mě domácí paní, dovede mě k mé Lorince, kteráž právě u okna sama stála, a prohodiv:

»Tu vám přivádím bývalého pana souseda!« — s poklonou zmizel. Já se seberu a začnu odříkávat všeobecné formule, které se v takové případnosti skoro všude stejně odříkávají.

Když jsme byli s introdukcí hotovi, ptám se Lorinky: »Jak se ráčíte baviti, slečno?«

Lorinka se usmála a řekla: »Ještě nikterak!«

Já: »A proč pak, slečinko? smím-li se ptát.«

Lorinka: »Ještě tu nejsou hudebníci, a společnost by již ráda tancovala; nepřijdou-li brzo, jest se co dlouhé chvíle bát.«

Já: »Tak zle nebude, slečinko; za to nám ručí Vašnostina přítomnost.«

Lorinka: »Má přítomnost se vám za tu poklonku uctivě děkuje; ale při tom pochlebování přece hříchem zůstane, a takovým hezkým hříšníkům, jako vy jste, musí se uložit pokání; i doufám, že to pánovi proti mysli nebude, když . . .«

Já: »Ač já si hříchu žádného povědom nejsem, podrobuji

se všemu pokání; kde tak milostný soudce, tam je radost být hříšníkem.«

»Budeme vidět!« usmála se Lorinka, a lehounké kročky odnesly ji do vedlejšího pokoje, z něhož v okamžení s kytarou se vrátila, na nížto se růžová pentle kmitala.

»Pro umučení boží! snad nebude chtít, abych jim zahrál? To by bylo pěkné nadělení!« myslil jsem si, a ona chtěla; neboť v okamžení přede mnou stála a podávajíc mi kytaru hrdličím hláskem pravila:

»Tu nám něco hezkého zahrajete, to bude vaše pokání; pak budeme spolu jeden kalup tancovat, to bude vaše druhé pokání. — Víme, že jste v obojím mistr.«

Já se začnu vymlouvat, že jsem začátečník — bráním se z celé duše své, ale nic platno; kytara mi visela na krku. Mně bylo zle, jakoby všecky struny života mého prasknout chtěly! Když jsem s tím smrtícím inštrumentem na krku v černou propast, do kteréž mě moje opentlené břímě táhlo, již hleděl; když se celá společnost kolem mne postavila a všech zraky na mne upřeny byly, vzdychl jsem si z hlubokosti své těžkosti: »Dobré nebe, ještě tenkráte mi pomoz; nikdy tě již obtěžovat nebudu!«

A nebe mě vyslyšelo! — Jako tři andělé, umírajícímu život nesoucí, loudali se do pokoje tři muzikanti, jeden delší než druhý. V společnosti zavznělo: »Muzikanti jsou tady!« — společnost se rozprášila a hemžení a vyprošování na první tanec bylo jedinou myšlénkou toho okamžení. Já, jsa opuštěn, pověsil kytaru na hřebík; dělal jsem, jakoby mě to velice mrzelo, že se mi potěšení — slavné společnosti moci zahrát — zkazilo, a přísahal jsem při svém spasení, že celý měsíc kytaru do ruky nevezmu.

»A kde máte pana kapelníka?« ptal se vše obstarávající pan Flink muzikantů, kteří své nástroje štemovali.

»Hned tu bude, mladý pane; v patách šel za námi,« odpověděli muzikanti a chápali se piva, které se jim na stůl bylo po-

stavilo. A páni muzikanti měli dobře; neboť se v malé chvíli pan kapelní mistr přivalil, celý ale upocený, a na jeho rozštemovaném obličeji bylo patrně viděti, že ho na cestě něco nemilého potkalo. Něco nesrozumitelného mumlaje sedl si v čelo svého regimentu, a ani slova nepromluvě vytáhl z koženého pouzdra housle, rozdal partesy, utřel si modrým šátkem čelo a začal ostřit šmytec. Páni muzikanti mu podávali pít — on ale — ani se na pivo podívat nechtěl. V tom přiletí Flink. »Hrajte, pánové, hrajte! A co pak to? pan kapelní mistr kouká, jakoby mu byly housle umřely? Co pak se vám stalo, příteli?«

Načež pan kapelní mistr polohlasitě odpověděl: »Klobouk je beim Teufel!«

»Jaký klobouk? kde? jak?«

Kapelní mistr: »Můj klobouk! Před domem vzal mi jej vítr. Já za ním běžel dost, kdož ho ale dohoní, když je beim Teufel!«

Flink: »Ubohý klobouk — hahaha!«

»Ale, pane Flinku, my tady čekáme na valčík jako na boží smilování, a vy se tam s panem kapelním mistrem vyrážíte!« ozvalo se několik hlasů.

Flink: »Račte odpustit; panu kapelníkovi vzal vítr před domem klobouk, a klobouk je ten tam!«

»Někdo se po něm pošle podívat, a nenajde-li se, tedy se mu zaplatí! — af jen hraje!« ozvalo se opět několik hlasů.

To pana kapelního mistra trochu potěšilo, i dostal hned muzikálnější myšlénky. Vzal sklenici s pivem, napil se, a pošeptav fagotistovi: »Dobré — ale ještě trochu málo chmele!“ zaklepal šmytcem, a proud tonů milostného valčíku vtrhl do kola utěšené párky, které se v blaženém víru do poslední jeho krůpěje šťastně točily.

Já netančil. O roh okna podepřen díval jsem se, jak moje vyvolenka s jedním švihákem okolo lítala, a tu jsem měl teprv příležitost, ji dle žádosti srdce svého pozorovati. Ach, krásná byla, a v těch

bílých šatech a modrých pentlích vznášela se přede mnou jako nevinnost a věrnost v jednom andělu!

Sotva že valčík dohrán byl, vstoupil pan Flink do prostřed pokoje a oznamoval: »Pánové, klobouk je nalezen! Pane kapelní mistře, račte chystat diškrecí; žádáme ale uctivě, aby se na něj žádný podívat nešel, kdo trochu slabé nervy má — je to bolestné podívání!«

I vrhneme se všickni do předsíně. Tam stála domácí služka, v jedné ruce lucernu, v druhé ruce zmalovaný klobouk. Na první pohled jsem poznal, že je to můj klobouk, můj starý přítel, kterýž ze sebe půl fiakru udělati nechal, abych se šťastně do svého ráje dostal! Já to cítil v srdci svém, hlásiti jsem se ale k němu přece nemohl! Mezi tím, co pánové své vtipy na mém ubohém klobouku brousili, umíral jsem opodál stoje úzkostí, jestli kterému z nich napadne, podívat se do vnitřku, kdežto moje jméno stálo; tenkrát mi ale bláto mého přítele z bláta pomohlo. Když konečně panáčky vtipkování přešlo a pan kapelní mistr se prohlásil, že to klobouk jeho není, šlo se opět do pokoje, kde se ostrý kvapík zavedl. Rád bych si byl trochu skočil, ale nešlo to; starost o klobouk se mi vrazila tak do nohou, že bych se byl ani na sousedskou směle neodvážil. Lorinka moje tancovala a tancovala opět andělsky.

Bylo po kalupu; krásenky a panáčkové se procházeli po pokoji; vádrlátka řehtala, atlas šustěl a z té směsice se ozývaly zde a onde hlasy: »To jest ta nejkrásnější chvíle mého života!« — »Tento večer stane se nesmrtelným v letopisech srdce mého!« — »Slečno, s vámi jeden kalup tančit a pak zemřít! — ó sladká smrti!«

»Ale vy se pranic nebavíte, milý pane!« řekla po chvíli Lorinka ze řady krásenek ke mně přistupujíc.

»Vidět se bavit jest také zábava!« odpověděl jsem temným hlasem.

»Vidět ale tančit, není přece tančit,« namítla usmívajíc se Lorinka; »a já vás ještě v kole nespatřila.«

»Ach!« vzdychl jsem sobě, »kdyby bylo každému jako mně, bylo by zde prázdno.«

»A co vám schází?«

»Můj jediný přítel je na smrt nemocen; tu jsem dostal dnes ze Říma od něho psaní, v němžto se na věky se mnou loučí. Je malíř, velmi pilný, a teď snad zaplatí svou umělost svým mladým životem!« — V tom jsem vytáhl psaní, které jsem si byl sám napsal, a hlasem truchlivým jsem jí je přečetl. Dokončiv, nechal jsem klesnouti ruce, vzdychna: »Ach! teď mi béře nebe poslední útěchu!«

»Ubohý človíček! — Ale snad se uzdraví! — Nedělejte si z toho nic. Vidíte tamhle toho pána, který prve se mnou tančil? — ten mi před chvilkou také tak krásné loučení svého přítele přečetl, a vidíte, jak je vesel! Vezměte si ho za příklad. Abych vám byla k tomu trochu nápomocna — budeme příští valčík spolu tancovat!«

»Pekelné psaní! — Ďábel mi tu myšlénku nahvízdal, že jsem se takového kejklířství chytil! — Ty sis dal! — vždyť se usmívala, když odcházela!« — Ó, já bych byl psaní i sebe roztrhal!

Mezi tím se roznášela jídla a rozličné nápoje; jedlo se a pilo bohatě; já nic nejedl, já nic nepil; já necítil ani hlad ani žízeň, já cítil jen — své neštěstí a svou lásku!

Začal se zas hráti valčík. Párky se hrnuly do kola, já se svou Lorinkou také — a v okamžení jsem lítal mezi nebem a mezi rájem. — Tento valčík popisovati — to ode mne nežádejte, ten se dá jenom tančit, nikoliv ale popisovat. Ale ach! také ten valčík měl svůj konec!

»Slečinka bíle a modře oblíknuta!« prohodil jsem, uváděje svou milostenku z kola na sedátko.

»Mé zamilované barvy!« odpověděla Lorinka, modrou páskou si pohrávajíc.

Já: »Lilie a violinky!«

»Nevinnost a věrnost!« doložila ona pevným hlasem, a podívala se na mne, jakoby byla vypátrati chtěla, zdali jsem jí rozuměl.

»Nevinnost a věrnost!« opakoval jsem já vážným tónem.

Ona: »Jak pozoruji, milujete také modrou barvu?«

Já: »Všecko, co modré jest, a zvláště modré oko.

Ach, vy oči, modré oči,
Jak se na vás jen kouknu,
Svět se se mnou točí!«

Ona: »Jste vy takový ctitel modrých očí? — To jsem nevěděla!«

Já: »Jakž jinak, slečno? Nebe je modré, pomněnky jsou modré. Blažen, komu je očko modré — ne-li nebem, aspoň pomněnkou!«

Ona: »Škoda, že nemám také modré oči!«

Já: »Prosím, slečno, nejsou-li vaše očka modrá . . .«

Ona: »Tedy jsou všecky trnky na světě violkami.«

Já pozvednu zraků svých, a vskutku — slečna měla oči jako trnky! Já se leknu, chci honem nějakou hezkou propovídku na černé oči sehnat; v tom ale k nám přistoupí onen mladík mírného obličeje, jehož jsem u Lorinky, když ještě mou protější sousedkou byla, vídával, a jehož jsem se co svého nejnebezpečnějšího soka co obávati měl.

On přijde, podívá se na nás, zasmuší se, změří mě plamennými zraky od hlavy až k patě, podá mé Lorince ruku a odvede ji.

»Ten tu ještě scházel! — Nyní pryč z toho očarovaného kola, pryč milion mil odtud, kde mi, kamkoli se postavím, neštěstí nad hlavou roste! — Ještě mi někoho přivedou, jemužto můj fiakr dítě přejel! Ach, Ferdinande! ty jsi se modlil k cizímu patronu; rouhal jsi se Milkovi, a Milek se ti odsloužil. Nuže, ani okamžení tady déle!«

Když jsem se začal poroučet, obklopili mne všickni a volali: »Ne a ne, teď nesmíte pryč — teď se bude hrát na fanty!« — a

když se mě také Lorinčino očko ptáti zdálo: »Ferdinande, chceš mě tedy také opustit?« dodal jsem si srdce a zůstal jsem.

Posadili jsme se do kola a začalo se hrát. Po levé straně měl jsem svého soka, po pravé slečinku, proti mně seděla Lorinka. Hrálo se vesele. Zlaté náramky, prsteny, tobolky, rukavičky a pentle lítaly do zástavy na stolek. I já neopominul chybičky dělati, abych se svými fanty vytasiti se mohl, a šlo to velmi dobře; neboť jsem v malé chvíli odevzdal všechno, co jsem byl přinesl. Hráli jsme všelico. Mezi jiným začaly se také verše dělat; soused řekl řádku, a podle sedící musel udělati druhou s rýmem; kdo nemohl s rýmem na světlo, musel dáti fant. Když přišlo na mého souseda, aby mi dal řádku, řekl:

»Kdo bez brejlí přes ulici brejlí —«

»Ten se zmejlí!« pomyslím si. »To by ses ale blamoval. Lorinka sedí proti tobě!« I hledám honem jiný rým.

»Nejde to!« volali všickni. »Dál!« Načež vedle mne sedící slečinka prohodila:

»Ten se snadno silně zmejlí.«

»Dobře!« zvolala společnost. — »Pane, prosím o fant!« volal na mne kasír fantů, pan Flink. Já mu dával dvacetník. — »Peníze nebereme. Fant! fant!«

»Já nemám žádný jiný!«

»To by bylo zle!« vyskočí on z kola a začne mě šacovat; sáhne mi do kapsy a vytáhne kartáč. Celá společnost dá se do smíchu a kartáč ležel již mezi fanty. Že mně při tom do smíchu nebylo — to si může každý pomyslit.

Hra se skončila a fanty počaly se vyplácet. Poslední byl můj kartáč. »Co ten fant obnáší, který v ruce držím?« volal pan Flink, kartáč vysoko nad hlavou drže.

»Ať drží veršovanou řeč na kartáč!« volala celá společnost.

»Nuže tedy začněte!« řekl pan Flink, a mně nezbývalo nic jiného, nežli začít. Já seberu všech pět a začnu:

»Bezbožník, jenž kůrku nechce dáti,
Když mu z trouby voní koláče;
Bezbožník, jenž — by se mohl smáti,
Tisíc krásných očí rozpláče:
Nejhorší však, moji zlatí,
Jest — kdo dělá kartáče — —«

»Pst! Pst!« začala společnost syčeti; já se leknu, pozvednu oči, a tu zhlídnu almárku se skleněnými dvířkami, jimiž se na mne několik kop kartáčů a kartáčků hněvivě dívalo. Mne opustila v tom okamžení všecka síla, krev se mi vehnala do hlavy, horký pot se mi lil z čela, já sáhnu mechanicky do kapsy pro šátek, rozhrnu ho a chci si utřít obličej. Tu mi ale projede ruka prostřed šátkem a já si přejel tváře holou rukou, an mi zatím šátek na ruce visel. Já se dívám — a kdo popíše moje leknutí? Místo šátku mám na ruce viset bílou vestu, kterou jsem byl doma v čerstvosti místo šátku ulovil. Společnost se dala do smíchu; já vyskočím, jako šílený vyletím z pokoje, popadnu plášť a klobouk, a hodiv domácí služce dva dvacetníky, vyletím z domu, jakobych celý svět na kordy vyzvat chtěl.

Smutně jsem se ubíral k Starému městu. Mozkem mi táhly myšlénky — jedna smutnější než druhá. — Najednou se z toho truchlého snění proberu a tu vidím, že sedím v hospodě! Jak jsem se tam dostal, jestli mě neštěstí nebo láska do toho přístavu zarmoucených zahnala — to podnes ještě nevím. Přede mnou stála sklepnice a nedaleko mne seděli u stolku dva páni, z nichžto jednoho jsem hned podle havraních jeho vlasů za onoho třetího hosta mé Lorinky poznal, kterýž k ní ale zřídka docházíval a kterého jsem za jejího strejčka držel.

»Tys tedy ženatý, Eduarde! To slyším ponejprv. Gratuluji. Tedy ses Lorinky přece dočkal?« hovořil druhý, mně docela neznámý pán k mému černohlavému strejčkovi. »A jak dlouho jsi již ženatý?«

»Již osm měsíců,« odpověděl můj černohlávek.

»A jak se ti daří v tom novém stavu?«

»Jsem spokojen!«

»A Lorinka?«

»Ta je posavad ještě Lorinkou; každý ji má ještě za slečinku, a to ji těší!«

»Byla s tebou venku?«

»Já ji nemohl vzít s sebou. Když jsem musel z —vic do —tína, dal jsem ji sem do Prahy; zůstávala s matkou v K—vé ulici, až jsem v —tíně dílny našeho hraběte do pořádku přivedl. — Mezi tím časem byl jsem zde ale třikrát — a když posléz všecky stroje dobře šly, vrátil jsem se, zjednal jsem si pořádný byt a zůstávám teď na Malé straně proti —skému domu. Navštiv mě. Nyní je už ale půl dvanácté. — Lori bude už doma!«

»A kde pak je Lorinka?«

»Naproti nám dávají nějací mladíkové bál. Jakási vdova kartáčnice půjčila jim svůj velký pokoj. Bratranec Flink nedal pokoje, musela jít s matkou; poněvadž jsem ale slyšel, že jsi tady, nemohl jsem jít s ní. Po divadle přijel za ní Alois — vždyť znáš jejího bratra Aloisa — ten je ti ještě tak svatý, jako před dvěma lety.«

»A co říkala Lorinka, když musela bez tebe do bálu?«

»Smála se, že si zahraje na slečinku. Dělej ale, ať jdeme; kdybych tě nebyl dvě leta viděl, nebyl bych s tebou zde tři hodiny seděl.«

Pánové se rozloučili, pan manžel mé Lorinky šel bezpochyby domů, a druhý pán zavolal sklepníka, aby mu do pokoje posvítil.

Tu se mi teprv jak se patří pod lebkou vyjasnilo! O něco moudřejší, nežli jsem byl své obydlí opustil, vracel jsem se domů, a bylo právě půl noci, když jsem ulehl.

Když jsem se druhého dne, po lůžku se ještě váleje, těšil, že ten včerejší soudný večer jen pouhý sen byl, zaklepá někdo na dvéře. Já zvolám skoro ještě ze spaní: »Dál!« a pan Flink vstoupí do pokoje a tu mi ve vší zdvořilosti povídá, že je pořádek duše

všeho počínání, co se nestane hned, že se nestane nikdy, že by pánové ples dávající ty maličkosti stran výloh rádi brzo do pořádku přivedli, že na každého přijdou 3 zl. stř., a že bude tak smělým, odpoledne ve dvě hodiny pro ten příspěvek se zastavit. To dopověděl, dal mně dobré jitro a poroučel se.

Jak jsem o 3 zl. stř. slyšel, hned mě ospalost přešla, a já se přesvědčil, že můj hrozný sen žádný sen nebyl. A teď ještě platit? platit? — a zač? a z čeho? Martin přijede teprv pozejtří a pan Flink je tu ve dvě hodiny jako na koni. Ubohý Ferdinande! zas je tvá kapsa o jeden dluh a tvá hlava o jednu starost bohatší! Kam ta láska člověka zavede!

Když jsem takto v smrtelných úzkostech vězel, s jakou ctí blížící se odpoledne přečkám, otevrou se dvéře a — Martin, kočí otce mého, je tady!

Já Martina vítám; Martin odříká své pozdravení a dodá mi psaní mého laskavého otce, v kterémžto mi otcovská láska čtyry banknotové pětky poslala.

Jakmile jsem peníze v kapse cítil, byl jsem hned celý živý, a bouří radosti unešen, zvolal jsem: »Počkej, lásko, tobě se já za tvé brejle poděkuji! Milek musí do tisku!«

»Markýtko!« zvolám, »kam pak jste dala ty papíry, které jsem vám včera večer dal?«

»Když jste nepřišel v deset hodin, hodila jsem je do pece, jak jste poroučel,« odpověděla Markýtka.

Tedy ani té radosti není mi dopřáno!

Tak končí náš spisovatel svou povídačku. Jestli laskavý čtenář něco jiného očekával — bylo by mně líto. Ostatně však bez užitku tuto povídačku přece nečetl; a jestli se z ní ničemu nepřiučil, tedy alespoň poznal: Jak se člověk snadno zmejlit může.

OBRAZY ZE SPANÍ MÉHO.

Byla to noc černá, noc zamračená, která nás s nebožtíkem loňským rokem (1834) rozloučila. Hustá tma dřímala nad utrmáceným světem, tma, kteráž bez velkého lhaní za druhé, poopravené vydání egyptských temností považována býti mohla. Všecko se bylo již dávno před obličejem této nejzasmušilejší sestry přívětivého dne v lože uklidilo, lichotivý spánek sklonil své makovité žezlo, rozmanití snové počali se loudati ve stany lidské a v krátkém čase dřímala v úvale Vyšehradském unavená Praha. I její švitořivý František, ukonejšen starou Vltavou, ani nedýchal; každý mohl slovy básníka našeho zvolati:

Noční stín vše vůkol kryje,
a na nebi chmura, mrak;
všecko spí a nic nežije,
slunce zhaslo — vyhas' zrak.

Jenom na ty, kteří plesem starý rok skončiti a plesem nový přivítati za dobré byli uznali, a na mne bez naděje čekala postel. Jedenáctá již odbila, a moje ubohé já potilo se ještě u psacího stolku, ačkoli naň ze všech čtyr úhlů světničky mojí zima své ledové drápy natahovala. Na stolku leželo půl archu čistého ještě papíru,

z něhož na druhý den strejc můj čísti měl, co proň po celý rok potěšitelného v srdci nosím. Tři trapné hodiny jsem již jalovým namáháním strávil, ale ani jediného citu jsem ze srdce na papír dostati nemohl. Chvíle utíkaly jako o závod, nový rok byl již na krku, a hodina, v kterou přání hotovo býti mělo, blížila se krokem obrovským. Sedmkrát — jestliže ne ještě vícekráte — svolával jsem všecky bohy a bohyně na pomoc, avšak nadarmo; ani v piksle jsem nenalezl, čeho jsem nadarmo žádal od obyvatelů Olympu.

A když jsem si takto zbůhdarma notně hlavu natrmácel, ano i mozolů na mozku si nadělal, pomyslil jsem si: »Co nyní, Frantíku? Svět nepřevališ, moře nevypiješ a osud nepřemůžeš. Ej, co medle učiníš?« A již již jsem chtěl oplakávati krásnou naději, která vinšem mým rozkvesti a uznalostí mého strýce dozráti měla, an se mi tu nenadále urodí v mysli kapitální myšlenka! Máš nouzi o hotové city, praví něco ve mně, zajdi k sousedům, tiť mají těch citů až příliš a ještě k tomu tištěných. — Pomysliti a učiniti bylo jedno. Odvrátiv od sebe do svědomí mně hřímající hlas —

Nechte cizích, zahraničných letů,
doma máte roli bohatou —

příslovím: »Nouze láme i železo,« chopím se jedné podle mne spočívající pokladnice takovýchto citů a hbitě ji otevru, abych za tepla některé k novému roku již odhodlané z těch brandeburských robátek do českého kabátku vepravil, jež bych s dobrým vědomím a smělým čelem jakožto křesťan vlastenec za ryzí Češátko směl vydati. Nemoha se však dosti brzo něčeho podobného dočísti, čtu horlivěji dál a dál, zalehám do toho hloub a hloub, až jsem zabloudil — kam? hádejte! — Až jsem se octnul v říši snů!

Aj, jaká se mi to dělala před očima kola! Co jsem byl viděl, od hlavy až k patě až do nejmenšího popisovati nežádejte ode mne nikdo. Seč péro z brku husího a mé ubohé já býti může, o to se pokusím.

Nade mnou se mourovatilo nebe, pode mnou se černala země a mezi nebem a zemí chystal se starý rok k oklepání koleček. Ve velikých hodinách soustavy světů počala bíti dvanáctá: udeřila jedna! a jakoby ufal, klesla celá příroda v hluboké ticho, rozdělili se mrakové černí a bledý měsíc vystrčil hlavu, jakoby se dověděti chtěl, co se v přírodě děje; udeřila druhá, a měsíc zahalil tvář svou, jakoby déle patřiti nemohl na truchlý konec přítele svého; udeřila třetí, a již se chystal ubohý vysloužilec k odchodu. Temně bily ostatní hodiny. Udeřila dvanáctá, hrozně zvěstujíc končinám konec života vezdejšího čtyřiatřicátého syna našeho století. Ještě hučela poslední rána, a již nastalo truchlivé tažení. Sychraví větrové počali se od východu k západu honiti, kteří hučíce odcházejícímu starci temné hrany, černé mraky na svá křídla naložili, tvoříce nebožtíku obrovský příkrov.

Nyní se mne bude jistě každý Prokůpkovými slovy tázati: »A co vy jste dělal, vzácný pane Tadyáši?« a já odpovím jako vzácný pan Tadyáš: »Pokojně jsem spal a díval jsem se, co se bude díti dále.«

Smutně táhl starý rok, zpívaje si zajíkavě: »Loučení, loučení, jak jest to těžká věc!« — Inu, šeltě z Čech; a kdož pak rád opouští blahostnou kolébku »národu bohumilého?« — Já dozajista ne. — Mne cizí moc vedla dále a v okamžení byl jsem také pojat do průvodu. Bylť se mne chopil mrazivý větřík a zanesl mne nesmírnou prostorou, kudy táhl průvod. I nebylo nyní jiné pomoci, chtěj nebo nechtěj musel jsem se držeti společnosti. Letěli jsme jako šipka, letěli jsme temností, že jsme jeden druhého ani hrubě neviděli. V malé chvilce počalo se ale jasniti, a zpozorovali jsme, že cosi podle nás z té strany spěchá, v kterou jsme my letěli; a když se lépe za tím podívám, byl to nový, ten velevítaný rok.

I teď musíš jedenkráte zvědavosti své žízeň uhasiti, řekl jsem k sobě a díval jsem se mu pilně do zboží, veze-li s sebou tu saficntskou kometu, jejížto podobizna již od několika let knihkupecké

okenice krášlí, neboli trochu deště, aby se ubozí mlynáři samým suchem nedostali do bláta. Neviděl jsem ale ničeho.

Proletěvše asi devatero světel, octnuli jsme se v krajině zcela neznámé, kdež i o půl noci jasný den bývá. Kdyby to bylo jen trochu louce podobno bývalo, byl bych se zadusil, že jsme se na zelenou louku dostali. Zpamatovav se, spatřil jsem divy. Nepřehledná planina prostírala se přede mnou; na levé straně ležely na hromadách staré měsíce, ti vysloužilci královny noci: podle nich ztracené hvězdy, naděje básníků a mučeníků lásky; spotřebované duhy a stohy komet, které ještě měly přijíti na svět pro kratochvíl všechněm nepověrečným babičkám. Na pravé straně sedělo na odpočinutí roků, co jich věčnost od stvoření světa až na naše časy zplodila; seděli tiše, přemýšlejíce o činech svých. Nad nimi vál čas, vše sžírající, ani svého tmiho druha nešetřící. V předu pak seděl činný úd Merotovy říše; alespoň jeho růžky nic vyššího neprozrazovaly. Ten pak měl kolem sebe hromady foliantů in folio a sešíval jakousi knížku — knížku, do níž to, jak jsem později poznal, jmena zaznamenával všechněch, které sobě vyhlídl na brzký soud. Podle něho seděla smrt, bledá, útlých lejtek; nosejček jí bylo sotva viděti. V suché pravici držela kladivo a naklepávala kosu, tu nešťastnou kosu! Naklepávala a časem pohlížela na řadu přesejpacích hodinek.

Až posud mi bylo jako v Jiříkově vidění. Procul ab Jove, procul a fulmine, pomyslím si, a couvaje od toho hořkého hosta, hledal jsem svého přítele na pouti. On již seděl ve sboru bratří svých, a kolem něho se hemžilo všetečné množství. I přichýlím se k němu a uslyšel jsem, jak ho samými otázkami chtěli takořka umačkati.

Tu se přižene jeden nevelmi velkého stáří a křičí naň z daleka: »Bratříčku, bratříčku, jak se vede v Praze?«

A onen odpověděl řka: »Stojí ještě na plačtivém břehu, jest jí jako v Praze — blaze.«

A opět volal jiný: »Bratříčku, bratříčku! co dělá Vltava?«

A onen opět odpověděl: »Vltavinka schne a stárne.«

»Jaké pak tam zpívá česká mládež písničky?«

»Rozpustilému Pepíkovi a boubelaté Andulince pobrala přátele: »Horo, horo, vysoká jsi.« Ostatně bručí oslík o moudrosti, zajíc o zmužilosti, pes na řetězi o velkých rejdech a hladová pijavice o šetření krve.«

»A jakž pak se vede české literatuře?«

»Inu, dosychají staří dubové, ale nové símě zrůstá. Bratří! to sou hoši! zaklepejte na ně od paty až k hlavě, a ozve se vám jen český Čech a vlastenecký vlastenec.«

V tom vystrčil kdosi hlavu, znamenanou počtem 1777. Ahá, to jest ten hořký host, který za 40 zl. korec žita prodával, pomyslil jsem si, očekávaje, jakou asi on latinkou začne. A on začal: »Přítelinku, jestli pak ještě dávají řezníci klobásy, pekaři calty a mlynáři kapra hominibus majorum gentium k novému roku?«

»Ba nic.«

»Jak? ty krásné obyčeje už zahynuly?«

»Ba ovšem. Pominou věci, které jenom jeden konec mívají, jakž pak by nepominuly obyčeje, ježto si zahrávají s věcmi dvou konců?«

A nyní se přiblížil rok zasmušilý, zraků svých ani pozdvihnouti nechtěje, jako zlosyn, jejž hněte těžké svědomí. Milosrdná ruka pomíjejícnosti smazala mu známku nepravostí jeho. »Což pak si o mně,« zabručel, »povídají Čechové?«

»O tobě? smíš-li se ještě ptáti? — Abys ještě jednou přišel do Čech, že ti kalendář na rub obrátějí.«

I zařvaltě hrozně, až smrt i společník její sebou trhli, a ohlídnuvše se, zhlédli mě i společníka mého, a smrt zahuhňala: »Nový rok!« i počala pilněji kosu oklepávati, a společník její zabručel: »Masopust!« a přišíval ku knížce ještě několik archů.

V tom se strhl v hlubině pod námi nesmírný šramot a divocí hlasové vystoupali z propasti. »Na světě již vstávají,« vece týž

amoroso kostlivé paní a přišoupl si sedadlo k okénku, z něhož bylo do našeho světa viděti. I já jsem nelenil totéž učiniti, a strčiv hlavu do okénka vedlejšího, patřil jsem v divadlo světa, kdežto se právě jitrem první jednání počínalo.

Per amorem! to byla míchanice! Šnajdrova a Patrčkova jsou míchaničky proti té. Čeládka se loučila se starou službou, domácí páni horlili na nájemníky, nájemníci krčili ramenoma, a slovo »činže« projíždělo oblaky, až mne pokaždé u srdce píchlo; děvčátka se líčila, aby tím spíše dokázala, že minulý rok, jen podle nich letě, na tvářinky jejich nesedal, a že ony toliko času, v němž všecko stárne, podrobeny nejsou; krejčí došívali kabáty a krčmáři chystali kapsáře.

I podívám se hloub, a hle! děvčátko hezké, nevinné jako andílek, vinoucí se krofounce k matince, přálo jí zdraví a dlouhý život. Viděl jsem dobře, jak se jí perlila slzinka z modrého očka. I políbila matinka dceru svou a pravila jí něco; a dívčina se zarděla a modrá její očka hleděla tak nevinně, jakoby nevěděla, že pod nimi na liliových tvářinkách růžinky se červenají. A otevrou se dvéře, a do pokoje vkročí panáček jako na strunkách; i zbledne dívka, a v mladounkých ňadrech zatají se bolné ach! Byltě to neviňátka kopulety nápadník, jemuž teprve nyní, an mu hlava z vlasů vylezla, pod zralou lebkou zralá se vyvinula myšlénka o ženitbě. Ó kéž bych se byl v tu dobu dole octnul, abych tomu přezralému ženílkovi byl zazpíval:

»Dej si pokoj, starej, dej si pokoj;
sedni na pekelec —«

I nemoha déle na truchlohru takovou patřiti, obrátil jsem zraků svých jinam, a hle, švitorný zef točil se právě před paní tchyní s plnými ústy vinšů. I byltě tak znamenitý pravdy tepec, že jsme se mu všickni podiviti museli, písař amoroso na památku slova

i myšlenky jeho do knížky své hned na první stránku zaznamenal. I stálo tam takto:

Myšlénky:	Slova:
Ó má čáko, vetchá máti,	Ó mé blaho, drahá máti,
Bůh rač oslyšet tvůj hlas!	žehnati račiž nebe vás:
Brzo rač tě zavolati,	všecko dobré rač vám dáti,
na mou duchu, již je čas.	co kdy potkati má nás.
Bude-li mé přání vyslyšeno,	Bude-li mé přání vyslyšeno,
dluhu mému bude ulehčeno.	bude srdci mému ulehčeno.

Pěkný pan zef! Přeji takového všechněm matičkám, ježto dcerušky své ne provdávají, ale prodávají. — A otáčeje očí od divadla toho, spatřil jsem tři jinochy, v jejichžto šlechetných ňádrech jedno pro ctnost bijící srdce se ozývalo, srdce dobré, náležící vlasti; a ti tři jinoši klečíce bděli na modlitbách vroucích. A v tom se zjeví anděl v blesku modrém, obličeje jasného, a patří v mrákotu zemskou, odkud k nadvětrné říši jinochovy zraky řídí. I slyšelť modlitby jejich, nebof byly modlitby slov neličených a srdci nábožných. — I zmizel anděl a zatmělo se vůkol. Mrazivý vítr projížděl opět prostoru šedou a v mrákotě temné třpytila se slova z hvězdiček, slova truchlivá:

»Ach! jen země jest má!«

I zarmoutil se duch můj, a chtěje jinam se ohlédnouti, pojednou se uchopena cítím a letím opět dolů, nerad, ach, nerad! Kdož pak by rád opustil tak neobyčejné divadlo, kdežto se zdarma dívati může? Nebylo však pomoci a musel jsem letěti, kam mne větrové nesli. Nade mnou opět vycházel měsíček, a viděti bylo běhy obrovských těles v podivně spletených kruzích; i letěl jsem bez prodlení, až jsem se dostal ke kruhu, na němžto jezdilo dvanácte znamení, po kterých, dle svědectví našich kalendářů, slunce putuje. Tak krásně vypadala ta znamení, že jsem se odvážil jich jediných přáti svým krajanům k novému roku. Umlkněte, větrové, prchněte, mrákoty, okaž se, sluníčko a osvěť cestičku slovům mým, aby nezabloudila v pusté močály!

»Mladým žínkám k potěšení
přeji zdravé blížence;
panna, hodna políbení,
zdárného měj mládence.
Býka jenom pro řezníka,
bedlivému sluhovi;
raka v štěstí za koníka
rohatému pyškovi.
Lva mé vlasti, kde se lvové
rodili a rodějí;
váhy soudcům, kteří bez vah
vážili a vážejí.
Hojnost vody ať dá vodař
poctivému mlynáři:
štíra jenom pro kalendář,
pravdozvěstu — hvězdáři.
Kozorožce, byť se stranil
v horách ranám střelcovým;
střelce dívkám, kteréž ranil
v srdce šípem Milkovým.
Ryby lovci nešťastnému
od večera do rána:
Fanfárkovi trkavému
na nos pro znak — berana!«

Tu mnou něco zatřese, já sebou trhnu — prchář sen, a přede mnou stojí posel, čekaje na list panu strýcovi.

»I dobré jitro, panáčku! Vyť jste spal, jakoby vás do vody byl hodil; bezpochy ještě památka po starém roku?«

Místo písemného vinše musel jsem strýčkovi poslati ústní. »Řekněte, že mu přeji — cokoli mu jiní přáti budou.« Bylo to ovšem krátké, ale z brusu nové přání, a bylo přece více nežli nic! V blahé naději na strýcovu uznalost počal jsem nový rok žíti vesele; dejž nebe, abych ho také vesele ukončil!

SMUTNÉ VYRAŽENÍ VE HVĚZDĚ.

I.

Milý Vojtíšku!

V Praze je blaze! Ach, Praha je krásná, jen když se člověk po ní s prázdnou kapsou nosit nemusí. Na venku, milý Vojtíšku, jest docela jiný svět; tam platí ještě ono staré: »Za málo peněz málo muziky«; v Praze ale můžeš, máš-li tři dvacetníky v kapse, za 50 zl. pána dělat; musíš mít ale dobrého přítele, který Ti naučení dá, jakýma očima se na Prahu koukati máš. Chceš-li srdce takového přítele celé získati, nepotřebuješ nic jiného, než zaplatit za něho večeři a půjčit mu čtyry dvacetníky, a pak je Tvůj — na věky Tvůj. Máš-li takového přítele, můžeš směle hlavu doma nechat, když jdeš do Prahy, a neztratíš se; on za Tebe v kavárně markéra vyplísní; on Ti poví, co bude v divadle hráno, kdo a jak co hráti bude, kde je dobré pivo, kde veselá společnost, slovem: on za Tebe kouká, myslí, běhá, mluví, umře za Tebe, a kdyby se to dělati dalo, dá se za Tebe pochovat.

Já mám také takového dobrého přítele, jmenuje se pan Šaušau. Jest to k milování človíček; on ví, co se sluší a co se nesluší. To bys se podivil jeho uhlazenému jednání, když od něho sklepník pro nic za nic neberný groš dostává; mimo to ví, jak se člověk

zábavným udělat může; na př. on má obě oči zdravé, aby ale pozornost na sebe obrátil, nosí jedno oko černou pentlí zavázané. — Ach, to je človíček k líbání! — O tom ale někdy jindy; nyní mi něco důležitějšího na srdci leží — tedy k věci.

Víš zlatý Vojtíšku, co to je »Hvězda Pražanů«? — Ó, Ty nevíš! Já také nevěděl, nyní ale již vím, a Ty máš také vědět.

Tuto sobotu na večer, když jsem sám doma seděl, novou knihu rozřezával a študoval, kam mne asi pan Šaušau nazejtří odpoledne vyvede, právě mě navštívil a přinesl s sebou roztomilý mužský slaměný klobouček. Já se ho ptám, pro koho ten klobouček je? načež mi on odpověděl: »Pro vás, můj drahocenný, abych vás v něm zejtra ve Hvězdě za barona prodati mohl.«

»A co je to — Hvězda?« ptám se svého milého hosta.

»Jaká to roztomilá otázka?!« usmál se můj přítel. »Tedy vy ještě nevíte, co to Hvězda? I totě roztomilé! Tedy se nechte hezky překvapit. Zejtra odpoledne ve dvě hodiny pro vás přijdu, a ve tři objasníte svou přítomností naši Hvězdu. Adio!« — a zmizel.

Jak odešel, posadil jsem si klobouček na hlavu a podíval jsem se do zrcadla. Ach, ten mi slušel! Vojtíšku, ten mi slušel, jakoby pro mne dělán byl!

Přišla noc; celý svět už spal, ale mně jezdila ještě Hvězda mozkem a nedala mi usnouti, a do svého kloboučku byl jsem tak zamilován, že jsem několikrát za noc z postele vstal, klobouček na hlavu posadil, po pokoji chodil a tak pruboval, jak v něm v té Hvězdě pána dělati budu.

Přišlo ráno a začal se ukazovati krásný den. Jakmile po poledni bylo, počal jsem se oblíkat. Vezmu s ostruhama botky, které mi byl učenník právě přinesl, a počnu se obouvat. Co však kozel nechce mít? botky byly krásné, ale trochu malé. »Nu, co platno; do bot musíš, kdyby i sebe menší byly!« řekl jsem k sobě a mordoval jsem se tak dlouho, až jsem se přece do jedné dostal.

V tom uhodila druhá hodina, pan Saušau tu, a já teprva v jedné botě; já popadnu honem druhou botu, začnu se hmoždit a mé trápení počalo znova. Mezi tím, co jsem já po pokoji po jedné noze tancoval, nacpal si pan Šaušau z mého tabáku dýmku, postavil se k oknu, kouřil a povídal mi, že za onen klobouk pět zlatých stříbra ode mne dostane. — Bylo právě půl třetí, když jsem se šťastně do druhé boty dostal — v pěti minutách jsem tu stál jako na drátkách — a hned jsme šli.

Bylo právě nesmírné parno; nežli jsme přešli most, byl jsem ve svých nových botách šachmat, a pan Šaušau dostal již před mostem žízeň. Přijdeme na Malostranské náměstí, tu na nás vyletí fiakr: »Fór mr, air gnódn?« — My skočili do kočáru a v sedmi minutách byli jsme za Strahovskou branou, i dívali se pak útrpně na dlouhá procesí rozmanitého, jídla a pití nesoucího anebo vezoucího publikum, kteréž jako židé do zaslíbené země táhnouc, podle ujíždějících kočárů čiperně poklusávalo.

Za půl hodiny přijeli jsme k velkému, zdí ohraženému lesu, před jehož branou velmi mnoho kočárů stálo, veliké množství lidu se hemžilo a kde nás také náš fiakr složil.

»Nyní jsme ve Hvězdě!« řekl ke mně pan Šaušau, když nás proud lidstva s sebou do toho lesa branou strhl.

Ach, Vojtíšku, to bylo lidu — jako much; já tu mohl oči a uši nechat. Muzika na muzice; tu harfeník, tu harfenistky, tu celá harmonie — i flašitenáře jsem tady viděl. Kam se člověk ohlídl, tam se jedlo, pilo a tančilo. A komedií tu bylo! Tu se ukazovalo za dva groše deset opic, jedna krásnější než druhá; tam byla zase komedie s pimprletem, a princezna Alcestka křičela, že by ji za devátou zdí bylo slyšeti bývalo. Tu stál zase houf lidu okolo dvou mužských, kteří obraz velikého mordu na bidle vystrčený měli. Jeden z těch mužských okazoval tenkou hůlkou vždy kus toho velkého mordu, druhý zase ten samý kus tlustým hlasem zpíval, a to všecko za krejcar. Tam zas provozoval principál své kunšty na

provaze, paňáco vybíral a veselá mládež utíkala tam, kde se nevybíralo. Staří páni seděli u dlouhých stolů, mladí lelkovali po Hvězdě, ku kterýmžto jsem také já s panem Šaušauem náležel.

Mezi tím sem a tam se potulováním přišli jsme také k společnosti, která velmi veselá byla a kde větší díl tancujících v méně více bláznovské maškaře se prohánělo. Já se postavím podle jednoho mladého člověka, kterýžto čistý zelený soukenný kabát na sobě měl, a kterýž k té veselé společnosti také patřil, a jemuž jedno hezounké děvče pane Johanes říkalo, a činil jsem svá pozorování. V tom mě fukne pan Šaušau a ukazuje mi krásnou dámu v roza atlasových šatech, která po boku letité paní právě kolem nás jíti měla.

Já se hbitě postavím do parády, vytáhnu kukátko, abych přece ukázal, že něco umím, a zatočil jsem si tak čiperně holí, že bych byl panu Johanesovi málem oko vyrazil. Pan Johanes se chytil za oko a tak náramně vykřiknul, že se ve mně dech zatajil, a nežli jsem se zpamatoval, byl jsem obsypán od celé společnosti a můj frak byl v největším nebezpečenství; však v tom se pan Šaušau proti mým nepřátelům vrhne, a hůl vysoko nad hlavu zvedna, zahřímá: »Zpátky!«

Jak toto slovo z úst vypustil, hrnuli se všickni na něho, a jeden hlas zavzněl: »Podejte mi ho sem, já z něho nadělám karbanátků!«

Pan Šaušau se bránil jako hrdina a já také obrovské síly cítil; myslil jsem si ale: »Co se budeš rvát; kdo je moudřejší, povolí;« — pročež jsem vzal hezký z čerstva nohy na ramena a ujížděl jsem jak jsem mohl. Pobouřená společnost vzala zatím mého hrdinného přítele do prádla a nechala mě ujíždět; jen asi tři uličníci, kteří nic moudřejšího dělat neměli, vyprovázeli mě a křičeli: »Chyfte ho!«

Já ale ujížděl ostře a v malé chvíli octnul jsem se v díle Hvězdy, kde skoro nikdo nechodil. Tu jsem odložil klobouk a položil tělo své na trávník. Nedaleko mne stála bryčka, na níž kočí pohodlně odpočíval; kolem té bryčky procházel se svobodně veliký

kůň, jehož hubenost patrně dokazovala, jak vysoký žlab u svého pána má.

Vůkol mne bylo ticho, jen z dálí bylo slyšet hudbu a plesy roznícených Pražanů. Já si přikreji šátkem obličej a počnu rozvažovati nešťastný začátek o blahosti ve Hvězdě; když jsem ale považil, že malér, muset utíkati, ještě hodnější lidi, než já jsem, potkati může: pustil jsem myšlénkám uzdu a začal blaze snít. Když jsem se ale asi čtvrt hodiny milostnými obrazy obíral, vytrhne mě z blahých snů dusot a chrastění; já se leknu, že je to snad pan Johanes, vyskočím — ach! kdo popíše mé leknutí, když jsem toho hubeného koně spatřil před sebou státi, an právě můj slaměný klobouk dojídá! Celý klobouk byl již v něm, jen kus střechy a třapečky mu koukaly ještě z huby, kteréž ale dříve, nežli jsem se zpamatovati mohl, před mýma vlastníma očima ještě spolkl, a jako by nic dále se ubíral. Já byl jako omráčen! Když jsem trochu k sobě přišel, dodal jsem si kuráže; šel jsem k bryčce a zbudil jsem vladaře toho nevázaného koně. Vozka sebou trhne, a nemaje oči ještě dobře otevřeny, zvolal: »Fór mr?«

Já ho nechal, až se docela zpamatoval, a pak jsem mu krátce sice, ale důkladně řekl, že mi jeho kůň sněd slaměný klobouk.

»Můj fuks?« usmál se vozka. »Že jim klobouk sněd? Dovolej', to bude ňáká mejlka — on je sice z panské maštale a já ho umím, aby na své panování nezapomněl, při dobrém apetitu udržet, — aby ale klobouky jed', dovolej', to bude mejlka!«

»Žádná mejlka,« odpověděl jsem; »já to na své vlastní oči viděl, jak mu třapečky od mého klobouku ještě z huby visely.«

Ten bohaprázdný člověk dal se mi ale do smíchu, jako bych mu něco o Enšpiglovi byl povídal, a ptal se mě: »Ale dovolej', s hlavy jim ho nevzal?«

»To ne!« odpověděl jsem.

»To si také myslím, že ne,« řekl zas ten ukrutník; »sice by teď, dovolej', měli hlavu na klobouku.«

Tato slova mě dopálila a já začal na něj zhurta.

»A co chtěj' ode mne?« řekl posléz ten uštěpáček.

»Svůj klobouk chci od vás!« byla má odpověď.

»Dali mi ňákej?« ptal se opět ten hříšník.

»Nedal,« řekl jsem já; »ale váš kůň mi ho sněď'!«

»Když jim ho můj kůň sněď',« jal se opět ten ukrutník mluviti, »jdou si na něj, anebo si přivedou svého koně, a já mu od srdce rád svým kloboukem posloužím.« Při tom se tak čiperně na mé ostruhy podíval, že mě hned celá chuť k dalšímu procesování přešla; a tu jsem teprva viděl, jak jsem v tom bledě byl.

»Co nyní počít?« pomyslil jsem si, ale tak nahlas, že to ten vozka slyšeti musel; neboť mi na to odpověděl: »Dát dva zlatý stříbra a jet se mnou do Prahy, anebo si za zlatej stříbra ode mne koupit klobouk a ostat ve Hvězdě,« při čemž z bryčky slaměný klobouk vytáhl, který skoro jako můj nebožtíček vypadal, jen že neměl žádné třapečky a že as o tři léta starší byl.

Jako dítě jsem po klobouku sáhl a jako starý jsem ho zaplatil, při čemž mi ten vozka ještě řekl: »Aby věděli, co koupili, tedy vědí, že jsem ten klobouk jednomu z mých dnešních pasažérů vzal, kterýž náhodou ani široké ani drobné s sebou neměl; že by se k svému kloboukú hlásil, to se nepotřebujou bát, neboť měl v kapse ještě čepici, když jsem se jeho kloboukú upřímně ujal.«

Mně to bylo jedno, jen když jsem měl něco na hlavě, a tak jsem se pustil podle silnice, kde blažené rodiny táborem ležely.

Já chodil sem a tam, ale pana Šaušaua jsem nikterak nemohl najít. Když jsem takto hodnou chvíli putoval, dostal jsem se k společnosti, jejíž hvězdou ona milostenka v roza atlasových šatech byla, pro niž pan Johanes nerad ode mne jednu přes oko dostal. Já se pozastavím a študuju, jak na malém místečku šťastní a nešťastní státi mohou. — V tom ke mně přistoupí veselý stařeček, patriarcha té společnosti, popadne mě srdečně za ruku a zvolá radostně:

»I pěkně se vítáme! Taky ve Hvězdě, pane Alfred? — To mě těší. Jen blíže mezi nás, mladý pane, my jsme dnes veselí. Páni hudebníci, ňákou od podlahy!«

Mně bylo, jako bych do Hvězdy s měsíce byl spadl; seberu svých pět smyslů, a tu jsem konečně si zpomněl, že ten staroušek před lety od mé babičky proso kupoval. I pomyslil jsem si: »Stará známost může býti základem nové« — a přivtělil jsem se po kratinkém zdráhání k té společnosti, a ta mě hlučně přijala.

»Jezte, pite, tancujte!« volal staroušek, velikou sklenici s pivem mi podávaje. »Svlikněte kabát, udělejte si pohodlí jako doma!«

Kdož byl radší, než já, když se mi tak z nenadání Hvězda začala vyjasňovat? Já byl také hned veselejší; abych však svou hodnost nezadal, nepřestal jsem dělat pána: já netančil, mluvil jsem skoro jen s tou růžovou slečinkou, při čemž jsem, aby to šlo přece nobl, silně do němčiny zatrhovat neopominul. Ti dobří lidičky chtěli, abych svlikl kabát; já ale jen svůj klobouk odložil, kterýž jeden pán ze společnosti na větev pověsil.

Právě když jsem se slečinkou hovořil a ji vybranými slovy litoval, že se na tak jednoduchý způsob vyrážeti musí, a počínal jí ohnivými barvami blaženosti plesů líčiti, na kterých jsem byl kdy býval: byla moje deklamace hrozně nemilým způsobem přetržena. Dva mladí chlapíci, majíce čepice na stranu, vedli se kolem našeho kola. Když přišli blíže, zastavili se; jeden z nich upře zraky na můj klobouk, a ani nemrkaje, rovnou cestou na něj mašíruje a praví:

»Jestli mě můj zrak netajšuje, tedy je to má stará vošatka!«

Při těchto slovech vzal s větve můj klobouk a chtěl se poníženě poroučet. Já vyskočím, počnu své jmění bránit a pravím, že jsem klobouk od bryčkáře za tři dvacetníky koupil. Ale můj protivník, ačkoliv se celá společnost mne a mého klobouku ujímala, své právo tak výmluvně zastával, že by mu byl málem klobouk a mně jen regres na bryčkáře zůstal. Na štěstí jede milý bryčkář okolo. Já na něj volám; on zastaví — ale držitel mého klobouku

nechtěl se nějak bryčkáře dočkat. »Ten je mi cu sprostý!« řekl, hodil kloboukem a zmizel.

Ach, mně bylo zle, zle! Jen pryč, jen pryč — byla má jediná myšlénka; pročež jsem klučíkovi, který tu posluhoval, dvacetník dal, aby to každý viděl, a řekl jsem mu, aby to každý slyšel, aby šel hledat mého drahého přítele, pana Šaušaua, jejž po holi, zeleném soukenném kabátě a černě zavázeném levém oku pozná, a aby ho ke mně přivedl.

Kluk strčil dvacetník do kapsy a ujížděl. Uplynulo půl hodiny, kluk se nevracel. Já zatím trochu na své maléry zapomněl a počal většího účastenství v radostech a plesu bráti.

V tom mě někdo upozorní, že můj přítel přichází; já se honem otočím, abych mu nějak šikovně do náručí padl — ale co vidím? Kluk vede člověka, kterýž měl sice hůl, zelený kabát a levé oko černým šátkem zavázané, kterýž ale spíš panu Johanesovi, než panu Šaušauovi podoben byl.

I čekám, jak to dopadne. Sotva mě ale příchozí zelenokabátník zahlídne, zvedne hůl a k mému i k celé společnosti největšímu podivení na mne se rozběhne, jako by mě zničit chtěl. Mužská společnost mě začne bránit, milý zelenokabátník ale, v jehož osobě jsem k hrozně malému potěšení svému skutečně pana Johanesa poznal, jako posedlý pořád na mne dorážel a křičel: »Pusťte mě! já mu zaplatím, že by mně byl málem oko vyrazil a Hvězdu mi zkazil!« Při tom mě tak mistrně za frak zatahal, že mi hned levý rukáv z ramena vytrhl. V tom se ale objeví na bojišti také pan Šaušau; pan Johanes ztratil kuráž, a my zůstali, až na můj frak vítězi.

Jakmile pana Johanesa mezi stromovím již viděti nebylo, vylezl jsem za sudem, za nějžto jsem při posledním útoku zticha byl se uklidil, huboval jsem a řekl, že to pan Johanes darováno nemá.

Jistá slavná matrona ze společnosti, kteráž pro kuří oka tancovat a pro samý smích mluvit nemohla, ujala se na to upřímně

mého fraku, spíchla mi blezuru, jak mohla a jak to okolnosti dovolovaly, a já se s panem Šaušauem poníženě poroučel.

Pražané již také pomalu Hvězdu opouštěli. Zde onde stálo několik smutných pasažérů nad vyprázdněným sudem a na obličejích stálo jim psáno: »Nic netrvá na světě věčně.« Tu pobízela starostlivá matička milovaného manžela, aby už domů šel; on jí ale zpíval: »Nepůjdeme domů, až ráno.« — Tam rovnal komediant své kunšty do truhly — flašinetář hledal na široko a na dlouho cestu z Hvězdy — slovem: celá Hvězda chystala se ku Praze.

Přijdeme před Hvězdu; tu stály celé řady vozů, do nichžto páni a paničky skákali a ku Praze ujížděli.

Abychom čím dřív tím dál od nešťastné Hvězdy byli, skočili jsme také do prázdného dostavníku, u něhož ale žádný kočí nebyl. My sedíme pět, my sedíme deset minut — ani kočí ani žádný nový pasažér se neukazuje. To mi bylo trochu podivné; lid se hrnul okolo nás, zastavoval se, ukazoval si brzo na nás, brzo na dostavník, smál se a šel dále. Přišli jiní a dělali totéž.

»Čemu pak se ti lidé neustále mají co smát?« pomyslím sobě, podívám se na přítele, podívám se po sobě, vytáhnu zrcádko, podívám se do něho a nevidím nic k smíchu. Ale čím více jsem se prohlížel, tím více se lid smál, a jeden kluk běže okolo ještě vykřikl: »Kočí! kolo se vám netočí!«

Kočí nepřicházel a já seděl jako na uhlí.

V tom si klestí dva hranatí mužové davem lidu k dostavníku cestu; jeden z nich, kysele se tváře, nesl provazy a vypadal jako kočí. Ach, já bych mu byl radostí okolo krku padl, když jsem zpozoroval, že k dostavníku patří! On byl ale docela jiného mínění; neboť jakmile nás v dostavníku spatřil, zamračil se ještě více, zablejskal očima a zahřměl na nás: »Hle, hle je! oni se tam ještě usadějí! Hned lezou dolů!«

Já měl sto chutí slízt: pan Šaušau mu zhurta odpověděl: »Naše peníze jako jiného peníze — a pozor na hubu!«

Kočí ale nedal se v konceptu mást, pan Šaušau také nemlčel a hádka byla hotova. Lid měl komedii, a já umíral.

»Vyklopte je do škarpy,« volali jedni.

»Výborně, da capo!« volali druzí, když pan Šaušau nějakou čipernou německou přezdívku kočímu strčil, anebo když kočí nějakou šikovnou českou nezdvořilost mému příteli do oka vlepil.

»Pusťte se!« volal třetí, a všecko se smálo.

Posléz přešla pana Šaušaua trpělivost, a chtěje svým slovům ráznosti dodati, sáhl po holi; kočí ale nebyl také líný, hodil provazy na zem, popadl mě za můj churavý rukáv a tak šikovně se mnou trhnul, že jsem celý zdravý na zem se dostal, rukáv ale — ten byl zas ten tam!

Pan Šaušau se dá do hrozného hubování! oko se mu jiskřilo a jako obr pouštěl na rozhněvaného kočího hrůzu. Kočí ale neměl pro takové věci žádného citu; popadl mého přítele za ruku a složil ho skoro na ten samý způsob jako mne, jenom že mu rukáv neutrhnul.

Tu jsme teprva viděli, na čem jsme jet chtěli! — Dostavník měl jen tři kola — a místo čtvrtého podstrčenu šoupačku. Po malé půtce, která se mezi kočím a mým přítelem svedla a kdež vítězství nejisté zůstalo, šli jsme ku Praze — pěšky sice, ale šťastně.

S Bohem, Vojtíšku! Buď zdráv a nezapomeň na mne a na Hvězdu. Já na ni do smrti nezapomenu.

Alfred.

II.

Milý Vojtíšku!

Já vím, že jsi řekl: »Ten Alfred má více štěstí než rozumu« — an jsi v mém předešlém listu se dočetl, jaké terno jsem udělal, když se pan Šaušau mým přítelem stal; — já vím, že jsi radostí vyskakoval, až jsi se trámu chytal, a že bys mně byl štěstí mé

záviděl, kdybys mě tak tuze rád neměl. Ale neskákej, milý Vojtíšku, ještě tak vysoko, mohl bys o trám zavadit, a nevolej dříve »Hej!« až budeš za strouhou, sic by mohl náš starý pan učitel hnedle říci: »Chlapci, hleďte ho, smějte se mu!«

Mezi námi řečeno, Vojtíšku, to terno, které jsem při panu Šaušauovi udělal, není tak veliké, aby se dvě prostičké duše, jako je Tvá a moje, proto zbláznily. Víš, co tvůj dědeček říkával: »Není všecko zlato, co se třpytí,« a Tvůj dědeček měl pravdu. — Já Ti tedy několika slovy třídu lidu popíšu, do nížto náš pan Šaušau s tělem i s duší náleží.

Smutní synové Evini mohou všudy, zvláště ale v Praze s dobrým svědomím na dvě hlavní třídy se rozděliti, na *šviháky* totiž a *nešviháky*; šviháky zase ohledem na finance na dva sbory dělíme: šviháky s penězi a šviháky bez peněz — a nebo šviháky, kteří *jsou páni*, a šviháky, kteří *dělají pány*, a k těmto posledním náleží také náš pan Saušau.

Co vlastně pan Šaušau je, to je mi posud velikou pohádkou; já vím jen tolik, že je švihák, že dělá pána, a že nemá peněz; on není ani panem důchodním, ani panem domácím, ani professorem, ani panem starým; on je toliko panem Šaušauem, a kdyby nebyl pánem, nebyl by praničím — zkrátka: pan Šaušau náleží do třídy švihákův bez peněz.

Švihák bez peněz má buďto mnoho bytů a nebo nemá žádný; on je všude doma, jenom doma ne; jeho Kanaan je hospoda, tu on hospodaří, kraluje a zpívá: »Mně jesti všecko poddáno, neznám já vzdory žádné;« tu své učenosti vykládá, časopisy a divadla recensuje, vtipy střílí, z novin prorokuje, východní záležitost spravuje, pořádným lidem filistrů nadává, přátele vyvoluje atd.

Jeho učenost jest jak oněch hubených sedm krav ve snu Faraonově, kteréž sedm tlustých polkly a nestloustly. Nežli jde do hospody, přečte si nějaký pikantní článek a v hospodě potom rozmluvu tak dlouho kroutí, až se začne o předmětu článku toho

hovořit; strhne se hádka, a teď on jako Apol mezi ně vstoupí, rozhodne a jakožto vítr hezky zčerstva odejde, aby se ho někdo dále neptal a on na to odpovídati nemusel, co si nebyl přečetl.

Jeho filosofie a jeho kapsa jsou jako oči v úplné harmonii; buď obě pláčí nebo se obě smějí. Je-li kapsa plná, hned to zní: »Pí a raduj se — jen okamžik jestiť tvůj, dokavad jsi; když zemřeš, tu jiní všecko mají a ty ničeho;« je-li ale kapsa prázdna, klobouk opelichaný, frak ošumělý, tu hned jeho filosofie jiné struny natáhne, a panáček stane se hrozným Diogenem, jen že by přece raději u sudu nežli v sudě věk svůj strávil.

Denní kroniku má takový panáček v prstech; on ví všecko a všecko líp než jiní: kde bude nějaká paráda, kde slavný funus, který krejčí nejdéle čeká, která panská nejlíp mlčeti umí, kde je nejlepší a nejlacinější pivo.

Jeho zásady jsou: »Čí chléb jíš, toho píseň zpívej« — kde je dobře, tam je jeho vlast. Posaď ho ke stolu, ukaž mu pečeného krocana a řekni: »Já jsem Hotentot!« hned se uhodí v prsa a zvolá: »Že nejsem také Hotentotem! tam je člověk ještě tak blízko u své matky svaté přírody; tak — ach, já bych celý svět zběhal a volal: Hotentot jsem a kdo je víc!« — Ostatně je ale snášelivý. Řekni mu: »Já jsem Luciper« a zacvrnkni v kapse penězi, hned má klobouk pod paždím a začne: »Pane z Luciperů — těší mě velice, že mám čest.« Klanět se bude teleti, jako neposlušní židé na poušti, jen bude-li zlaté.

Člověk nemající peněz je u něho tělo bez duše, stvoření neschopné ani lásky ani přátelstva — mrtvola. Srdce jeho je jako řeka, živé pohlcuje, mrtvé vyhazuje. Takový panáček následovně jen se zámožnými v přátelství vcházívá a jim tak dlouho zpívá: »Nech se škubat, má husičko,« až husička té krásné písni porozumí, anebo už ničeho ke škubání nemá; na chudé se ale dívá, jako hladový na malovaný rohlík nad pekařským krámkem.

Panáček takový rád hraje na velkého; nejvíce druží se na ulici k těm, před nimiž lidé smekají; sám ale smeká před slečnami, kteréž ho jak živy neviděly; vypravuje po kavárnách, která slečna mu rukavičku spravovala, s kterou je na budoucí bál na menuet zadán, kam je pozván na večeři, kde byl u oběda, jak mu kapoun s mušlemi chutnal; zatím ale naraziv se u některého bratříčka brambory, postaví se k oknu a vydlubuje si zuby, jakoby byl samé koroptve jedl.

Moda je takového panáčka nejnebezpečnější nemocí. Co se týče drobného šatstva, tomu se dobrým srdcem a pevnou mírou pánů mistrů vyhoví, časem i židovské město dobrou radu dá; co se týče ale velkých kusů, jako je svrchník nebo plášť, — takový kus zřídí si z většího dílu vždycky dva šviháci dohromady, za nějž ale jenom jeden dlužen zůstane; klobouk ale a vlasy — ty musejí být vždycky à la — ať je to už à la Mops a nebo à la Pudl.

Že takový švihák dřív, nežli na procházku vyjde, za groš nití na svém fraku vyšije, to už je stará latina; při tom všem je ale allewcil fidel; sděl s ním svou večeři, hned se s tebou o své srdce rozdělí; máš-li mnoho peněz, můžeš si s ním i zažertovati; nemáš-li jich ale, neradil bych ti, abys ho škádlil; jeho vtip je hbitý co blesk a ostrý, že by jím brambory škrábat mohl.

Nic nedělá takovému panáčkovi větších starostí, jako blížící se stáří; on ví, že se lidé na starého šviháka jako na starý kalendář jen tenkráte podívají, když chtějí něco vědět, co již bylo; a pročež bývá takový panáček stejného smýšlení s onou slavnou paní Francouzkou, která si stěžovala, že příroda vrásky místo na čelo nedala raději tam, kde Achil k poranění nebyl; pročež si stahuje pasem na noc čelo, aby času zrak a sobě vrásky vytřel. Ostatně je po mudrcku neb alespoň jako jeden z mudrců živ; neb on vše, což jeho jest, s sebou nosí; když vyleze na vrbu, nemá na světě ničehož, a když zemře, zůstane po něm jen místo, na němž v hospodě sedával.

Tu máš, milý Vojtíšku, chatrný nákres panáčků, jimžto náš pan Šaušau s tělem i s duší jako vejce vejci podoben jest.

Psal bych Ti rád ještě více, Ty bys ale pukl bolestí jako žalud, a já bych ztratil pravého přítele, o kteréž i v Čechách letos nouze jest.

Buď zdráv, Vojtíšku, a měj mě rád.

Alfred Lili.

BRATŘI.

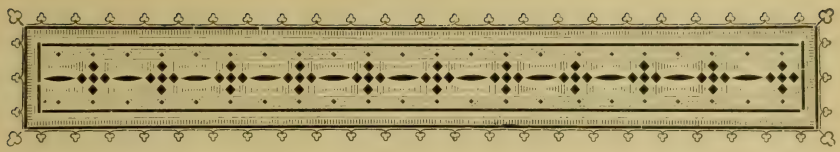

Jistý otec měl čtyry syny, z nichžto každý švarný jonák byl; a byl to šťastný otec, neboť k tomuto nebes dárku žádnou dcerušku na přídavek nedostal.

Aby z těchto čtyr synů čtvero povedených peciválků nedostal, kdyby je doma za pecí válet nechal, poslal je do velkého města, neboť věděl, že se doma málo zkušenosti nabude, třebas se i doma mnoho zakousnout dalo a mnoho zkusit nechalo, a věděl také dobře, že se ve velkém městě člověk rozličnému umění dobře a kolikráte i dosti lacině naučiti může; pak měli jeho synové přece srdce a hlavu na pravém místě a k tomu ještě všech pět pohromadě.

Tak byli tito synáčkové již šest let v tom velkém městě, a každý se cvičil v jiném umění, a sice dle náklonnosti srdce svého a dle náhledu hlavy své, neboť otec, který sice šedivou ale ještě moudrou hlavu měl, a svým hustým, též šedivým vousům také žádnou hanbu nedělal, znal dobře kruté následky nucení do stavu, a pročež milovaným synům neobmezenou vůli nechal, aby si každý vyvolil stav dle libosti, a to mohl také lehce udělat, neboť věděl, že jeho synové dobré hlavy mají, a dobrá hlava prorazí všudy, když je v ní aspoň tolik rozumu, že se jí zeď prorazit nedá.

Na světě není nic zadarmo, ani smrt, následovně také umění; jak se tedy kapsa toho šťastného otce potit musela, když čtyři sy-

náčkové ve velkém městě na ni svůj zřetel obraceli, to si může každý snadno pomyslit, kdo jen jednu tak milostnou pijavici ve velkém městě má. Do velkého města aby ti dvaciáškové těm mladým pánům jen pršeli; jaká maličkost je to dvacetník pro tak veliké město — ten zmizí proti té velikosti!

Ačkoli náš pan otec rád platil, přece ho to posléz omrzelo, a tomu se nesmíme divit, neboť je to pravda, co jistý učený Angličan pravil: »Člověče, čiň co chceš, všecko tě posléz omrzí.« Jak pak člověka nemělo omrzet potom to, co nechce, a kdoby tuze rád platil, takových pánů v kopě sotva šedesát se najde. Známť já své.

Jak jsem pravil, toho šťastného otce to nešťastné a věčné posílání peněz do toho velkého města omrzelo, a také by rád byl své syny viděl, neboť je po celých šest let nebyl spatřil, a také by se byl rád dověděl, čeho se as který chopil a v jakém umění se as vycvičil, neboť mu žádný nesměl psát, čemu se učí a co dělá, aby ho mohl při svém návratu překvapit, a tak si ten dobrý otec tu radost na jeden den ushromáždil, aniž byl věděl, co který z jeho synů dělal, vyjímaje jediné to, že dělali dluhy, což mu konta dosti zřetelně povídala.

Aby tedy své milované syny domů dostal, psal jim, aby se navrátili, a poslal jim peníze na cestu; synkové ale měli sto výmluv, penízky utratili a nemohli domů. Otec poslal opět peníze, synkové, jsouce raději v hlavním městě, než v hlavní vesnici, dali dvaciášům křídélka a nešli zas domů. Otec ale byl chytrá liška a věděl dobře, bezpochyby z vlastní zkušenosti, že děti nejvíce na domov pamatují, když je kapsa prázdná: neposlal jim více peněz, synáčkové psali neustále o peníze, zkušený tatínek ale odpisoval vždy: »Přijďte si pro ně!« Synkové nemajíce haléře v kapse cítili vroucí lásku k tatínkovi, neobyčejná touha po domově se zmocnila srdcí jejich, a aby se v dluzích utopiti nemuseli, vydali se na cestu.

Otec se těšil, až je pod svou střechou spatří, až je k srdci přivine a až se doví, co který umí; jen se modlil, aby se mu žádný

nevrátil jako spisovatel, komediant, taneční mistr aneb vyznavač některého takového svobodného umění, to jest takového umění, pro které skoro každý jeho vyznavač svobodným ostati musí.

Den ten slavný se přiblížil, a otec se mohl radostí zbláznit, když mu čtvero synů hřmotných, že by z každého dva granatýři býti mohli, do náručí padalo.

Když otce tato ceremonie omrzela, kázal jim, aby každý vypravoval, čemu se byl naučil.

Tu vystoupil první a řekl: »Otče, my se vycvičili všickni v svobodném umění.«

Otec zbledl, když slova »svobodné umění« zaslechl, a hledal židličku.

Když se trochu zpamatoval, ptal se ouzkostí umíraje, aby tedy řekli, v jakém?

Tu vystoupil nejstarší a řekl: »Já se vyučil myslivectví!«

Otec si oddechl, neboť se domýšlel, že snad tento syn, který z mládí rád rybníčky dělával, nyní ze starého zvyku do veršů se pustil, a řekl: »S dobrou jsi se potázal, synu, budeš mít dost práce a prospěješ světu uměním svým; můžeš střílet vlky, kteří se v kožích beránčích do tichých ovčinců loudí a tam nevinné ovečky dávi; můžeš střílet pávy, kteří se na své nohy dívat nechtějí; můžeš střílet kavky, které se cizím peřím šatí, plašit medvědy, od kterých se lidé tancovat učí, a chytat jestřáby, kteří své vejce do cizích hnízd kladou.«

Na to přistoupil druhý syn, a na otázku, v čem on se vycvičil, odpověděl: »Já jsem se naučil hadačství.«

»Hadačství?« opakoval otec, a čelo se mu zamračilo; po chvilce řekl: »Budiž! Také ty budeš mít ve světě dost co dělat: ženichové a nevěsty budou tě hledat, lutristky ti poslední groš přinesou, kupci bez tebe žádný obchod nezačnou.«

Na to přistoupil třetí syn a řekl: »Otče, já jsem vycvičený

pojič, kde co rozlomeno, spojím vše, že nikdo nepozná, kde bylo trhnutí.«

Otec se radostí začervenal, a plácaje synu na rameno pravil: »Tys sobě dobré umění vyvolil a prospěješ světu. Ty budeš moci spravovat žalem puklá srdce, pořádat pobouřený poklid domácí, budeš moci rozvedená manželstva spojovat, porouchané svědomí spravovat a pošramocené finance leckomus do pořádku uvádět. — A čemuž pak jsi se ty, můj synu, naučil?« tázal se otec nejmladšího syna; a ten se před něho postaviv, řekl: »Já, otče drahý, jsem se naučil krást.«

Otec zbledl jako smrt, když slovo »krást« uslyšel, a již se počal po své rákosce ohlížet, kterou hned za tepla svého synáčka vyplatit chtěl, a byl by mu takovéto přivítání sotva dlužen zůstal, kdyby ho druzí synové nebyli uchlácholili. Ubohý otec na takovéto svobodné umění nebyl připraven, sic by si byl rákosku vedle židle postavil.

Když se od toho ukrutného leknutí zpamatoval, držel synáčkovi ostré kázání. »Ty bezbožníku, jakou mi to hanbu děláš! čeho jsem se na tobě dočkal! Což není na světě zlodějů dost, ještě kromě těch, kteří po cizím jmění jako po svém sahají? což jich není na světě dost, kteří Pánu Bohu den kradou? kteří srdce a s ním spokojenost kradou? Jdi mi z domu a nech se oběsit, kde chceš.«

Ubohý zloděj se vymlouval, že nekrade ani jmění ani dni ani srdce, nic nebylo ale naplat, otec zuřil neustále a jen na prosbu ostatních bratrů mohl tento dlouhoprstý bratříček doma zůstati.

Několik dní uplynulo, a synkové si hovili v domě otcovském jako doma. — Otec měl z nich radost, a když se dosti na sebe nakoukali, žádal otec, aby synkové okázali, čemu se každý naučil. K tomu cíli šli na procházku po veliké pláni, v jejímžto pozadí veliký strom se vypínal.

Tu se otec zastavil a řekl: »Nyní okažte, čemu jste se každý naučil.«

Tu vystoupí hadač a ukazuje na strom v dáli praví: »To je dub, na tom dubě v koruně mezi třemi větvemi je hnízdo, a v tom hnízdě sedí pták na vejcích.«

I přišli k stromu, a byl to skutečně dub; tu řekl zloděj: »Sedí-li tam ten pták na vejcích, vezmu je pod ním, aniž bude co pozorovat.« A již lezl na dub a v několika okamženích přinesl z koruny vejce.

Tu vzal myslivec vejce, dal ho zlodějovi mezi prsty držet, odešel na tak velkou dálku, že ho hrubě ani vidět nebylo, naměřil, spustil, prostřelil vejce a neublížil prstům držícího bratra.

Tu přistoupil pojič, sebral roztříštěné kousky vejce a spojil je tak čiperně, že bylo vejce zas celé, zloděj je odnesl zas do hnízda, a když byl dole, hodil na strom myslivec kámen; v tom vylítl z hnízda pták, pod nímž byl dlouhoprstý umělec vejce se vypůjčil, aniž byl pták o tom čeho věděl, a které mu zase podložil, aniž o tom také zdání měl.

Otec trnul, když ve svých synech takové virtuosy nalezl, a ptal se, co to má znamenat? Tu mu odpověděl hadač: »To vejce je dračí, z něho se vylíhne drak, a ten vezme tam na západě z jednoho velkého města princeznu.« Všickni se tomu divili a odebrali se domů.

Po nějakém čase poslal otec syny do světa; ti vzali své filce na záda a šli na západ, neboť jim ta slečna a ten drak neustále v mozku strašili; tak šli, až se dostali k moři, tu se uvelebili do korábu a s velikou společností ubírali se přes tu vodní poušť.

Několik dní měli dobrý vítr, a jasné nebe se nad nimi usmívalo tak modrounce, jakoby se do nich zamilovat chtělo.

Na lodích plovoucích po moři bývá dlouhá chvíle jako doma, a páni pasažéři, nechtějí-li dlouhou chvíli se umořit, dělají všeliké hlouposti, aby tím spíše ten drahý čas ubili. Tak se také tu stalo. Jeden dělal na milenku verše; druhý počítal, mnoho-li kněh by se mohlo tím mořem naplnit; třetí počítal, jak dlouho by musel člověk

být živ, kdyby to moře vypit chtěl, ale ne v pivě; náš zloděj si krátil čas tím, že se do nebe díval, oči měl jedovaté a spatřil v nesmírné dálce malý puntík a okázal jej hadači; hadač praví: »To unáší drak tu princeznu,« myslivec hned strhne flintu s ramena, naměří, spustí, a k největšímu podivení celé společnosti slítne zabitý drak s krásnou a k tomu ještě živou princeznou do lodi.

Párek ten společnost hned obklopila, kupci stáli okolo draka a studovali, zdali by větrní pošta se spřeží draků možná nebyla, což by ovšem draho přijít nemohlo, ježto draků nedostatek nemáme; ostatní ale obklopili princeznu, která po všech koukala, jakoby s nebe byla spadla. Myslivec se jí představil jakožto její obhájce a nabídl se jí za společníka, což mu princezna odepříti nemohla, neboť jí zachoval život, a co ještě více, on ji vysvobodil od draka. Dříve nežli obchodníci spočítáno měli, kolik by dostavníků větrem létat mohlo, kdyby všecky draky z celého světa zapřáhli, měl již bratr pojič toho lupiče draka, jenž padl do lodi, spraveného.

Od té chvíle, co ten divný párek, totiž napřed milostenka a potom drak do lodi padl, bylo na lodi veseleji; myslivec seděl u své slečny a střílel očima po každém, kdo se k němu, vlastně ale k jeho vysvobozence trochu milostnčji přiblížil; hadač hádal děvčatům, brzo-li se která vdá, a kupcům, co jejich paničky doma dělají, což ovšem časem k ukrutnému vyražení příčinu zavdalo; a když milostný bratr zloděj od každé chvíle kus ukradl, nesměl si nikdo na dlouhou chvíli stýskat.

Tak plouli v bázni boží šťastně a vesele dále. Však nic netrvá na světě věčně; radost jejich by se byla málem proměnila v zármutek, neboť najednou se zamračilo nebe, všecky větry, kde který byl, foukaly do moře, blesk stíhal blesk a hrom mlátil jako nevázaný; nebylo to nic jináč, než jako by živlové drželi zkoušku, jak as o soudném dnu muzicirovat budou.

V té hrozné době umíral každý ouzkostí, jediný kapitán své zmužilosti neztratil a dělal pořádek, kdyby se již loď potopit měla,

aby se to aspoň v pořádku stalo. Po chvilce spustil se tyranský liják, a voda se hrnula tak prudce do lodi, že se i do sudů, v nichž víno a pivo bylo, dostala; v této kritické době nevěděl si kapitán jiné pomoci, než nařídit, aby každý své břímě do vody hodil, vyjímaje jediné ženy; a již lítaly do moře všeliké věci.

Tu přistoupil kapitán k bratru pojiči, který si byl draka přivlastnil, a jehož mu myslivec, drže se slečny, milerád postoupil, a zloděj, jemuž vlastně jako vynálezci as s polovice patřil, si myslil: »Tahej se, tahej se s ním teď, až ho budu chtít mít, mohu ti ho štípnout« ... jak jsem pravil, tu přistoupil kapitán k bratru pojiči a přikázal, aby toho draka do vody hodil. Bratr pojič se zpouzel, tu se kapitán pevně rozkročil a chtěl pojiče trestat; v tom ale udeřil do lodi hrom, loď se rozskočila na dva díly, a poněvadž se to právě pod pevně stojícím kapitánem stalo, roztrhl se ten nebohý na dva kusy; křik a vyvolávání se strhlo na obou dílech lodi, tak že jednomu pánovi, který paruku nosil, všecky vlasy na té paruce jako šindeláky vzhůru stály; všichni volali o pomoc, pomoci ale nemohl nikdo.

V tomto okamžení všeobecné bídy a mizerie skočil bratr pojič a spojil ty dva díly lodi zas tak, že nebylo znát, kde trhlá byla, pak skočil, popadl obě půlky kapitána, přindal je k sobě, a ony se chytly, jakoby od jakživa k sobě byly patřily.

Po této nehodě, šťastně odbyté, plavili se šťastně dále, až připlouli k městu, v němž otec zachráněné princezny bydlel. Město to bylo, jak se samo sebou rozumí, celé černým suknem potaženo a všichni ouředníci měli nařízeno v černých šatech chodit; že se mnohý krejčovský tovaryš také do černého fraku hodil, ne snad aby se někdo domýšlel, že proto, aby za ouředníka držen byl, ne, chraniž Bůh — z pouhého vlastenectví; paničky uložily v tom městě svým sloužícím a svým služkám třídenní půst; šviháci si nechali růst vousy, a mnohý študent žalostí ani do školy nemohl jít, a to se dělo vše pro nebohou princeznu, kterou ten drak byl od-

nesl. Jaká radost v městě se ozývala, když se princezna šťastně navrátila, to si může každý pomyslit; domy byly potaženy červeným suknem, školní mládež neměla školu, věřitelové dostali nařízení, aby své dlužníky po dvě neděle nenavštěvovali; byly dávány bály, a každá dívka dostala od ouřadu dva tanečníky, a každý tanečník dvě tanečnice, jednu krásnější než druhou.

Když se bouře první radosti utišila, přikročilo se k hlavnímu punktu: král totiž slíbil, že tomu princeznu dá, kdoby ji vysvobodil, a chtěl držet slovo; komu ji měl nyní dát? Všichni čtyři bratří ji přece dostat nemohli, a každý ji chtěl přece mít, každý se vydával za nejvýtečnějšího jejího ochrance.

Hadač řekl: »Kdybych vám nebyl o vejci pověděl, nebyli byste o celé té věci věděli, a kdybych nebyl řekl, že na západě ta princezna je, nebyli bychom na západ šli.«

»Ano,« řekl bratr zloděj, »máš dobře, bratře hadači; ale kdybych já nebyl to vejce ukradl, jistě byste na to ostatní nebyli přišli.«

»Já ji musím dostat!« skočil mu do řeči myslivec; »já zabil draka, když ji unášel!«

»Ty bys ho byl nezabil,« řekl hadač, »kdybych ti nebyl řekl, že ten puntík na nebi drak je.«

»A ty bys mu to nebyl mohl říci, kdybych ti ten puntík nebyl okázal,« pravil zloděj.

»A všickni byste byli přišli o život, kdybych já,« řekl pojič, »nebyl rozkotanou loď spravil.«

»Máš pravdu,« řekl myslivec; »kdybys ale to vejce, které jsem já rozstřelil, nebyl spojil, nebyl by se z něho nikdy drak vylíhl, a princezna nemusela takový kus letět.«

»Máš dobře, bratře myslivče,« řekl bratr zloděj, načež mu pojič skočil do řeči, řka: »A kdybys ty, bratře zloději, nebyl to vejce zas do hnízda donesl, tu by mu moje spojení nic nebylo pomohlo.«

Tak se hádali dlouho, když však přece žádný svou přednost dokázati nemohl, určil král, aby si vzali bratří ručnice, aby do nich nabili zlaté kule, a kdo nejdál dostřelí, toho choti že princezna bude; bratří s tím byli docela spokojeni a hned se také k té velké hře měli.

První střelil pojič, koule letěla daleko, a celý svět si myslil, že již žádná koule dál letět nemůže; za ním střelil hadač, koule ale letěla ještě dál; tu přistoupil myslivec, a jeho koule letěla nejdále; na to přistoupil bratr zloděj, naměřil, střelil, a koule jeho letěla tak daleko, že ji nikdo ani najíti nemohl.

Co mu to bylo platno, že nejdál střelil; jen trochu méně, snad by byl bez mrzutosti vyhrál, nyní ale musel svou střelu hledat.

Dlouho, dlouho hledal bratr zloděj svou střelu, nemohl ji ale nikde najít, po horách, po dolinách, po lesích a po lučinách, všude ji hledal; měsíc odložil již několikráte rohy, a dal si je zase nasadit, kvítí na lučinách svadlo, vše pokryl sníh, a ubohý bratr zloděj hledal ještě nadarmo; uběhla opět zima a jaro nastalo, a bratr zloděj ještě hledal.

Jednoho dne, když lesem hlubokým bloudil, přišel do jedné paseky; žádný ptáček tam nezpíval, žádná tráva tam nerostla, nic tam pod nohama nechrustělo; i šel dále, a tu viděl, jak uprostřed té mrtvé paseky se něco černá; přijde blíže a vidí, že tu padlý velbloud leží; na tom velbloudu seděl vlk, zuby ceně a očima blýskaje; před vlkem seděl chrt, obrázek, jak by chrt vyhlížet mohl, kdyby se mu nedalo tři neděle nic jiného vylízat, než od čisté vody hrnec; za těmito pasažéry seděla vrána.

Když se k těm zvířatům náš bratr zloděj přiblížil, vytáhla vrána hlavu, kterou pod křídlem ukrytou měla, a vlk naň hrubým hlasem spustil: »Bídníku, že jsi se opovážil meze tohoto lesa překročit, upadlo tvoje živobytí v naši moc, a jediná věc ti život zachovati může. Tu jest nůž,« mluvil vlk dále, na velký nůž, který do velblouda zabodnut byl, ukazuje, »tímto nožem nás tři o toho vel-

blouda rozděliš; dáš-li někomu víc, stane se ti taky tak, jako předchůdcům tvým se stalo, kteří nás špatně rozdělili.«

Tu ukázal na hromadu lidských kostí. Bratr zloděj koukal na to jako blázen, chtěl něco říci, jeho ústa však nevydávala žádného hlasu. Co měl dělat? chopil se nože a počal se po nějakých vahách ohlížet, neboť se domýšlel, že ten pan vlk tolik rozumu mít bude, že člověk, třebas si i z velkého města rozum přinesl, tak velkého velblouda bez vah na tři díly na vlas rozděliti nemůže; když však nikde žádné váhy najíti nemohl, a oči vlkovy se čím dále tím více jiskřily, chopil se nože a počal studovat, odkud by vlastně měl začít dranžírovat. Najednou se ale vlk rozkřiknul: »Děl! stejně děl!«

Tu teprv v nebohém zloději hrklo jako v starých hodinách, a milerád by byl sebe samého z toho osudného místa ukradl, kdyby to jen bylo trochu šlo; tu si pomyslil: »Samieli, pomoz!« V tom mu však připadne dobrá myšlénka; on věděl totiž, kdo co rád jí, a to mu také pomohlo; chutě se pustil do práce: velbloudovi vyloupl oči a dal je vráně, maso ořezal a dal je vlkovi, hnáty pak předložil panu chrtovi; vrána klobla do oka, vlk zafal zuby do masa, chrt do kosti, a celý pustý les se najednou proměnil v nejkrásnější zahradu a před ním stáli dva krásní rytíři se svou slečnou sestrou, krásnou jako Majolena, a děkovali mu za vysvobození.

Bratr zloděj koukal, jako by s měsíce byl spadl, na to, co byl spatřil, a ptal se, co se to dělo? Tu mu starší rytíř vypravoval, že byli od jistého čarodějníka i se svým městem zakleni, a on že je vysvobodil, a hned mu také ruku své sestry za odměnu podávali; tu si teprv bratr zloděj na svou nevěstu zpomněl. Když ale považil, že střelu ještě nemá, pomyslil si: »Lépe jistého málo, nežli nejistého moc,« svolil, že si ji vezme, a za několik dní byla svatba.

Hned po svatbě jel se svou choť navštívit bývalou nevěstu, a nalezl ji co chot bratra myslivce, jemuž dle tehdejšího práva připadla, když se vítěz za rok a den nebyl navrátil. Hadač dostal mnoho peněz, pojič ale vida, že jeho střela nejkratší cestu udělala,

uchopil se svého draka a konal s ním po světě tak nazvané umělecké cesty.

Když se ženatí bratří sešli, byli také neženatí přivoláni, a všickni čtyři — ti ženatí se svými paničkami, šli navštívit dobrého otce, kterýžto je, jak se samo sebou rozumí, radostně uvítal. Jestli s některým potom do jeho zámku jel, a nebo-li pomáhal pojiči s drakem cestovat, a nebo-li doma ostal, to nevím, on to bude bezpochyby sám nejlíp vědět; komu by na tom záleželo, důkladnou zprávu o tom dostat, ať se jen k němu obrátí, on to snad bude ještě vědět.

DIVOKÝ MUŽ.

Před dávnými časy bydlel v zemi České na vrchu, jemuž Voškohrb říkají, ve velikém zámku mocný kníže, který leskem a nádhernosti daleko široko nad své sousedy vynikal. Komnaty zámku jeho se třpytily zlatem a stříbrem; čeleď jeho byla hojná a co nejskvostněji ošacena, koně jeho byli prudké jako vítr; největší ale nádherou jeho byla zahrada, v níž byly co nejuměleji sestaveny nejkrásnější květiny a nejdražší byliny, snešené ze všech dílů světa.

Zahrada ta byla knížeti tak milá, jako jeho život, a on nelitoval také pokladů a nelitoval práce, když mohl zahradu svou obohatit květinou novou, a tak se stala zahrada jeho pravým rájem, a kníže byl na to hrdý, že se ani králové nemohli honosit zahradou takovou jako on. O ostatní svět se ale málo staral onen kníže, ba i o své děti, tři jaré syny, málo dbal, nechávaje je růsti mezi čeledí bez poučení a kázně; choť jeho byla předobrou matkou, ona milovala své syny co živobytí své, shovívala ale vášním jejich, a tak jim byla shovívavost matčina ještě nebezpečnější nežli nedbání otcovo.

Tak žili mladí knížata, z nichž nejmladší z let pacholecích vyrůstal, uprostřed prostopášné čeledi nádherného dvora, a s nimi rostla pýcha otcova, jehož poklady na ně čekaly.

Jednoho dne, když zahrada v nejkrásnějším květu stála a blaženost knížete nejvyššího stupně dosáhla, přiběhli zahradníci celí

poděšení a zvěstovali, zahrada že přes noc nadobyčejným způsobem rozryta a nejkrásnější květiny a nejdražší byliny že jsou popleněny. Kníže zuřil, když se o pravdivosti zprávy té přesvědčil, dal v hněvu všecky zahradníky trestat, že neopatrovali bedlivě zahradu jeho; pak dal pátrat po škůdci, který mu pohubil zahradu, sliboval odměny bohaté, kdo by ho vyzradil; práce ta však byla marná; kdo poplenil zahradu, toho se nedověděl nikdo.

Na to rozeslal kníže posly do všech končin světa a ti sváželi květiny nejkrásnější a byliny nejdražší, k tomu svolal nejučenější zahradníky, ti pracovali dnem i nocí, a v nedlouhém čase stála zahrada v předešlé kráse své.

Kníže byl blažen, když svou zahradu v novém květu spatřil, a aby ji nikdo nemohl již pohubit, odevzdal ji péči svého nejstaršího syna.

Při západě slunce sebral nejstarší syn knížete zahradníky a veškerou čeleď, obsadil jimi zeď kolem zahrady divokrásné a nařídil všem hlídati bedlivě, by zahradě uškozeno nebylo. Mladý kníže hlídal s čeledí svou po celou noc, a nikdo nezamhouřil oka; když však slunce vycházeti začalo a nad zámkem se počalo svitat, tu hlídači s užasnutím spatřili, zahrada že opět rozryta a vše v ní na rub obráceno bylo.

S ouzkostí přinesl mladý kníže otci zprávu, že ač bedlivá byla hlídka jeho, zahrada opět rozryta a květiny drahé že opět popleněny, a že nebylo pozorovati škůdce.

Při té zprávě zahořel kníže hněvem, dal opět trestat zahradníky i čeleď, a zanevřel na syna svého prvorozeného, že nehlídal bedlivě zahrady jeho.

Na to dal kníže velkým nákladem zahradu opět zřídit, a když se opět v ouplné kráse skvěla, odevzdal ji hlídce svého druhorozeného syna. Tento následoval příkladu staršího bratra, obsadil při západu slunce zdi zahrady divokrásné čeledí, hlídalo se bedlivě po celou noc, a nebylo pozorovati v zahradě ani hnutí; když však slunce

vycházet začalo, bylo vidět zahradu celou popleněnou. Hněv knížete, když mu o tom zpráva přinešena byla, nebyl k ukojení, co nejpřísněji jen mohl, dal trestat veškerou čeleď a odřekl se svého druhorozeného syna, že nehlídal bedlivě zahrady jeho.

Pátralo se opět po škůdci, který byl zahradu poplenil, nenašlo se ale stopy žádné.

Ačkoli nehody ty hrdost knížete již pokořit mohly a měly, bažení jeho po nádheře ještě více dráždělo bylo, a on na vzdor všemu dal zahradu zřídit nákladem neslýchaným, vyprázdnil pokladnici, sebral zahradníky, nakoupil, sám dohlížel ku práci, a v krátkém čase byla zahrada jeho zřízena krásněji ještě a nádherněji, nežli kdy dříve, a zahradu tuto tak zřízenou odevzdal hlídce svému nejmladšímu synu.

Nejmladší syn nenásledoval příkladu bratrů svých, kteří hlídkou obsazovali zahradní zdi, nýbrž on se odebral při slunce západu s čeledí svou do prostřed zahrady. Tu udělali veliký oheň, který zahradu na všecky strany osvěcoval, kolem ohně si usedli hlídači a dávali bedlivě pozor, brzo-li se v zahradě co hne. Po zahradě bylo ticho a ani kvítko sebou nepohnulo; jak se ale přiblížila půlnoc, počaly se záhony po celé zahradě jako na vodě hýbat, a půda lítala s květinami vzhůru, jakoby ji obrové do povětří metali. Hlídka pospíšila hned na místo, kde se záhuba počala, a tu bylo viděti, jak muž obrovské velikosti a mechem celý porostlý, jako divý, záhony podrývá a do povětří metá. Hlídači se zalekli, když tu příšeru spatřili, vzpamatovavše se ale brzo, padli se všech stran na divého muže, porazili ho na zem, svázali jej řetězy a tak sepjatého dovlékli až k ohni, a co vítězové očekávali jitro.

Jak z rána svitat začalo, vyšel kníže z komnaty své na pavlač, aby spatřil, co se v zahradě děje, zalekl se ale velice, když žádné hlídače ani u zahradních vrat ani po zdech nespatřil, a ani hnutí v zahradě nepozoroval. Domýšleje se, že se snad zase neštěstí přihodilo, pospíšil rychle do zahrady, podivil se však nemálo, když

podle hromady žhavého popele hlídače kolem podivné potvory na zemi ležící sedět spatřil, a když mu povědíno bylo, že to hubič jeho zahrady, zaplesal nad tím velice, pochválil bedlivost svého syna a obdaroval hlídače hojně.

Divoký muž vítězně veden na hrad a tam ve věži za pevnou mříž uvězněn, kam se na něho lid z celého vůkolí jako na divoké zvíře dívat chodil.

Kníže hned na to ustanovil hostinu skvostnou, a sezval k ní všecko panstvo z blízka a z dálky, dávaje každému vědět, že se mu poštěstilo chytit potvoru neobyčejnou, která zahradu jeho hubila.

Přiblížil se den hostiny, a sjelo se hostů nesčíslné množství; neboť byl každý dychtiv spatřit divokého muže.

Hostina byla slavná a radovánky se slavily hlučně; po hostině měl být hostům divoký muž na odiv postaven.

Mezi tím, co se hodovalo, probíhal se mladý kníže, jenž byl divokého muže polapil, po hradě, a když jeho bratří zahanbeni v komnatách svých seděli, dělal si po hradním dvoře všelijaké kratochvíle, až se i ku věži, v níž divoký muž uvězněn byl, dostal. Tu pohlížel mříží na svého obrovského vězně, a dělaje si kratochvíle, střílel po něm šípy, které v mechu jeho vězet ostávaly.

Když mladý kníže všecky šípy, které byl měl, vystřílel, kázal vězňovi, by mu je navrátil; vězeň si však slov jeho ani nevšímal; mladý kníže přikazoval opět, hrozil, zlobil se a plakal, divý muž si ale jeho konání opět ani nepovšimnul.

Když mladý kníže viděl, že po zlém šípy své nazpět nedostane, začal prosit divého muže: »Vraf mi šípy, přinesu ti chleba s medem;« a když divý muž i na to šípy vydat nechtěl, tázal se ho mladý kníže: »Co tedy žádáš za ty šípy?«

»Pusť mě z vězení,« zahučel divoký muž.

»Jak pak tě pustím z vězení,« pravil mladý kníže, »když nemám klíče od mříže?«

»Jdi mezi hosti,« pravil divý muž dále, »přitul se k matce,

polož jí hlavu na klín, a když tě bude hladit, odepni jí od pasu největší klíč, a tím způsobem jí ho zase můžeš vrátit.«

I učinil mladý kníže, jak mu divý muž byl pravil; vběhl do síně, v níž hosté hodovali, přilichotil se k matce, položil jí hlavu na klín, a když ona miláčku svému tvář hladila, odepjal jí od pasu největší klíč, pospíšil k věži a odemknul mříž od vězení.

Jakmile mříž odemknuta byla, vyšel divý muž z vězení, položil ruku na rameno trnoucímu mladíku a pravil: »Až ti bude nejhůř, přijdu ti ku pomoci.«

Zmizel. Mladý kníže ostal jako omráčen stát, když divý muž zmizel, a zhroze se toho, co byl učinil, pospíšil opět mezi hosti, přichýlil se k matce, položil jí opět na klín hlavu, a když mu tvář hladila, připjal jí opět klíč k pasu.

Hostina se skončila, a hosté plni dychtivosti spatřit divého muže, pospíchali k věži, kde jim na odiv vystaven býti měl; když se však otevřela mříže, bylo nalezeno vězení prázdné; prohledal se hrad celý, divého muže nebylo však nikde se k nalezení.

Hosté vidouce zvědavost svou zklamanou, rozmrzeli se velmi, a myslíce, že od hostitele schvalně oklamáni jsou, ve zlé vůli opouštěli hrad knížete, přísahajíce mu pomstu.

Kníže zuřil, když vězně svého nikde nalezti nemohl, a přísahal ve svém hněvu smrt tomu, kdo žalář divému muži otevřel.

Mladý kníže trnul před hněvem otcovým, a nevěda, co si počíti v té nesnázi, pospíšil k matce a svěřil jí, co byl učinil. Zalekla se matka zprávy té, a bojíc se hněvu otcova o miláčka svého, dala mu zlata, co jen v čerstvosti nabrat mohla, vyvedla ho tajně ze zámku a poslala ho do širého světa s napomenutím, by se nevracel dříve, dokaváde by se otcův hněv neutišil.

Mladý kníže opustil otcovský zámek a šel, nemaje cíl cesty určený, kam ho oči vedly. Dokaváde měl zásobu zlata, nebylo mu bloudění obtížné; když však bylo zlato došlo, nastaly mu doby smutné: pracovati neuměl, a když někoho o dar požádal, nechtěl

mu nikdo ničeho poskytnouti, okazuje na jeho skvostný šat a zdravé tělo.

Tak bloudil ubohý dlouhý čas mezi cizím lidem, trpěl žízeň a hlad, a musel poslouchat výčitky, že má zdravé oudy a že nechce pracovat.

Když tak mnohokráte od cizího prahu odbyt byl, sedl si na mez, plakal hořce, že rodiče své zarmoutil, zpomínal si na blahé chvíle v domě otcovském a bědoval, že uposlechl řeči divého muže. I byl mu milý kousek suchého chleba, který v chudé chaloupce dostal, a děkoval tisíckráte, když se mohl jen pod střechou vyspat.

Když ubohý mladík viděl, že ve svém skvostném šatě žádné podpory nenalezne, vyměnil jej s prostým pacholíkem, který ovce pásl, za plátěný šat, a tak co prostý pacholík putuje nalezal hojněji rukou štědrých.

Jednoho večera přišel k myslivci a prosil o nocleh; myslivec si pacholíka prohlídl, slíbil mu nocleh a také mu dal večeři. Když se mladý kníže navečeřel, ptal se ho myslivec, zdaliž by nechtěl u něho sloužit? a když mladý kníže řekl, že by rád do služby se dostal, řekl myslivec: »Od té chvíle jsi u mne v službě; práce tvoje bude ta, že budeš pásti moje jeleny, ostatní se dovíš zejtra.« Na to vykázal myslivec mladému knížeti lože a kázal mu, by šel spat, proto že musí ráno časně vstávat. Mladý kníže byl blažen, že se dostal do služby k hospodáři, který se mu vlídným býti zdál, že mohl opět v loži spát a že se nemusel již hrozit žízně a hladu.

Mladý kníže usnul brzo, spal dobře, a byl by snad do bílého dne spal, kdyby ho myslivec nebyl zbudil a jemu neřekl, že už čas jeleny na pastvu hnát. Mladý kníže se nasnídal a byl od myslivce vyveden na dvůr, kde již hejno jelenů čekalo.

»Tu ti odevzdávám jeleny,« pravil k mladému knížeti, »ty poženeš tam do černajícího se lesa a necháš je tam pásti; se slunce západem přiženeš je zase nazpátek. Buď bedliv, a nebude ti u mne scházet ničehož; pakli se ti ale který jelen ztratí, dám tě ze služby,

jako jsem to každému z předchůdců tvých udělal; neboť věz, že každý, který posud mé jeleny pásl, každého večera o dva jeleny přihnal s pastvy méně, nežli byl na pastvu vyhnal.«

Mladý kníže vyšel z nového domova svého a kráčel za svými jeleny, kteří se beze všeho řízení přímo k černému lesu pokojně ubírali; jak ale přicházeli k lesu, začali větřit, a když se do lesa na velikou paseku dostali, rozprchli se, jak by do nich střelil, do tmavého lesa. Mladý pastýř se za nimi rozběhl, a co síly měl lítal a sháněl jednotlivé jeleny na paseku; když jich několik sehnaných měl a po jiném se zase hnal, tu se mu, než ho přihnal, těch dříve pracně sehnaných několik rozutíkalo, a tak nebohý, když již slunce na polední stálo, ani jediného na pasece neměl.

Celý unaven a ouzkostí trna, co mu hospodář řekne, sedl si mladý pastýř na pařez a počal hořce bědovati na své neštěstí. Když tak bědoval, cítil, že ho někdo za rameno bere; obrátí se a spatří před sebou divého muže stát, zalekne se a s ošklivostí se od něho obrátí a káže mu, by ho nechal na pokoji, že ho již beztoho nešťastným učinil.

»Nehorli, nehorli!« chlácholil divý muž rozhněvaného mladíka. »Co jsi musel přestát, to vím, vše bylo k tvému dobrému; nyní pojď se mnou a nech vší bázně.«

Mladý kníže se zmužil a kráčel za divým mužem.

Tak šli hustým tmavým lesem několik set kroků, až se u veliké skály zastavili; divý muž se dotknul skaliska, skála se otevřela, a jako branou vedl divý muž mladého knížete skrze skálu na krásnou pláň, na níž velký, nádherně ozdobený zámek stál, podle něhož se rybníky, háje a zahrady zrakům příchozího objevovaly. Mladý kníže nemohl se z podivení svého ani zpamatovat; hleděl s jedné věci na druhou se stejným podivením jako ve snu.

Divý muž uvedl svého hosta do zámku, kde hned v první komnatě pro něho chutný oběd připraven byl; po obědě prováděl jej po zámku a okazoval mu vše, co se tam nacházelo, a mladý kníže

se nepřestal ani diviti. Viděl tu pokoje, naplněné skvostným nářadím, v jiných viděl veliké množství nashromážděných kněh, v jiných byly stěny pokryty nejkrásnějšími obrazy, v jiných se třpytily krásné zbraně a jiné věci; nač jen člověk pomyslit může, vše tam nalezl. Odpoledne vyšel mladý kníže ze zámku a vyrážel se v okolí jeho, probíhal se hájkem a poslouchal milé písně překrásně opeřeného ptactva, na to si usednul na loď a vesloval po jezírku jak křišťál čistém, těšil se v zahradě ovocem a kvítím a prohlížel si ve stáji bujné oře.

Tak se vyrážel mladý kníže, až se slunce k západu chýlilo, a zalekl se velice, když mu divoký muž připomenul, že již je čas, by své jeleny domů hnal, na které byl již docela zapomněl. Nerad opouštěl místo, které mu tolik vyražení bylo poskytlo, neříkal ale nic a kráčel za divokým mužem, který jej rozstoupenou skalou zase do lesa přivedl, kde na pasece ještě jednou tak velké hejno jelenů na něho již čekalo, nežli byl přihnal.

Když se mladý kníže tomu divit počal, řekl k němu divý muž: »Ty se diviš, že máš více jelenů, nežli jsi přihnal? Věz, že tito jeleni všickni patří tvému hospodáři. Když se mu začaly statky množit, počal býti hrdým a nelidským. Bych jeho vášeň skrotil, vzal jsem mu při každé pastvě dva jeleny; jak viděl, že pomalu chudne, nechal marné pýchy, a tak polepšenému posílám zpět ty jeleny jemu vzaté. Nyní žeň spokojeně jeleny domů a očekávej mě ráno u toho pařezu, kde jsem tě dnes nalezl.«

Když se slunce k západu chýlilo, pohlížel myslivec s celou čeledí svou v onu krajinu, z které se jeleni měli vracet, a podivení jeho bylo veliké, když veliké stádo jelenů v nejlepším pořádku před novým pastýřem do dvora se ubíralo, mezi nimiž se též dávno pohřešení jeleni nacházeli. Hospodář byl z toho nemálo potěšen, nechal nového pastýře u svého stolu jíst a dal mu postel, jako sám měl.

Druhého dne ubíral se opět kníže se svými jeleny do černého lesa, zahnal je na paseku a odebral se k vykázanému pařezu, kde

jej divoký muž očckával. Když se byli opět do čarovného zámku odebrali a snídaně odbyta byla, uvedl divý muž mladého knížete do komnaty, kde nesčíslné množství kněh nashromážděno bylo; tu když si byli usedli, začal dávat divý muž mladému knížeti moudré naučení, četl mu z kněh, učil ho znát písmo a psát; mladík poslouchal vroucně, když slyšel o věcech, o kterých se mu nikdy ani nezdálo, a každé slovo mu šlo k srdci; pak vyvedl divý muž žáka svého do zahrady, učil ho znáti byliny a tajné moci jejich, učil ho vzdělávat půdu a pěstovat stromy, dal mu jezdit na koni a cvičil ho ve zbrani, až se přiblížil čas, že musel jeleny z pastvy domů hnáti.

Tak to trvalo po tři roky, a mladý kníže prospíval v umění a srdce jeho se ušlechtilo.

Jednoho dne, když mladý kníže s jeleny svými domů se ubírat chtěl, řekl k němu divý muž: »Škola tvá je nyní ukončena, a ty musíš dále do světa hledat své štěstí; ještě dnes se poděkuješ hospodáři svému ze služby, a zejtra ráno vstaneš a půjdeš za sluncem; až přejdeš tři hory vysoké a přebředeš tři řeky široké, přijdeš k velikému zámku, u něhož se veliká zahrada nachází, tam půjdeš k zahradníkovi a požádáš ho, by tě přijal do práce, což on také udělá.«

Na to podal divý muž mladému knížeti tři prsteny, jeden s kamenem modrým, druhý s kamenem červeným a třetí s kamenem bílým, řka: »Tu ty prsteny chovej opatrně, ty tě povedou k štěstí. Když jako zahradník vodu vážit budeš a nejmladší dcera knížete, u něhož sloužit budeš, z okna se do zahrady dívati bude, nastrčíš si na prst prsten s kamenem modrým, a když se tě dá ptát, co bys žádal za ten prsten, vzkážeš jí, prsten ten že stojí za čtvrt dílu světa, jí však že jej dáš, když ti dá kvítko, které za pasem zastrčené má; po druhé když vodu vážit budeš a kněžna ta z okna hledět bude, nastrčíš si na prst prsten s kamenem červeným, a když se tě ta kněžna ptáti dá, co bys žádal za ten prsten, vzkaž jí, prsten

ten že stojí za půl dílu světa, jí však že jej dáš, když ti dá náramek svůj; a když po třetí vodu vážit budeš, a kněžnu z okna dívati se uhlídáš, nastrč si na prst prsten s kamenem bílým, a když se tě kněžna ptáti dá, co bys žádal za ten prsten, vzkaž jí, prsten ten že stojí za svět celý, jí však že jej dáš, když ti dá nejskrovnější prstýnek z těch, jež na rukou nosí.«

Mladý kníže učinil tak, jak mu divý muž přikázal, poděkoval se ze služby u hospodáře svého a šel druhého dne za sluncem, přešel tři hory vysoké a přebředl tři řeky široké, a tak se dostal k velikému zámku, při němž se veliká zahrada nacházela; tu se ohlásil u zahradníka a žádal, by ho přijmul za tovaryše; zahradníkovi se příchozí líbil, protož ho hned do díla vzal a hned mu také práci vykázal. Mladý kníže, jsa od divého muže v zahradnictví vycvičen, pracoval k ouplné spokojenosti pána svého a brzo se stal jeho miláčkem, čehož mu druzí starší dva tovaryši nemálo záviděli a všemožně se vynasnažovali, aby nového spoludruha o přízeň zahradníkovu připravili. Namahání jejich však bylo marné, neboť co mu na noc pokazili, to divý muž vše zas přes noc spravil.

Kníže, jemuž zahrada patřila, měl tři dcery, jejichž krása po všech zemích rozhlášena byla; nejkrásnější mezi nimi ale byla nejmladší, která při své kráse nejspanilejší mysl a nejlepší srdce měla.

Jednoho dne, když mladý kníže po práci vodu vážil, dívala se nejmladší dcera knížete právě z okna; mladý kníže, pamětliv slov divého muže, nastrčil si na prst prsten s kamenem modrým, který v paprscích zapadajícího slunce krásné duhy tvořiti začal; krásná kněžna zpozorovala prsten a dala se mladého zahradníka ptáti, co by za něj žádal, načež jí on za odpověď vzkázal, prsten že stojí za čtvrt dílu světa, jí však že jej dá za to kvítko, které za pasem svým zastrčené má; i poslala mu krásná kněžna kvítko, které za pasem zastrčené měla, a on jí poslal prsten s kamenem modrým.

Druhého dne hleděla opět nejmladší kněžna z okna, když

mladý zahradník po práci vodu vážil, a jak ji zpozoroval, nastrčil si na prst prsten s kamenem červeným, který v paprscích zapadajícího slunce v růžové záři se zaskvěl; jak ten prsten krásná kněžna zpozorovala, dala se ptáti na jeho cenu, načež jí mladý kníže za odpověď dal, prsten že stojí za půl dílu světa, jí však že ho dá za náramek ruky její; i poslala mu kněžna náramek požádaný, a on jí poslal prsten s kamenem červeným.

Třetího dne, když mladý kníže opět vodu vážil a nejmladší kněžnu opět z okna dívati se spatřil, nastrčil si na prst prsten s kamenem bílým, který v paprscích zapadajícího slunce zahořel jako vycházející slunce; kněžna zpozorovala tu záři a dala se ptát na cenu prstenu toho, načež jí mladý zahradník vzkázal, prsten že stojí za svět celý, jí však že jej dá za nejskrovnější prstýnek ruky její; i poslala mu kněžna prstýnek s ruky své a on jí dal prsten s kamenem bílým.

Od té chvíle, co byl mladý zahradník spanilou kněžnu spatřil, zahořel k ní láskou vroucí a rmoutil se, že se k ní, ač jí rodem roveň, jakožto zahradnický tovaryš přiblížiti nesměl, a protož jen ze zdáli toužebně pohlížíval za ní, když se po zahradě procházela.

Zahradničtí tovaryši měli povinnost, že jeden po druhém mladým kněžnám podle stáří k svátku musel přinésti kytku, a v tom záležela jejich největší čest, kdo krásnější kytkou se vykázal, a proto také každý vše vynaložil, aby kněžně své co možná nejkrásnější kytku uspořádal, neboť si kněžny na tom velmi mnoho zakládaly, aby kytky nejkrásnější dostaly.

Přiblížil se svátek nejstarší kněžny, a nejstarší zahradnický tovaryš jí věnoval kytku z kvítí nejkrásnějšího, a byl pochválen a odměněn od kněžny krásné.

Přiblížil se svátek druhé kněžny, a mladší zahradnický tovaryš jí věnoval kytku ještě krásnější, nežli jeho předchůdce nejstarší kněžně byl podal; byl pochválen a odměněn hojně.

Blížil se svátek nejmladší kněžny, a náš nejmladší zahradnický

tovaryš musel k tomu svátku pro ni chystati kytku; i přičinil se všemožně, aby nejkrásnější kytku uspořádal; k tomu cíli vyhlídl si nejkrásnější kvítka z celé zahrady a pěstoval je nejbedlivěji a těšil se již, že jeho kytka nejkrásnější bude.

Svátek se přiblížil, a mladý kníže, sotva že se rozednívat začalo, pospíšil do zahrady pěstovaná kvítka trhat; jaké ale bylo jeho leknutí, když svá vyvolená kvítka potrhaná a zničená spatřil. Když se zpamatoval, sběhal celou zahradu, aby nového kvítí do kytky sebral, nemohl ale ni jediného nalézti, které by mohl do kytice sváteční dáti. Vida, že mu nebude možno pro svou milenku kytku již udělat, celý zoufalý si zalezl do své komůrky, hroze se hněvu zahradníkova, posměchu druhých tovaryšů a ztráty náklonnosti své milenky. Čím se více chvíle blížila, v níž kytice odevzdána býti měla, tím více rostla mladého zahradníka ouzkost, a při každém šustnutí se lekal, že snad zahradník již přichází kytici sváteční prohlídnout.

Když v takové nesnázi mladý kníže trval, počaly se otvírat dvéře u komůrky jeho; on mysle, že zahradník přichází kytici prohlídnout, hanbou přikryl si rukama tvář; když pak po dlouhou chvíli žádného hlasu nezaslechl, pozvedl zraků svých a spatřil před sebou divého muže státi. Tu počal mladý kníže nesnázi svou divému muži žalovati; divý muž ale, neříkaje ani slova, vedl bědujícího do altánu, kde již kytice na něho čekala taková, že se krásnější již ani mysliti nedala. Mladý kníže chopil se kytice a pospíšil s ní k zahradníkovi, který se kráse její ani dosti nadiviti nemohl; závistivě ale hleděli po ní druzí tovaryši, nemohouce pochopiti, jak mu bylo možno takovou kytici sebrat, kdežto mu byli všecka kvítka zničili.

Když náš mladý zahradník kněžně své kytici odevzdal, zaradovala se nad její krásou velice, a blažená okazovala ji sestrám svým, které jí záviděly, že obdržela kytici nad jejich krásnější; i byl mladý zahradník pochválen a laskavé pohlednutí od kněžny nejkrásnější bylo mu odměnou nejdražší.

Od té chvíle žil mladý kníže blaženě, neboť vídal milenku

svou častěji po zahradě se procházet, a její laskavé hledy byly mu svědky, že je od ní též milován; jen to ho poněkud rmoutilo, že ho divý muž zahradníkem být nechával, v kterémžto stavu se k milence své přiblížiti nemohl; i očekával té chvíle, kde by se jí co kníže představiti mohl.

Mezi tím vypověděli nepřátelé knížeti vojnu, a on táhl proti nim s komonstvem svým do pole; smutně hleděl za odcházejícím vojskem mladý kníže, rmoutě se, že nemohl s nimi táhnout, kdežto mečem zacházeti a koně říditi též uměl; a proto divého muže, když se mu ukázal, žádal, by ho nechal táhnouti do boje. Divý muž vyvedl mladého zahradníka za zámek do lesa, tam jej oblékl do rytířského oděvu, ozbrojil ho, dal mu koně a okázal mu, kudy má jeti. Mladý kníže sedl na koně a jel, jak mu byl divý muž cestu vykázal. Druhého dne, když slunce na nejvýš stálo, spatřil mladý kníže v dáli k nebi se valící sloupy prachu, mezi nimiž se blýskaly zbraně.

Mladý kníže pobodl koně a právě dojel do boje, když kníže nepřátely obklopen a vysílen klesati počínal; mladý kníže se tu vrhne na nepřátely, zachytí ránu, kterou těžkým mečem nepřátelský bojovník na hlavu knížete hnal, rukou levou, a ač poraněn, doráží na nepřátely tak zmužile, že prchnout museli. Kníže vida osvoboditele svého krvácet, roztrhne šátek svůj hedbávný a zaváže mu ruku sám, když však mu děkovati chtěl, nebylo ho tu již, divoký kůň ho unášel letem v dáli: a když kníže darmo po vysvoboditeli svém mezi vojskem se pídil, odpočíval tento v komůrce své na lůžku a divý muž ho léčil.

Vojna byla skončena, a vítězný kníže dal hledat, vyzývat vysvoboditele svého, slibuje mu odměny nejhojnější: nemohl se ho ale dopídit.

Vítězství se mělo nejslavněji slavit, a při tom se měly slavit svatby všech tří kněžen; i vyšlo pozvání na veškeré rytířstvo celé země, by se sjelo ku sedání slavnému, při kterém každá kněžna

jablko vyhodí, a že se stane toho rytíře nevěstou, který jablko vyhozené na kopí nachytí.

I sjelo se rytířů veliké množství, a každý se chystal zmužile k boji o kněžny tak čarokrásné, a slavnost se začala.

Prvního dne měla vyhodit nejstarší kněžna jablko, a když se slavnost začínati měla, přistoupil divý muž k mladému zahradníku, který smutně ze zahrady pohlížel, jak se do zámku rytíři nejskvostněji vystrojení na nejkrásnějších koních sjížděli, a dovedl ho do hustého lesa; tam čekal u stromu uvázaný ryzák bujný s náčiním, které se od zlata jen třpytilo, a tu dal divý muž mladému zahradníku drahý šat rytířský a kopí; mladý kníže se oblékl, sedl na koně, a dle rozkazu divého muže kvapil do knížecího zámku bojovat o jablko kněžny nejstarší. Kůň jen letěl, a když do zámku přijížděl, hnali se již rytíři za vyhozeným jablkem; tu se náš mladý kníže vrhne se mezi ně, napíchne jablko na kopí, a již letem pádí zase k hustému lesu. Mezi tím, co ještě na zámku po vítězi pátráno bylo, seděl již tento ve své komůrce, nikomu se nezmíně, co se bylo přihodilo. Druhého dne vyhazovala mladší kněžna své jablko, a mladý zahradník obdržel k boji tomu koně bílého a šat modrý, vyšívaný stříbrem: a když byl opět jablka vítězně dobyl, ujel opět k hustému lesu, aniž ho kdo postihnouti mohl.

Třetího dne vyhazovala nejmladší kněžna své jablko, a kníže dal nařízení, střeliti po rytíři, který by s jablkem ujížděl.

Když se slavnost začínala, obdržel mladík k boji o ruku milenky své koně vraného, starého, který bídně vyhlížel, a k tomu šat ošumělý černé barvy. Mladý kníže se pozastavil nad tím a tázal se divého muže s podivením, má-li na tom bídném koni a v tom chatrném šatě do boje o ruku své milenky jeti; a když divý muž přisvědčil, žádal mladý kníže o jiný šat a jiného koně, jelikož by jen ku posměchu ostatním rytířům na chromém koni do boje se pouštěl; když ale divý muž jinak nechtěl, musel se mladý kníže do chatrného šatu obléci a na bídného koně sednouti.

Rytíři již stáli připraveni na zámku, čekajíce, až vyletí jablko kněžny nejkrásnější; když však na chromém koni chatrně obleče-ného rytíře přijíždět spatřili, smáli se velice; v tom však vyhodila kněžna jablko osudné, rytíři ženou se ouprkem po něm, v tom jej napíchne kopí a již opět viděli, jak vysmaný rytíř na bídném koni k lesu s jablkem na kopí napíchnutým ujíždí; kníže káže po něm střelit, a šíp raní mladého knížete v ruku levou, kůň však jej přece donesl k hustému lesu, aniž ho na nejbystřejších koních dohoniti mohli.

Na to pátralo se opět, kdo by jablka co vítěz byl dostal, a když se nemohli vítězové najíti, dal kníže dcerám svým dovolení, by si vyvolila každá ženicha, kterého by chtěla, slibiv, že vyvolený bude manželem jejím.

Tu si vyvolily starší dvě kněžny ženichy z rytířů, kteří s otcem byli bojovali; když však nejmladší kněžně rytíři se představili a ona tázána byla, kterého si za manžela volí, pravila, že si vyvolila za ženicha nejmladšího z tovaryšů zahradníkových. Všickni hosté se nad tím pozastavili a otec byl výrokem tím až k hněvu popu-zen; nechtěje však rušiti slovo dané, dal své svolení i k tomu sňatku.

Starší kněžny se potají vysmívaly sestře, která je krásou svou zatemňovala, že se jí tak prostého ženicha dostalo.

I byl mladý zahradník přiveden, raněnou ruku maje zavázanou šátkem, kterým mu byl kníže na bojišti co vysvoboditeli svému ránu obvázal. Jakmile kníže svůj šátek poznal, proměnilo se hned smýšlení jeho, a srdečně vysvoboditele svého uvítal; a když mladý zahradník vítězně jablka dobytá okázal, měli pro něho i ostatní rytíři úctu, a když se konečně vysvětlilo, že mladý zahradník z knížec-ího rodu je, tu bylo po celém zámku radování nové, a starší kněžny záviděly nejmladší sestře ženicha tak slavného a takové krásy.

Sečkalo se se svatbami, by mohl mladý kníže rodiče své k nim přivésti; on šel k rodičům svým, nalezl je ale v největší chudobě; neboť hosté, které byl kníže na podívanou na divého muže sezval, když zklamáni ve zlé vůli odjížděli, slíbili mu pomstu, a spiklí vedli proti němu vojnu, až jej o všecky statky přivedli; byl ale bez pýchy, chudoba jej polepšila.

Náš ženich vzal celou rodinu s sebou k svatebnímu veselí, a byli od nevěstina otce a všech hostů co nejvroucněji uvítáni, a pak se slavila svatba, jaké nebylo a nebude na slávu nikdy rovné.

Když se začalo soumračiti a hosté hlučně hodovali, hleděl mladý kníže se spanilou chotí do zahrady, tu se objeví v zahradě divý muž a kývá na blaženého ženicha; tento pospíší do zahrady a děkuje mu co nejvroucněji za štěstí, ku kterému ho přivedl. Divý muž mu ale kynul, by ho následoval, i šli spolu. I přišli do černého lesa na pláň, tu byla vystavěná hranice z velkých polen, podle ní ležel špalek a sekera dřevěná; tu ostali stát a blažený ženich se zhrozil přípravy té; i řekl divý muž: »Až si na tento špalek hlavu položím, vezmeš sekeru tuto dřevěnou, utneš mi hlavu a hodíš tělo mé i s hlavou na hranici; to bude poděkování tvé za to, co jsem tobě učinil.«

Mladý kníže se zdráhal to učinit, však divý muž mu řekl: »Jestli ty mně hlavu nesrazíš, musím ji srazit já tobě.« I vzal, ač nerad, mladý kníže sekeru dřevěnou, divý muž položil hlavu na špalek, a jednou ranou oddělila se hlava od těla, a tu vzal mladý kníže obojí a hodil na hranici velikou, která hned od krve na ni stříknuté se zapálila. Když tak chvilku hořela ta hranice, divoce z ní vyběhl strakatý kůň, a divoce řehce obejel třikrát plamenný sloup a skočil zase do něho; plameny se zponenáhla tišily a hranice počala padat, v tom však z posledních plamenů vyletí holub bílý a vznáší se k nebi; hranice zmizí, svaté ticho se rozlítne po okolí a slyšet jest slova z dáli:

»V marné pýše jsem živ byl,
V pýše vychoval jsem syna;
V potvoru mě hřích můj proměnil,
Nyní smyta moje velká vina.«

Dlouho hleděl mladý kníže, kde byl dobrodince svého pochoval, pak se odebral zase mezi hosti, kteří ještě dlouho hodovali.

Mladý kníže byl se svojí chotí šťasten, panoval dlouhá léta a činil poddané své šťastnými; a rodiče jejich požívali dlouho ještě blaženého s nimi života.

KDO VÍ, K ČEMU TO DOBRÉ?

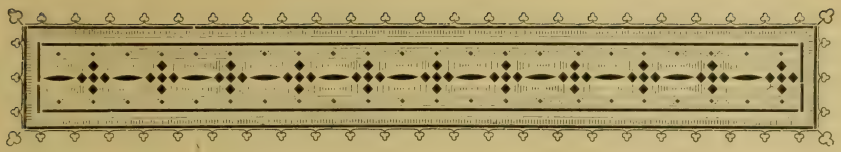

»Komu je los nepřítelem, udělá ho učitelem,« praví velmi staré přísloví, které, jak jsem se bohužel z vlastní zkušenosti přesvědčiti musel, posaváde pravdivé jest; byl' jsem také učitelem a sice úplných pět let u dětí pana Norberta, obchodníka v Praze. Pan Norbert byl velmi dobrý, ale tuze opatrný pán; jeho laskavá chof byla snad ještě lepší než dobrá, ale ještě snad opatrnější než opatrná panička; dítky jejich ale nebyly ani dobré, ani opatrné, a z toho již každý soudit může, že jsem v domě pana Norberta Galašovy časy neměl. Ach, za těch pět let jsem měl příležitost poznati, jak život krátký a jak učení dlouhé je!

Jednou na podzim vydal se pan Norbert se svým knihvedoucím na cestu do Vídně, kdežto mnoho zboží nakoupiti hodlal, a k tomu cíli s sebou něco peněz a as 10.000 ve směnkách vzal. Člověk míní, Pánbůh mění. Náš pán do Vídně neměl již dojet; v jedné vsi u rakouských hranic se roznemohl, lehl a umřel, a sice tak náhle, že ani sám chudák nevěděl, jak k tomu tak neočekávaně přišel. Jaký rámus u nás v domě byl, když tu smutnou zprávu jízdný posel přinesl, může si každý pomyslit; jemnostpaní sedla hned na poštu a jela za pánem. Přijela na místo, několikrát omdlela, celou skoro noc proplakala a dala pána pochovat. Po funuse převzala pánovy věci, prohlížela jeho tobolku a jeho spisy; hotové peníze

byly tu, směnky ale byly všecky tytam; prohledalo se všecko, poslalo se sem tam, pátralo se zde onde, směnky byly pryč. Když se směnky nikde najíti nemohly, padl ubohý knihvedoucí do podezření, že je odcizil, neboť po smrti pána svého byl všecky jeho věci převzal, a nemohl se vykázati, že v tobolce směnky již nebyly, když ji byl převzal, a jen jeho mnoholetá věrná služba v domě pana Norberta mu pomohla, že k právnímu soudu pohnán nebyl.

Tyto nešťastné okolnosti naši jemnostpaní div nezničily, a nebylo by také divu bývalo, kdyby byla o rozum přišla, neboť muže a deset tisíc skoro jednou ranou ztratit jest na opatrnou paničku, která se již vdávat nechce, jistě mnoho.

První změny, které panování naší paní v domě učinilo, byly, že jsme dostali já a knihvedoucí výpověď. Knihvedoucí plakal, když odcházel z domu, a pro Boha jen za to paní prosil, aby si nemyslila, že on ty směnky vzal; mně ho bylo od srdce líto, nebylť již mladý, byl otcem čtyr dětí, z nichž jenom nejstarší na jeho výdělek nečekalo. Za ním jsem z domu kráčel já, a neplakal jsem, neboť mi jemnostpaní kabát, v němž náš nebožtík dobrý pán zlé té smrti naproti jel, co remuneraci dala. Kabát byl skoro nový, a padl mi, jak by ho na mne ulil, pročež jsem ho také bez dlouhých ceremonií za svůj sváteční a mimořádných záležitostí kabát ustanovil. Kam se pan Linhart (tak se totiž propuštěný knihvedoucí jmenoval) se svou rodinou poděl, nevěděl nikdo; já nesl své kantorské pravítko o dům dále, a tloukl jsem se s ním tak dlouho, až jsem se jím s pomocí několika vznešených lidumilů do služebičky dotloukl, která mě aspoň hned do stavu postavila, že můj remunerační kabát hodnost svátečního podržeti nemusel.

Kdo nikoho nepotřebuje, ten všudy strejčky a tetičky najde; kdo by však něčí pomoci zapotřebí měl, ten ani v bratru matčině strejčka ani v sestře otcově tetičku nenajde. »Mezi své přijde, a oni ho neznají,« říkával nebožtík pan Norbert, a měl dobře; neboť dokavad jsem v jeho domě s těžkým srdcem a s lehkou kapsou na

prvního čekával, darmo jsem se po přítelíčku ohlížel; jakmile jsem ale službu dostal, dostal jsem také hned as kopu strejčků a také as tolik tetiček; inu, co škodí, řekl jsem si při tom nadělení, k d o ví, k čemu to dobré.

As tři měsíce po své instalaci obdržel jsem po venkovském čelednu psaní, v němž mě mého otce bratr — kterýžto, jak jsem slýchával, v M—cích polesným byl, a jehožto poznati jsem ještě nikdy čest neměl — žádal, abych mu radost učinil a navštívil jej, a že se mohu, bude-li mi možno hned se odprázdnit, po jeho příležitosti, která z Prahy prázdná pojede, svezt.

»Jakou máte příležitost tady?« ptám se kočího.

»Poníženě prosím — kočár,« byla jeho odpověď.

»Hezký?« ptám se opět.

»Inu, aby tuze hezký byl, jemnostpane, to není,« odpověděl kočí, »ale pohodlný je; ten pán, kterého jsem do Prahy vezl, v něm ani nemukal.«

Kočár, pohodlný kočár, pomyslil jsem si, laskavý strýc a to čisté venkovské povětří — toto všecko se mě tak zmocnilo, že jsem si v tom okamžení řekl: »Pojedeš!« Na to jsem se zeptal kočího, kde stojí, nařídil jsem mu, aby mě ráno v šest hodin očekával, a pospíchal jsem k představenému se žádostí, aby mě na týden na venkov dovolil. Představený mi přál šťastnou cestu, a já se až do noci na ty chvíle těšil, které mě dovedou do údolí, kde kvete bez a kde slavíci tlukou.

Jak Pánbůh den dal, stál jsem v remuneračním kabátě svém na dvoře v hospodě u »zlatého křížku« a obdivoval jsem se té ekvipáži, která mě do náručí mého laskavého pana strýce dovézti měla. — Kočár byl již zasloužilý veterán, který snad už dvacátou kapitulaci sloužil; zpytatel starožitností mohl na něm kolikeré století číst, které na něm hryzlo a spravovalo; tu jsem teprv věděl, proč ten pán, který se v něm vezl, ani nemukal. Do toho prapraděda všech kočárů byl zapřažen párek koní, a ti byli tak hubení, že by

se na nich pitva i bez nože studovat mohla, ba kterýkoliv z nich by byl mohl v Čarostřelci v strachomorně místo oné famosní koňské kostry ostudu dělat; dát jim jen křídla, a pegasové hotovi.

»Prosím vás,« ptám se kočího, »náleží tato spřež celá mému strýci?«

»Jen kočár,« odpověděl on, »koně dal sedlák.«

»Ale prosím vás, proč jsou tak hubení?« ptám se dále.

»Inu, jemnostpane, vysoký žlab dělá vysoké kyčle,« pousmál se kočí, uvazuje za kočárem pytel s řezankou a otýpku sena, aby celý svět věděl, že to venkovská ekvipáž.

Ubozí koně, pomyslel jsem si, co jste museli zkusit, než jste se tímto obrazem živé bídy a mizerie stali; ovšem léto dalo málo píce a zima byla dlouhá. — Já se tomu podnes divím, jak ti koně svůj život na těch hubených nohou až do jara donésti mohli; museli mít koňskou náturu.

Abych já ekvipáži a ekvipáž mně ostudu nedělala, šel jsem až za bránu pěšky, a tu jsem si teprv do toho ne tuze hezkého, ale pohodlného kočáru vlezl. Jízda šla ještě dost dobře, ač měli oba koně a kočí dohromady jen jedno oko, za to ale kočár nepochybně celým svým tělem viděl, neboť se kácel, když se na padesát kroků v cestě kámen ukázal. Ostatně jsme ale jeli šťastně a také pokojně, dokavad jsme širým polem jeli; jak jsme ale do vsi přijeli, bylo zle, neboť náš kočár nekřesťansky rachotil, a lidé myslíce, že jedou někam se střikačkou, vybíhali z chalup a vyvalovali na nás oči. Ještě dobře, že měli koně červené pentličky, kočár červené střapce, kočí červený nos a já červený míšek, jinak by nás byl ještě někdo uhranul. Čím dál jsme jeli, tím mdlejší byli naši ořové, až byli konečně tak mdlí, že jsem já i kočí, chtěli-li jsme přijít dál, celou ekvipáž tlačit museli.

Okolo dvanácti byli ale naši koníci tak šachmat, že už ani naše tlačení, ani kočího vynasnažení (on totiž všemožně svým svěřencům na cit, totiž bičem, účinkoval) žádného ovoce neneslo; kočár

i koně stáli, jako by je byl k cestě někdo přimrazil; podsední by si byl dal snad přece říci, ale ten náruční byl tak desperát, že by se byl snad nechal raději utlouci, než by byl vzal; a jaký div také:

Ve dne v noci neustát,
v bouři běhat, v dešti stát,
málo jíst a málo spát,
odkud se má síla brát . . .

Kočí, nežli k prostředku pro něho nejbolestnějšímu sáhnul, dal koňům as deset minut na rozmyšlenou; když se ale i v tomto dosti dlouhém čase nerozmyslili a on přece za dne domů dorazit chtěl, nezbývalo mu nic jiného nežli k poslednímu prostředku sáhnout; vzal totiž z košatinky kousek sena a rozdělil je mezi své svěřence, pak ometl kousek sena těm ubohým okolo nosu a šel před nimi. Koně se hned probrali z mrákot, a jako by nový život v žíly jejich byl vjel, klusali ve tmách neštěstí svého po čichu za senem, až jsme se dostali na vršek, pod nímž rozsáhlá ves ležela.

Tu jsme ostali přes oběd. Mezi tím, co kočí krmil, vyšel jsem si na procházku. Přijdu na konec vsi, slyším z jedné zahrady úzkostné volání o pomoc. Já se nerozmýšlím, přeskočím hbitě několik plotů a stojím před malou, došky pošitou chaloupkou, z jejížto síně velký, suchý sukovitý chlap s huňatou čepicí a špičatým nosem kozu za rohy vytahoval, kterou dvě ženské, pronikavě křičíce, zase do síně nazpět vtáhnout se vynasnažovaly. Hubený ten Goliáš napřahoval na ženské hůl, ženské křičely, a koza měla smrtelné úzkosti, že bude na dvě půlky roztržena, nebude-li jedna nebo druhá strana brzo vítězem. Já přikročím blíže, udělám vážný obličej a ptám se, co to znamená.

»Ach, jemnostpane,« volaly ženské, z nichžto jedna mladinká a velmi hezká byla, »on nám chce vzít naši kozu, která nás živí.«

»A proč pak?« ptám se dále.

»Proto, že neplatějí žádnou činži!« zahřměl ten hubený Goliáš, a trhl kozou tak upřímně, že ji i s ženskými ze síně vytrhl; tu byl

teprv rámus hotový. Já se ptám toho Goliáše, mnoholi mu as ty ženské dlužny jsou, a on mi řekl, že 5 zl. Já se ptám ženských, zdaž tomu tak, a tu mi ta stará ženská přisvědčila, že je; já se ptám na jiné jejich okolnosti, a tu jsem se dověděl, že to byla matka a dcera, které se pletením košíků živí, že sice mají zásobu košíků, ale žádné peníze, a že hospodáři činži až po M—cké pouti, která za několik dní byla a kde něco svých košíků odbyt chtěly, zapravit mínily. Já začnu do toho Goliáše mluvit, mluvím mu o lásce k bližnímu, o nepravosti jeho počínání, ptám se ho, je-li křesťanem atd.; načež mi ten Goliáš docela odhodlaně odpověděl: »Víte-li, vy pane, co, když umíte o lásce křesťanské tak hezky kázat, ukažte vy, že jste křesťanem, a zaplaťte za ně; vám snad bude lehčeji těch pár zlatých dát, než mně oželet.« Co jsem měl dělat? Sáhnu do kapsy, dám Goliášovi šest dvacetníků; Goliáš pustí kozu, ženské se hrnou ke mně, já ujíždím, přeskočím opět několik plotů a letím k hospodě, řeknu kočímu, že půjdu napřed, a prchnu ze vsi.

As dvě stě kroků za vsí mě dohonil kočí, a ubírali jsme se dále. Před námi vezl již hodně zletilý muž na trakaři dvě prázdná vědra a jedno půlvědro. Dohonivše ho ptali jsme se, kam jede, a on nám řekl, že jede do N—c, že je tam pomahačem v pivovaře, že musel pro nádobí do Kulíškova, proto že o pouti malého nádobí v pivovaře zapotřebí bude. Dokavad jsme jeli po rovině, držel s námi pomahač pevně krok; když to ale s kopce počalo jít a náš kočár koně dolů hnal, nemohl nám dobře postačit, i rozjel se za námi, aby s námi zároveň dole byl. Co však šlak nechce mít — vrazí na kámen, kolečko u trakaře se mu rozsype, a soudky se kutálejí, kam se kterému líbí. Pomahač zůstal, jako by ho opařil, a udělal na ty kutálející se soudky tak kyselý obličej, že by se v nich pivo v ocet bylo muselo obrátit, kdyby ho na štěstí Kulíškovští sousedé nebyli vypili.

Co teď s pomahačem? pomyslím si, musíme mu pomoci, sice se do M—c nedostane. Kočí byl také toho mínění, a nežli pět mi-

nut uběhlo, leželo už jedno vědro v kočáře, půlvědro kočímu pod nohama, druhé vědro vězelo za kočárem, a na něm byl uvázán ten nešťastný trakař, jehožto ramena jako dva rohy přes kočár vykukovala. V takovýchto případnostech jsem si nechtěl sednout; poněvadž to ale s kopce šlo a mě bota tlačila a kočí mě neustále nutil, abych si jenom sedl, dal jsem si říci a sedl jsem si vedle vědra do kočáru.

Sotva že jsme as deset kroků ujeli, vyjede nám z lesíka naproti kočár, v kterém jsem ženské klobouky zpozoroval. Já sebou trhnu a chci se honem stěhovat z kočáru, bylo ale již pozdě. V okamžení byl kočár tu, a v něm dvě dámy, z nichžto jedna k mému hrozně malému potěšení mladinká byla. Když její sokolí zrak můj plný obličej mezi prázdnými sudy zastihl, usmála se tak čiperně, že mi chuť ku smíchu na několik neděl zašla. Abych se jí za to vysmání jak se patří pomstil, neohlídl jsem se za ní ani jednou, ač se ona, jakž kočí povídal, za mnou několikrát ohlídla.

Chvíli mě ten malér mrzel, potom jsem si z toho nedělal nic, pomysle si, kdo ví, k čemu to dobré?

Tak jsme se dostali do M—c. Pomahač složil své nádobí a svůj trakař u první chalupy, a já vjel pěkně pomalounku jako nějaká stiftsdáma do dvora svého strýce.

Strýc a tetička mě laskavě přijali, a kam jsem se ohlídl, byl jsem rád viděn; jakž ale jinak? měl jsem službu, byl jsem z Prahy a k tomu jsem byl ještě svoboden.

Byly to časy u mého laskavého strýce! Když se nejedlo a nepilo, šlo se s bratrem mé tetičky, kterému Alois říkali a který u úřadu praktikantem byl, na honbu, kdežto jsem několika zajícům svou flintou smrtelných strachů nahnal, toť se rozumí bez ublížení.

Hned druhého dne po svém příjezdě jsem si vyšel odpoledne na procházku. Strýc šel někam přes pole, tetička dala mýt pokoje a pan Alois šel do kanceláře, následovně mi nezbývalo nic jiného, než si vyjít sám a jít, kam mě oči povedou.

Jda okolo jedné zahrady, která prkenným plotem a křovím ohrazena byla, zaslechnu dva líbezné hlásky, kouknu skrze skulinu, a tu jsem k svému největšímu podivení spatřil tu samu černookou slečinku, která se na mne za vědrem sedícího tak čiperně byla usmála. Seděla na lavičce pod kvetoucí jabloní a popisovala druhé slečince, které Julinka říkali, mou ekvipáž a mne mezi sudy sedícího tak živými barvami, že bych se sám byl dal sobě do smíchu, kdybych se nebyl bál, že se prozradím. Julinka se tomu jenom usmívala, za to se ale Lotinka — tak se jmenoval ten černooký andělíček — sama sobě tak srdečně smála, že až oko u punčochy pustila.

»Vidíš, Pánbůh tě trestá,« řekla jemným hláskem Julinka, »že se člověku vysmíváš, kterého ani neznáš.«

»Neznám?« usmála se Lotinka; »je to prkenný panák; pomysli si, on se za námi ani neohlíd', a já měla svůj nový klobouk na hlavě!«

»To se ovšem těžce prohřešil; on to ale zase napraví,« prohodila Julinka novou řádku na punčošce začínajíc.

Lotinka: »Což je tady?«

Julinka: »Ovšem že, je u polesných.«

Lotinka: »Škoda, že se pantáta s polesným hněvá! Vidělas ho?«

Julinka: »Viděla jsem ho již několikrát.«

Lotinka: »Viď, on má sice obličej jako měsíc v úplňku, ale ještě projde. Víš, co je?«

Julinka: »Jak mi polesného kuchařka povídala — je prý úředník z Prahy.«

Lotinka: »A ještě svobodný?«

Julinka: »Aspoň prý se za svobodného vydává, a chce prý tady ostat přes pouf.«

Lotinka: »To je moudrý člověk, že tu přes pouf ostane, budeme mít aspoň o jednoho tanečníka víc.«

Julinka se na chvilku zamlčela a pak si vzdychla: »Nebudeme-li muset doma zůstat, milá Lotinko! Strejček se již dal trochu slyšet, z čeho nám hrozně malá naděje vysvítá.«

»Nech jenom mne jednat, však já tatínka tak oblomím, že nás sám do sálu dovede; vždyť jsem byla tři měsíce v Praze!« To řekla, sebrala svůj košíček s pletením, vzala Julinku pod paždí a odešly k domovu.

Já ostal stát a hleděl jsem pilně za nimi, až mi mezi stromovím zmizely; a i potom jsem se nemohl se svým stanovištěm rozloučit, doufaje, že se snad Julinka ještě vrátí, a že budu mít to štěstí, ještě jednou ji spatřit. Julinka nepřišla, a já musel s těžkým srdcem domů.

Jak živ jsem nevěděl, jak může člověk, který přece něco studoval, na děvče čekat, do kterého mu pranic není, a jak se může na někoho těšit, který se na něho netěší, a tu jsem to zkusil sám.

Julinka byla spanilá dívčinka, štíhlá, modrooká a mohlo jí být as sedmnácte let; vlásky její byly světle kaštanové, pleť její jemná a bleďounká, pohled její pohled nyjícího anděla.

Jak jsem domů přišel, hned jsem se kuchařky na onu osudnou zahradu a na spanilé její obyvatelky ptal; a z toho všeho, co mi kuchařka zdělila, jsem se alespoň tolik dověděl, co jsem prozatím nevyhnutelně potřeboval. Zahrada ta náležela s výnosným dvorem panu Radomilovi, bývalému důchodnímu na panství Sokolovském; on byl vdovec a Lotinka byla jeho jediné dítě; Julinka byla dcera po jeho bratrovi, vojenském lékaři, nešťastné děvčátko, které již co útlé dítko otce i matku ztratilo; hospodářství vedla sestra pana Radomila.

Od té chvíle, co jsem byl Julinku spatřil, byl jsem hned celý jiný; v srdci mém uhostil se nějaký neznámý a tak znamenitý host, že jsem i z hlavy všecky myšlénky vyházel, aby se pohodlně usadit mohl. Pokoje jsem neměl nikde, neustále jsem vykukoval z okna a mluvil jsem nesmysly, že bych si byl za každé slovo přes

hubu dal, kdybych se nebyl bál, že bych se Julince s oteklou tváří ještě méně líbil.

Přiblížila se noc, já nemohl usnouti, polštář mě pod hlavou pálil, srdce se mi chtělo seschnout a hlava se mi chtěla rozskočit. Ráno se probudím a myslím, že to bylo vše jen sen; když jsem ale na Julinku dřív než na modlitbu vzpomněl, viděl jsem, že je zle, že jsem zamilován.

Mé studium záleží nyní jedině v tom, jak bych se do domu pana Radomila dostal. Strýce a celý jeho rod jsem o pomoc žádati nesměl, neboť žili s panem Radomilem v nepřátelství, a já tedy v té záležitosti jen sám na sebe se spolehnout musel. I pátrám zde a pátrám tam, až jsem se přece záminky dopídil, pod kterou jsem se poctivě do domu pana Radomila dostati mohl.

Pan Radomil byl, jak mi řečeno bylo, zvláštní ctitel malby, měl mnoho obrazů, a mezi nimi co zvláštní poklad obrázek, jejž náš slavný malíř Prantl, dobré nebe ví proč, místo štětcem — prstem byl maloval. Z toho všeho jsem si vybrati mohl, že panu Radomilovi nevítaným hostem nebudu, když mu řeknu, že co ctitel malby přicházím obrazům jeho se obdivovat. Že bych do rozpaků na té cestě mohl přijít, toho jsem se nehrozil, neboť jsem, bydle po šest let u člověka, který pyksly maloval, o malbě tolik se dověděl, že jsem si, když se o tom umění jednalo, od leckohos nemusel ledacos na nos nechat namalovat.

Co ctitel malby jsem se také panu Radomilovi představil, a jen jako mimo jsem mu řekl, co a odkud jsem. Pan Radomil mě vlídně přijal, dal mi sesli, vyptával se mě na Pražské malíře, ptal se mne, kolikrát jsem viděl »Zauberschleier«, chodím-li také ve čtvrtek do Bubenče atd. Pak se zvedl a ukazoval mi své obrazy; mnoho, velmi mnoho obrazů jsem viděl, i toho prstem malovaného Prantla jsem viděl, ale ten obrázek, který jsem právě hledal — Julinku svou — tu jsem nespatřil. Prohlídnuvše obrazy sedli jsme si opět ke stolu, já koukal po očku na dvéře, brzo-li se otevrou a

Julinka se mi objeví; v tom vezme někdo za kliku, dvéře se otvírají, mně se žene krev do hlavy, a do pokoje vstoupí paní již při letech.

»Moje paní sestra!« řekl pan Radomil, ukazuje na příchozí paničku.

Já se honem seberu a činím svou nejponíženější poklonu. Ona se mi slušně poděkovala, mezi tím však jedno oko na pana Radomila a druhé na jeho na stole ležící šátek upřela. Pan Radomil vzal šátek se stolu a strčil jej do kapsy. Jak to jeho paní sestra zhlédla, hned odešla, a v několika okamžicích bylo víno a pocukrované sucharky na stole. Pít a přikusovat jsem musel, neboť paní sestra hostinného pana Radomila uměla tak nutit, že by i méně zdvořilý člověk samou zdvořilostí na své zdraví a na cestu domů zapomněl.

Když jsme as hodinu při víně seděli, přišly slečinky; Julinka mě uvítala srdečným jemným hláskem, Lotinka usmívavě, jakoby říci chtěla: »Člověče, tebe neuvidí člověk jinde, než u sudu anebo u lahvice.« Pan Radomil mi explikoval, co která slečna je, já dělal poklonu za poklonou, a než uprchlo čtvrt hodiny, hovořil jsem se slečinkami tak důvěrně, jako bychom se již dávno byli znali.

Přiblížil se večer a já musel domů. Když jsem odcházel, žádal mě pan Radomil, bych jej častěji navštívil. Já ho — vlastně jeho slečny — navštěvoval pilně, a chvíle mi u přítomnosti spanilé Julinky utíkaly tak hbitě, že se přiblížila pouť, aniž jsem to byl pozoroval.

Byla pouť; ráno jsem byl v kostele a odpoledne zase v Radomilově zahradě. Bylo to utěšené odpoledne. Na lávce, v stínu kvetoucího bezu, seděl jsem se slečnami. Julinka byla smutnější než jindy, za to se ale Lotinka na několik neděl vydovádět chtěla. Když se Julinky dost naškádlila, škádlila mne; vyptávala se neustále, mám-li jakou milenku v Praze, já řekl, že nemám, ona se mi smála a nechtěla tomu věřit, já se dokládal živým Bohem, že nemám milenku

v Praze, a doložil jsem, Julinku za ruku bera, že jen venkovance srdce mé náležeti má.

»To je vidět, že jste jeden z Pražských panáčků!« zvolala čtveračivá Lotinka. »Máte štěstí, že vás žádná Pražská slečinka neslyšela, ty umějí takové rozmilé lháře krotit; ale my ubohé venkovské prostoty, my musíme být rády, když si z nás Pražský panáček blázinka udělá; ale ať si, však ony vám to Pražské panenky zaplatí, čím jste se na venkovských prohřešil.«

Při tom se na mne ostře podívala, nahnula se k Julince, jakoby ji políbit chtěla, a šeptala jí nahlas do ucha: »Nevěř mu nic, on je z Prahy,« dala se do smíchu a zmizela tancujíc po cestičce mezi kvetoucími keři se vinoucí.

Já ostal s Julinkou samoten, ruku její v rukou pevně držc, ptal jsem se jí, zdali tomu věří, co Lotinka pravila. Ona na mne upřela modré oči své a řekla, že ne; já se jí zakoukám do očí, lilie tváříček jejích přelítnou lehounké červánky, ona sklopí hlavinku; já chci před ní klesnout na kolena a chci jí vyznat, že ji miluji, ohlížím se již po místě, kde bych si tuze koleno nezamazal, najdu je, již chci kleknout — v tom přinese neštěstí tu dovádivou komediantku. Rovnou cestou kráčí ke mně, přede mnou se zastaví a tu mi začne povídat, že na mne před zahradou čeká děvče.

»Děvče — na mne? to bude jen žertík, slečno, já bych nevěděl, co by mi chtělo,« řekl jsem nesnáz svou ukrývaje.

»Žádný žert,« volala Lotinka, »jak vám povídám — hezké mladé černooké děvče, jako já; chce s vámi mluvit, chce vám něco zaplatit a pak vám chce dát — košík; jestli tomu nechcete věřit, přivedu vám ji.« A již byla ta tam. Já se podívám na Julinku, ona opatrně hleděla na mne, a to mne ještě více zarazilo. I chtěl jsem něco říci, než jsem ale patřícího slova nalezl, byla tu již Lotinka s hezkou, čistě oblečenou venkovskou dívkou. Přivede ji až ke mně, vezme Julinku pod paždí, odejde a nechá nás samotny stát.

Já byl jako v Jiříkově vidění, děva mi běží líbat ruku, já se

jí uhýbám, koukám na ni a poznám, že to dcera té stařeny, jížto jsem činži zaplatil, když jim ten Goliáš kozu odvésti chtěl.

O zpropadená komedie, co jsem přestál nesnáze pro nic za nic! Děvče mi povídalo, že tu s maminkou na pouti košíky prodávají, že mě viděly do zahrady jít, a že přišla mi těch pět zlatých zaplatit. Když jsem nechtěl peníze přijmout, prosila mě, abych alespoň ty dva košíky přijal, které mně přinesla; já je také nechtěl přijmout, děvče mi je ale strčí do rukou a odběhne.

Za malou chvíli přišly opět slečny a Lotinka mi pravila, že mně již věří, že venkovským děvčatům nepřítelem nejsem. Já presentuji slečinkám obdržené košíčky, a košíček jsem nedostal. Tím a několika omluvami jsem myslil, že již zas všecko napraveno, a pokojně jsem doprovázel slečny k domovu; když jsem se jim ale poroučel, řekla mi čiperná Lotinka: jak se těšily, že jim na památku své srdce zanechám, a jak se vidí v naději své sklamané, když dostaly — košíčky. Já se začnu vymlouvat, nic naplat, já mohl říci, co jsem chtěl, odpověď byla vždy: »Vy jste nám dal košíčky.«

Smutně jsem tenkráte kráčel domů, obávaje se, že za dva košíky jeden dostanu. Přijda domů, byl jsem celý mrzutý, ta historie s těmi košíky mě tak mrzela, že jsem se mrzel, že jsem té stařeně z nouze pomohl. Posléz mě to přece rozešlo a já si pomyslil: kdo ví, k čemu to dobré.

V hospodě byla muzika, a celá osada, jak se večer přiblížil, tam putovala; já byl mrzut a umínil jsem si, že nepůjdu nikam. Pan Alois měl ale tisícero chutí tam jít, tetička ale, co starší a jej živící sestra, zrovna mu to zapověděla, a aby jí nemohl v noci prchnout, vzala mu všecky jeho šaty, zamkla do almary, vzala klíček k sobě a odešla. Byla to smutná noc, já nemohl usnout a pan Alois také nemohl usnout; posléz jsem přece usnul.

Mohlo být as půl noci, tu slyším hrozný rámus ze spaní; já si začnu oči protírat a tu pozoruji, že as dvě ženské pode mnou

peřiny vytahují, křičíce: »Hoří! hoří!« Já vyskočím rovnýma nohama z postele, letím k oknu, slyším šturmovat, koukám na levo, koukám na pravo, nikde žádný oheň, nikde žádná záře, a přece pořád se šturmovalo.

»Pro spasení boží! snad mi nehoří konečně nad hlavou!« I chci honem sebrat šaty své a prchnout; o mých šatech ale nikde ani památky, i běhám sem tam, hledám — kde nic tu nic. Pan Alois pryč, peřiny pryč a mé šaty také pryč. Jaká pomoc! vyběhnu já, jak jsem byl, před dům, a tu jsem se teprv přesvědčil, že mi nad hlavou nehořelo. Ve vsi bylo všecko na nohou, dolejší myslili, že hoří nahoře, a běželi s konvemi a háky nahoru; z hořejšího dílu osady myslíce, že hoří dole, běželi s konvemi dolů, před obydlím strýce mého se potkávali, každý se ptal, kde hoří, a nikdo se nemohl ohně dokoukat. Poněvadž ale zvoník neustále šturmoval, běželo několik lidí do vížky za zvoníkem.

Když jsem já se před domem mrzna třepetal, přiběhne pan Alois celý polekaný, popadne mě za ruku a táhne mě do domu. Já se naň podívám a poznám na něm své šaty; on mě začne prosit, abych nikomu nic neříkal, že musel nevyhnutelně do hospody; já mu slíbil, že se nikomu o tom nezmíním, on se svlékl a já se oblékl. Pak jsem šel se přesvědčit, jak to s tím šturmováním asi dopadne, a tu jsem se dověděl, že zvoník, který o pouti trochu hlouběji do skleničky nahlídl, zvoně klekání na zeď se podepřel, usnul a tak až do půl noci spal, o půl noci se však probudil, a cítě v ruce provaz, myslil, že zvoní klekání. I začal tedy zvonit, a zas dřímal, a zas se probudil a zas potrhl zvonem, a tak celou osadu pobláznil.

Jakmile Pánbůh den dal, vyšel jsem si na procházku mezi zahrady; tu jsem spatřil u jednoho plotu velmi krásný lískový proutek. I vytahuji z vesty nožíček, abych si jej mohl uříznout, v tom však mi vypadne z kapsy nějaký papír; já jej zvednu, rozbalím: bylo to psaníčko, a ruka byla ženská; já čtu:

»Drahý příteli!

Pan strýc nám nedovolil k muzice se podívat, ač ho Lotinka snažně žádala. Že nás ten pán z Prahy, který u Vás bydlí, navštěvuje, to Vás pranic nezarmucuj. Vaše Julie jest a zůstane Vaší

J. R.«

»To je pěkné nadělení! Julinka má tedy známost s panem Aloisem, proto měl on tolik chutí k muzice. Pryč, pryč odtud, kde mě má první láska oklamala!« zvolal jsem a běžel jsem domů, chtěje hned spakovat a hned odejít. I byl bych to byl snad udělal, kdyby mně všickni domácí nebyli v tom zbraňovali a nebyli mě přemluvili, abych aspoň ještě přes jednu noc počkal.

Ach, to byl dlouhý den! Odpoledne jsem se byl poroučet u pana Radomila, kdežto jsem se již jen co přítel na Julinku podíval. Když jsem odcházel a vyprovázejícím mě slečnám s Bohem dáti chtěl, začala mi láska opět v srdci i v hlavě strašit; mé sotva ukonejšené sny začaly se opět bouřit, já počal opět doufat, pročež jsem vytáhl to psaníčko z kapsy, okážu je Julince a ptám se: »Slečno, jest toto psaní od vás?«

Julinka se zapýřila a řekla: »Ode mne!«

»A jsou to také slova srdce vašeho?« ptám se opět, a Julinka zašeptala: »Jsou!«

Tak jsem byl odbyt. Slečny mě vyprovázely přes celou zahradu, natrhaly kvítí a každá mi dala hroznou kytku na památku.

Jakmile jsem za zahradu přišel, strčil jsem do každé kapsy jednu kytku a ubíral jsem se vsí domů. V myšlénkách pohřížen kráčel jsem, aniž jsem pozoroval, kudy jsem šel; však tu na mne vyskočí z jedné chalupy muž a nutí mě, bych s ním do jeho bytu šel. Byl to onen pomahač, jehož vědra a trakař se mnou se vezly. Já s ním musel jít do jeho bytu a musel jsem si sednout, žena jeho přinesla na talíři koláče, a já musel aspoň jeden sníst. Když jsem odcházel, chtěli, abych si ostatní koláče vzal, já děkoval, nebyla

pomoc, jeden jsem musel přece vzít, který jsem, maje ostatní kapsy plné kytek, do náprsní kapsy strčil.

Ještě večer mi objednal strýc příležitost, a odjezd byl na šestou hodinu ráno určen. Jakmile se rozednilo, stála již zapřažená bryčka pod okny; já se honem nasnídám, oblíkám kabát — kdo popíše ale moje leknutí, když jsem na levé náprsní straně hroznou díru spatřil! Já honem s kabátem dolů, prohlížím tu díru, a tu jsem viděl, že mi to udělala myš, která se v kapse zapomenutého koláče zmocniti chtěla a také zmocnila.

Všickni okolo mne stáli a dělali dlouhé obličeje; já ale zkázal pro krejčího a pomyslil jsem si: Kdo ví, k čemu to dobré. Krejčí přiběhl a řekl, že to hned spraví; vytáhne nůžky, začne párat a vytáhne za podšívkou nějaké papíry a mně je podá. Já se na papíry podívám, poznám, že to směnky, čtu a tu vidím, že to ty samy směnky, které po smrti pana Norberta darmo hledali; jakž je mohli také najít, když je pan Norbert do kabátu zašil? Já myslil, že se radostí zblázním, a kteří okolo mne byli, také myslili, že jsem se skutečně zbláznil. Když jsem jim ale celou tu historii o těch směnkách a o neštěstí našeho pana knihvedoucího pověděl, radovali se se mnou.

Já se všemi se rozloučil, kočí práskl do koní, a jeli jsme radostně ku Praze. Na poledne jsme přijeli do Liškova; pan hostinský byl švitořivý človíček a vypravoval mi o svých sousedech tak hořké věci, jakoby chtěl mému chatrnému apetitu na nohy pomoci, a o sobě zas tak sladké, jakoby své nakyslé pivo jimi osladiti chtěl.

Mezitím, co do mne pan hospodský mluvil, přišla do hostince holčice se škatulí, kterou jsem pro pana hospodského nemohl zahlídnout. Jak ji pan hospodský zpozoroval, obrátil se k ní a řekl: »Jděte s Pánem Bohem, vždyť jste tu už včera a předvčírem byla.« Ženská odešla. Já se ptám, co chtěla ta ženská, a hospodský řekl, že prodává šmizetky. Já řeknu hospodskému, aby ji zavolal; hospodský tak učinil, ženská se vrátí — a kdo to byl? Nešťastného

našeho knihvedoucího Márinka, bleďounká, a slzy jí ještě v očích stály, které ji lítost, když ji hospodský odbyl, vynutila. Jakmile mě nebohá dívka poznala, zesinala a nemohla promluviti slova. »Kde je váš otec, Márinko zlatá, a co dělá?« ptám se uleknuté dívky.

»On je zde,« odpověděla dívka slzy si utírajíc, »a stůně.«

Několik minut na to jsem stál u postele, na níž onen poctivý nemocí sklíčen ležel, jehož náhoda o službu a poctivé jméno připravila. U postele seděly tři malé děti, na jichžto vadnoucích tvářičkách viděti bylo, že se již o ně krutý osud otce opíral. Márinka se zdála býti jejich andělem; jak ji zhlédly, běžely jí naproti, a jedno přes druhé volalo: »Neseš nám, Márinko, něco? Budeme dnes, Márinko, jíst?«

Márinka se teskně na ně podívala a okázala mi na otce; on mě poznal hned, stiskl mi ruku a vítal mě srdečně. Když jsem mu povídal, že jeho nevinnost na jevu jest, a jemu směnky ukázal, sepjal ruce a vroucí díky vzdával Bohu. Márinka radostí dala se do pláče, a děti vidouce sestřičku plakat, plakaly s ní.

Když jsem přijel do Prahy, hned jsem pospíšil k paní Norbertové, odevzdal jsem jí směnky a pověděl jsem jí vše, co se mi bylo strany nich přihodilo. Hned druhého dne jela paní Norbertová k nemocnému knihvedoucímu a zaopatřila ho.

Po půl letě byl bývalý knihvedoucí opět v službě paní Norbertové, a Márinka byla mou Julinkou na věky. Kdo ví, k čemu to dobré!

Veselá předmluva k smutné povídce

o jistém nešťastném bačkoráři, z něhož nepříznivý osud ke vší jeho bídě naposledy ještě blázna udělal, ale přece to zas trochu napravil.

Kdybys tolik lásky měl, že bys jí sibiřské, pod věčným ledem dřímající pustiny zahřáti a v italské ráje proměniti mohl; kdybys byl tak krásný, že by ti i houževná srdce v ňadrech mající lichváři na »ksicht« půjčovali; kdybys tak ženiální hlavou byl, že by tě i moudří lidé za blázna měli, a kdybys vedl při tom život tak čistý, že by na něm ani presidentky velectihodných synod klepen poskvrnky najít nemohly: máš-li při tom kapsu tak čistou jako svědomí své, to jest, zřetelně řečeno, nemáš-li peněz, co jsi? — Nula ve společnosti lidské, abys vyplňoval místo a dodával ceny cifrám, které osud před tebe postavil; jsi bříza, která se i před nejjemnějším vánkem třásti musí a z jejížto větví se dělají košťata, jimiž se všecky kouty vymetou; slovem, nemáš-li peněz, nic nejsi, ba ještě bídnější než nic; neboť jsi sirotkem, maje otce a máti, cizincem jsi, trvaje mezi svými, vyhnancem z ráje lásky a přízně — a viny prázden. Navštiv se srdcem přeplněným, s kapsou ale prázdnou své plné kapsy mající přátele, a oni se na tebe radostně dívati budou, když jim okážeš díl svého těla, na němž Achill poranitelný byl, aneb prostě řečeno, když jim okážeš paty; zahoř láskou největší k dívce spanilé, nemáš-li zlata, nechá tě svět ve tvém plamenu shořet, a kdyby tě i jednou slzou outrpnosti zachrániti mohl; najdi si přítele.

otevři mu útrobu ňader svých, v blahu jeho zakotvi blaho své, žij jen pro něho, a pro něho buď hotov každé okamžení život dát: myslíš, že máš přítele? nemáš-li pro něho nic víc, než své dobré, věrné srdce, nemáš nic; on ti ostane tak dlouho věrným jako kovář svým kleštím, to jest tak dlouho, dokavad tebou z ohně pro sebe věci bude moci vytahovat, aby si vlastní prsty nemusel popálit; ano kdybys i perlou byl, nejsi-li zasazen ve zlatě, se smetím tě na smetiště vyhodí.

Ano, peníze! to jest heslo devatenáctého století; peníze, to jest zlaté závaží, bez něhož by dřevěné hodiny našeho pozlaceného věku ani snad nešly; to jest ta vysoká škola, v které se člověk nejmoudřejším moudrostem v nejkratším čase a beze všeho lámání hlavy naučit může; to jest ta čarodějná hůl, kterou ze všeho všecko a ze všeho nic udělati se dá. Dejte Tulipánovi dost peněz, a lid se mu jako zlatému teleti klaněti bude, slova jeho si budou lidé jako výroky neomylného orakula, jako květy z knihy moudrosti z úst bráti, a milostenky krásné, jejichžto tváře by rdící se růže, a jejichžto krčky by nyjící lilie zahanbily, a jejichžto jiskřící se očka by deváté nebe Mahomedovo zjasnívat mohla, budou si závidět jediné pohlédnutí od něho; básníci budou o něm psáti chvalozpěvy, až jim čela se potit a prsty krvácet budou, a i moudré hlavy se před ním obnaží a budou se k němu blížit s nejponíženějším: »Herr von Tulipán«. S penězi může člověk na světě všecko, bez peněz nic.

Jakýž div, že se každý po penězích shání na nic se neohlížeje! Odvážlivý obchodník opustí choť drahou a děti milené, živobytí své svěří vetché lodi a zápasí s tisícerým nebezpečenstvím na bezedném moři — aby získal peněz; smutný ženich pohřbí upamatování sladké, opláče naději svou — zadá svou budoucnost, a dá se s bohatým drakem sepřahnout, aby mohl s ním pospolitě jeho poklady slzavým údolím táhnout, dokaváde jeden nebo druhý k svému hrobu nedojede; šašek, v jehož ňadrech kolikráte srdce pláče, provozuje šprýmy, aby publikum rozesmál a aby jeho kapsa plakati nemusela; k vůli

penězům kráčí kejklíř větrem po provaze a tančí nad svým hrobem: spisovatel rozevře svá ňadra, otevře strakaté směsici lidu svatyni svých nejblažších tajemství, okáže jim umírající naděje své, okáže jim rány srdce svého, kterých ani čas zhojiti nemohl; veselá mládež si udělá ve svatyni ňader jeho veselý den, zatančí si na hrobech památek jeho nejsvětějších a rány v srdci jeho si vyvolí za terč šípů ostrých vtipu svého . . . ubohý spisovatel zatne zuby, mlčí, trpí a myslí si: Dělejte si, co chcete, jen dejte peníze. Žádná cesta, která k penězům vede, není smrtelníkům příkrá, není strašlivá dosti; kdyby je i bledá smrt doprovázela, kdyby se nad nimi věčnost smrákala a z té kruté noci jim plamenný meč pomsty věčně co kometa neštěstí nebezpečnou osvěcovala dráhu, jdou dále, zahodí sebe, slepě pošlapou nejsvětější člověčenstva práva, pomohou nevinnosti vraždit, prodají duše a budou učit své bližní vyvolávat: »Dej mi své peníze, já ti dám své svědomí čisté.«

A tak to bude a musí být, dokaváde svět v něčem jiném než v penězích nebude vyhledávat svého štěstí; neboť člověk

Ve dne a v noci,
se lstí a mocí,
pláčem a smíchem,
ctností a hříchem,
zvyky a modou,
větrem a vodou,
jazykem a pěstí
honí své štěstí. —

Těchto několik ve vázané a několik v nevázané řeči psaných a mládencům a pannám pro obveselení mysli a ukrácení chvíle na světlo vydaných slov nám budiž předmluvou k následující smutné sice, ale na slovo pravdivé historii, která se k výstraze všem po penězích bažícím a k útěše všem, kteří pope nězích nebaží, na Novém Světě v Praze stala, a sice toho roku, když ten velký vítr byl.

Jak jsem pravil, právě toho roku, když ten velký vítr byl,

stál ještě na Novém světě maličký a velmi chatrný domeček, jehožto znamenité díry v šindelové, mechem porostlé střeše, jeho papírem rozličného stáří a rozličných barev zalepená okna a jeho rozvrzané, při každém kroku po nich jdoucímu píseň do hrobu muzicírující schody dosvědčovaly patrně, že se finance domácího pána v nejlepším stavu sotva vynacházejí, a že si v této chýži, kde vše vyhlíželo, jakoby odtamtud všickni všudy byli vyletěli, sotva která nepoetická duše stánek svůj byla vyvolila.

Domek tento náležel, jak to městské knihy podnes dosvědčují, z polovice panu Kašparovi Kohoutkovi a z polovice jeho laskavé manželce, paní Kateřině Kohoutkové, jížto po celém Novém světě, ač jí vším právem titul domácí paní náležel, jen zhola dle tehdejšího a posud ještě ve své původní ryzosti zachovaného způsobu »paní Katrle« říkali.

Ačkoliv pan Kohoutek domácím pánem byl a jeho laskavá choť domácí paní, ačkoliv oba dva spořádaný a šetrný život vedli, ačkoliv paní Kohoutková na svých kuřatech (ona vedla totiž obchod v kuřatech, když byly) kolikráte hezký krejcar vydělala, a mnohá teplá bačkora ze studené světničky pana Kohoutka (on fabrikoval totiž bačkory) zimního času vyletěla: byla u těchto šlechetných manželů přece bída s nouzí jako doma.

Domek ten byl po jedno poschodí, při zemi byl jeden pokojík a ten obýval domácí pán se svou chotí, v prvním poschodí byly dvě světničky a v těch nebydlel nikdo ; neboť se každý, komu jen trochu jeho pět švestek a kus toho života milo bylo, obával do bytu se stěhovat, do něhož vítr foukal, kudy se mu jen líbilo, a do něhož crčkem teklo, jakmile se mráček nad Novým světem okázal, a tak se stalo, že v tomto domku kromě pavouků, kteří v hořejších končinách své řemeslo ve velkém bez překážky provozovali, pak několik rodin netopýrů a kun, které odtud nočního času na sousední drůbež odvážlivé výpady činily, pak kromě řečených manželů živé bídy a nouze jiné živé duše nepřebývalo.

Celý svět, to jest celý Nový svět se tomu nemohl dost vynadivit, že pan Kohoutek, který přece tak mistrně bačkory dělat umí, a že paní Kohoutková, která tak čiperně kuřata kupovat a ještě čiperněji prodávat uměla, zkrátka, že oba dva při své celé přičinlivosti a té výhodě, že nemuseli činži platit, když přišlo k placení daní, kolikrát i nejpotřebnější věci v hospodářství museli zastavovat, aby mohli těch pár dvacetníků sehnat. Rozličné hlavy si to rozličně vykládaly.

Že pan Kohoutek při své a své bedlivé manželky přičinlivosti ve svém domácím panování od bídy a nouze skoro denní návštěvy míval, tomu se nebude divit nikdo, kdo svět zná, totiž celý svět a hrůzotajné cesty jeho; ale tomu se bude jistě každý vůbec a ti zvlášť, kteří se domnívají, že každá žínka zlá je, divit, že pan Kohoutek svůj domek, který živý obraz ohavnosti spuštění představoval, který se vždy na tu stranu klonil, na kterou vítr vál, a každou chvíli se rozmýšleti zdál, kterou stranou se na svého hospodáře sesypati má, při všem napomínání úřadu, aby jej buď rozboural neb pod výminkou rozbourání prodal, nikterak opustiti nechtěl, čemuž se tím více diviti jest, an přísloví praví: Střecha děravá, kouř v domě, zlá žena k tomu, vyhánějí hospodáře z domu — paní Katrle ale nebyla zlá, ona se jen zdála a proto také a ještě pro něco jiného se pan Kohoutek ze svého vlastního ani od vody vylít, ani od kouře vyhnat, ani od větru vyfoukat, ani úředním napomínáním vystrašit nedal, proč? to nám jedinké pohlednutí do minulosti toho ve svém způsobu snad jedinkého domácího pana, myslím, dostatečně vysvětlí.

Náš pan Kohoutek byl syn poctivého podruha z jisté vsi u Prahy, který na svého synka ničehož vynaložit nemohl, poněvadž tenkrát, když se poklady rozdávaly, pozdě přišel a jen mošnu obdržel, a následovně se svou ženou již dost co dělat měl, aby jen, jak říkáme, hubu obhájil. Náš mladý Kohoutek byl tak čiperný hošík, a ačkoli za svého prvního mládí jen tenkrát do školy při-

cházíval, když husy hospodyni nepásl, a v posledním čase, když hospodáři hříbata nehlídal: přece se tak držel, že ho pan učitel přede všemi školáky nejen vyznamenal, ale i kolikráte v prorockém nadšení zvolal: »Kohoutku, ty budeš někdy pánem!« Hošík si to pamatoval a myslil si, že ho panství nemine; neboť se domníval, že to, když to pan učitel povídal, jistě musí být pravda, a již v duchu ty hromady peněz měříval, které bude mít, až bude tím pánem, neboť se ve své nevinnosti domníval, že každý, kdo je pánem, již také peníze mít musí. O svatá prostnosti!

»Dítě ze všeho vyroste,« říkáváme, a pročež by se mnohý domnívati mohl, že náš malý Kohoutek ze svého domnělého panování také pomalounku vyrost, kdyby mu cikánka, když ze školy vystoupil, z pravé ruky nebyla předpověděla, že on podruhem nebude, že bude mít své obydlí a že ve svém obydlí velmi zbohatne. Od té chvíle si náš Kašpárek jinak nemyslil, nežli že bude muset být boháčem, a jakž by to neměl myslit, vždyť mu to řekl sám pan učitel a cikánka, a k tomu ještě stará cikánka mu to z ruky čtla. —

Když Kašpárek ze školy vyšel, nechali mu rodiče jeho na vůli, by si stav vyvolil, jaký by chtěl. Kašparek studoval dlouho, která by ta nejkrásnější cesta byla k tomu bohatství, které na něho čekalo. Myslivectví se mu líbilo, sladovnické řemeslo také, a ještě na jiná řemesla měl sto chutí, musel si je nechat ale všecky zajít; neboť kde se jen okázal, ptali se ho, má-li peníze, a ty mu právě chyběly. Slovem, náš milý Kašpárek musel jít za oráče. Ač mu pluh ze začátku tuze vonět nechtěl, později se spolu přece skamarádili, a Kašpárek orával jako o závod, mysle, že snad ňáký poklad vyorá. Když již ale sedm let oral, a ještě ani jeden poklad vyoraný neměl, pověsil pluh na hřebík a šel se učit zednictví, kde se tak dobře držel, že v krátkém čase více a důkladnější práce postavil, než dva staří tovaryši dohromady, začež také ještě dříve, než čas byl, tovaryšem se stal.

Jsa tovaryšem, rozvažoval pilně slova cikánky, která mu řekla, že ve svém obydlí zbohatne, z čehož si jeho ostrovtip hned vybral, že dříve svůj domek nebo něco takového míti musí, nežli se mu to velké bohatství přivalí; pročež pracoval pilně, byl hůř živ než žebrák a každý krejcar uložil, mysle si: »Až budu míti peníze, koupím si domek, pak přijde bohatství a pak si nahradím všecko.«

Že se mu groše na venku pomalu scházely a jeho ostrovtip mu vypočítal, že by se tak padesát let nuzovat a dřít musel, než by s to byl jen trochu obstojnou chalupu si koupit, opustil čisté venkovské povětří a odebral se do Prahy, kde se mu peníze hustěji sypati počaly. Jakmile se jaro otevřelo, až do pouhé zimy zedničil, ve dne pracoval u mistra, v noci míval melouchy pro sebe, bílil, stavěl pece, dláždil a tak dále, v zimě skládal sládkům a hospodským led, a když neměl ničeho k dílu, pletl bačkory, kterémuž svobodnému umění naučil se od jisté svobodné babičky, u níž asi rok v nájmu byl.

Takovýmto lopocením vylopotil si náš Kohoutek hezkých pár zlatých.

Právě toho času byl onen domek, o němž svrchu řeč byla, na prodej, byl vyceněn na 2000 zl., a výminkou bylo, že musí kupující hned všecky peníze složit. Náš Kohoutek dostal na ten domek chuť, přehlídl několikráte svou kasu, a tu viděl, že mu ještě 300 zl. schází, vrtěl nad tím hlavou a rozmysliv se řekl: »Ten domek nepustím, kdybych i sám sebe zastavit měl.« Na štěstí byla v domě, v němž Kohoutek právě v ten čas pracoval, kuchařka; ona sice nebyla již mladá, jmenovala se ale Kačenka, měla 300 zlatých a chtěla se vdávat. Kohoutek se to dověděl, v čerstvosti se do milé Kačenky zamiloval, v několika nedělích byli svoji, a ten krásný starý domek na tom pražském Novém Světě jejich.

Kdo popíše ten blažený cit, jak našemu Kohoutkovi srdéčkem pohrával, když se z prvního poschodí svého vlastního domku na

Nový svět díval! — Inu ovšem, muselo to být příjemnější podívání, nežli přes cizí pluh na cizí koně na cizím poli.

Od toho času, co se náš Kohoutek domácím pánem stal, měl to již jako jisté, že také boháčem bude, neboť si myslil, když se první díl cikánčina proroctví vyplnil, že se vyplní také druhý, nicméně ale šel jako jindy po své práci, ba i bedlivějším byl nežli dříve, neboť se pro těžkost srdce na svou do čista vymetenou kapsu ani podívat nemohl, a rád by ji byl brzo aspoň as do půl naplněnou zase viděl, pročež svou přičinlivost zdvojnásobnil, a kdyby se byl mohl roztrhat, snad by to byl učinil, aby na desíti místech najednou pracovat a potom na deseti místech najednou plat bráti mohl.

Tak se mu několik neděl dařilo, neboť jeho zdraví bylo z ocele. S hrníčkem se ale chodí tak dlouho pro vodu, až se přece jednou ouško utrhne, a takový osud měl také náš pan Kohoutek.

Jednoho dne, když se z těžké práce pozdě domů přihnal, vyřídila mu manželka, že má jít k jistému panu starému přestavovat plotnu, která práce přes noc hotova býti musí, aby kuchařka hned z rána snídaní vařit mohla. Jak milý pan Kohoutek uslyšel, že má jít k panu starému přestavovat plotnu, ani se více neposadil, sebral své instrumenty a letěl do pivovaru. Tu se jako lev hned do práce pustil, robotil, až z něho teklo, a než kohouti po druhé zapěli, stála tu postavená plotna tak krásně, až se na ni srdce smálo. Poněvadž do rána ještě daleko bylo, a pan Kohoutek nechtě žádného ze spaní bouřit, domů nemohl, krátil si chvíli: vymetl celou kuchyni, odnesl hlínu a cihlové zbytky, spravoval košťata, kde se jen které v kuchyni ukázalo, a ještě jiné důležité věci konal, jejichžto obšírné vypočítání nám ani čas ani místo nedovoluje. Když se ale těmito všemi kunšty zkrátil jen malý kus té ohromné dlouhé chvíle, která od jeho nejposlednější myšlenky až do rána před ním se natahovala, a on bez práce žíti nemohl, připadla mu ta nešťastná myšlenka, aby pro ukrácení chvíle a malý přídavek ještě v té kuchyni komín vy-

metl. Sotva že se ta myšlenka pod jeho lebkou zableskla, již byl postaven stůl a na něm židle, a pan Kohoutek, ozbrojen jsa dobře spraveným koštětem, ubíral se do komína, nemaje ani zdáníčka, že tam na něho čekati mohlo neštěstí nad kominíka černější. Sotva že se náš milý pan Kohoutek v komíně objevil, z celého srdce svého se do vymetání pustil a s takovou mistrností se v tomto svém novém okresu otáčeti začal, že po každém škrábnutí, když ne kus komína, aspoň jistě kus koštěte odletělo. Poněvadž se začátek nad očekávání dobře dařil, ubíral se náš pan Kohoutek výš a výše, a sice jen proto, aby se vyššího stupně dokonalosti v tomto svém novém umění dopídil. — »Kdo se povyšuje, bývá ponížen,« říkával Kohoutkovi pan učitel, a kdyby si byl náš pan Kohoutek tuto zlatou propovídku líp byl pamatoval, nežli ono: »Kohoutku, ty budeš pánem« — jistě by se za svým štěstím nebyl komínem pustil.

Když již ve spodním oddělení komína ani tolik sazí nebylo, že by si jimi švihák, který si bílou nití botu sám byl zašil, ono nemilé bílé na černém před všetečným okem zlého světa zakrýti mohl, chtěl si náš pan Kohoutek trochu odpočinout a počal sobě trochu hovit. Hovění si jest povedená vnučka paní zahálky, a zahálka jest, jak jsme již v malých školách slýchávali, počátek všeho zlého. Že tato propovídka i v komíně pravdiva jest, uvidíme hned.

Jakmile si náš pan Kohoutek hoviti počal, táhly mu myslí všelijaké myšlénky, a mezi nimi také ta, že se mu zdálo, jakoby nad ním uzenina viscla. Aby se přesvědčil, zdaliž ho myšlénka jeho nešálí, pozvedl nosu do mrákotné výše; v tom okamžení ale připloul měsíc po nebeské báni nad komín a podíval se z celého ouplňku svého našemu Kohoutkovi do očí. Kohoutek, který toho tichého poutníka noci v jeho stříbrném plášti, co na své nohy byl povstal, komínem nebyl viděl, lekne se, opustí ho koště, opustí ho paměť, opustí ho všecko, a s ukrutným šramotem hrne se s hůry náš milý Kohoutek a švihne sebou v kominické posici do kotle, který pod komínem v plotně zadělán byl, tak mistrně, že se černýma palci

u nohou za svůj ne tuze bílý nos pohodlně vziti mohl, a začal tak křičet, jak jen počerněný zedník, když ho neštěstí do měděného kotle takořka zaklínuje, z celé duše své křičeti může.

Tato Kohoutkova do nebe volající ranní píseň vyděsila domácího pána a skoro všecky nájemníky ze spaní, kteří se hned sebrali, a majíce ještě mráčky posledních snů na horkých čelech, do osvícené kuchyně pospíchali, kdežto Kohoutek svou poslední hodinku s úzkostí očekával.

Tu se začaly veliké lamentace. Pan Kohoutek bědoval z kotle dle velikosti úzkosti své, příchozí hořekovali kolem něho, každý dle hlubokosti citu a vysokosti ducha svého, zkrátka, každý tu lamentoval dle své možnosti, nejvíce domácí kuchařka, která rukama lomíc po kuchyni úzkostně vyvolávala: »Co si počnu já smutná děvečka, kam se poděju, kotel je snad proražen a já tolik prádla!« — A tyto všecky bolestné hlasy se hnaly z kuchyně v jednom víru komínem, do něhož více žádný měsíc nesvítil.

Na to přišel domácí pán, okřikl plačící a křičící, aby nedělali povyku, že ve vedlejších domech lidé spějí, a pomohl za pomoci srdnatého nájemníka ubohému Kohoutkovi z kotle, kterýžto k velikému potěšení úzkostí umírající kuchařky proražen nebyl.

Pan Kohoutek byl sice nyní na svobodě, nemohl ale se živou mocí narovnat — byl sražen. — Ubohý! ještě ale při tom všem štěstí veliké, že mu při té veliké retirádě, kde nejlepší příležitost měl, všecka žebra, kde by jen která byl míval, si polámat, nic horšího ještě se nestalo. Domácí pán poslal pro lékaře; lékař přišel, prohlídl pacienta, sáhl mu na puls, vytáhl z kapsy pykslu, šňupnul si, zakýval hlavou, a dávaje domácímu pánu šňupec řekl: »Musí do postele!«

Domácí pán dal zapřáhnout a ubohý Kohoutek jel domů, kdežto šest neděl ležel, nežli se pozdravil. Bylo to dlouhé na zavyučenou na tak čiperného začátečníka toho nešťastného černého umění.

Ačkoli páni lékaři, jak již praveno, našemu panu Kohoutkovi v šesti nedělích tak na nohy pomohli, že opět sám bez smrtelných úzkostí mohl života pouť konati, přece se tak sebrati nemohl, aby své zednictví a své oblíbené bílení dále provozovati mohl, neboť ostal ohnutý, jako by ho právě z toho nešťastného kotle byli vytáhli, anebo jako by do něho pozadu chtěl lézt; zkrátka nebyl s to, aby se narovnal, kdyby mu byl někdo Kutnou Horu i s Kaňkem dával. —

Následky toho prvního pádu z komína byly pro pana Kohoutka velmi smutné, nejsmutnější ale bylo to, že se svým zamilovaným zedničením na vždy rozloučiti se musel! Ještě štěstí, že náš pan Kohoutek universální genie byl a že ve své choti nejen paničku, nýbrž i pomocnici obdržel, jinak by se na ně vzdor tomu, že byli domácími pány, již tenkrát bída s nouzí milostně byly usmívati začaly.

Jakmile se dokázalo, že se chyba, totiž kříž pana Kohoutka, více narovnati nedá, udělali se svou lítostí krátký proces, nechali bědování vědouce dobře, že jim, kdyby sebe víc bědovali, pečení ptáci přece do úst lítat nebudou, a chytili se práce. Pan Kohoutek se oběma rukama uchopil kopyta a pletl tak krásné bačkory, až se na ně srdce smálo; paní Kohoutková se chytila nůše a zavedla si ještě větší obchod s kuřaty.

Ačkoli paní Kohoutkové obchod a jejího manžela svobodné umění tolik nevynášely, jako dříve zedničina, přece si vydělali tolik, že při své skromnosti, jsouce sami dva, pokojně živi býti mohli. Že žádné kapitály dělat nemohli, to je tuze bolet nemuselo; neboť je to malér, který ještě genialnější lidi potkává. Pan Kohoutek byl se svým nejnovějším stavem skoro spokojen, a tvoře bačkory, myslíval si: »Třebas netekło, přece kape, při tom mohu přece na to budoucí bohatství čekati, a jestli mě štěstí hledá, to mě i za kamny najde.«

Tak to šlo asi rok, a to velké štěstí nepřicházelo: paní Kohoutková se domýšlela, že již na ně zapomenulo, páně Kohoutkova důvěra stála ale pevně jako skála v rozbouřeném moři, a jeho krásné sny by se mu byly málem vyjevily, kdyby byl nepřišel malér a celou tu komedii nebyl pokazil.

Jedné noci totiž, když náš pan Kohoutek na posteli sedě studoval, jaký kočár a jaké koně si koupí, až tím velkým boháčem bude, zaslechl ve zdi u postele jakési cinkání. I vstane, poslouchá pozorněji a slyší opět cinkání. Radostí celý bez sebe, že se poklad ozývá, zbudí manželku, která by málem byla při té novině do mdloby padla. Když zas trochu k sobě přišla, napomínala manžela, aby se nepřekvapoval, namítajíc, aby se nenechal tím cinkáním másti, že jsou to snad umrlčí hodinky a ne poklad; když ale pan Kohoutek na svém stál, že to poklad, uvěřila tomu, prosila ale manžela, aby ten poklad na pokoji nechal, že ho snad zlý duch hlídá; pan Kohoutek si nedal bránit a myslil si: »Já ten poklad dostat musím, kdyby ho zlý duch i v osobě kominíka hlídal!« A to platilo u pana Kohoutka velmi mnoho, neboť od té veliké retirády měl před kominíkem takový respekt, že by byl, jak kterého spatřil, hned komínem vyletěl, kdyby to tak lehce bylo šlo nahoru, jako tenkráte nešťastné paměti dolů.

Přiblížila se půlnoc a na zámeckých hodinách odbila dvanáctá, a pan Kohoutek se natáhl, nad obyčej ozbrojil se špičákem, nařídil manželce, aby se ozbrojila růžencem, a jak spatří poklad, aby ho jím přehodila, by zas nezmizel, a pak aby se chránila promluvit, sice že by se jim oběma zle vésti mohlo. Ubohá paní Katrle učinila, jak byl pan manžel poručil, a třesouc se na celém těle pomohla odstavit postel a ouzkostí umírajíc očekávala, co se bude díti dále.

Jakmile postel odstavena byla, dal se pan Kohoutek do práce a mlátil špičákem do zdi tak udatně, jako by byl jak živ z komína nebyl spadl. Práce šla dobře; neboť byl domek stavěn na hlínu, a

když pan Kohoutek jeden kámen vylomil, vyvalily se za ním nejméně tři samy od sebe. V několika minutách byla tak velká díra ve zdi, že by se jí věrtel dukátů byl pohodlně mohl protáhnout; dukáty se ale neokazovaly prozatím ještě žádné. Tím si pan Kohoutek koncept másti nedal a pracoval neunavně dále, na svou choť se ani neohlížeje, kterážto majíc ruku k přehození pokladu napřaženou, bystrými zraky každé kopnutí sledovala.

Najednou učiní pan Kohoutek šťastnou ránu, špičák se zaboří hluboko do zdi, vyvalí se kámen, a v lomu se něco zableskne, paní Katrle vykřikne: »Ach!« a jedním rázem sesype se polovice podkopané stěny. — Sběhnou se sousedé, ponocní, a tu vidí to hospodářství: pan Kohoutek ve mdlobách, paní Katrle také ve mdlobách ve světnici kamení dost, hlíny dost, prachu dost, ale poklad žádný.

Pan Kohoutek přišel brzo k sobě, z paní Katrle nemohl ale nikdo dostat slova, kdyby byl i pětku za ně dával. Byla to veliká rána pro ty dobré lidičky, a snad by to byli odstonali, kdyby jen trochu byli mívali kdy; museli ale stavět, a tak se jim i ta poslední radost zkazila.

Když domek spraven byl, zapřisáhl se pan Kohoutek, že více pokladů dobývat nebude, a držel také slovo; na to veliké štěstí ale, které mu cikánka byla předpověděla, čekat přece nepřestal.

Úplných pět let na to štěstí se železnou trpělivostí čekal a dělal bačkory; to žádané štěstí ho ale přece nenavštívilo. Když se ale i v šestém roce nedávalo vidět, pomyslil si, že snad na něho docela zapomenulo, a pročež uznal za dobré, že by snad neškodilo, kdyby je trochu na sebe upozornil. Na štěstí se mu zdálo, že viděl velikého zeleného ducha s krvavými zuby na harfu hrát. Zelená barva — barva naděje, a červená barva znamená radost. »Dobře,« řekl si pan Kohoutek, »vsadíš do loterie.« Pročež se také hned k paní Rozárce, která celému Novému Světu tehdejšího času sny vykládala, odebral a jí zjevil, co se mu bylo zdálo. »Ducha viděti,« řekla paní Rozárka, když byla pana Kohoutka pořádně vyslechla, s mystickou

vážností: »znamená sedmdesátku plnou, harfa má 63 — obě numera živá, na Brno ambo solo a k tomu sedmdesátku extrato do první koule, dáte-li na ambo solo desetník, vyhrajete deset dukátů, za grošové extrato čtrnáctkrát tolik grošů.«

Pan Kohoutek uposlechl této moudré rady, vsadil, a numera mu také skutečně vyšla. Jakou radost pan Kohoutek měl, to může si každý pomyslit; vyhráltě peníze a ještě k tomu se dostal na cestu, která k štěstí vedla; jediné to ho rmoutilo, že již dříve na tu spasitelnou myšlénku nepřišel. Aby, co již zanedbal, zase dohonil, sázel pilně tah jak tah ze snů, z kuliček a z trhavek, ze všech numer, kde jen jaká napsaná nalezl, sázel na Prahu i na Brno a sázel silně; numera mu ale nevycházela. Tím se ale náš pan Kohoutek ani za mák mýlit nedal a sázel statně dále. Vyhrané ambo solo s extratem se pomalounku vykoulelo, a panu Kohoutkovi nezbylo nic jiného, než ze svého výdělku sázet, což mu ovšem trochu krušné přicházelo; ale láska přemáhá všecko.

Aby se v tomto novém umění upevnil, chodil na vaječný trh mezi paní Ančrle, kde se sny vykládat a živá numera poznávat z fundamentu naučil; jakmile se sny hotov byl, pustil se mezi kabalisty, studoval pilně, byl zasvěcen do tajemství jejich a naučil se umění, jak se mají numera vázat, a že byl dřív jen tak halabala sázel, sázel nyní vědecky, nevyhrál ale zase nic.

Když se vším vázáním numer žádné terno chytit nedalo, pokoušel se jiným způsobem, dával si totiž od malých dětí numera táhnout, od uličníků a děvčat po hospodách s numery se toulajících kupoval krejcarové cedulky, živil ve sklenicích as tucet pavouků, kteří nic jiného na práci neměli, než si udělat ve sklenici pavučinu a do ní z devadesáti numer, kteráž nastříhaná na dně ležela, týdně několik vytáhnout. Pak ještě jeden experiment dělal, který mu mohl velmi drazc přijít: on totiž zaslechl, že, kdyby někdo v tom čase, co v noci hodiny dvanáct bijou, všech devadesát numer na dveře u kostnice napsal, ráno ta, která vyjít mají, v řadě

scházet budou. K tomu cíli se odebral jedné jasné noci na hřbitov bliže Prahy a stoje s křídou přichystanou u dveří kostnice očekával, až začne bít dvanáctá; dvanáctá začne bít a pan Kohoutek začne psát numera na dveře; sotva ale že as do desíti napsal, obešla ho hrůza, hodil křídou a ujížděl, jakoby mu byl někdo hlavu zapálil.

Při těchto všech a ještě jiných těmto podobných kudrlinkách nemohl přece nic vyhrát, pro samé studium zanedbávala se práce, bačkory šly jen v zimě, kuřata jen v letě, jíst se chtělo každý den, daně šly, střecha hnila a na správu nezbylo peněz žádných; proto se také stalo, že pan Kohoutek, když i dostal jakého nájemníka, dostal takového, který placení nájmu za hloupý zvyk, za zbytečné namahání a do nebe volající luxus považoval; že od takovýchto pánů ani širokých ani drobných tuze mnoho nedostal, tomu můžeme i bez důkazův uvěřit. Život pana Kohoutka byl den ode dne smutnější, domek padal, půjčit na něj nikdo nechtěl groše, a prodat se ho pan Kohoutek bál, ježto mu předpověděno bylo, že v něm zbohatne.

Tak to trvalo až do toho roku, co ten velký vítr byl, v kterémž čase posledně od úřadu nařízeno měl, aby stavěl, nebo že se mu domek bude muset dát do prodeje. Celý zoufalý hodil sebou pan Kohoutek toho večera po té smutné novině na postel, na níž už ani jediné peřiny nebylo, a bědoval: »Prodají-li mi domek, jsem žebrákem do smrti, neboť si více ke svému nepomohu.« As do půl noci ubohý bědoval, pak celý zemdlený usnul a měl divný sen: zdálo se mu totiž, že bylo ráno okolo šesti hodin, že si vyšel před domek, tu k němu přišel jistý pán v černých šatech a žádal ho, by mu okázal cestu do zámku; pan Kohoutek jde s ním, přijdou na Hradčany, pán si koupí lot tabáku, vysype si tabák do pyksly a kornout zahodí, pan Kohoutek zvedne papír a vidí na něm pět numer, vsadí je a ona mu vyjdou všecka. Když se pan Kohoutek probudil, bylo již skoro šest hodin; aby tedy své štěstí nenechal proběhnout, vyjde si před dům a ohlíží se sem a tam, nejde-li ten černý pán; uhodila šestá a černý pán tu přichází, v panu Kohoutkovi

se zatají dech; pán přijde blíže a žádá, by mu pan Kohoutek cestu do zámku okázal; pan Kohoutek radostí celý bez sebe klusá na Hradčany, kde všecky jeho smysly tabáčnická bouda zaujala; však i tu se mu sen vyjevil, pán šel k boudě, koupil si tabák, vysypal ho do pyksly a zahodil kornout; jako blesk střelil pan Kohoutek po papíru, a jakoby království nebeské byl získal, zaplesal, když na papíře pět numer spatřil, kteráž co ta samá poznal, ježto byl ve snu viděl. Celý radostí bez sebe a ten osudný kus papíru křečovitě v rukou drže přiběhl domů, vypravoval šťastnou náhodu svou a křičel: »Jen honem peníze sem, ale brzy, dnes je tah, již jen za branou přijímají.«

Paní Kohoutková se šacovala, měla jen pár grošů, pan Kohoutek se ani nešacoval, on věděl proč, ale jen volal: »Honem, ženo, ňáké peníze sežeň, stůj co stůj, odpoledne je všecko dobře.« Paní Katrle sběhala všecky sousedky, nemohla si ale ani groše vypůjčit; jaká pomoc, čas ubíhal! Když nebylo jiné pomoci, vzal pan Kohoutek špičák, vyboural s pomocí choti své mříže ze dvou oken, utrhal zámky ode všech dveří a panty a nesl to všecko i se špičákem k železníku, kdež za to tři dvacetníky dostal. Jakmile peníze měl, hned letěl na Smíchov, kde ještě do loterie přijímali; paní Katrle chtěla mermomocí s ním jít, tomu ale pan Kohoutek nepřipustil, aby mu štěstí nepokazila, při čemž jí také přísné nařízení dal: až ho bude vidět ve fiakru přijíždět, aby rozbila kamna, vytloukla okna a vyházela kopyta na ulici i s ostatním nářadím; sám však letěl na Smíchov, kde u loteristy velká tlačenice byla, s velikou tíží se ale přece dostal do krámku; tu se ale nemohl živou mocí k písaři dostat. Když již viděl, že se čas chýlí, a že mu tak štěstí pod rukou ubíhá, dal se do pláče; to viděli druzí, bylo jim ho líto, udělali mu místo, a on si vsadil.

Jakmile reskontu v ruce měl, celý svět by byl radostí obejmul, a rovnou cestou běžel na Kozí plácek do hlavní kollektury, a když se tah již přiblížil — — — všecky smysly četné společnosti byly napnuty, v obličejích se střídaly bázeň a naděje, jediný obličej pana

Kohoutka nejevil žádného strachu, a k čemu také strachy? — on měl jistotu! —

Jakmile pan Kohoutek z domu odešel, neměla paní Katrle ve světnici žádného stání, neustále vybíhala před domek anebo studovala, kterým oknem má které kopyto vyhodit.

Bylo ke čtvrté hodině, z daleka bylo slyšeti hrčet kočár; paní Katrle natáhne krk, pozná známého fiakra a v kočáře svého milovaného pana manžela; jak to zhlédla, radostí celá zesinala, jako blesk vlítla do světnice, vytloukla okna, rozbořila kamna, až se báň do půl světnice valila, oběma rukama popadala hrnky, lžíce, kleště, kopyta beze všeho ohledu na velikost a stáří, a vše to lítalo oknem, kdežto se o to veselá mládež bratrsky děliti začala. V několika okamženích bylo vše drobnější movité jmění pana Kohoutka až na zouvák vyexpedováno, a snad by se i ten byl musel stěhovat, kdyby byl fiakr před domkem nezastavil.

Paní Katrle letí ke kočáru, a tu spatří manžela jako stěnu bledého, ptá se ho po ternu, a tu jí žalostivě pan Kohoutek vypravuje, že mu ani jedno numero nevyšlo. »Ale fiakr?« tázala se paní Katrle s úžasem.

»Fiakr? ano fiakr« — vzdychnul si pan Kohoutek, »ten se mě laskavě ujal, když jsem omdlel, jak mi ani jedno numero nevyšlo.« Paní Katrle ostala celá tuhá.

Když pan Kohoutek do pokoje přišel a spatřil, jak tu jeho Kačenka hospodařila, klesl na postel, položil si ruce do klína, dal se do pláče a řekl: »Teď jsem hotový žebrák! — již nechci na světě ničehož se svým domkem, ať se již děje co chce, já již nepotřebuji žádný vlastní byt, na mne beztoho již žádné štěstí nečeká; pan učitel byl falešným prorokem a cikánka mě přelhala.« A tu jakoby celý svět odkopnouti chtěl, kopnul do báně u nohou mu ležící, která ještě před chvíli pyšně nad kamny se vypínala, báň přiletí ke zdi, rozskočí se a z ní se vysype několik žejdlíků dukátů jako strnadi žlutých.

Pan Kohoutek se rozkřikne, paní Katrle, která se mezitím s uličníky o kopyta a jiné věci, ježto v první ráži radosti své byla vyházela, po Novém Světě tahala, zaslechne manželův hlas, běží domů, spatří dukáty, zesiná, padne manželu okolo krku a oba se dají do pláče — ale radostí; tedy pan učitel přece falešným prorokem nebyl, a tedy to přece pravda bylo, co ta cikánka povídala!

BLAHOSTI TANEČNÍCH ŠKOL.

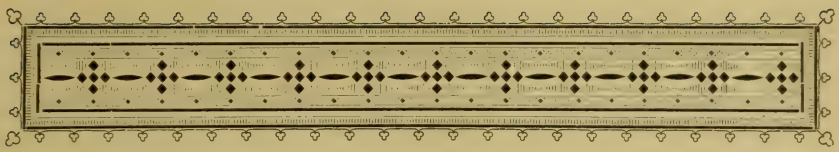

Milý Vojtíšku!

Odpusť, že Ti na Tvé psaní, v němž jsi mne žádal, bych Tě s životem pražským trochu seznámil, teprv nyní odpovídám; proč? to si můžeš pomyslit: byl masopust — za to budu nyní pilnějším. Abych s tou nejdůležitější věcí, která mi na srdci leží, začal, tedy věz, Vojtíšku, že jsem v tom krátkém čase, co jsem Ti nepsal, jeden z největších kroků ve svém živobytí učinil. Slyš! já se naučil pravidelně tancovat, a to sice v taneční škole. Ty jsi, milý Vojtíšku, také do školy chodil; co ale taneční škola nebo, jak v Praze říkáme, »tancšul« je, o tom si nemůžeš ani pomyšlení udělat. Já v ní byl, a proto Ti také mohu něco o ní v pravdě pověděti.

Taneční škola je dle mého rozumu mezi všemi školami, vysokými a nevysokými, pro pokolení lidské vůbec a pro naši nadějnou mládež zvláště ta nejdůležitější škola — ona jest perla mezi zmrzlými slzami, neboť jako taneční mistr všecky jiné mistry v světě přeskočí, tak schová taneční škola všecky jiné školy do kapsy, a když ne je, tedy alespoň to, co do nich anebo co z nich mělo přijít.

Někteří učení pánové povídají sice, že je taneční škola — škola, kde se mládež učí nechodit do školy; proto ale, že to učení pánové povídají, nemusí to být pravda; neboť kdyby mělo být

všecko pravda, co učení pánové povídají: to by byla pravda na světě laciná.

Af je tomu již jakkoli, proto ostane taneční škola přece školou všech škol, a to také vším právem; máť výhody, jakých bychom u jiných škol darmo hledali.

Do jiné školy musí vodit synáčka matinka na provázku a ještě vždycky skoro s muzikou: do taneční školy se žene mládež sama, i kdyby šídla padala a doma pan dědeček poslední svou vůli podpisoval; v obyčejných školách se narovnává žákům jen hlava, v taneční škole také nožky; v obyčejných školách ostává mládež časem pozadu, ani ta nejmoudřejší metla není s to, aby něco moudrého do hocha vtloukla: v taneční škole dělá a musí dělat pokroky, a kdyby mu v hlavě i vrabci hnízda dělat si mohli. V jiných školách jsou svár a rozepře jako doma: v taneční škole přichází jeden druhému — aspoň se to v minetech a jiných kontratancích vždycky děje — mile vstříc. Na tom ale ještě není dost; taneční škola podává ještě jiných výhod. Tam se člověk naučí očima mluvit a poslouchat; jaké to ušetření plic a sluchu, dvou věcí do hospodářství za našich časů tak potřebných! Panáčkové se tu naučí se slečinkami — těmito strážnými anděly dobrého tónu — zacházet; jaká to výhoda pro mladíka, který posud myslil, že dobrý ton jen ten ton je, který jeho učitel na housle brával! Tu se též naučí člověk vznésti se nad hroudu zemskou a přiblížit se ku stropu. Taneční škola jest brána do velkého světa. O, milý Vojtíšku, zvolej se mnou z hlubokosti srdce svého: »Matky, matky zaslepené, které své dcerky místo do taneční školy do kuchyně a do šití honíváte — vy nás zarmucujete! Což vám proto nebe hezké dcerušky dalo, aby si při štrikování pokazily zrak a při rámu skřivily kříž? Nevěřte již v ty báchorky, kterým jste se od babiček naučily; udělejte jenom pokrok s časem; ty časy, co Berta předla, jsou již tytam! a díky osvětě našeho století, nevrátí se více — posýlejte dcerušky jen polovic tak pilně do taneční školy, jako je do šití posýláte, a uvidíte,

jakých radostí se na nich dočkáte; poslouchat pak bude každá, ba i bez pobídnutí půjdou do školy, a co ještě nejlepšího při tom budete mít, to jest: — že vám neostane žádná sedět — když s ní přijdete do bálu, který její pan taneční mistr dává!«

Někteří mudrcové praví sice, že je na věky škoda času, jejž člověk v taneční škole ušlape, a že by každý pro tak tancem zabitou minutu krvavé slzy rok plakati měl; ti páni mudrcové mluví časem také ledacos, nesmíme jim to ale také mít za zlé: dokaváde budou myslit, že rozum jenom v hlavě a ne také v nohou vězí, nenalezne u nich tanec milosti — co se ale té okolnosti týče, že se tancem krátí čas, to je pravda, za to ho ale páni mudrcové zase natahují, a tak to přijde zas všecko do pořádku. Však i některý z těch učených pánů by si časem také rád zatancoval, kdyby se jen sám sebe neostýchal — já vím, že si pan kapitán Ros, kterýžto velmi moudrý pán byl, když se svou lodí v ledovém moři zamrznul a vůkol medvědy tancovat viděl, tisíckráte přál: »Kéž jsem raději doma v nějaké taneční škole!«

Někteří uštěpáčkové se vysmívají, že mnohý taneční žák raději ani neobědvá, ani nevečeří, aby jen mohl tanečnímu mistru zaplatit; což pak je ale tak vznešené, aby toho uštěpáčků jedovatý jazejček nedostihl! i na to nejsvětější se odvažují! — hanět, to je to nejlehčí řemeslo na světě. Že mnohý celý den ničeho do úst nevezme, než do taneční školy jde, to je pravda, že by se to ale proto dělo, aby vstupné uspořil, to je lež, a já proti tomu před celým světem protestuji: ten půst si žák jen z té příčiny ukládá, aby v tanci lehčí byl, neboť jest to již stará taneční zásada: čím lehčí tanečník, tím lepší, a můj přítel, kterýžto několik škol studoval, říkává: Plenus venter non studet libenter, což prý po česku: Chceš-li tancovat, nejez. Ostatně není pro umění žádná oběť dosti drahá.

Jak jsem pravil, taneční škola je a ostane dobrou školou, neboť kdyby se v ní člověk ničemu jinému nenaučil, aspoň se v ní naučí tancovat. Tancovat, Vojtíšku, to je za našich časů to nejhlavnější

slovo; tak jako staří počítali svých sedm mudrců, tak počítáme nyní my, kolik máme znamenitých tanečnic; po mudrcích se již jen mudrcové ptají, po tanečnicích celý svět; a ačkoli se praví, a což také vskutku pravda je, že vůbec za našich časů umění s mošnou chodí, přece se to o tanečním umění říci nemůže, neboť každá tanečnice, která má jen trochu ducha v nožkách, dá si každý svůj skok draze zaplatit a vytančí miliony — o věncích nechci dělat ani zmínky, těch má každá jako sena. Věř mi, Vojtíšku, za našich časů vyplatí se líp, lámat si rok nožky, nežli si lámat dvacet let hlavu; nechceš-li tomu věřit, přijď se podívat do Prahy, ohlédni se na vše strany a čti noviny. — A kdyby si člověk v taneční hodině nic nevytancoval, vytancuje si alespoň tanečnici, a kdo má jen trochu štěstí, také žínku, která, kdyby nic jiného neuměla, aspoň tancovat umí. Milý Vojtíšku, v tanečních školách se dělají známosti, na které člověk, zvláště když si svou spolužačku za kantorku do stavu manželského vzal, jistě do smrti nezapomene.

Kdo chce nyní v světě někam přijít, musí umět tancovat. Tanec je koruna všeho vzdělání; přijdeš-li do služby, musíš tancovat, jak ti tvůj představený hvízdá; neumíš-li tancovat, zle je, a také by bylo hanba pro muže, který vzdělaným slouti chce, aby neuměl tancovat, když již každý medvěd tancovat umí.

Když jsem ještě doma býval, myslíval jsem si, že je tanec lehká věc, a že děvčata, jak se narodí, již tancovat umí; když jsem ale do Prahy přišel, tu jsem se o něčem jiném přesvědčil! Škola, škola je studnice, z níž se všecko, co dobré má být, vážiti musí. Já Ti nyní, milý Vojtíšku, nic tak snažně na srdce a na svědomí vložit nemohu, než jak budete mít po zasetí, abys se učil tancovat, nechceš-li vždycky za kamny ostat; já znám pány, kteří dále dotancovali, nežli jiných deset došlo.

Když se taneční škola skončí, přijdou hlavní zkoušky — bály; a tyto zkoušky se od jiných zkoušek liší tím, že se žáci před jinými

zkouškami úzkostí, před taneční zkouškou ale radostí třesou, a tu se ukáže, co člověk umí.

Bál! ach, to sladké slovo »bál!« Blažen, kdo se ještě na bál těšit může, a to mohou všickni žáci a žákyně tanečních škol. Kdož pak jim to může také zapověděti, aby se netěšili? těšit se může každý, kdo může, a to mohou zvláště žáci tanečních škol; neboť se o ně páni výborové bálu — to jest: páni, kteří bál řídí — takořka derou; a vyhlíží-li dobrý tanečník jen trochu intresantně, to jest: má-li dlouhé vlasy, dlouhý nos a dlouhé vousy — hezký ani nemusí být — je-li jen trochu pravidelně rostlý a je-li s to si jen kus fraku aspoň večer trochu poctivě vypadajícího sehnat, dostane se i do nejskvostnějších bálů, a to k tomu ještě zadarmo: neboť páni výborové, nabravše si půl sálu vážných, vstupného platících, ale již netančících pánů, když již bál, jak říkáme, za dveřmi, pozorují, že mají již peněz dost, hudby dost, světel dost, tanečnic víc než dost, a jenom tanečníků málo! Jaká tu pomoc jiná, než po nějakých tanečnicích se ohlednout? a k tomu cíli se rozešlou věrní sluhové po hostincích a kavárnách, kteří na gratis-vstupní lístky dobré tanečníky chytají, a ti pánové dají lístek bez okolků každému, na kom jen trochu obtancované boty spatří; potom platí: plaf nebo neplaf, jen tancuj. A tak se to větším dílem stává, že pak v bále obyčejně nejvíce ti platí — kteří neplatí.

Tím způsobem jsem se také já dostal do jednoho bálu, a ta čest by se mi jak živa nebyla stala, kdybych nebyl navštěvoval taneční školu. A proto je pravda, co kdosi o tanečních školách napsal:

»Z tanečních škol v hojnosti
vyprýšťují radosti.«

V Praze jsme měli o letošním masopustě — jako každoročně velmi mnoho bálů, dílem domácích, dílem veřejných; o domácích Ti nebudu nic psát; nebo domácí bály se držejí doma, a co se doma uvaří, má se také doma sníst. — Co se veřejných bálů týče, ty se mohou na tři hlavní třídy rozvrhnout, a sice s dobrým svě-

domím: jsouť některé tuze nobl, v nichž se člověk vyráží jako ne doma; některé jsou nobl, v nichž se člověk vyráží jako doma, a některé jsou nenobl, v nichž se člověk vyráží líp než doma. Kdybych Ti o těch třech třídách psáti chtěl, mohl bych Ti celou knihu napsat, toho mě bude ale dobré nebe chránit; jen to Ti musím podotknout, že na návěští, které do těch nenobl bálů zve, také poznamenání bývá, že se jen slušně odění hosté připouštějí, z čehož již souditi můžeš, že v Praze i ty nenobl bály také nobl jsou.

Abych ale zas k tomu svému bálu přišel, musím začít od začátku.

Když se letošní masopust přiblížil, Praha na něj takořka padla; na uvítanou bylo hned několik prvních bálů dáno, a za nimi se přihrnula celá potopa světa samých bálů. Ach, tu bylo tance, tu bylo plesání! každý, kdo jen kus nohou měl, tancoval; slečinky ani nemohly stačit vyspávat bály; šviháckům nepřestaly v hlavě polky znít a jejich bálové střevíčky neměly nic jiného co dělat, nežli lítat z bálů do správy a ze správy zas do bálů; tatínkové nesměli kasy ani zavřít, a Praha byla tak veselá, že by se byla málem, kdyby jen o pár set let mladší byla bývala, samou radostí rozsypala, a že by se to jistě bylo stalo, dosvědčuje již ta okolnost, že se již v zástavně, jak v Praze Versatzamtu říkáme, jarmary, do nichž se fanty ukládají, bořiti začínaly; — štěstí, že netrval masopust ještě déle.

Na mne to množství těch bálů tak účinkovalo, že bych se byl pro samé bály při všem svém umění ani snad do bálu nedostal; osud ale tomu nechtěl, aby mé umění v skrytosti hynulo, a přivedl mě do jedné kavárny, kde právě jeden mladý pán to odpoledne před bálem plnýma rukama lístky rozdával. Jakmile mě zhlédl, padl na mne, strčil mi čtyry mužské lístky do ruky a zmizel. Vidíš, Vojtíšku, to jsem měl jen co děkovat taneční škole, v Praze ti to každý na čele čte, jsi-li dobrý tanečník nebo ne.

Když jsem viděl, že vstupní lístky úhledné jsou, a místo, kde

bál držán byl, takové, že se v něm málo kdy nenobl bál dával, pospíšil jsem hned domů, bych se přece ňák vyšňořil, aby můj šat mému tanečnímu umění žádné hanby nedělal. Než jsem došel domů, rozdal jsem svým tanečním spoludruhům zbytečné tři lístky, a ti tomu jen tak tak povděčni byli.

Jak jsem již pravil, dobrému tanečníku je o mužský lístek do bálu hej; kdyby chtěl ale také dostat lístek pro dámu, to je hůř; neboť páni výborové dělají s lístky pro dámy takové ceremonie, jako s dámami samými, a nežli pro některou lístek dají, tu se na ni tak vyptávají, jako by si ji chtěli vzít. Ostatně jsou dobrý přítel a dobré slovo, jako vůbec ve světě, také tu dobré věci, a nepomohou-li, aspoň neuškodí.

Za několik hodin byl jsem tak vyšňořen, jako bych prvního milovníka na divadle představovat měl, a okolo deváté jel jsem se třemi společníky ve fiakru do bálu. Začátek byl ovšem již v sedm hodin, být ale první v bále, to je tak nenobl, jako tam posledním být, a proto jsme vyjeli později.

Srdce mi radostně tlouklo, když jsme se blížili k místu, v němž jsem ponejprv svoje umění veřejně mohl ukázat; když jsme ale přijeli blíže, musel fiakr zastavit, neboť před námi stála veliká řada vozů, a my tedy museli čekat, až na nás řad dojde; při té příležitosti jsem hodně promrznul; mráz byl velký, a my hezkou chvíli museli čekat. Posléz přišel na nás řad, fiakr přijel k vratům a zastavil, dvířka od kočáru se otevřela, a dva švarní jonáci v livrée nám pomáhali ven. Já vyskočím a urovnávaje si šat, hledím na ty dva ochotné pomahače z vozu, z nichžto jsem k svému největšímu potěšení na první pohled hned jednoho poznal; byl to známý preclíkář; chuďas vždy chodíval shrbeně, tu ale stál, když napomáhal z vozu, tak natažen, jako by tu hůl byl polknul, na které ještě ten den před tím po hospodách preclíky roznášel.

Kousek ode dveří stál stůl, na něm dvě svíčky a u něho několik pánů výborů, z nichžto jeden vzal ode mne lístek, a pro-

hlídnuv si dobře mne i lístek, pokynul mi k sálu, z něhož neustále vybíhali vyšňoření panáčkové, na nichž již viděti bylo, že tancovali.

U šatnice jsem složil klobouk i svrchník a blížím se k sálu: u dveří mi podal mladý panáček taneční pořádek s tužkou, to jest lístek, na němž všecky tance, které se měly tancovat, poznamenány jsou; vedle každého tance je necháno místo prázdné pro jmeno toho, s kým se kdo uvolil jej tancovat; místo jmena se píšou také všelijaká znamení, dle kterých se již tancující poznají; své pravé jméno málo kdy která slečinka udá, a toť příčina, že v tanečních pořádcích pánů skoro jen samé Laury, Liny, Rosaury a jiné jim podobné nalezneš.

Má-li taneční pořádek krásenky v pořádku být, musejí být všecky tance jmeny tanečníků obsazeny, a zůstanou-li pak některé tance na zadání, k těm si slečinka pak sama již nějaká jmena připíše, aby se při revisi druhého dne mohla svým přítelkyním vykázat, jak mnoho mohla, kdyby byla chtěla, tancovat.

S tanečním pořádkem v ruce vstoupil jsem do sálu; blesk světel mě takořka zaslepil, a když jsem si oči protřel, spatřil jsem v krásně vykrášleném sále dlouhou řadu těch nejmilostnějších slečinek se procházet, okolo nichž mladí panáčkové všelijakého druhu obskakovali. Kolem sálu u zdi seděly matinky těch milostných andílků a zdály se mít velké potěšení z toho, že se dcerušky dobře vyráží. Zde a onde po sále stály houfy rozličných pánů, kteří na bál rozličné oči dělali; zletilejší pánové si usedli na pokojích, kdežto se vyráželi jak mohli.

Když jsem se ještě v rozkošném tom obraze potápěl, prodral se pod krajní lustr jeden z pánů výborů a zatleskal.

Kapelní mistr dal hůlkou znamení, a hudba zazněla slavně a hned zas umlkla. V sále počala chumelenice a v okamžení stálo několik řad k minetu připraveno; výbor zatleskal zase, hudba spustila opět, tancující tančili tak pravidelně, jako by se mnou do taneční

školy byli chodili, a tak lehounce, jako by se na těch milostných tónech houpali, ježto se z orchestru do sálu proudily; páni výborové dělali s prospěchem pořádek.

Abych Ti, milý Vojtíšku, také něco o těch pánech výborech pověděl, věz, to jsou největší páni v bále, kteří ale musejí každému k službám býti; jsou to hosté, které žádný nezval, a sami dobří tanečníci, kteří netancují; při tom mají ale také všelijaká práva: ku př. on může tanečníka, který přetancuje, zastavit a nechat ho dle libosti stát; chce-li si zatančit, může si vzít kteroukoliv tanečnici z kola, a tanečník její si to musí nechat líbit, a nedá-li si to líbit, je to jeho škoda; kdo dělá nepořádky, tomu může výbor ve vší zdvořilosti to největší hrubiánství říci, a když je po bále a stane se, že se k zapravení útrat peněz nedostává, má ještě to zvláštní potěšení, že ten nedostatek bankovkou zakryt pomáhat může čili vlastně musí. A tak má ještě po bále extra-vyražení — ale z kapsy ven.

Když jsem se trochu z prvního podivení probral, šel jsem si celý sál prohlídnout, a každým krokem byl jsem nově překvapen, všecko bylo tak krásně urovnáno, že se tu člověk jen radovati mohl; již ta cesta, kteráž ode dveří vedla, byla pokryta suknem, aby příchozí hned u dveří zapomenul na zem, když šel užívat světa; okna v sále byla zakryta baldachiny, aby nebylo vidět noc, která se mimo bál černala. Pět velikých lustrů viselo od stropu, na nich světlošek, co se vešlo, z nichžto se co z tisícerých pramínků jasno do sálu proudilo; dlouhé řady těch nejmilostnějších milostenek vlály jako rajské víly tímto jezerem světla, a pravdu mluvící veliká zrcadla zmnohonásobňovala obrazy tyto překrásné; ano krásenky byly tu tak spanilé, že, kdo by tu byl chtěl býti Parisem,*) několik nůší jablek byl by musel s sebou vzít a všecky rozdat, kdyby nebyl chtěl chybit.

*) Totiž kdo by poctit byl chtěl zlatým jablkem tu nejkrásnější, jako někdy Paris ve společnosti jistých pohanských bohyň.

Však nejen světlo a hudba byly živly tohoto krásného světa, do třetice všeho dobrého: panovala tu též přerozkošná vůně, a ta vůně šla tak hustě ku stropu, že, kdyby byl pan kapelní mistr měl neštěstí, se svým orchestrem se propadnout, žádný by z nich nebyl na zem dopadl — muselif by na vůni zůstat viset. Tu by se byl musel i ten nejmrzutější mudrc spokojit; v sále samá krása a mimo sál samé dobro: ach, když si na ty kupy cukrlátek, kteréžto se s kredence na naše dvacetníky sladce usmívaly, vzpomenu, vždy si pomyslím: život náš je sladký dost, třebas jsme si ho jen chmelem sladili. Co jsem já své pozorování činil, začalo se opět tančit, a tak krásně, že jsem pro samé obdivování tance na tanec zapomenul.

Osud ale tomu nechtěl, aby moje taneční umění jako fialka nevídané v stínu zvadlo. Celá slavná společnost měla vidět, jaké pokroky jsem v dělání kroků za osm neděl učinil. A to se stalo způsobem následujícím.

Když jsem v plesu takořka potopen tu stál, přistoupil ke mně pan latinský kolega z taneční školy, celý propocený od tance, a vida mne tu ještě suchého státi, pot si s čela utíraje pravil ke mně: »Hic Rhodus, hic salta!« Já se ho ptám, co to po česku — a on mi do ucha pošeptal: »Zde je Rhodus, zde tancuj!« a připojil, že je to veleučené přísloví z prašedých již časů. Já se obdivolal šedé velebnosti tanečního umění a šel jsem s tanečním pořádkem v ruce hledat si nějakou tanečnici; kdybych to byl měl na čele napsáno, že jsem osm neděl do taneční školy pilně chodil, byly by se tanečnice samy ke mně hrnuly; ale že jsem to na čele napsáno neměl a krásenky, ač skoro vševědoucí, to přece nevěděly, nezbývalo mi nic jiného, než si nějakou tanečnici vyhlídnout. Ze začátku jsem si myslil, že budu mít na tanečním pořádku tolik tanečnic, že se mi na něm taneční nepořádek udělá; tomu ale nebylo tak, neboť jsem se v malé chvíli přesvědčil, že o tanečnice, ač o ně žádná nouze nebyla, přece velmi zle bylo.

První krásenka, kterou jsem si za tanečnici vyvolil, byla roz-

tomilá blondinka, a usmívala se jako andílek. »Ach, s tím andílkem letět, blízko bys přiletěl k nebi!« pomyslil jsem si a opatrnými kroky, abych ji tuze záhy poklonu neučinil, jsem se k ní ubíral; čím jsem ale blíže přicházel, tím více se mi chuť s ní letět krátila, a když jsem již skoro u ní byl, taková mě tesknost pojala, jako bych s balonem letět měl, a proto jsem se hezky zčerstva opět vrátil. Když jsem zas trochu k sobě přišel, ubíral jsem se k jiné slečince, která tak docela jako andílek nevyhlížela, přednesu jí se slušnou poklonou svou žádost, ona litovala, že již všecky tance zadané má, a slova ta řekla tak srdečně, jakoby věděla, že jsem osm neděl do taneční školy chodil.

Lituje toho, že jsem dříve nepřišel, ubíral jsem se se svou nejponíženější žádostí k třetí slečince, a ptám se, zdali ještě některý tanečeк pro mne k zadání má; ona řekla, že má, a okázala mi svůj lístek; a tu jsem viděl, že ještě jeden tanec k zadání má, a když mi dovolila, abych k němu své jméno přisadil, byl jsem radostí přeplněn, nedělaje si z toho nic, že to byl poslední tanec, mysle si: kdo tancuje naposledy, aspoň slavně dodrží. Dívčinka to byla krásná, a očka jí hrála v milostné hlavičce jako trnky, a já s ní měl tancovat! Kdož mi to mohl mít za zlé, že jsem radostí celý bez sebe byl; když jsem ale po chvíli tu slečinku u šatnice klobouk a pláštík na sebe bráti a s nějakou letnou paní odjížděti viděl, tu jsem se při své celé blahosti přece nemohl přemluviti, že teď odjíždí z bálu domů, aby k vůli mému tanci zase k ránu do bálu se vrátila; a proto jsem se hned zase po jiné tanečnici ohlížeti počal, a byl jsem tak šťastný, že jsem hned jednu nalezl, která ještě víc než jeden tanec k zadání měla.

Já ji žádal o jeden tanec, a ona mi ho tak ochotně dala, jako by mi i ty ostatní podati chtěla. Já se jí ptal na jméno, a ona mi řekla »Agata«, kteréž jsem si hned k patřícímu tanci připsal, totiž k polce, v kteréž jsem poncjprv vystoupit za dobré uznal. Ona se ptá na mé jméno, já jí je svědomitě povím, a ona si je také své-

domitě do svého tanečního pořádku napsala. Na to se jí ptám, kde ji mám hledat, až se začne naše polka hrát, ona mi okázala sloup, podál stojící, a připsala do svého tanečního pořádku k Alfred Lili — sloup. Já byl blažen, neboť jsem každou chvilkou, která uběhla, blíže k naší polce byl; při tom jsem ale přece neopominul, po své tanečnici se dívat; ta mně ale byla věrná, neboť skoro po celé dva tance, které před naší polkou byly, neustále u toho umluveného sloupu stála a ohlížela se po mně, což mně nemalou radost působilo.

Když se měla naše polka přiblížit, přistoupil jsem k ní a počali jsme hovořit, a tu jsem se dověděl, že moje tanečnice také osm neděl do taneční školy chodila. — Přišla polka, a hned první proudy těchto vroucích zvuků nás unesly do větrní říše; letěli jsme mezi nebem a mezi rájem zapomínajíce na zem, kteréžto jsme se sotva dotýkali. Ach, my tančili, že to celý svět poznat mohl, že jsme spolu dohromady šestnácte neděl do taneční školy chodili! Polka byla již dávno přetancována, já stál již u sloupu, a hlava mi šla ještě dlouho takovým kolem, jakým jsme letěli. Pak jsme spolu ještě tančili v minetu a to také tak klasicky.

Najednou ohlásí fanfára z orkestru, že je půl noci; celá společnost se divila, že ten čas tak hbitě uběhl, a ubírala se do pokojů, kdežto stoly byly pokrmy již pokryty, a tu tanečnice i tanečníci s dobrou chutí do nich se pustili. Mne ten pohled zabolel, když jsem tu společnost hodovati spatřil, mysle si, z takového ráje jen vylítnout a hned jíst, to přece není klasické; lítání ku kredenci, to mě neuráželo, myslil jsem si, že sladkým ani v ráji život se nezhořčí; já však nechtě si romantické své vyražení kazit, nesedl jsem si ani ke stolu, ani jsem nešel ku kredenci; za to jsem měl plnou hlavu krásnějších myšlének, než všickni moji společníci dohromady.

Po půl noci začala opět hudba; nové svíčky byly zapáleny a nové tance se počaly; někteří pánové brali nové rukavičky, na jiných však bylo vidět, že tuze brzo z večera vystřídány byly. Hrálo se hlučněji a společnost byla čím dál tím veselejší; kakady

pánů se začaly čepejřit, kudrlinky slečinek se odříkávaly prsténků, na jedné tvářince zvadla růžinka, na druhé ještě kvetla, příroda tu trestala umění; pánové se tuze netlačili do tance, a bylo viděti mnohého, který se byl dříve s radostí do tanečního pořádku zapisoval, hezky zdlouhavě pro svou tanečnici jít, jako by říci chtěl: »Ach, kéž tato cesta as půl hodiny trvá!« Za to ale bylo u sklenic živo a tak veselo, jakoby se v sále ani netančilo.

Čas ubíhal, slečinky již po každém tanci posedávaly, stejskaly si na bolení hlavy a tančily zase. Zponenáhla se společnost rozcházela, pánové se zaobalovali v pláště, slečinky si zavazovaly u šatnice šátky blahé hlavinky, a milostný vzhled hodivše ještě do sálu, ubíraly se ven, kde na ně kočáry čekaly.

Já nechtěl ostat v bále poslední, vyběhl jsem ven, tu na mne sice žádný kočár nečekal, ale rozbřeskující se jitro bylo již při ruce. Tak jsem, milý Vojtíšku, zažil těch blahostí na bále, k nimžto mi vlastně taneční škola pomohla — a byl jsem potom ukrutně ospalý; a proto tedy prozatím s Bohem!

Tvůj

Alfred Lili.

ELAMENDR.

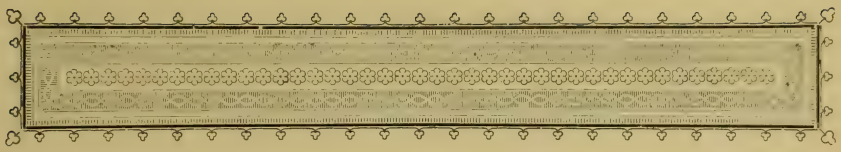

Milý Vojtíšku!

Tys mne v posledním psaní žádal, abych Ti vysvětlil, co znamená slovo »flamendr«, kterým se v Praze tak rádo a následovně tak často házívá. Tos mi ale, milý Vojtíšku, na srdce studenou rukou sáhl, to žádáš ode mne věc pro mne skoro nemožnou; neboť slovo »flamendr« má takové šlakovité vlastnosti, jako slovo »láska«. Lidé ji mají více na jazyku než kde jinde, a zeptej se někoho z nich, co je láska, tu ti odpoví: »Láska je to, když jeden druhého rád vidí;« a ptej se někoho, co je flamendr, dostaneš za odpověď: »Inu, flamendr je ten, kdo flamendruje« — a budeš vědět tolik, co jsi dříve věděl.

Odkud slovo »flamendr« vlastně pochází, není ještě mezi učenými rozhodnuto; my si tím, milý Vojtíšku, hlavu lámat nebudem, s tím se může vyrážet, koho to těší; že ale to slovo z českého kořene nepochází, je vidět z kruchty. Abych Ti ale přece něco o těch flamendřích psal, tedy věz:

Flamendři jsou, milý Vojtíšku, z většího dílu ostří hoši, náležející ke sboru lehké kavalerie naší milé Prahy, a vůbec také k slabší stránce lidského pokolení; co se jejich vnitřku týče, jsou si jeden druhému jako vejce vejci podobni; dle bot ale a kabátů se mohou směle na více tříd rozvrhnouti.

Kdybych Ti měl všecky tyto třídy a jejich lišící se známky popisovat, musel bych podniknout Herkuleskou práci, a to ode mne Tvá láska žádati nebude, a kdyby to žádala, má láska by jí to udělat nemohla; neboť za jedno, jak víš, nejsem žádný Herkules, a za druhé bych byl nerad, aby se někdo domýšleti mohl, že flamendry znám; a to by se mohlo velmi lehce stát; neboť kdo chce něco popisovat, musí to aspoň dobře znát; kdo chce něco znát, musí s tím zacházet: kdybych tedy popisoval flamendry, musel by si každý pomyslit, že s nimi zacházím, a někdo by mi pak mohl říci: »Pověz mi, s kým zacházíš, a já ti povím, kdo jsi.« Já bych musel říci: že zacházím s flamendry, a on by řekl: »Tedy jsi flamendr!«

Ty mě, Vojtíšku, znáš, nemusel bych Ti tedy nyní psát, že Ti ale rád musím psát, vyznačím ti trochu toho člověka, který se v našem domě potloukává, a kterému staří i mladí flamendr říkají; že s ním ale nezacházím, za to Ti ručí naše přátelství atd.

Ten človíček může být as 25 roků stár, nosí z předu hodně dlouhé vlasy a je velmi hezky rostlý, čemuž se ale divit nesmíš, neboť on, co živ, jiného nic na práci neměl, nežli růst.

Jeho garderoba je docela jednoduchá: černý, as devětkrát obracený fráček a nankinové, rozumné již spodky jsou vlastně ti hlavní členové jeho šatnice. Na tom fráčku, jak se praví, bývali prý za onoho času také knoflíky, ja to ale dosvědčit nemohu, neboť jsem na něm žádného knoflíku již nezastihl, ačkoli na něm ještě dosti místa, kde ty knoflíky druhdy stávat mohly. Spodky drží jenom jedna šle v pořádku; mít dvě šle, považuje flamendr za luxus do nebe volající.

Co se týče jeho bot, ty jsou vždy tak volné, že se jejich nositel kuřích ok do smrti bát nemusí; při tom jsou ale tak rozmašírované, že se musí jejich nositel, chce-li vyjít na procházku, modlit, aby vítr tuze nefoukal, sic by se mu mohl stát nejkrásnějším způsobem malér, o němžto zprávu by do Prahy na boso nésti mohl.

Pořádný flamendr netrpí ani na šatech záplaty, ani na botách příštipku, pročež se nediv, když ti píšu, že nosí ten náš flamendr boty s prsty, a že mu z nohavic Kolínští a z rukávů Loketští páni koukají.

Vesta jeho je tuším piková, jaké barvy ale, to Ti věru říci nemohu, neboť pro samé barvy člověk ani barvu nevidí. Jak mě naše pradlena ujišťovala, bývala ta vesta každý rok praná, jenom letos a loni ne.

Šátek na krku nosí jen tenkráte, když ho má, a to musí být hodná velká mašle; nemá-li šátek, nosí límec přehnutý, jestli ale tento límec k většímu dílu patří, a neboli samostatně parádu dělá, to je velké tajemství, které jenom ten límec a jeho pán ví.

Co se jeho čepice týče, ta musí být, jak u nás v Praze dobře po česku říkáme, v štontu, ona je vždy dle nejztřeštěnějšího kroje, musí být soukenná, trochu malá, neboť ji flamendr na pravém uchu nosí, pak musí mít kožené stínítko, široký řemínek pod bradu, a NB. na dýnku nejméně půlliberní střapec, na němž si flamendr velmi mnoho zakládá. Bez hole a bez dýmky bez kování neudělá flamendr ani kroku.

Ten náš flamendr, jakž jsem slyšel, přišel na svět již hotový sirotek; neboť jak živ ani tatínka ani maminku neznal, a byl tak chudý, že ani jména ani příjmení neměl. Dobří lidé se ho ujali, dali mu jméno a příjmení, dali mu jíst a pít, nechali ho růst, posýlali ho do školy, dali ho učit řemeslu atd. Byl to ale povedený synek, místo školy chodil pilně za školu, a v roce se učil asi desaterému řemeslu; s některých sběhl sám a z některých mu pomohl pan mistr. Chlapci bylo 15 roků, a ještě se mu žádné řemeslo nelibilo. Myslivec je blázen, jak říkával, on střílí do modra, švec je také blázen, on chodí po dvou a sedí na třech, krejčí je také blázen, ten rozstřihuje sukna, a pak je opět sešívá, a provazník, ten nikam nepřijde, neboť chodí jenom nazpátek; a jsa přesvědčen, že ho

nikde mistr poslouchat nebude, pověsil řemeslo na hřebík a chytil se svobodných umění.

Náš flamendr se sice práce nebojí, dej mu práci jakou chceš, vedle samé si lehne a usne, jako by ho do vody hodil; štítí se jí ale co ohně, a jeho jediná práce po celý den jest myslit, co by měl dělat, a pod sluncem ho také nic nepřivede k práci jenom hlad, ten tyran, který již mnohého mudrce pevné zásady nohama vzhůru obrátil.

Když už ale jiné pomoci není, a on pracovat musí, tu si vyhlídne vždycky pračičku, při které nemusí sedět, při které je přec něco hezkého vidět, při které se přece něco čiperného prohodit a něco čiperného sfouknout dá. Větším dílem tu pomáhá lidem, kteří na hrubý i na nehrubý pařez hrubý klín berou, dříví odnášet; šlape cihlářům hlínu, podává zedníkům anebo tluče u kupce kávu; to se ale stává velmi zřídka a dlouho to netrvá nikdy; raději se ale přidrží genialnějších prací. To má ale také každý den jiné zaneprázdnění: jeden den staví kuželky, druhý den prodává »ty krásné plátky o tom myslivci,« třetí den dělá Bachusa, čtvrtého dne dělá po hospodách krejcarové komedie: střihá ušima jako zajíc, polyká kamínky, šanžiruje dvoukrejcaráky, a to všecko z lásky křesťanské za diškreci.

Ačkoli ten náš flamendr celý skoro boží den nic nepracuje, přece se mu nestejská, neboť umí dlouhou chvíli prohánět: tu škádlí fiakrova špicla, tu zas prohlíží numera, která vyšla, tu se dívá na obrázky, tu zas pouští na ovocném trhu na plné opálky strach, pak chodí chvíli po břehu Vltavy a hvízdá si, a když nemá prachem ničehož už k dílu, uloví si kamarádíčka, jaký je sám, a tu jeden druhému pomahá zahálet.

O budoucnost se flamendr nikdy nestará: jeho budoucnost je od rána do večera, proto také žádné zásoby nedělá a jest živ, jak říkáme, z ruky do huby. Ten náš flamendr není žádný vyběráček, on jí doma, co má, a u lidí, co mu dají, někdy ovšem také, co

mu nedají; to jsou ale výjimky, a když nemá docela nic co jíst, tedy nejí.

Ačkoli se ten náš flamendr tolikráte v bídnějším stavu vynachází, než ten nejbídnější žebrák, přece se k žebrání nikdy nesníží; když se ale někdo sám od sebe nad jeho bídným frakem ustrne a nějaký dárek mu dá, přece ho přijme, pomyslí si ale: »Blázen, kdo dává, a ještě větší, kdo nebere.«

Dvě věci, které každého člověka a následovně také flamendra od kolébky až k hrobu doprovázejí, jsou: žízeň a láska. — V lásce je flamendr jako jiný pořádný člověk, liší se od pořádného člověka jen v tom, že pořádný člověk svou milenku, omrzí-li ho, nechá sedět, a flamendr ji nechá běžet. — Žízeň je ale jeho nebem, jeho peklem, jeho metlou a modlou, a té také svůj celý výdělek obětuje; raději hubě utrhne a jde pít, a když pije, pije tak upřímně, že by nos mezi očima propil. Ostatně je ale dobrá duše: když spí, ani chleba nechce.

Toho našeho flamendra největší síla záleží v znání Prahy; tu má ale také v prstech. Postav se před něho v kabátě blátem zamazaném, a on Ti na minutu poví, v kterés ulici padl. Hvězdářství sice rozumí, o matematiku se ale pranic nestará, a jeho lhostejnost v tom ohledu jest tak velká, že ani neví, kolik let mu je; on má ale dobře, proč by také počítal svá leta, on ví, že mu je nikdo neukradne; co vydělá, to spočítá na prstech, co propije, to mu spočítá sklepník, a co propil, to by mu ani ten největší počtář nespočítal.

Jako každý člověk na světě má také flamendr své nepřátele, a jeden z těch nejukrutnějších jest zima; ta ho připravuje o nejkrásnější okamžení života jeho: za jedno nemůže jít za bránu spat, za druhé není žádné turecké čepobití nebo tak nazvaný Zapfenstreich, a za třetí má v zimě větší apetit a menší výdělky.

Milý Vojtíšku, Ty bysi zplakal, kdybys toho našeho flamendra v zimě spatřil. Venku mrzne jen fičí, on si stáhne svůj kaškýtek jak

může na jedno ucho, vyhrne si u fráčku límec, strčí zmrzlé ruce do nankinkových zimních spodků, strčí hlavu do límce u fráčku, že mu jen červený nos vidět, a tak ujíždí ve svých rozmašírovaných botách po ulici, vrazí do některého nákladnického domu, dá si nalit za poslední krejcar ode-zdi-ke-zdi, a sedí u ní u kamen přikrčen tak dlouho, až ho vylejou a on zase nový krejcar hledat přinucen jest. Ano, milý Vojtíšku, on vstane ráno a neví, bude-li ten den co jíst, on vstane a neví, kde bude noclehovat; jiného by tyto myšlenky aspoň o rozum připravily, flamendrem ale tuze nehnou, on je odhodlán na všecko, a když je mu nejhůře, sedne si, položí ruce do klína, skloní hlavu a řekne:

»Ňák bylo, ňák bude!«

S jarem se ale zase nový život do něho vrací, a tu musí neděli jak neděli, vem kde vem, anebo dej kdo dej, mít peníze k muzice, kde si na ty všecky přestálé trampoty doppelpolku zatančí.

Ostatně je ten náš flamendr velmi mírný, srdečný človíček; srdce má ovšem jako jiný člověk také na levé straně, dá ale celému světu pokoj, svět mu ale nechce dát pokoj, a to mu dělá žízeň a suché dni.

Měj se dobře, Vojtíšku! pozdravuj všecky, kterým by mé pozdravení nemilé nebylo, neřikej ale žádnému, že jsem Ti psal, a buď rád, že nejsi flamendrem.

SLADOVNICKÝ MLÁDEK

přiteli svému, práškovi ve mlýně pana H.

Tak jest to pivo našeho života brzy sladké, brzy hořké, brzy barevné a hned zas bledé; kalné neustále, byť se i někdy čisté zdálo. Sudy času se ustavičně převalují, a my se převalujeme s nimi. Včera jsem se ještě dusil pod lískami své potupné lásky, dnes jsem ale parník u hvozdu svých rozpařených myšlének do kořán otevřel.

Vidíš, bratře prášku, jak nám osud z jednoho korbele a skoro najednou na zavdanou dal; já jsem se svou Andulkou již také dovařil. Pomysli si, ona, ten Novoveský planý chmel, chytí se zprahlého plotu, který již dávno pod kotel patřil, a já měl míti mláto a kaly její lásky, an by ten bezedný půlsud všecko sladké již pro sebe vyspílal. Bratře, já, já se domníval v pivovaře jejího srdce být sládkem, a ta napěněná hubatka mě má za pomahače! To jest víc, nežli ne po sladovnicku jednáno. A považ, to vše vykysalo ve spilce mé nevědomosti, a ještě ke všemu na rejstřík mé přetékající dobroty. Tak člověk hodlá dostat pintu dobrého od čepu, a udělá doušek ze škopíčku zvětralých stočků.

Tu jsem zaslechl nedávno, že bere cizí pivo, myslil jsem si ale: staří lidé rádi hovoří, a mladé pivo bývá kalné, bujné a žene

na kvasnice; přece jsem ale za dobré uznal, že nebude na škodu trochu popele výstrahy nebo vápna domluvy, kdyby klíh přátelského ponaučení účinkovat nechtěl; když jsem se však přece žádaného učistění dočekati nemohl, a droždí jejího chování přes dřezy mého shovívání hnáti se počalo, tak že až lidé na to prstem ukazovali, pozval jsem ji a dal jsem jí z plné chmelnice svého mínění. »Andulko,« pravil jsem k ní, »nedopouštěj, Andulko, aby vyteklo docela vědro mé laskavosti k tobě; neboť jest už nahnuto a trpělivost již také má na mále.« Svatosvatě mi slíbila, že se upřímnost její ke mně nikdy nezvrhne. Já nevím, kde a za kterým valachem se můj rozum tenkráte potahoval, nebo v kterém očarovaném sklepě jsem vězel, když jsem jí uvěřil a vrub jejích provinění opět sříznul. Držela několik časů v dílně pořádek, a já jsem již letěl myslí vytvořenému pivovaru v ráji vstříc; vždyť víš, co jsem se na tu várku našeho sňatku natěšil, když jsme spolu, bohužel, ještě nedošlý slad mého nevylcženého předsevzetí na mlejn přátelského hovoru pouštěli. O, přeškoda mé práce, mého namahání! A já bych byl ještě poslední sypání mozolů svých do té podvodné vody jejího lichocení se vystíral, kdyby mě byl náš pečlivý hvozda, právě když jsem ještě pod kotlem právního dovolení sochorem uznalosti zašarovat chtěl, nezvěstoval, že vystírací stok mé naděje na všech stranách teče.

Bratře prášku, to bylo leknutí! Pan kantor Češpivo by se nebyl prázdného korbele tak leknul. Stál jsem co zasmolený; slova, která ze mne košířem nutkání vydobyli, jsou: »O nešťastnice, která jsi mně do tuku mé mladosti peluňky namíchala! To je tedy ta šrůtka za výstav mé ochoty, abych, jsa tvým ženichem, ještě sokem lásky tvé byl?« Na vždy jsem šalandu milosrdenství svého zavřel a nálevku křehkosti od svého srdce odvrhl; neboť by mi celý svět »kvasničkových bab« nadal, kdybych se déle ještě dal za nos vodit po kropírně její lehkomyslnosti. Aby věděla, že jsem se ještě tou melírovanou bryndou její oulisnosti tak neschmelil, abych nemohl cestu k domovu své svobody z krčmy jejího ouhonu nalézti: ukážu jí, že

ještě na obou nohou samostatnosti své stojím, a i bez její jalové pomoci hranici svého štěstí vystavěti dovedu. Stočky památky její co nejpilněji ze stírky paměti své vytru, a jen to si pamatovati budu, že první láska moje byla stáčená, ač jsem ji povždy za spílanou míval.

Měl jsem to, brachu, věděti, že var naší milosti dříve vystydne, než se na obyčejný chladící štok stavu manželského dostane; bez milosti bych byl vytrhnul čep své náklonnosti, a ty předky naší známosti by byly stekly do korejtka věčného zapomenutí; a těchto rmutů, bratře prášku, jsem se nemusel nikdy dočkati. Nemysli si však, že bych snad již zase nějakou novou známost začatou měl, ne, na kantnýře mé dobroty se nedostane tak hned nádoba lsti a podvodu. Af se ho nyní drží, an pohrdla pivem čistým, pivem zdravým mé lásky, an se jí zalíbilo v lákavém ležáku. Af se ho nabaží, však on jí ho zapovězeným kořením připraví, ona se ho hltavě napije, rozbolí ji hlava, a pak již bude pozdě, přikládat chleba moudré rady, namočeného v ostrém octě domluvy, a když se zatím bude pitomě potácet po válečkách lidského hovoření, když budou její větrající dobré jméno přehazovat lopatkami uštěpačných jazýčků: ukáže jí pachtýř jejího srdce paty, zanechav jí na krku nebernou kauci. Tu jí teprv nastanou suché dny; na humně jejího svědomí se učiní najednou světlo, sama sebe se lekne, pěna její krásy spadne, výstřelek její mladosti ztratí říznost ženské čipernosti, a zbude na ocet. Pak bude míti teprv osud všech octů, a tu teprv se dostane na okurky lidského opovržení, a to bude tak dlouho trvat, dokaváde dračka jejího bídného života někde v psinku nedohoří; udělá-li ji paní starou, nabere si ona — cedníkem. Budou vařit, dokaváde budou splavky jejího jmění; až dojdou, bude ji posýlat pro ječmínek věna, ona ale z Chudákova jsouc, nepřinese nic. Tu se jí pan manžel chopí a bude ji denně as devětkrát na lískách svého hněvu ferulí nelidskosti obracet; za stolem nebudou míti jiného hosta, než co budou píti na přívarek, na sýpce bude zásoba bídy a nouze, ve sklepě nouze a bídy, a budou-li konečně tak odvážliví,

že vařiti budou bez palety práva, přiženou se na ně a seberou je oba se všim kontrabantem. Tak, milý prášku, dodělá ten, který se rád kvasnicemi nemravů maže. Já tě pod ochranu toho krále Brabantského, který začal první pivo vařit, poroučeje, ostávám Tvým přítelem.

Sladovnický mládek.

PUTOVÁNÍ ŠÁRKOU.

Kdo v Praze žil a v Liliové ulici Plzeňského neokusil, Dolanským švestkám se nedivil, Čarovný závoj desetkrát neviděl, do Turka na mostě několikrát nevrazil a Šárkou se neprošel, ten napolo jen v Praze byl. Já byl také v Šárce, a proto si také srdce mé vždy radostí poskočí, když si zpomenu, že jsem v Praze byl a jak lacině jsem k tomu štěstí ještě přišel!

Inu, čím kratší rozum, tím delší štěstí. Já přišel do Prahy skoro jako každý jiný venkovan s kusem prostého domácího rozumu, v rukavicích, se srdcem bosým a s očima, které jen tenkrát prokoukly, když mi některý z mých přátel vytřel zrak, a ty oči jsou přece tak šťastné, že nemusejí plakat, že neviděly Šárku.

V přírodě vychován, byl jsem vždy přítelem přírody, a pročež jsem vždy celé sto věží naší milé Prahy milerád za zády měl, když jsem se s Vyšehradského pahorku na Nuselský pivovar pohodlně dívati mohl; a tak se také stalo, že jsem v krátkém čase skoro všecky znamenitosti okolí Pražského, totiž Bubenečský štrozok, Nuselskou fidlovačku, Podolské raky a Markýtské syrečky osobně seznal. To nejkrásnější ale přišlo naposled, a to byla Šárka: já ji sice trochu znal z popisu v Hylosu; co je ale popis proti skutečnosti! Kdo popis ten v Hylosu četl a již tím se docela uspokojil, ten si narazil boky jako hladový, když se na malovaný rohlík podívá.

Slyšte tedy, jak jsem k tomu štěstí přišel a jak se mi dařilo.

Já sedím jednoho večera se svými přátely, tof se ví, že v hospodě; nebof v Praze, jak se slunéčko zlaté za Petřín schová, pospíchá každý do své hospůdky, ať už má peníze nebo ne; kdo má peníze, platí hotovými, a kdo právě nemá, pije na credo, a tu se tvoří, množí a tuží přátelstva; ach, věru, kdyby hospod, resp. piva nebylo, mohli by se přátelé na Josefském plácku za peníze dát okazovat.

Ano, abych zas k své pouti přišel — já sedím tedy v té hospodě, a tu mne můj dobrý přítel, pan Julius, zve, abych s jeho společností druhého dne do Šárky šel, dokládaje, že bude společnost četná, slečinky milostné, páni švarní a k tomu že budeme mít ještě půl sudu piva s sebou. Kdo byl radši než já: Šárka, veselá společnost a půl sudu piva, tof bylo něco neočekávaného pro mé bosé srdce, a já hned rukou dáním slíbil, že též půjdu, a na tu radost dám si ještě pintu Pakoměřického nalit.

Když se byl pan Julius poroučel, ptal jsem se svého souseda, pana Mrzuty, jak to při takových společnostech bývá; načež mi pan Mrzuta skoro mrzutě odpověděl: »To jsou společnosti, kde se člověk za své peníze vyrážeti musí, jak se jiným líbí.«

Slova ta mě zastudila, jako by mi smrt k srdci byla sáhla; jak jsem si ale na čipernou Šárku z Hájkovy kroniky a na ten nevinný půlsud zpomněl, bylo hned po zimnici, a já bych byl nedal na Šárku slova dopustit, i kdybych byl jistě věděl, že ten milostný půlsud, který mi budoucnost tak lichotivě sliboval, prázden bude.

Sotva že den oči otevřel, stála naše společnost již za Bruskou branou pod správou pana Juliusa. Byla to utěšená společnost; slečinky byly, krom několika obligátních steif- a reifroků, lehounce obliknuty jako na pouf, pánové romanticky jako na komedii; tu měl jeden klobouk s perem jako Rinaldo Rinaldini, tu měli jiní čepice à la Horia a Gloska, a kdo na svém oděvu nic neobyčejného neměl,

obrátil si čepici štítkem do zadu anebo si ji tak čiperně na ucho přilepil, jako by skutečně k lehké kavalerii náležel.

Když jsem ještě v obdivování naší společnosti blaženě tonul, povzdychl si vedle mne pan Mrzuta, očí od společnosti útrpně odvraceje: »Jak se ti lidé namáhati musejí, aby se směšnými stali!«

Já na něj vyvalil oči a chtěl jsem mu něco říci, když vrtě hlavou odebíral se dále; nechal jsem ho ale jít a měl jsem dobře; kdo pak by si také takového souchotinářského mudrctví všímal, když chce být vesel!

Já byl v ráji; jenom to mě ještě poněkud znepokojovalo, že jsem, ačkoli jsme již všickni, co jsme k společnosti patřili, pohromadě byli, ten půlsud ještě nespatřil.

Na zámecké věži odbila pátá, a společnost se počala pohybovati k Podbabě, kde jsem si celou společnost jak se patří prohlídnout mohl.

Dohromady nás bylo dva a padesát: třicet slečinek pod stráží vážné matrony paní Levandulové, která mimo synáčka svého ještě roztomilého pinčlíka, kterému Amidorek říkali, k opatrování měla; ostatní jsme byli samí švarní jonáci. Když jsem se svými účty hotov byl, zaplesal jsem v duchu a řekl jsem: »Ó důvěro svatá, třicet slečinek a jen jedna strážní paní!«

»A jen jedna paní!« vzdechl si opět pan Mrzuta a zavrtěl si při tom tak podivně hlavou, jako by se mu to ani jednou nechtělo líbit. Na to jeho vzdechnutí jsem se schválně k paní Levandulové přiblížil, a tu jsem se na své vlastní oči přesvědčil, že si pan Mrzuta jen do větru zavzdechl; paní Levandulová byla ctihodná, oči všude mající matrona, která i pro svého Amidorka, jejž na ruce nesla, tolik pozornosti a péče měla, že by jí každý, kdo ji viděl, celý dívčí voj i s Vlastou byl do ochrany dal, a kdyby snad ještě mrzutější byl, než pan Mrzuta. Fricínek, synáček to paní Levandulové, lítal sice, kudy se mu líbilo, to ale na pečlivost a obezřelost naší hospodyňky ani nejmenšího stínku neházelo, neboť paní Levandulová

byla také moudrá osoba a věděla dobře, že se chlapec nikde ve světě neztratí.

Jak jsme se blížili k Podbabě, počali mladí páni všelijaké nevinné komedie provozovati: škádlili hokyně do Prahy putující a pokřikovali na mlékařky, které k největšímu vyražení celé společnosti tak ostrovtipně odpovídaly, jako by na zeleném trhu retoriku byly študovaly.

U Podbaby nám přišel naproti sedlák s bídným koníkem, vrchovatý vůz hrušek na trh veza; koník táhl bídně, a ubohý rolník musel každou chvíli ze vší síly své potlačovati. Jak přijeli k nám, styděl se koník za své slabé stránky, opíral se ze vší síly, vůz rachotil vesele a rolník si vykračoval bosýma nohama pyšně podle otroka svého. Když to ale nejlíp šlo, tu vyskočí ze společnosti pan Čečetka, malý zavalitý to panáček, chytí se líšně, opře se — a kůň a vůz, jak by ufal, zůstanou stát. Pan Čečetka odskočí, slečinky se smály, paní Levandulová se smála, mladí páni se smáli, pan Čečetka vítězně se usmívaje své světlé kníry si potíral, Amidorek vrčel, pan Mrzuta se mračil, sedlák a kůň vrtěli hlavou, nemohouce se dosti vynadivit, jak to mohlo přijít, že tak z čista jasna na rovině jak stůl uvázli. Když byl sedlák několikrát vůz obešel a koni něco moudrého do očí řekl a trochu bičem na cit mu přišel, opřel se o přední líšeň tak upřímně, div že mu oči nevypadly, a při tom tak náramně křikl, že kůň z pouhého leknutí do klusání se dal; pan Čečetka ale přiskočí opět k líšni, a kůň i vůz stojí opět, jako by je na silnici byl přibil, sedlák zůstal, jako by ho opařil, a chodil kolem vozu tak zamyšleně, jako by mu chalupa do prodeje přijít měla, což v naší společnosti takové vyražení způsobilo, že by se jedna slečinka málem byla smíchy zalkla, a to vyražení nás nestálo nic, než že si pan Čečetka as na dvě ruce kus svého bílého nového kabátu kolomazí zamazal; za to byl ale milostnými díky paní Levandulové tisíceronásobně odměněn. Ach! kdyby se mne jediný jen z těch úsměvů byl týkal, já bych si byl dal celý svůj zelený

frak v kolomazi obarvit — na tom ale nebylo ještě dosti, na šťastného Čečetku ještě jiné blahosti čekaly.

Za Podbabou jsme dohonili pana Mrzutu, který, nechtěje se na tu komedii s koněm a s vozem dívati, napřed šel a tu krásnému údolí se obdivoval; krásné to údolí, ach, já bych tu byl celý blažen býval, kdybych jen ten slíbený půlsud aspoň jedním okem byl spatřil.

Pohřížen v krásné sny, přiblížil jsem se až k paní Levandulové, a tu jsem spatřil, jak se asi šest mladých pánů u ní o tu čest ucházelo, aby mohli Amidorka nést, a pět jich smutně odcházelo, když pan Čečetka, tento hrdina od Podbaby, šklebícího se Amidorka v triumfu unášel.

Na to se zpívalo a byli bychom si na louce u malého mlýna, kde tak krásně tráva stála, jistě zatančili, kdyby jen té hloupé rosy tak hustě nebylo napadlo.

Po celé cestě jsem měl příležitost, divit se ostrovtipu a výřečnosti našich mladých pánů; jak milostné věci umějí krásenkám povídat! a nemohl jsem se dosti nadivit odpověděm, které od krásenek dostávali — celé kroniky, a přece hučel pan Mrzuta, že neví, jak může člověk, který za rozumného držán býti chce, takové hlouposti mluvit a tím více je poslouchat.

Zatím jsem se dostal k panu Čečetkovi, který svým bratříčkům Amidorka k nešení strkal, ti samí ale, kteří se dříve o něho div neservali, nechtěli se již k němu znáti. Pana Čečetku ale Amidorek tuze netěšil, neboť jak si jen trochu zakňučel, dostal od hrdiny u Podbaby tak hrdinskou fafku přes nosíček, že se nebožátko ani oblizovat nepřestal. Na štěstí byla naše hospodyňka napřed, neboť kdyby byla spatřila, jak pan Čečetka jejího miláčka častuje, byla by nejméně křeče dostala.

Přišli jsme na Jenerálku, tu odevzdal pan Čečetka s hlubokou poklonou a s největší opatrností paní Levandulové jejího miláčka, a v obličeji jeho bylo patrně viděti, jak se nerad se svým sladkým

břemenem loučil, za to se mu ale dostalo té cti, že mohl paní Levandulové obě ruce políbit.

Na Jenerálce jsme snídali — Amidorek s námi. Ach, na to krásné jitro do smrti nezapomenu. Je to přece potěšení, snídat se společností vzdělanou: jak krásenky, tak panáčkové se při té snídani tak milostivě chovali, jako by se po celý věk jen snídat byli učili. A ten hovor! každé slovo bylo vtip, každé pohnutí kázání, o rozumu tu nebylo ani zmínky, samá geniálnost.

I pokrmy byly výborné, o kávě a čokoládě nemusím ani mluvit, neboť i chléb a máslo byly tak výborné, že se mohl chléb bez másla a máslo bez chleba jíst.

I náš milý Amidorek se dobře vyrážel, a mohlo by se říci, že výborně, kdyby se mu jen konec této snídaně nebyl pokazil; přišel totiž venkovský řezník do hostince s velkým psem, který, na nic zlého nepomysliv na Amidorka se podíval; Amidorek ale, jak ho shlédnul, tak se leknul a s klína jednoho panáčka ku své velitelkyni přes stůl tak ochotně letěl, že asi tucet šálků, na štěstí dočista vyprázdněných, se stolu shodil. Ubohý Turek, tak se jmenoval ten venkovský pes, ani nevěděl, jak k té cti přišel, když se na něho naše slavná mužská společnost hrnula; jeden panáček mu otevřel ochotně dvéře a druzí ho pobízeli, aby se stěhoval. Turek ale nechtěl jít a několikrát se na své nepřátele dobře po turecku obrátil; když mu ale jeho pán, který více rozumu měl, nařídil, aby šel ven, uposlechl, za dveřmi si ale tak upřímně zaštěkal, že se v Amidorkovi dech zatajil. Naši páni toto turecké nezdvořáctví chtěli hned na místě pomstit, a byli by tuto krutou myšlenku jistě v skutek uvedli, kdyby rozšafná paní Levandulová sama se Turka nebyla ujala, by mu prý odpustili, že prý žádného cviku v bildunku nemá.

Bylo po snídani; všickni, co nás tu mužského pohlaví bylo, musili jsme platit, jen Amidorek ne, a pak jsme se ubírali dále. V této turecké válce vyznamenal se nejvíce pan Všudybylek, rozumný to mládenec v hřebíčkovém fráčku, který na židlici stoje deštníkem

neohroženě na zpupného Turka dotíral, a pan Konopásek, který mu s neobyčejnou obratností dvéře otevřel.

Slunce vystupovalo výše a před jeho plamenným zrakem zmizela rosa s bujných, před námi se zelenajících luk a zlatými klasy požehnaných polí, z čehož naše společnost tak veliké potěšení měla, že si hned na nejbližší louce v bujné trávě polku zatančila; trávě při tom vyražení nebylo ovšem tuze zdrávo, ale od tak něžných nožek zničenu býti, musí být blaho.

V tom plesu byl od naší hospodyňky pan Čečetka vyznamenán; neboť obdržel od ní to privilegium, že směl najednou se dvěma slečinkama tancovati, které cti se také hodným okázal; neboť tančil tak ohnivě, že na tom místě, kudy on letěl, žádná tráva po tři roky na věčnou památku neporoste.

Mimo pana Mrzutu tančili jsme všickni, neboť pan Čečetka i Amidorka provedl; já byl v Jiříkově vidění; pan Mrzuta byl také ve vidění, v jakém ale, to dobré nebe vědělo.

Šlo se dále.

Čím jsme dále šli, tím na nás slunce ohnivější paprsky házelo, až posléz tak pálilo, že jsem se upřímně po tom slíbeném půlsudě ohlížeti počal, o půlsudě ale ještě nikde ani zmínky. Na vzdor mé plamenné žízni šli jsme vesele dále, rozličné písně zpívajíce a všelijaké žertíky provozujíce, až jsme se na břehu jednoho pole, na němž krásné žito stálo, táborem položili.

Tu se počala historie od Podbaby ohřívat, a po nedlouhém rokování se uzavřelo, aby panu Čečetkovi věnec byl dán. Sotva že ten nález vyřknut byl, letěly již slečinky do žita, trhajíce koukole a chrpy na vítězný věnec panu Čečetkovi, an mezi tím pan Konipásek chvalozpěv pro něho na koleně psal.

V malé chvilce nebylo na souvrati jediné již chrpy a ani jediného koukole, naše milostenky se pouštěly hloub do pole, a já zapomenuv poněkud na svou žízeň, v blahém jsem plynul očekávání, co se bude dále díti: najednou mě ale vytrhne z mých krásných

snů srdce pronikající křik, pan Konipásek strčí verše do kapsy a vztýčí se, a tu vidíme: slečinky naše bledé co stěny, poděšené jako plaché laně utíkají s pole; co tu mužského bylo, hnalo se k poli, abychom se dopídili příčiny neočekávaného útěku našich ostražitých Vlast a čiperných Šárek.

Co jsme spatřili? na vršku za polem stál selský klučík v bídné kazajce a křičel, co hrdla měl, aby měly svědomí a neplouhaly hospodářovi pole, že z něho musí platit. Nezdvořák! jak ale dostal za své nezdvořáctví; okamžitě, jak ho naši páni zaslechli, stála již polovice pod správou pana Všudybylka k ochraně a potěšení krásenek našich nebohých, kdežto se druhá polovice pod správou pana Juliusa na opovážlivého kluka obořila.

Kluk stál jako skála a očekával zmužile útok, ač viděl, že naň dorážející skoro všickni fraky měli; strhla se chumelenice, a v krátkém čase vraceli se naši jakožto vítězové, a pan Julius složil ulekaným krásenkám rukáv, který byl v boji klukovi utrhl, k nohoum, kluk ale stál ještě na svém místě a křičel, jako by ještě oba rukávy u kazajky měl; a jistě by se byla turecká vojna opakovala, kdyby paní Levandulová se ho sama nebyla ujala, udávajíc, že jako Turek také žádný bildunk nemá. Pan Všudybylek jí za tu milost políbil ruku, pan Konipásek si něco napsal do tobolky a všickni jsme se hrnuli ku předu; jediný pan Mrzuta zůstal vzadu, a jak jsme zacházeli, ubíral se pomalu ke klukovi, který po několika slovech s panem Mrzutou umlknul, my se ale za panem Všudybylkem, který utržený rukáv na tyčce z plotu vytržené co prapor přednášel, ubírali, při tom ale přece deštník svůj pevně pod paždím držel.

Při té šarvátce nepřišel z našinců nikdo k pohromě, kluk ale dostal jednu, že by mu bylo málem oko vylítlo, a to by se mu bylo dobře stalo; tak nevycvičený kluk má jednoho oka dost.

Jak živ jsem tak mile spořádanou společnost neviděl, jedno srdce, jedna duše, slovem, celé jednání bylo v jakési uniformě. Nejvíce se mluvilo vždy o tom, kdo nebyl přítomen, a tu jsem se

tolik rozmilých novinek dověděl, že jsem za několik hodin každého z naší společnosti tak dobře znal, jako bych s ním tři bečky soli byl snědl, že jen z dobrých stránek, to se rozumí, vždyť jsme byli, jak pan Julius říkal, dobrá společnost.

Zponenáhla se počala idylická krajina měnit, údolí krásné se počalo úžit a před zrakoma našima počaly se věžit ohromné skály; my přicházeli z krotké do divoké Šárky.

Jak jsme zahlédli skály, zrychlili jsme kroky, a kdo popíše naše milostné překvapení, když jsme u vchodu do tohoto divokého ráje velikánskou putnu spatřili, za níž ověnčený půlsud pod dozorstvím hranatého nádenníka milostně vykukoval.

»Hurá!« zavznělo to v naší společnosti, a skály šedé to opětovaly, klobouky hned létaly, z očí se počalo jiskřit a na lících plamenné růže vykvétat, a v jednom okamžení padli naši páni jako káňata na milý půlsud, i sám pan Všudybylek byl tak kvapný, že by byl málem přes svůj vlastní deštník i s praporem upadl.

Na místě byl učiněn pan Konipásek číšníkem a paní Levandulová převzala funkci hospodyňky. Sud se načal a jídla z putny se vybírala, společnost se posadila po trávníku a tabule se počala.

Já pro samou žízeň jsem se na jídla ani podívati nemohl; džbánky létaly kolem mne v pravo i v levo, do mne ale žádný vrazit nechtěl, žízeň má dosáhla nejvyššího stupně a já hořel. V tom se mi dostane do rukou džbánek plný pěnícího se piva, já se mu chci v čerstvosti na dno podívat; právě ale, když jsem mu chtěl první plamenné políbení na rty vlípnout, přiskočí ke mně pečlivá naše hospodyňka, vytrhne mi džbáneček z ruky a počne mě důvěrně kárat: »Co pak počínáte, pane, tak uhřátý a chcete pít; chcete dostat souchotiny? Račte mi to udělat k vůli a trochu se nejdříve projděte, vždyť celý hoříte.«

Já zůstal, jako když mě opaří, a smutně jsem stál, vida, jak se pan Julius do mého džbánku obouval.

Co jsem měl nyní dělat? Nechtě dostat souchotiny, musel jsem jít se svou žízní na procházku, an se mezi tím moji společníci sedíce dobře vyráželi. Procházka moje ale netrvala dlouho; neboť se počal dělat najednou vítr a roznášel šály, kloboučky a klobouky na vše strany, na které společnost beze všech odkladů honbu učinit musila; vítr sesílil a černý mrak co pytel letěl zrovna nad Šárku, a dříve než jsme se jak se patří připravit mohli, dostali jsme ne tuze vítaného hosta — déšť, a sice tak hojný, jako by se nebe bylo protrhlo, a tu nastala mela, jakou Šárka od časů Vlasty nebyla spatřila.

»Sem deštník! deštník sem!« znělo se všech stran, a všickni se hrnuli na pana Všudybylka, který v smrtelných úzkostech svůj čistě nový deštník pod křoví ukrýval, bezpochyby aby mu nezmokl; pánové se ale přece zmocnili deštníku, ač se ho pan Všudybylek zuby nehty držel, a v okamžení šklebil se Amidorek již pod deštníkem.

Ach, to byl útěk! Každý se schovával, kam jen mohl: pan hrdina od Podbaby vlezl do putny, a ten pán, který Turkovi dvéře otevřel, byl rád, že se mohl za půlsud přikrčit; nejvíc líto mi bylo slečinek; ty ubohé jen se krčily u skal a stromků; nic ale nebylo naplat, vítr vál se všech úhlů světa; i měli jsme aspoň to potěšení, že jsme ze všech stran stejně zmokli.

Nejkrásnější obličej při tom všem dělal pan Všudybylek, a bylo na něm patrně viděti, jaký zármutek ho souží, když viděl, jak jeho nový deštník za vyučenou dostával.

Ze začátku nás toto překvapení tak tuze nermoutilo; když to ale již trochu dlouho trvalo a místo deště kroupy jako lískové ořechy na putnu a na prázdný sud bubnovati a dobré polovici naší společnosti do bot se prášit začalo, tu i ty nejsrdnatější z nás trpělivost přešla; jediný pan Konopásek, který hospodského syn byl a verše dělal, nic si z té studené lázně nedělal, bezpochyby že se již dobře znali; pan Mrzuta se tomu všemu usmíval; Všudybylek

náš v té bouři ale nepochybně všech pět ztratil, neboť držel za zády neustále svůj kastor, a nebohý nevěděl, že ho měl plný krup.

Posléz se bouře přece utišila a my táhli jako druhdy Israelité, jen že zeleným mořem; slečinky šly jako zmoklé slepičky a pánové jako zmoklí pávové.

Tak jsme se pustili do divoké Šárky. Tato divoká Šárka nemusela být snad nikdy divočejší, než toho dne; v pravo v levo skály, nad námi zasmušilé nebe a pod námi rozvodněný potok a bláto; naše pouť nebyla nic než samé lezení z bláta do louže; my byli v bryndě a žízeň má se přece neutopila. Ach, kolikrát jsem si vzdechl: »Vodo v botě, proč neuhasíš plamen žízně mé!« Jediný Amidorek si neměl co na vodu stýskat, ten byl v suchu.

Když jsme přišli k Hvězdě, počali jsme počítat, zdaliž žádná drahá hlava neschází; na štěstí jsme šťastně z té potopy všickni vyvázli, jenom několik střevíčků zůstalo v blátě, a z toho jsme si mnoho nedělali; neboť se jich mezi nimi nacházelo několik, které ještě zaplaceny nebyly.

Ostatně ten déšť jiných následků neměl, leč že se pro škrob, který voda hnala, všecky mlejny v Šárce zastavily, že se panu Všudybylkovi krásné havraní vlasy v poctivé šediny obrátily, za to se mu ale bílý šátek na krku v černý proměnil — a pak že se nám naše víly proměnily v rusalky.

Ve Hvězdě jsme počkali, až se počalo stmívati, a pak jsme se ubírali polchounku k Praze, jeden za druhého se schovávaje, aby nás nikdo z našich krásných snů vytrhovati nemohl.

Když jsme přicházeli k bráně, přistoupil ke mně pan Julius a žádal ode mne peníze, které při repartici na mne vypadly, a tak jsem si ještě, než jsem do Prahy přišel, zaplatil jídla, která jsem mohl jísti, kdybych nebyl měl žízeň, a to pivo, které jsem mohl vypít, kdybych byl chtěl dostat souchotiny; déšť a kroupy jsem dostal gratis.

Inu, kdo v Praze byl a nebyl v Šárce, ten napolo jen v Praze byl.

Kupte kalendáře — lháře.

Hospodářství bez kalendáře jest, věřte mi to nebo ne, jako život bez lásky, láska bez peněz, peníze bez žízně, žízeň bez horka, horko bez léta, léto bez roku, rok bez posvícení, posvícení bez muziky a muzika bez rvačky.

Ano, kalendář je hřídel, kolem něhož se blaho a pořádek celého hospodářství točí, t. j. ta zřetelnice, kterouž se hospodář na své pluhy a brány koukat může, aby přes ně, když z hospody jde, neupadl; to jest ta zřetelnice, kterouž hospodyňka své kuthany a krajáče mustrovat má, aby si v nich vrabci nedělali hnízda.

Ano, moji zlatí, uposlechněte mé rady a kupte si kalendář; až si ho koupíte, pak teprva poznáte, jak drahá to věc — kalendář.

»Abychom si koupili do hospodářství kalendář?« budou nyní volati mnozí z laskavých krajanů mých. »Koupit si kalendář! i jděte k šípku i s kalendářem i s tou svou dobrou radou; kalendář je lhář a punktum. Nenalhou toho mdloby a slzy laskavých paniček, chytře vysoustruhované výmluvy drahých pánů manželů, zamilované dcerušky, peníze věčně potřebující mladí páni, výmluvní holiči brad, a srdce v oběť nesoucí gratulanti zadarmo dost, a ještě lháře do do domu kupovat za krev peněz; ne, z toho mračna nebude žádný déšť, když si budu chtít lháře koupit, koupím si noviny.«

Máte dobře, kalendář je lhář, já to nezapírám a on také ne; je to ale roztomilý lhář; jeho každá lež je tak nevinná, tak spanilá, že byste za ni, kdybyste ji proměnit šli, od každého spořádaného člověka nejméně deset těch nejjadrnějších pravd dostali, pročež si ho jen kupte, a když víte, že je lhář, tu budete mít aspoň tištěný důkaz doma, že není všecko pravda, co je tištěno.

Musíte mít přece svědomí a nesmíte ho tak nelidsky odbývat, sice by ho jeho pán na věky neodbyl, a musíte také považit, co nebohý zkusil, než se na světlo boží dostal! Chudák, dřív než poznal svět, byl očerněn a přišel do tisku, pak byl mačkán, pověšen, tlučen, svázán, ostříhán, jeho vlastní otec ho prodal a byl rád, že ho zbyl s krku, cizí lidé ho pohaněli a báby ho roznesly; kupte si ho nebohého a buďte rádi, že nejste kalendářem.

Kalendář je pro každého, každý v něm něco příjemného nalezti může, a když chce, také něco poučného.

Zahradník a fiakr v něm najdou deště, pradleny a majetníci hedbávných klobouků pěkný čas, domácí páni svých čtvero příjemných svátků, krásenky březnový sníh, hvězdáři a jiní noční ptáci zatmění slunce a měsíce, kramáři výroční trhy, držitelové větrných mlejnů a šviháci vítr, vydavatelé časopisů a hydropati vodu, řečníci hromobití a bouřku, mladí panáčkové na vysokých školách každý měsíc aspoň jednou prvního.

Však i naučit se z něho něčemu můžeme, jak jsem pravil, když jen chceme; pozorujme ho bedlivě.

Kalendář, než se do světa pošle, musí být vázaný; nevázaný kalendář nekoupí nikdo, kdo má všech pět pohromadě, a také žádný knihař nevázaný kalendář do světa nepošle. Přátelé drazí, kteří někoho do světa poslat chcete, buďte, když nechcete být jako kupci, aspoň jako prodavači kalendářů. — Kalendář nemívá vždy tuhou obálku, jeho obálka je hebounká. Milostenky zlaté, račte svá modrá očka milostně ze zrcádka na kalendář obrátit, a přesvědčíte se, že krása bez tuhé obálky přece je krásnou.

Pozorujme dále kalendář, strhněme s něho desky, zbavme ho jeho obálky, a co jsme vnitřní ceně ujmuli? Nic! on ostane přece tím, čím byl — kalendářem; svlekněte s některého šviháka obálku, a tu se věru podivíte, jaké divy Pražský krejčí dělat umí.

Kalendář mluví jenom o tom, čemu rozumí; bylo by věru přáti, aby tato jeho vlastnost do domů přišla, bylo by to také užitečné, ale trochu smutné, mnohý by musel po celý čas žití svého mlčet, v časopisech by byla obrovská pauza — a na světě by bylo slyšet na mlčení v Pánu zesnulé v hrobě odpočívat.

Kalendář se za svou mateřštinu nestydí, jakou řečí od otce opatřen byl, takovou mluví; on se za ni nikde nestydí, byť se mu i slečna v dvouloketním kokrheli do očí dívala; šviháci, slyšte hlasu mého a kupte si kalendář!

V kalendáři se také najde, v kolik hodin slunce vychází, že jenom jednou za týden neděle jest, což je den, na který se nedělá. Pánové, kteří si ze všech všedních dnů neděl naděláte — kupte si kalendář!

Kalendář je také v hospodářství co přítel, jakých málo; on nic nejí, on nic nepije, před ním se může všecko směle říci, on nic jinde nevybleptá, on nikoho nepomlouvá a nepřijde nikdy k upevnění přátelství peníze se vydlužit.

On je také dobrá duše, nechá s sebou dělat, co jen kdo chce; přidělej mu poutko a můžeš ho pověsit kam chceš, do kapsy se ale nechá jen tomu strčit, kdo kapsu má.

Ano, kalendář je ještě něco více, on je také pravé zrcadlo našeho života. Napřed bouří masopust, mladá krev se víří, hlava hučí, hudebníci se nafukují, kramfleky tepou prkennou půdu a v prázdné kapse straší blahé lásky svit — pak přijde půst, hlava klesne, andílkové, kteří mladé srdce obletovali, odlítnou, v sále ňader pustých položí se dlouhá chvíle táborem, život se táhne jako přadena, hasnoucí oko počíná lépe vidět, starý kalendář se začíná před ním

otevírat, starost počne dělat starosti, a ubohý člověk si vzdechne: »Ach, proč nejsem stoletým kalendářem!«

Že má kalendář také své slabé stránky, to se nedá upřít; záleží ze samých slabých stránek; ty jeho slabé stránky jsou slabé, a pročež je tím směleji přehlídnout můžeme, když často milerádi nad silnými slabými stránkami, když ne obě, aspoň jedno oko přimhuřujeme.

Ač je kalendář přítel drahý, je přece až hanba laciný, on není zlatem k zaplacení; neboť ho dostanete za 20 kr. na stříbře i s tou moudrostí, která v něm jest.

Buďte hodně zdrávi, moji přátelé, a dbejte:

Byste někdy v potu tváře
nemuseli dělat kalendáře.

Svědomitý popis láhvičky,

která se v Kocourkovském museu za diskreci ukazuje.

Tato láhvička, do níž se devět pinet nejdražšího Burgundského podmáslí pohodlně vejít může, pochází dle jistého starého, ještě ale nenapsaného rukopisu po meči od Heidelberského sudu a po přeslici rovnou cestou od oné láhvice, z níž chytrá Šárka dle svědectví hodnověrného pana Hájka z Libočan udatnému rytíři Ctiradovi a jeho kamarádíčkům asi dvě stě kroků od Podbaby připíjet dávala. Tato láhvička je z benátského skla a byla zhotovena v Hoblových hutích nedaleko Německého Brodu v Čechách na dvě neděle před tím, když si rytíř z Trocnova před hradem Rábím to druhé a sice také to poslední oko vykoukal.

V této láhvičce chovají Kocourkované co vzácnou památku dobře ještě zachovalý kus hryzení, které zakladateli jejich musea z teplé postele do studeného hrobu pomohlo, a při tom as půl libry egyptské temnosti, kterou našla jistá mladá markytánka ze staré Napoleonovy gardy po vítězství u pyramid v patrontaši španělského mameluka, jemuž francouzská puma právě v tom okamžení, když se k ní z neopatrnosti zády obrátil, levé oko vystřelila.

Na hrdélku této láhvičky se vynachází krásný, slepého mládence, jak maje brejle na nose, s houfem Kutnohorských havířů Malínským sousedům na lusky jde, představující dřevořez, který ne-

božtik Horac za dlouhých zimních večerů, aby ho oči nebolely, do ocele ryl; tento dřevořez spočívá na čtyrech do oblouku schnutých mramorových sloupcích z voskového plátna, žádá třetí pád a zpívá se jako: »Ach škoda, přeškoda, že těch šajnů není!« Přistoupí-li člověk blíže, objeví se zrakům jeho ve veliké dáli americké Krkonoše, a člověk, který neštovice sázeny neměl a pětkrát »Zauberschleier« neviděl, musí třikrát po sobě kejchnout, ať už se mu chce anebo ne. Řeknou-li přístojící: »Pozdrav Pánbůh!« tu ze zátky, kterou jistý ovdovělý švýcarský hodinář podlé Menxových mus z manšestrových granátků mistrně vykreslil, a která na všech čtyrech stranách kulatá jest, udělá se dřevěný měděnec, v jehož okrajku se několik pěkných nankinových děr vynachází, které do hedbávných županů nadělali angličtí dělostřelci čínským mandarinům, když je pro neslýchanou opovážlivost, že se od jejich kramářů šlakovitým opiem pro nic za nic nechtěli dát otravovat, postřílet chtěli; myšlénka tato není ale žádný original, nýbrž jenom podařený překlad z hebrejského, poněvadž tenkrát sprostý lid tak rád verše čítal, že každý švihák, chtěje odříkávat Einmaleins, za groš nití na svém fraku vyšit musel, aby ho kuří oka nebolela.

Na láhvičce samé jest viděti tříhraný bobkový věnec z dubového listí, v jehožto stínu náš nešťastný Šimůnek na Pražském mostě sedě, vděčné krajany své o almužničku prosil; tento věnec má velikou mašli mistrně utvořenou ze samých tónů pověstné zpěvačky Katalani, z kterých tónů ten nejtlustší tak tenký je, že by se mohl do ouška té nejtenčí anglické jehly bez brejlí navlíknout.

V tomto věnci jest viděti překrásnou štěpnici, vysázenou nejmilostnějšími vrbami ze starého zákona. V stínu těchto vrb sedí ono pověstné dvanáctero spících panen z páně Spiessova románu; na nohou mají bačkory z nejsladšího Norimberského perníku s ostruhami a hrajou ferbla.

U prostřed štěpnice jest velkými čtverhranými kameny vydlážděná louka, na níž v nejrozmanitějších barvách čínské chrousty

kvetou, z nichž severoameričtí zámečníci nejfajnovější gramatiky hottentotského dějepisu dělají, které gramatiky se na Lipském trhu loket za 25 grošů prodávají, ať již prší nebo ne, a to všecko jen proto, že velcí páni na ostrově Jamaika nazvaném špenát jedí z ruského safianu, který třicetileté děti na březích kamčatského moře na krotké černé třešně do kafemlejnků chytají.

Kdo se před tímto obrázkem na levém kramfleku otočí, uslyší z hluboka udeření hromu, které všecky arie z Webrova Čarostřelce na prášek spálí, a kdo k tomu prášku přivoní, dostane chuť na herinka a musí se jít vypůjčit tři dvacetníky, aby osvětlenci devatenáctého století nemohli říci: »To je ten pán, který umění vynašel, jak ze samorostlých bramborů samožitná kořalka táhnout se může.«

Podle toho věnce jest viděti překrásnou klec z časů Karla Velkého; tato klec je z nejměkčího vosku a je vykládaná cihlami, které za Strahovskou branou po tři leta na měsíčku sušeny byly. Když člověk tuto železnou klec lískovkou otevře a na historii Šimona Ben Jochaje si zpomene, vystoupějí ze dvířek tři hajduci z nejsladších ryvízových povidel od jistého abonenta na Všeobecné noviny, tenkrát když ten velký vítr byl, ke cti a slávě jisté Londýnské pradleny tak mistrně vymyšlení, že by na to ženatý člověk přísahal, že to osm zim ze sedmileté války, an to zatím nic jiného není, nežli bouchoře, vyrostlé na švestkách nové francouzské romantiky, které při měsíčku tak jasnou září vydávají, že se i nejudatnější hrdina lekne a říci musí: »Všude dobře, doma nejlíp.«

Tito hajduci drží v rukou obraz, který mnoho od neštovic ztrpěl; na něm jest viděti Bivojova vepříka, jak v noční čepičce a hedbávném županu u beznohého stolku sedí, uherský portorikoknastr z dřevěné porcelánky kouří a poslední korekturu druhého vydání svého nejnovějšího románu, který ještě co svět stojí tištěn nebyl, čte; na stole jest viděti talíř, na němž se na modro přistrojená bělice v žlutých rukavičkách z černého dubu červená, a jest zaobalena do bavlny, kterou jistý znamenitý řecký dramatik tři neděle před

svou svatbou labutím perem do jistého anglického almanachu na čínském papíře ze starých holínek psal; podle toho talíře lečí nůž, jímž si Horacius Kokles za římskými hradbami co malý chlapec kuří oka vyřezával, s pamětihodnou vidličkou, na kterou skladatel písně: »Mně se, mně se, mně se všecko zdá,« naráží, když praví: »Však nám tak nebude, až se oženíme!« Na tom stole jest také viděti sklenici ze tří kapitol té nejvyzpívanější juchty, kterou kapitán Kook na své první cestě okolo světa ve vestě jistého mexikánského prince po dlouhém studium a pátrání konečně přece šťastně vynašel; kdo tomu nechce věřit, ten se zblázní a musí do dne a do roka napsat komedii, která dle proroctví jistého slavného kritika propadnouti musí, i kdyby spisovatel takový kuželkář byl, že by na každý hod osm od rohu udělal.

Mezi tím Šimůnkovým věncem a tou voskovou klecí není viděti ničehož; přijde-li ale člověk, který koštěné knoflíky u kabátu nosí a řekne Bon jour! uvidí dvě bledé, krásné, pod neapolitánským nosem černé kníry mající myšlénky, které ubohému pěvci Don Juana na cestě z Vlach do Albionu ukradeny byly; tyto myšlénky mají na hlavách červené řecké čepice z modrého kartounového astrakánu, sedí u teplých kamen a tančejí ten samý taneček, který si rozumná matrona paní Amerika od Elslerovic Faninky na nose tančit nechala; když si ale člověk všecko jak se patří rozváží, jedno oko zamhouří a druhým se při západu slunce na ten výjev podívá, uvidí, že to nic jiného není, nežli kožíšek, v kterém bratr Paleček za svého mládí na klouzačku chodil; neboť ten celý duch, který tímto obrazem vane, nevyhlíží nic jinak, než jako harlemské tulipánky, když se na ně dva zmrzlí špačkové usmívají.

PŘEDMLUVA. POMLUVA A DOMLUVA.

HUMORISTICKÉ ČTENÍ.

Obětí — hříchy musí být zničen.

J. V. . . . ský.

Mluvit ledacos a ledacos ledajaks čist, jsou, jak ze zkušenosti a z historie víme, lehké věci, a sice tak lehké, že osmileté děcko sebe těžší koncerty v nich dávati může.

Něco rozumného ale promluvit anebo něco nerozumného rozumně přednést, jsou, drahé posluchačstvo, opět velmi těžké věci, a sice tak těžké, že i kopuletý Nestor, třeba se mu hlava co Krkonošská sněžka bělela, hanby a potupy v nich dojiti může; a tomu se také není co divit; neboť člověk, maje oči v hlavě, do úst sobě nevidí, jazyk se snadno splete, mluví věci, které by člověku ani na modrý pondělek nenapadly, a poctivá duše vám přijde do maléru, jako Pilát do Kreda.

Já mám také mluvit a sice, jak se samo sebou rozumí, něco rozumného mluvit, a nebo, bych se ještě líp vyjádřil, něco nemoudrého moudře číst, a to je, jak již svrchu povědíno, velmi těžká věc.

Co mám tedy mluvit, abych moudře mluvil? — Ledacos? to by nebylo moudře, neboť jak jsem pravil, mluvit ledacos je lehká věc, a lehká věc zůstane lehkou, i kdyby sebe těžší byla.

Mám mluvit pravdu? — Pravda jest ovšem velmi moudrá věc, velmi moudré věci ale mluvit bývá někdy právě ta největší nemoudrost. Děti a blázni mluvívají pravdu, pravdu nebudu tedy mluvit, neboť za jedno nejsem již žádné dítě, a za druhé bych nerad, aby mi některý moudrý člověk bláznů nadal.

Mám tedy lhát? — To by sice šlo, kdyby jen již tolik privilegovaných lhářů na světě nebylo; jak to nyní stojí, nesmí člověk na lež ani pomyslit. Jakmile bych selhal, sběhli by se na mne básníci, malíři a zamilovaní, a celá ta armáda lhářských cechů ze všech končin světa, a některý z nich byl by s to tak čipernou pravdu mi do očí říci, že bych za to všecky pravdy toho světa dal, aby to jen lež byla. Co se básníků, malířů a zamilovaných týče, těm se ovšem není co divit: básník musí lhát, jak říkáme, ex definitione, to jest, protože jest básníkem; zamilovaný musí lhát, jak říkáme, ex offo — nelže-li, milenka mu neuvěří, kdyby se krájel; a malíř — ten musí lhát ex professione, to jest proto, aby nemusel místo barev nouzi třít.

Co mám tedy dělat? Mlčet? To teprv jest těžká věc.

Mlčet!! — těžké to, velmi těžké slovo! Mlčet jest ta nejhroznější hrůza mezi všemi hrůzami našeho živobytí; zamilovat se, oženit se a umřít jsou proti mlčení hračky. Pročež mi již laskavě račte prominout, že nemlčím, neboť se hrozím mlčení jako smrti, a smrti se bojím jako babičky na bavorských hranicích. Na bavorských hranicích se babičky jen proto smrti bojí, poněvadž se obávají, že budou muset po smrti mlčet. A proto také mnohý, než by nic nemluvil, mluví raději o ničem, a mnohý, než by mlčel, mluví dokonce pravdu.

I my pro dnešek necháme mlčení, ta radost nás bez toho nemine, namlčíme se ještě, až nebudeme moci mluvit ani lež ani pravdu, a já již raději jedno oko přimhouřím a budu mluvit pravdu, neboť člověk s pravdou a s penězi přece jen nejdál dojde.

O čem pak mám ale tu pravdu mluvit?

Člověk přímý má co na srdci, to na jazyku; já mám na srdci předmluvu a jsem přímý člověk; pročež se, laskaví posluchači a spanilé posluchačky, neračte tomu divit, že jsem si za předmět svého dnešního čtení vyvolil předmluvu. Proti gustu žádný disputát.

Kdo se do něčeho spustí a nechce, aby ho moudří lidé spra-

vovali, má se také dle moudrých lidí spravovat. Páni advokáti a páni lékaři, jakž známo, jsou velmi moudří páni, každý ale ve svém způsobu: páni advokáti totiž dělají, jak se praví, dlouhé a páni lékaři krátké procesy.

Dle kterého z nich se mám při svém dnešním čtení držet? — Na každý způsob toho, kdo dělá krátké procesy, neboť předmětem mého čtení je předmluva, a dlouhá předmluva je jako dlouhá láska, oboje za mnoho nestojí. Proto také mají krásenky v tom ohledu pravdu, že jsou tuze krátké milovnice tuze dlouhých předmluv. Pustím se tedy do čtení: skoč již oko nebo zub.

Dříve ale, než o předmluvě mluviti budu, jest slušno, bych pověděl, co vlastně předmluva jest.

Co jest předmluva?

Předmluva u knihy, laskaví posluchači a spanilé posluchačky, jsou brejle, které pan spisovatel laskavému čtenáři, jakmile knihu otevře, na nos posadí, aby v jeho knize našel, co tam není, anebo aby tam nenašel, co tam je.

Předmluva a kniha jsou jako fiakr a jeho koně: čím tlustší fiakr, tím hubenější jeho koně; čím tlustší předmluva, tím hubenější bývá kniha.

Nejznamenitější předmluva mezi všemi předmluvami, předmluva, kterou také každý poutník tohoto života, ne-li přečíst, alespoň přeslabikovat musí, jest ovšem láska, a to jest také ta nejmluvnější předmluva; skládáť se ze samých přímluv, námluv, zámluv, výmluv, domluv, pomluv, rozmluv, nemluv a Bůh ví z jakých ještě mluv; a jelikož předmluva předmětem mé lásky jest, žádám, by to vaše láska mé lásce laskavě odpustit ráčila, že jsem učinil lásku předmětem své předmluvy.

»Zase o lásce!« vzdychne si vzácné posluchačstvo a řekne: »Což se ty lidičky z labyrintu lásky na věky nevypletou? Už jinak není, oni nám chtějí mermomocí z lásky chléb náš vezdejší udělat.«

Inu ovšem — staré dluhy platit a staré historie poslouchat

jsou věci velmi mrzuté. Že bychom ale chtěli z lásky chléb náš vezdejší udělat, to se neračte pranic strachovat; láska není a nemůže být nikdy chlebem vezdejším: nebo jak víme — má chléb náš vezdejší sytit, a láska — tráví.

Co jest to — láska?

Dle slov jistého znamenitého muže je láska něco — andělé tomu říkají blaho nebeské, nešťastníci z Merotovy říše to jmenují peklo horoucí, a moudří lidé, t. j. lidé, kteří romány nečtou a verše nedělají, říkají tomu — láska.

To víme ale zas tolik, co jsme dříve věděli; hlavu si tím ale lámat nebudem, neboť co vlastně láska jest, naučí se člověk jenom v jedné škole: totiž ve škole stavu manželského — bohužel pozdě a k tomu každý na své útraty.

Aby se ale někdo z mých laskavých posluchačů a spanilých posluchaček do oné školy jen k vůli tomu nespustil, aby se přesvědčil, co vlastně láska jest, povím v krátkosti, co mi od znatelů o té věci bylo sděleno.

Láska, vzácné posluchačstvo, jak jsem pravil, není nic jiného, nežli romantická předmluva k veselé truchlohře stavu manželského, a má dvě mota, jedno německé: »Freut euch des Lebens!« a jedno české: »Však nám tak nebude, až se oženíme;« kus sám má jenom jedno moto, a sice to samé, co naše Iliada, totiž latinské: »Fueramus Pergama quondam,« t. j., moje nelatinské posluchačky, po česku: »Měl jsem já to dříve vědět!«

Zamilovaný člověk podobá se zajíci; on má otevřené oči a spí; ženatý člověk podobá se zase nemocnému kanárku; on má oči zavřené a nespí.

Zamilovaní se drží nejvíce medicíny: jeden druhého se neustále ptá, co mu schází, jeden druhého léčí a těší; jak je ale po svatbě, nechají oba medicíny, chytnou se práv a začnou advocirovat: jeden druhému vykládá svá práva a jeden na druhého žaluje.

Zamilovaní jsou jako Pařížští žurnalisté: jeden druhého by rád snědl; nespokojení manželé jsou také jako Pařížští žurnalisté: jeden by druhého také rád snědl.

V lásce zpívají zamilovaní duetto; v stavu manželském chce mít každý solo, a aby jeden druhému své právo nezadal, zpívají oba najednou; panička světskou: »V samotě když sedím a se soužím,« a pan manžel pobožnou: »Z hlubokosti své těžkosti.«

Zamilovaní mi připadají jako potomkové nešťastného Kaina při stavění věže Babylonské; oni staví hrady své do povětří; dokavad se drží země lásky, rozumějí si a práce se daří; jak se ale do oblak stavu manželského dostanou a anděly zpívat uslyší, pomate se jim řeč a jeden druhému nerozumí nebo aspoň nechce rozumět.

Zamilovaní jsou jako velcí básníci: oni zpívají o víně a pijou vodu; manželé mívají osud nešťastných divadelních herců; ať hrají vesele nebo smutně, lid je přece posuzuje.

Zamilovaní jsou ospalí posluchači na dlouhém kázání; oni mají po celé kázání ruce sepjaté a spějí, a když je po všem, řeknou přece: »Dejž to nebeský Pánbůh.« Manželé mi zase připadají jako dospělé děti na věčném křtu; oni se neustále odříkávají satanáše!

V lásce je v tom zle sluch, v stavu manželském je v tom zle zrak. V lásce si šeptají ty nejkrásnější lži do ucha: »Na rukou tě budu nosit, hrdlinko má,« vzdychá zamilovaný panáček k Bělince své, »na očích ti budu číst přání tvé, blaho své chci obětovat tobě, v líbý spánek tě ukolébá píseň má, a když u podnože tvého klesnu, budu se modlit, aby se mi zdálo o tobě.« V stavu manželském si povídají páni manželé pravdu a to do očí.

V nešťastné lásce si nedělají zamilovaní nic ze smrti, v nešťastném manželství si nedělají páni manželé nic ze života. »Pro tebe umřít, anděle můj, jest zisk!« zvolá rozohněný milovník, kdy mu jen napadne; »pokyň a plamenná krev se promění v led v žilách otroka tvého!« V stavu manželském to chodí tišeji: v jednom koutě stojí pan manžel a neříká nic, v druhém koutě sedí paní manželka

a neříká také nic — ale každý z nich se modlí pro sebe: »Dobré nebe, vem si z nás jednoho — jenom ne mne!«

Manželé v nepovedeném manželství jsou jako orlíček na povedeném krejcaru: jedna duše, jedno tělo, ale dvě hlavy; jedna kouká na pravo a druhá kouká na levo — aby se do sebe zamilovat nemusili. Naproti tomu jsou šťastní manželé jako dvě očka hezké dívky — buď se obě smějí nebo obě pláčí.

Den svatební mají zamilovaní za den vítězství; děje se tu ale jinak než ve vojště: vojsko slavívá vítězství své po vyhrané bitvě, noví manželé hned před vojnou; ve vojště bývá jenom jedna strana vítězem, při svatbě obě: pan manžel si myslí: »Já jsem vyhrál!« a paní manželka si myslí: »Já jsem vyhrála!« a prohráli snad oba.

Co je svatba?

Svatba, moji laskaví posluchači a spanilé posluchačky, není nic jiného nežli hradba mezi rájem lásky a slzavým údolím stavu manželského proto vystavená, aby stav manželský od lásky a láska od stavu manželského nemohla.

V stavu manželském má pan manžel jen to k lepšímu, že nepotřebuje nikdy svědomí své zpytovat, a jeho spanilá choť jen to, že nemusí chodit nikam pro rozum — pan manžel jí ho dá dost.

Jako každá věc na světě, má také láska své nemoci, a jedna z těch nejnebezpečnějších jest žárlivost; šťastný, kdo ví, co vlastně žárlivost jest, blažený — kdo tuto nemoc nezná.

S žárlivostí jest to, laskaví posluchači a spanilé posluchačky, dle podání učených mužů, jako se strašidly: kdo na ně věří, vidí je všude; kdo na ně nevěří, nikde.

Nyní jsem vám, vzácné společenstvo, pověděl všecko, co jsem o lásce věděl; kdybych tedy ještě dále mluvit chtěl, musel bych vám povídat, co nevím, a to bych svou předmluvu na věky domluviti nemohl. Však kdyby bylo na tom již dosti. — Tu by přišel reformator českého pravopisu, nahlídl by do mých partesů a řekl by: »Špatně's psal!« za ním by přišel posuzovač a řekl by: »Špatně

čteš!« pak satyrik a ten by řekl: »Blázen dělá líp, než umí!« a konečně by se mohl přivelebit nějaký pochlebník a mohl by mi padnout okolo krku atd.

Nežli se rozloučíme, musím přece říci, kdo jsou ti páni, jež jsem vám nyní jmenoval.

Posuzovači, laskavé posluchačstvo, jsou jako cestu ukazující sloupové na rozcestí; na jedné ruce mají napsáno: »Cesta do Hloupětína« a na druhé ruce »Cesta do Slavětína«, oni ukazují každému spisovateli cestu, a sami stojí pořád na jednom místě.

Satyrik je zase člověk, který kousá, když nemá co kousat, nebo jinak řečeno: člověk, který dělá satyry. Satyra je kopřiva, která se rozloží na místě, kde by mohla ta nejkrásnější růže, ta nejspanilejší lilie kvést, ona nepřidá zahradě ani okrasy ani užitku, a i hodný člověk se o ni může popálit.

Noví reformatorové českého pravopisu to dělají s naším pravopisem tak, jako to dělal jistý znamenitý sloužící, chtěje psíčku svému uši uříznout; oni chtějí našemu pravopisu uši docela uříznout, stříhají mu je ale po kousku — aby ho to nebolelo.

Pochlebník je ale jako kohout, který na smetišti stoje se zamhouřenýma očima na časy kokrhá; pochlebníkova pochvala jest jako skyva chleba na obou stranách máslem namazaná, člověk by to rád přijal, neví ale, jak to má vzít.

Aby mi někdo z laskavých posluchačů pochlebovati nemusel, chci si vaši pochvalu zasloužit, a doufám, že mě každý rád pochválí, když vám řeknu: »Již jsem u konce!«

Na chyby, které jsem udělal, neračte se ohlížet; chyba beztoho neplatí, chyba vládne člověkem a i ten nejhodnější sedmkrát za den chybí.

Abych vám, laskaví posluchači a spanilé posluchačky, okázal, jak velice chyb svých lituji, a že se opravdu polepšit míním, chci vám ještě před svým odchodem chyby své předmluvy vyjevit:

První hlavní chyba byla ta, že jsem se já, jsa muž, do humoristického čtení pustil, věda, že jen spanilé krásenky božský humor na tomto světě representují; neboť jest humor, dle slov Jean Paulových, andělíček, který se jedním okem směje a druhým pláče, a to jest umění, které žádný muž, kdyby se i do nejsvátečnějšího fraku hodil, nedovede.

Druhá hlavní chyba byla ta, že jsem chtěl držeti řeč a že jsem ji nedržel — ona chodila, kam sama chtěla, a já, chtěje držet slovo, musel jsem se držet řeči. Tuto chybu mi snad, laskaví posluchači a spanilé posluchačky, prominouti ráčíte; neboť víte, že jsem začátečník a že se mne hned při začátku mé dnešní pouti láska chytla. Láska je slepá, každý začátečník je také jako slepý, a to si může každý pomyslit, kam se dojde, když slepý slepého vede.

Třetí a sice ta největší chyba byla ta, že jsem udělal konec své předmluvy teprv na konci a ne na začátku; pak by bylo všechno dobře bývalo, konec by nebyl mohl lepší již být, neboť jak víme: Finis coronas opus, t. j. všecko dobře, je-li konec dobrý.

HARFENICE.

I.

Za přívětivého letního dne roku 1819 seděla v prostranném, obrazy a starobylým nářadím skoro přeplněném pokoji v prvním poschodí svého čistě zřízeného domu v Hyberňácké ulici paní Kostková, zámožná ovdovělá koželužka, jak pro svou nábožnost, tak pro dobrodini, které byla nuzným vůbec, zvláště ale raněným vojákům prokazovala, kteříž v posledních francouzských válkách Prahou takřka hýbali, chvalně známá.

Vedle paní Kostkové seděl švarný černooký, jednoduše sic, ale vkusně ošacený mladík s opáleným, čistou, šlechetnou duši a dobré srdce prozrazujícím obličejem.

Byl to Adolf Jesenský, syn dobré známé paní Kostkové a dědic statku Květinova, kterýžto navrátiv se z cest, dle vůle poručníka svého, ve Vídni začaté technické studie do Prahy skončit přišel a u paní Kostkové se ubytoval, kdežto již jeho sestra, jsouc do Prahy na cvičení dána, po celý rok bydlela.

Proti nim seděla Lotinka, utěšená, as čtrnáctiletá blondinka, plných kvetoucích tváříček, pletouc punčošku a často modrým veselým očkem na bratra pohlížejíc, jehož již dvě leta nebyla viděla.

Mlčeli všickni.

Adolf se zdál být zamyšlen, a jen chvilkami spočívaly s potěšením jeho snivě po pokoji bloudící zraky na kvetoucích tvářičkách utěšené sestřičky, a útrpně na vadnoucích lících paní Kostkové.

Byla to vážná, ctihodná stařena v slušném oděvu zámožné měšťanky Pražské; plet obličeje jejího, v němž se skromnost a dobrota srdce jevily, byla ubledlá, a bylo viděti, že vadne v zármutku, jehožto mráčky přívětivost laskavého oka jejího jen poněkud vyjasňovala.

Paní Kostková se zdála být velmi pohnuta, a z panujícího mlčení mohlo se soudit, že přestali mluvit o věci, která v mysli dobré té paní zbudila truchlivé upamatování.

»Tedy mi žádné zprávy o mém Vilímovi nepřinášíte!« jala se stařena po dlouhém mlčení jemným hlasem mluviti, truchlivé zraky své k Adolfovi obrátivši.

»Ba žádné!« odpověděl outrpně jinoch, a mluvil šetrně dále: »Dle přání vašeho, které jste mi po matince zkázati ráčila, poptával jsem se na cestách všude, doptal jsem se na dost svých krajanů, o panu synovi jsem se ale nemohl ničeho dověděti.«

»On je snad mrtev, ach zajisté!« vzdychla si stařena, a oči se jí zalily slzami. »Dvacet let být z domu, a patnáct let nedat o sobě matce vědět, to by můj Vilím neučinil, kdyby na živě byl.«

»Patnáct let, a odnikud žádné zprávy!« podivil se Adolf.

»Jediné jen,« mluvila paní Kostková dále, »a ta byla smutná: voják, který u nás dříve tovaryšem byl, přišed z vojny domů vypravoval mi, že Vilíma v bitvě u Slavkova spatřil, jak ho nepřátelští vojáci raněného do zajetí odváděli. Nebohý někde mezi cizím lidem snad bídně zahynul! Když si na něho zpomenu, vždy mě srdce bolí; ze tří dětí ostal mi on jediny, a užil na světě málo radostí. — Můj nebožtík manžel — dej mu Bůh věčnou slávu! — byl šlechetný muž, ale přísný, a na své dítě snad až tuze přísný. Když si hoši z domu v zahradě hrávali, musíval můj Vilím, jak byl otec nařídil, doma sedat, mezi hochy nesměl; smutně po nich ubohý koukával, a bylo na něm vidět, jak by si rád mezi nimi proskočil,

bylť dítě; dokavádc otec doma byl, seděl chlapec tiše, jakmile ale otec z domu odešel, hledával příležitost, jak by se nám z pokoje vykradl, což se na vzdor našemu bedlivému po něm pozoru dávání často poštěstilo; zastihnul-li ho otec mezi hochy, byl za své neposlušenství trestán, a to někdy tak přísně, až mně ho bývalo líto, a nesměla jsem nic říci. Chlapec přišel do školy, a já byla ráda, že bude v domě trochu pokoj, když ho otec neustále na očích mít nebude; a když ho učitelové chválili, myslila jsem si, že bude otec na něho mírnější, však ani to nepomohlo nic; kolikráte maličkost, nepořádně uvázaný šátek, zamáznutá kniha způsobily mu velký trest, což hocha tak ztupilo, že si posléze z trestu ničehož již nedělal, ba ani slzičky neunořil, ani necekl, když ho otec trestal, čímž otce tím více na sebe popuzoval. Chlapec rostl, přišel do studií, dobře se učil, tím otce poněkud na sebe udobřil, a já se již těšila, že si lásku otcovu získá. Na neštěstí nalezl otec u něho nějaké knihy, rozzlobil se, potrestal ho a chtěl ho dát na řemeslo; jen na mou snažnou prosbu mohl studovat Vilím dále. Od té chvíle ale nedostal od otce laskavého oka; otec se zlobíval, jak ho jen spatřil, a říkával: »Na tom nezdárníku se jen žalosti dočkáme.« —

»Můj nebožtík,« vypravovala po kratičkém pomlčení dále, »a váš pan děd byli již od školy nerozdílní přátelé, vaše matinka byla tenkráte asi sedmnáct let stará, a vídala našeho Vilíma ráda. Jak Vilím myslil, to nevím. Váš pan děd i já bychom byli rádi viděli, kdyby se ty děti za sebe dostaly; můj nebožtík ale ani slyšet o tom nechtěl, neboť dověděv se, že Vilím s několika malíři a divadelními herci se scházívá, byl na Vilíma rozezlen, a vašemu panu dědu říkal, že jeho nezdárný syn tak hodného děvčete hoden není; při tom ale také přísně Vilímovi další obcování s jeho přátely zapověděl. Vilím se držel několik neděl, otec na něho ale nemluvil. Jednoho dne nepřišel Vilím k večeři, otec přišed domů, ptá se po něm; my mu žádné zprávy dáti nemohli. »Však já se dovím, kde ostal!« řekl přísně a odešel k nájemníku, který mu zprávy o Vilí-

movi donášíval; na to přišel celý zesinalý, povídal, že Vilím na Starém městě kdesi divadlo hraje, a již se i oblékal, chtěje pro něho jít, a my jsme ho měli co prosit, aby se za ním nerozběhl. Otec nešel spat a hlavu maje podepřenou o stůl, očekával, až Vilím přijde; já seděla v posteli a modlila jsem se ouzkostí. Okolo desáté vrznou u předsíně dvéře; otec vezme rákosku a vyběhne ven. Tu zaslechnu, jak se Vilím rozkřikne, vyběhnu ven a vidím, jak otec Vilíma u přítomnosti třesoucích se služek a několika nájemníků, kteří se byli na vykřiknutí Vilímovo sběhli, rákoskou bije. Několik nájemníků chtělo Vilíma bránit, otec je ale odstrčil, a bil Vilíma tím více, a byl by ho snad ubil, kdybych se já mu do náručí nebyla vrhla a s rukama sepjatýma nebyla ho prosila, aby měl aspoň s matkou outrpnost, když ji se synem mít nemůže; otec se trochu zpamatoval, a odstrčiv Vilíma od sebe řekl: »Jdi si kam chceš, nezdárníku, a nehlas se ke mně více.« Na to odešel celý bez sebe do pokoje. Vilím stál tu celý zničený a pohlížel po sobě; pak pozvedl hlavu; levé oko bylo zalito krví a pravé se mu divoce koulelo, a odhodiv si vlasy s čela řekl: »Však já půjdu!« pak přistoupil ke mně, políbil mi ruku a řekl pohnutým hlasem: »Maminko, dobrou noc!« Na to se odebral do svého pokoje, kdežto jej služka dlouho do noci vzdychat slyšela. Já nemohla té noci usnout, a jak jsem oči zamhouřila, viděla jsem ho, jak zničen za otcem hledě zoufale řekl: »Však já půjdu!« Jakmile jsem ráno vstala, pospíšila jsem do jeho pokoje; postel stála ještě odestlána jako večer, ani jí tknuto nebylo, a Vilím tam nebyl. Já poslala ke všem známým a přátelům po něm se ptát — Vilím nebyl nikdež; já rozeslala posly k venkovským známým a kde jsem si mohla jen myslit, že by mohl být; po Vilímovi ani památky; ba i k úřadům jsem se obrátila, však i to bylo nadarmo. Vilím byl pryč a jako by se byla po něm voda zavřela, nikdež ani památky po něm více. To jsem ale musela všecko pokradmu dělat, aby se to můj nebožtík nedověděl, neboť o Vilímovi ani slyšet nechtěl. Nešťastné divadlo!«

»Taková maličkost, a tolik zármutku způsobila!« řekl Adolf.

»Ba, ovšem to byla jen maličkost,« svědčila paní Kostková, »a věřte, jenom jeho dobré srdce toho bylo příčinou. Několik mladíků, kteří s Vilímem studovali, chtěli chudému pilnému spolužáku šaty koupit, a aby ty peníze spíše sehnali, umínili si, že budou hrát divadlo. Vilím jim byl jak jen mohl nápomocen; ten den ale, když se mělo hrát, roznemohl se jeden z účinkujících, hosté byli již pozváni a podnikatelé byli v největší nesnázi, neboť nikdo nechtěl za nemocného úlohu převzít. Tu se obrátili všickni k Vilímovi, on jim pomohl, sobě ale a nám uškodil velice. — Srdce jeho bylo dobré, ale hlava jeho byla ohnivá! On ovšem chybil, že činil, o čem věděl, že tím otce hněvá; avšak můj nebožtíček také chybil, oni chybili oba, nebožtík to v pozdějších letech sám také uznával, pak by mu byl rád všecko odpustil, pak by ho byl miloval, kdyby ho byl měl, ale bylo již pozdě. My jsme mu na něho ani zpomenout nesměli, on naň beztoho neustále myslil a rmoutil se, a já musela o samotě pro Vilíma plakat, a kdo ví, kde on nebohý pro mne plakával.«

»A jaké zprávy jste dostala z prvnějších let od něho?« tázal se Adolf.

»Asi pět let po svém odchodu poslal otci psaní,« odpověděla tázaná, »a hned na to jedno mně; otec je ale, jakž později sám řekl a což ho také nejvíce hnětlo, obě nerozpečetěné nazpět poslal. Pak si nebohý snad psát již netroufal, a později snad již nemohl; bylof to několik neděl před tím, co ho ten tovaryš raněného viděl, a tak jsem své dítě, které jsem tak bedlivě hledala, když se ke mně utíkalo, zase a na věky ztratila.«

»Všecko ještě ztraceno není,« řekl Adolf, »on může ještě přijít: jako zajatý přišel do ciziny a tam se mohl usadit jakožto mnozí z našich krajanů udělali, kterým tu žádných růží nekvetlo.«

»Můj nebožtík to také myslíval,« vzdychla si paní Kostková, »a do své poslední chvíle ho čekal. Já se také z počátku těšívala,

že přijde; teď tomu bude asi dvanáct let, co se na jeho návrat více těšit nemohu; srdce mi praví, že je mrtev.«

Tu se nešťastná matka zamlčela a slzy se jí hrnuly po ubledlé tváři; útrpně na ni pohlížel Adolf, a na chrpách oček hezké blondinky se též perličky slziček zaleskly. Tak trvali v tesknem mlčení, až stařena, zotavivši se, po chvíli řeč o jiné věci sama začala.

Mezi tím se otevřely pomalounku dvéře a štíhlé, as čtrnáctileté děvče v skromném, šetrně ale uspořádaném oděvu vstoupilo do pokoje. Vlasy její byly jako havran, velké přívětivé oko její jako chrpa. Spatřivši Adolfa, zarazila se, oko její se radostně vyjasnilo a lehounké červánky přelítly lilie tváříček jejích.

»Pojď pak dál, Liduško!« napomínala laskavě paní Kostková zaražené děvče, »a nezůstávej u dveří!«

Dívka se zpamatovala a chtěla něco říci; tu však ji popadla veselá blondinka za ruku a uváděla ji ke stolu, usmívavě jí domlouvajíc: »Co se budeš stydět, vždyť je to můj bratr!« Při těch slovech modrým očkem po Adolfovi hodila, kterýžto jako ze sna vytržen s úžasem zraky na Lidušku upíral.

»A co pak jsi nám přinesla, Liduško?« tázala se stařena dívky, kterážto jí právě ruku líbala.

»Přišla jsem slečinku poprosit, aby mi zapůjčila ten nový vzorek, který včera dostala,« odpověděla dívka skromným hláskem, načež doložila: »Mám pro paní Záleskou punčochy plest, ona chce mít u každého páru jiný kraj, a já už ani nevím, jaký bych jí dala, který by neměla a který by se jí líbil.«

»Ten ti dám hned!« pravila Lotinka, s žertovnou vážností doložíc: »Je ale těžký!«

»To nic nedělá!« pousmála se Liduška. »Budem pilně párat, a pak to snad přece půjde.« A již se ubírala děvčata do vedlejšího pokoje.

»Také nebohá!« promluvila stařena jemným hlasem, útrpnými zraky odcházející Lidušku provázejíc; »nemá otce ani matky, a to víte, jak je to zlé, když takovému dítěti jen matku Pánbůh vezme.«

»To je ovšem velmi smutné!« řekl povážlivě Adolf, a po malém pomlčení se ptal: »A u koho je nyní ta nebohá?«

»Je tu v domě u svého dědečka.«

»A co je dědeček její?«

»Býval prý někdy na vojně, teď chodí hrát po hospodách na housle, a to děvče musí chodit s ním hrát na harfu a zpívat. Škoda je toho dítěte, je to dobré, čiperné děvče, ona vám ušije košili truc švadleny; čistě vyšívá, štrikuje, a co vypere, je jako květ, každá práce jí jen v rukou hraje, a při tom je tichá jako kuře a citlivá; když si tak někdy na svého Vilíma zpomenu a slzívám, a ona u mne sedí, slzí hned se mnou, a neví ani, proč pláče.«

»A kde se tak vycvičila?«

»Dominik, její dědeček, jí dal nějaký čas učit; ale to víte, co se může takové dítě za krátký čas naučit, kdyby tu šťastného nadání a vlastního přičinění nebylo! Jakou radost byla by z ní ta matka měla, kdyby se jí byla dočkala!«

»A co byli její rodiče?«

»Její otec byl, jak holka povídá, malíř a jmenoval se Velenský.«

»Co by z toho děvčete mohlo být, kdyby měla někoho, kdo by ji cvičit dal!«

»Já ji chtěla sama k sobě vzít, její děd ji ale nechce od sebe dát; jemu ale také není divu, on je starý muž a potřebuje obsloužení, a tak, jak se o něho to dítě stará, tak by se o něho nestaral nikdo, a on by snad umřel, kdyby ji neustále kolem sebe neměl. A pak by děvče také samo od něho nešlo; on je její život, ačkoliv nebohá při něm, myslím, také málo radosti zažije.«

»Že ji ale ten její děd, když děvče pro lidi šije, raději jen při té práci nenechá; pro děvče by to bylo tisíckrát prospěšnější, než to chození s harfou!«

»Ovšem, že by to bylo pro děvče prospěšnější, já jsem mu to již kolikráte řekla; on ale nechce od svého upustit. Snad se boji, že by se mu příjmy ztenčily; děvče hezky zpívá, hezky hraje, a

on dostane mnohý peníz, který by nedostal, kdyby jen sám hrál; avšak, jak se mi zdá, neměl by on sám již zapotřebí s houslemi po hospodách chodit, máť zajisté peníze, a to velké peníze!«

»On?«

»Ovšem; kamž by se to dělo? vydělává prý velmi mnoho, a co děvče vyšije, všecko mu také musí dát; on nevydá krejcaru bez nevyhnutelné potřeby; děvčeti ovšem něco lepšího dopřeje, sám ale ničeho nesnídá, oběd jeho je, co nejskrovnější jen může být, večer se také jen ledajaks odbude, a ten plášť, v němž před devíti lety to děvče zaobalené přinesl, nosí posavad, mimo do kostela nejde po celý den nikam, se žádným nic nemá, jako poustevník je živ; ostatně je ale pořádný, poctivý muž a jde na čest!«

»A je to děvče při tom spokojeno?«

»Ona nebohá ani ještě neví, čím je, a když jen vidí, že je děd její spokojen, je blažena, a když právě něco potřebuje, přiběhne sem, a já jí ráda lecos poskytnu — kdo ví, kdo kde mému Vilímovi co dobrého udělal!«

Tu chtěla stařena ještě něco říci, zamlčela se ale, neboť se již děvčata do pokoje vracela.

II.

Paní Jesenská měla v Praze velké známosti; Adolf měl do mnohých domů přístupu, a brzy se s Prahou seznámil.

Praha se mu líbila, a když mezi společníky, kteříž se byli kolem něho nashromáždili, v mladém lékaři Doubkovi šlechetného, věrného přítele shledal, byla mu drahou, a za ráj by ji nebyl dal, když mezi krásenkami dobrou dušinku nalezl, která pro něho žila.

Byla to Aurelie, dcera obchodníka Miloty; k té zahořel láskou plamennou, jí vystavěl v srdci svém trůn a k nohoum jejím složil všecky naděje a myšlénky své. Svět jeho byl krásný, slunce blahotvorné lásky se naň usmívalo, luna přátelství věrně obíhala kolem

něho, a mezi tisícerými hvězdičkami, které nebe jeho krášlily, hleděla na něho jedna nejdůvěrněji, jako blahé očko z krajů lepších — a to byla Liduška.

Jak ji Adolf ponejprv spatřil, letělo jí srdce jeho mimovolně vstříc, duše jeho ji vítala radostně, jako by se již dávno z lepších krajů byli znali, v ňádrech jeho procitl blahý cit, jako by byl našel dušičku, kterou dávno již hledal.

Však i Liduška byla tajným kouzlem k Adolfovi vábena; jak ho zhlédla, letěla duše její k němu, jako již dávno očekávanému ochránci; jako dítko k laskavému otci blížila se důvěrně k němu, jako břečtan kolem jilmu vinuly se kolem něho větve žití jejího, a mysl její se točila po něm jako kalíšek kvítka po slunci, ssajíc z něho život.

A tak dvě spřízněné duše měly si ostat lhostejné? nikoli; co se nad hvězdami spříznilo, to předsudky lidské bez záhuby nerozloučí.

Adolf jednal dle hlasu šlechetného srdce svého, a byl přítelem sirotka, který si harfou chléb vydělávat musel, a chtěl k jeho štěstí přispěti.

Liduška byla dívčinka zajímavá, rozum její byl dospělý a srdce její ostalo dítkem; byla blažena, a přece, když plesala, zdálo se, jakoby mladý nevinný zármutek plesal; cítila ostré trní světa, a přece jen jeho růže viděti se zdála; myslila samostatně, a přece bylo žití její jako potůček, v němžto se jen ty kvítky zrcadlily, které se s břehu k němu klonily; byla hvězda světlem slunce svého svítící.

Láska děda jejího a přízeň přátel jejích byly jí duší; jenom pro ně žila a jen v blahu jejich se radovala; milovala paní Jesenskou, milovala Aurelii, protože věděla, že od nich Adolf a Lotinka milováni byli, ač jakživa žádnou z nich nebyla viděla. Tóny harfy její byly také tóny srdce jejího; život její byl krásný sen.

Blížil se Liduščin svátek.

Po několik neděl spořila dobrá dívka, každý krejcar, který jí děd dal, pilně uložila, a celý týden ničehož nesnídala, ukládajíc ty groše, jež na snídaní dostávala, by mohla na svůj svátek svého drahého dědouška a svou milovanou Lotinku častovat, kterouž si od paní Kostkové, ač také její svátek byl, na ten den vyprosila.

Dva dni před svátkem přijela paní Jesenská, a Liduška se počala rmoutit, myslíc, že Lotinka, jsouc u matinky své, nebude chtít přijít; když jí ale Lotinka svatě slíbila, že se od matinky vyprosí a že přijde, podala se opět svému těšení.

Den tak toužebně očekávaný přišel; Liduška si přivstala a s radostí očekávala, až se dědoušek probudí.

Dědeček se probudil, a pokleknuv na kolena, obětoval první své myšlenky Bohu; jakmile stařec kříž udělal, visela mu Liduška již na krku a radostně mu svráskovatělé čelo líbala.

»Aj, ty mně dnes se zvláště veselou tváří dáváš dobré jitro!« promluvil přívětivě stařec, hebounkou tvář vnučky své laskavě hladě, a pravil dále: »Ovšem, dnes je tvůj svátek. Že ti všecko dobré přeju, to víš, že jsem se o tvé dobré staral, o tom se již také brzo přesvědčíš.« — Na to se Dominik oblékl, vzal hůl a klobouk a ubíral se do kostela. Byl to ještě švarný stařec, bystrých malých očí a jak mléko šedivých vlasů, čelo jeho bylo vysoké a vráskami pokryté; postava jeho byla shrbená, a vysmáhlá tvář jeho jevila, že se byl v životě s mnohým protivenstvím potkával.

Jakmile se stařec z domu odebral, popraskoval hned v kuchyňce oheň, jejžto Liduška, fofrujíc zástěrkou, víc a více roznítit se snažila, aby mohla hotovou snídaní dědečka překvapit. Když se jí káva a smetana uvařily, postavila je na teplé místo, pokryla stůl bílým ubrusem, postavila naň starodávné porculánové konvičky a šálky, přinesla si od pekaře preclíčky, a urovnavši je na porculánový talíř, postavila je na stůl; pak přistavila k stolu židlice, a naplidnuvši, jestli se jí káva již učistila, odvázala si svou kuchyňskou

Pasinku a vzala svou nejnovější zástěrku, kterou byla od paní Kostkové vázaného dostala.

Tak připravena očekávala radostně děda svého. Dominik přišel později než obyčejně a přinesl kytku; když však, chtěje ji Lidušce podati, přípravy k snídani spatřil, zalekl se, a přísně se na Lidušku podívav řekl: »Tys jistě několik neděl nesnídala!«

Dívka se přiznala.

»Ty, ty, ty!« káral ji starostlivě kmet, »abysi se mi tak byla rozstonala; já ti sám nesu kávu a cukr!«

Když mu však Liduška, s dětinnou důvěrností se k němu přitulíc, povídala, že to snídaní jen proto tak tajně připravila, aby ho mohla překvapit, vyjasnila se opět starostlivá tvář jeho, a podávaje jí kytku řekl: »V kostele jsem se za tebe pomodlil, a tu jsem t koupil kytku.«

»O vy na mne všude pamatujete, dědoušku drahý!« šveholila radostí naplněná dívka, a obdivujíc se krásné kytce, pravila: »Totě krásná kytka, tu musím hned do vody dát, byla by věčná škoda, kdyby tak krásné květinky — a k tomu ještě od tak drahého dárce — před časem svadly!« A v několika okamžicích stála již kytka uprostřed stolu v naplněném vodou džbánečku z modrého skla. Na to slila Liduška kávu, a pravíc dědečkovi, že si ještě pro jednoho hosta doskočí, vylítla ze světničky a pospíchala pro svou drahou Lotinku.

Předsíň u bytu paní Kostkové byla otevřena; Lidunka tam vejde, pospíší ke dveřím, jež do pokoje vedly, vezme za kliku a chce otevřít; v tom však zaslechne horlící slova paní Jesenské, řkoucí: »Jak jsem pravila, nikam nepůjdeš; to by ještě scházelo, k harfenistce jít na kafe! Nechtěla bys také s ní po hospodách chodit?«

Dívka se zarazila, všecka krev se jí hrnula do obličeje, chtěla zpět, leknutí jí ale vázalo kroky. Na to se ozýval žalostný hlásek Lotinčin a opět bylo slyšeti paní Jesenskou horlit: »Af je si ona

jaká chce, je harfenistka — a na tom dost. A abych ti zrovna řekla: mně se to tvé důvěrné obcování s ní dokonce nelíbí, máš tu jiných sobě rovných děvčat dost — rozumíš?«

Ubohá dívka tu stála, jakoby ji omráčil, každé slovo paní Jesenské jí zastudilo v srdci jako dýka, posud neznámé myšlénky se jí probuzovaly v mysli, a dívka se zhrozila sama sebe.

Klesajíc vracela se nebohá k dědouškovi.

»Kde pak máš toho hosta, Liduško?« ptal se Dominik přicházející vnučky.

Dívka chtěla odpovědčti, tu však vstoupila do pokoje služka paní Kostkové a vyřizovala, že dává Lotinka za odpuštění žádat, že nemůže k snídani přijít, protože s matinkou někam na návštěvu jít musí.

Ubohé dívce se tváře opět zapálily; sotva z úst vypravila, jak jí to velice líto, že toho potěšení účastna být nemůže. Služka odešla, a Liduška nalila dědouškovi kávu a podala mu preclíky.

»Dvanáct let jsem již nesnídal, milé dítě,« řekl stařec, preclík si do šálku lámaje; »dá ale Pánbůh, že snad již brzo každý den s tebou snídati budu,« a počal s chutí jísti; »jen dejž Pánbůh, aby mi snídaní vždycky tak chutnalo, jako dnes.« — Při tom se na Lidušku laskavě podíval, vida ale, že nesnídá, zvolal: »Aj — ty nesnídáš!«

»Já, dědoušku,« vymlouvala se dívka, »jsem hospodyní a musím dbát dříve o svého hosta, na mne je času ještě dost.«

Stařec nalil své hostitelce sám, a dívka nechtíc dědouškovi radost kazit, vyplnila vůli jeho, a tak snídali spolu.

Stařec byl toho dne v dobrém rozmaru a mluvil více než obyčejně; takové okamžiky nebývaly časté, a proto také bývaly pro Lidušku svátkem radostným; tu nespouštívala oka s vyjasněného čela dědova, a ze slov jeho neušlo jí ani jediné; dnes ale seděla proti němu roztržitě, myšlénky její, kteréž jindy hlavu jeho jako dobří geniové oblétaly, zalétaly do krajů neznámých a pustých, a

v nich se ztrácely; její krásné sny se rozplynuly, lhostejná skutečnost obklíčila ji, a svět, který se na ni dříve usmívati zdál, hleděl na ni zraky studenými.

Tak tu seděla nebohá, vyhnána z ráje svého, a nutila se k usmívání, aby dědečkovi radost nepokazila, ale ani to se jí nechtělo dařit, slova paní Jesenské: »Tys harfenistka!« zněla neustále co kletba v duši její, a kvítka úsměvu, na rtech jí vykvétající, umírala již v početí svém.

Tak strašně se probudila Liduška ze svého blahého snu, a trapná truchlivost obklíčila srdce její.

Dominik se brzo dopátral příčiny zármutku vnučky své, a více ji s sebou do hospod nebral; její příznivci ji milovali jako dříve, do blahého snu ale, z něhož se duše její byla probudila, neukonejšil ji více nikdo.

III.

Přiblížil se masopust a s ním i radovánky jeho, ze všech stran se ozývala hudba veřejná, a soukromé plesy podávaly si ruce, a tance milovní Pražané, odpočinuvše si po celý advent, tančili z plesu do plesu.

Mezi privátními plesy, ježto rodina rodině buď jako pozdravení nebo jako poděkování dávala, měly besedy paní Rozkošné na Uhelném trhu zvláště dobrou pověst, a to vším právem.

Úprava byla knížecí, hospodyně skromná a přívětivá, společnost vybraná; nejkrásnější cnost ale těchto plesů byl srdečný ton, jakýž ve společnosti panoval.

Všecky chladné formy škrobeného dvornůstkování, kde člověk pro samé zdvořilosti ani k radosti přijít nemůže, byly takořka zákonem vyobcovány, a na jejich místo vstoupila neličená srdečnost: tu se radoval jeden za všecky a všickni za jednoho, a kdo plesající hosti u paní Rozkošné viděl, musel si myslit, že jsou to plesající

členové jedné rodiny. Časem se tam ovšem také vloudili mnozí, kteří ani té společnosti ani té radosti hodni nebyli, to se ale velmi zřídka stávalo; však ani jimi vyražení ničehož netrpělo; bylit to nejvíce úhlední, uhlazení panáčkové, kteří své slabosti mistrně ukrývajíce, na své dobré stránky pozornost všech obraceti uměli.

U paní Rozkošné se chystala beseda, a paní Kostková byla se svými svěřenci takřka první pozvána, a k vůli lichotivé Lotince slíbila, že přijde. Lotinka byla radostí celá bez sebe, a od té chvíle nemluvila o ničem, než o besedě, a nemyslila na nic jiného, nežli na besedu, k nížto se hned přípravy dělaly, a čím více se blížil ples, tím se na něj více těšila. Jen když Lidušku spatřila, umírnila se poněkud radost její, a tu říkala: »Jen kdybys ty, Lidko, ještě se mnou mohla jít, byla bych tam docela spokojena!«

»Jen se tak tuze netěš,« říkala tu paní Kostková; »nač se člověk nejvíce těšívá, to se mu nejspíše zkazí.«

»A kdyby se mi ten celý ples pokazil, již to těšení stálo za něco,« smála se blažená dívka, lichotivě se k paní Kostkové přitulujíc, a radovala se na konto budoucí besedy jako dříve.

Besedy paní Rozkošné měly také tu zvláštnost do sebe, že se v čas odpočinku buď něco zpívalo, nebo přednášelo, anebo na některém z hudebních nástrojů provozovalo, a sice od hostů samých, čímž tyto plesy úplného rázu přátelského vyražení nabyly. V příští besedě měla zpívati slečna Aurelie. — Tato dobrá slečna se těšila na své první vystoupení ve větší společnosti jako dítě; neboť byla píseň, kterou přednášet chtěla, milostná, v Praze ještě docela nová, a jak co do tonu hlasu, tak co do tonu citu jejího takřka schválně pro ni složena. Její radost by se byla ale málem pokazila; neboť se jí harfeník, který jí přizvukovat měl, ten den před besedou roznemohl, a jiného, který by byl uměl z not hrát, nemohli dostat. Slečinka žalovala každému, kdo přišel, svou nesnázi, každý jevil soucit, pomoci ale nevěděl nikdo, až teprva její strejček, bývalý kapelní mistr, ji potěšil.

»Aurelko,« těšil tento švitořivý stařec dívku, když mu s těžkým srdcem nesnázi svou žalovala, »nermuť se, já ti zaopatřím harfenika; Dominik, který k nám na kruchtu v neděli hrát chodí, má děvče, je prý jeho vnučka, však ať je co chce, na harfu ale hraje znamenitě.«

»Harfenistka?« vzdychla si slečinka, a radost, již nad nenadálou pomocí byla jevila, začínala ochabovat.

»No, no! co je víc? třebas harfenistka!« švitořil srdečný strýc; »jen když bude dobře hrát.«

»Co ale řekne společnost, co řekne lid, až se to doví,« řekla povážlivě slečna a hleděla toužebně na živě hrající zraky strýcovy, jakoby o jinou pomoc žádala.

»A lári fári!« usmál se veselý stařec, »co může společnost říci? a lid, ten si může říci co chce; a pak to není ještě ani harfenistka, je to ještě dítě, které dobře na harfu hraje; tedy libo-li, má zlatinká, já ji přivedu.«

Slečna se rozmýšlela, vidouc ale, že se strýc k jinému návrhu nemá, jemným, bázlivým hlasem pravila: »Když jiné pomoci není, musím si udělat z nouze ctnost, ale na vaše konto, strejčínku,« při čemž se důvěrně naň usmála.

»Dobře, dobře, zlatoušku, na mé konto, všecinko, všecko na mé konto půjde!« usmál se on klobouk bera; »teď ale musím k Dominikovi, musím ho sám o ni požádat, neboť je to divný pavouk a mohl by to jinému zhola odříci.« A již pospíchal z pokoje.

Odebral se rovnou cestou k Dominikovi a přednesl mu žádost svou; Dominik kapelního mistra znal a slíbil mu to hned, bude-li jen vnučka chtít, a Liduška byla dědovi s radostí po vůli.

Za hodinu seděla již Liduška v krásném pokojíku slečny Aurelie a dělala zkoušku, a sice tak šťastně, že Aurelie po skončení písně radostně zvolala: »Nyní teprve vím, jak krásná je píseň moje!« A snad by byla v nadšení svém Lidušku políbila, kdyby se nebyla ostýchala, že by někdo k tomu přijíti mohl.

Liduška byla blažena, neboť se jí v nejtajnějších útrobách skryté přání, na jehožto vyplnění ani pomysliti se neosmělila, tak neočekávaně a tak příznivě vyplnilo.

»Jen na okamžení kéž je možná se do toho plesu podívat!« myslívala Liduška, když u Lotinky tak velké přípravy k němu dělat viděla, a při tom slyšela, jaké přípravy jiné slečny činí. »Jen na okamžení!« a přání to jí šlo od srdce; neboť si dělala velikou myšlénku o tom plesu, a proživši ve společnosti paní Kostkové, Lotinky a Adolfa mnoho blahých dob, nemohla si nic blaženějšího pomyslit, než trvání ve společnosti, v níž mnoho dobrotivých paní Kostkových, mnoho usmívajících se Lotinek, mnoho sličných, milostných Aurelií, mnoho šlechetných, švarných Adolfů a mnoho prostosrdečných pánů, jako byl kapelní mistr, plesalo; a ten ples měla nyní vidět, v té milostné společnosti měla nyní déle nežli okamžení setrvat, a sice ne jako dotíravý divák, nýbrž jako přispívatelka k pospolitému plesu. Svět se s ní točil, když si na to pomyslila, a jsouc blažena, chránila se přece přílišného těšení obávajíc se, by slova, jimiž paní Kostková od přílišného těšení Lotinku varovala, na ní se nevyplnila; za to těšila se Lotinka za sebe a za ni.

Jakmile Dominik odpoledne na požehnání odešel, otevřela si Liduška truhlu a vybírala ze své skromné zásoby šatstva to nejlepší, aby se do plesu slušně obléci mohla; pak si ustrojila vkusněji než obyčejně hlavu, ozdobila uměle stočené pletence havraních vlasů svých mašlí, oblékla své sváteční šaty, opásala se pentlí, kterou darem od Lotinky byla dostala, a zavěsila si na krk šňůru korálů, dar to od paní Kostkové. Stokrát si vlasy, pentle a šat opravila, a stokrát se jí zdály ještě nedobře býti, až se jí konečně poštěstilo, tak se upravit, že se sama sobě líbila; s patrným zalíbením a radostí dětinskou pohlížela nyní do zrcádka, kteréž jí tak krásnou pravdu povídalo. Blaženost však její netrvala dlouho, neboť když pohledla na harfu, zavzněla jí v duši slova paní Jesenské, a růžové mráčky, jež myslí její plouly, proměnily se rázem v chmury černé.

»Tys harfenistka!« vzdychla si zničená dívka, a čelo se jí rozpálilo, »tys harfenistka, ten ples, do něhož jsi se přistrojila, není tvůj ples, tebe tam nechtějí, jen pomoc tvou, a tu ještě jen z nouze; radosti se tam pro tebe nechystají žádné, ty tam musíš být, jako bys tam nebyla; ty tam nepatříš.«

A již si odepínala pásku, odložila pentle, cuchala si uměle přistrojenou hlavu, a v několika okamženích ukládala nebohá dívka ve svém jednoduchém, prostém, každé okrasy prázdném oděvu, jako jindy oblíknutá, své chudinké šperky zase do truhly, s nimiž se jen tak krátce byla potěšila.

Přiblížil se večer, harfa byla odnešena do domu paní Rozkošné a Liduška pospíchala k paní Kostkové, kterážto pro ni již byla zkázala.

Paní Kostková byla již připravena a čekala ještě nyní jen na Lotinku, kterážto se v bílých atlasových šatech a v bílých atlasových střevíčkách před zrcadlem vznášela. Jakmile ale přicházející přítelkyni v zrcadle zhlédla, hbitě se otočila a srdečně ji vítala.

»Dobře, že jsi tady, sic bych ještě nebyla připravena; teď pojedeme, a pojedeme samy. Adolf jel pro Aurelii.« Na to vzala na sebe opatrně pláštík, a řadou služek, ježto se z celého domu sběhly, aby vystrojenou slečinku spatřily, všecky tři ubíraly se dolů, kde kočár čekal. Když se byly do kočáru usadily, práskl kočí do koní a ujížděl.

Před domem paní Rozkošné se kočár zastavil, posluha otevřel dvířka, pomohl příchozím z vozu, ty kráčely po širokých, jasně osvětlených schodech do prvního poschodí, odkudž líbezná hudba již vstříc se jim ozývala; tam byly uvítány a doprovázeny k pokoji, kdežto pláště a šátky odložily. Tu se musela Liduška od dobrodinců svých odloučit; paní Kostková byla se slečnou uvedena do sálu, kdežto jim všecko vstříc letělo, a Lidušce byl vykázán pokojík vedle sálu, kdežto jen její harfa na ni čekala. Sedla si tam do koutka, a sedíc tiše jako pěna, zamyšleně očekávala, brzo-li ji zavolají.

Tak seděla hodnou chvíli, aniž byla koho mimo služku, která svíčky utírat přicházela, spatřila; kolem ní panovalo mrtvé ticho, rušené jen zvukem hudby, jenž ze sálu letě v prostrannostech domu umíral.

Po chvíli přišly tři služky a tajeným smíchem se chechtajíce, kradly se ku dveřím, kdežto dirkou od klíče střídavě do sálu se dívaly, a jedna druhou škádlíc a od kukátka odstrkujíc, pronášely šeptavým hlasem své úsudky.

První služka, do sálu hledíc: »Ale holčičky, ta Lotinka paní Jesenské — ta je jako andělíček.«

Druhá služka: »Jak pak je asi Aurelka Milotovic vyšvihnutá?

První služka: »Ta je jako královna mezi všemi.«

Druhá služka: »S kým pak se vodí?«

První služka: »S mladým Jesenským.«

Třetí služka: »Když si ji přivezl, musí se s ní vodit.«

Druhá služka: »Hezký to párek.«

První služka: »Adolfek se zdá být ňák zamyšlený.«

Druhá služka: »To je nobl.«

První služka: »Aurelka na něho ale po šlacích zamilované oči dělá.«

Třetí služka: »To věřím.«

Druhá služka: »Je to ale také hodné, hezké děvče, tá matka může mít z ní radost.«

První služka: »Taky se ona na ni usmívá.«

Třetí služka: »Na ni? to se spíš na Adolfka usmívá a myslí si, kdyby ji o Aurelku jen tak špásem řekl, že by mu ji hned opravdu dala.«

První služka: »Ale prosím vás, holčičky, kdo pak je tam ten? Je velký, hezký, černohlavý, ten vám po nich neustále kouká a časem si na mladého Jesenského tak zaměří, jako by ho chtěl probodnout.«

Druhá služka: »To je Lorenci z Pořiče.«

Třetí služka: »Lorenci? jak pak ten sem přišel?«

Druhá služka: »Mladý Jesenský ho sem uvedl; a Lovel je tu taky.«

Druhá služka: »Ten kudrnáč? Pro Boha tě prosím, Baruško, pusť mě, ať se na něho také podívám! — Na mou duši! No ten se musí také všude dotřít.«

V tom zazněla hudba a hned opět umlkla.

Třetí služka: »Počkejte, holky, teď bude komedie!«

První služka: »Berou k tanci?«

Třetí služka: »Všecko se hemží!«

Druhá služka: »Kdo jde pro Aurelku?«

Třetí služka: »Lorenci s ní mluví, žádá o tanec.«

První služka: »A dostává košíček?«

Třetí služka: »Ještě ne!« načež po chvilce radostně doložila: »Už ho má a není mu ňák tuze milý.«

První služka: »To si mohu myslit.«

Druhá služka: »Prosím vás, holčičky, pusťte mě, ať se na něho podívám!«

Třetí služka: »Počkej, hned tě pustím. Ten kudrnáč k němu přichází a něco mu povídá.«

V tom však je druhá služka od kukátka odšoupla, a pohlédnuvši sama do sálu, praví mrzutě: »Již odcházejí, škoda! já bych byla ráda viděla, jaké oči pan Lorenci dělá, když dostane košem. — Adolfek si jde pro Aurelku!«

Opět zazněla hudba a jemný šumot zvěstoval započetí tance.

Jakmile se po domě hudba rozlehla, přiběhlo ještě více služek a jedna přes druhou se tlačila ke kukátku; brzy se jim takové dívání nezdálo býti dosti pohodlné, a aby si lepší pohodlí udělaly, pootevřely dvéře, a tu štěbetajíce a dle taktu hudby sebou potřásajíce radovaly se, že se mohly pohodlně dívat na radující se, nebohou Lidušku, která jako dušinka opuštěná ve svém koutečku seděla, ani hrubě nepozorujíce; jediná služka, která svíčky utírala, pohlídala

časem na ni, a vidouc ji jako sirotka opuštěnou a smutnou, přiblížila se k ní a pravila vlídnými slovy: »Vám se tu stejská, panenko, pojďte pak trochu mezi nás; tu je alespoň něco hezkého vidět.«

Liduška myslíc, že tak vlídné nabídnutí přijmouti musí, vstala a ostýchavým krokem se ubírala k pootevřeným dveřím; služky jí udělaly místo, ona nahlédne do sálu, a před zrakoma se jí objeví ten čarokrásný obraz, který si byla v tušení svém o tom plesu tvořila, a hloub a hloub se potápěla duše její v tom blahém vidění; avšak v tom zazní v sále silný mužský hlas: »Táhne to, dvéře zavřít!« a jedním rázem se zavřely dvéře před zrakoma blažených dívek, které s celou duší takřka v sále byly.

»Teď máme po bále!« smály se veselé dívky, z pokaženého vyražení si ještě smích strhnouce, a některé z nich se opět namáhaly, aby mohly opanovat kukátko, chtíce vzíti za vděk s málem, když jim osud mnoho popřát nechtěl; Liduška se zalekla, a jako stínek ubírala se do svého koutečku.

»Co teď tady?« rokovaly mezi sebou rozmarné dívky, po pokoji s žertovnou zpanštilostí se ohlížejíce, »po tak přívětivém uvítání pro nás sotva tak brzo pošlou, abychom šly do sálu!«

»Ba!«

»Ale víte-li co, holčičky, co se jich budeme prosit? Tu je místa dost, tam v koutě stojí harfa, udělejme my si tady bál.«

»Udělejme, a koukne-li se nám sem kdo ze sálu —«

»Uděláme mu také takový kompliment, jako oni nám udělali.«

Hudba umlkla.

»No, již mají také po radosti!« těšila se vypovězená děvčata, a byly by snad ve svém rokování dále byly pokračovaly, kdyby nebyl nový předmět celou jejich pozornost na sebe obrátil.

Objevila se mezi nimi Lotinka Jesenská, jako andílek šťastného mládí ze sálu přiletěvši, a po pokoji se ohlížejíc, jakoby někoho hledala. Zraky dívek padly najednou na sličnou blondinku a co ostré šípy na ní utkvěly: nemálof se podivily, vidouce tak vzácnou

slečinku radostně letět k malé harfenici, která se pro ně sprostou býti zdála.

Obličej Liduščin se radostí vyjasnil, když svou milovanou Lotinku před sebou spatřila, kterážto útrpně na ni hledíc s podivením zvolala: »A ty tu tak samotinká? nebohá! a nestejskalo se ti?« ptala se, důvěrně do očí přítelkyně hledíc.

»O ne, slečinko,« šeptala Liduška, oči sklopíc, kteréž se byly s Lotinčinými potkaly, »vždyť to netrvalo tak dlouho.«

»Nedělej si z toho nic, Lidunko zlatá,« těšila ji Lotinka, »dlouho to již trvat nebude a já tu budu u tebe každou chvilku. Nyní ale musím zas do sálu, aby se po mně paní Kostková neohlížela.« Při tom stiskla Lidušce ruku a odběhla do sálu.

Od té chvíle bylo v pokojíku živěji, neboť přicházely neustále ze sálu tanečnice, dávaly si neustále od služek rovnat šat, jenž byl v tanci do nepořádku přišel, špendlily si krajky a pentle, rovnaly si před zrcadlem kadeře a odpočívajíce na sedadlech, kladly své blahých myšlének plné hlavinky do rukou, jejichžto něžnost hebounké, jako padlý sníh bílé rukavičky ještě zvětšovaly. Lotinka držela také slovo a byla skoro více u své přítelkyně nežli v sále, i sama Aurelka poctila Lidušku návštěvou.

Přiblížila se jedenáctá.

Hudba umlkla; mladí páni se vyhrnuli ze sálu, a létajíce po pokoji sbírali sedadla, kde jen který jaké ulovit mohl, a pospíchali s nimi do sálu; slečny, jež si od služek šat opravovat dávaly, počaly být netrpělivými a prosily služky, aby si pospíšily, a mnohé jen s poloviční opravou a ještě jiné, jak byly přišly, vracely se opět do sálu. Dvéře se zavřely a vše se utišilo.

Po chvilce se ozývaly ze sálu hlasy fortepiana, a hlučné tleskání následovalo hru; pak se vše opět utišilo, a po chvilce bylo slyšeti, že někdo něco přednáší; mezi tím se ozýval smích a opět přednášení, a opět smích, až hlučný déle trvající tleskot zvěstoval, že se přednášení šťastně skončilo.

Na to se dvéře u sálu otevřely, na práh vstoupil Adolf a pokynul, usmívaje se, na Lidunku, aby vzala harfu a následovala ho.

Třesoucíma se rukama vzala dívka harfu a bázlivými kroky ubírala se do sálu, kdežto ji Adolf smíšeninou hostů, kteří se s podivením po ní ohlíželi, na vykázané místo uvedl. Tu pozvedla dívka teprv po chvilce zraků a viděla se v prostranném, skvostně ozdobeném, jasně osvětleném sále; v půl kole před ní seděly vážné paničky a sličné dcerušky jejich, jako půl věnce z lilií, růžiček a růží; za nimi stáli staří a mladí pánové, a zraky všech byly obráceny na ni. Dívka se zalekla, počala se třásti a oči jí přešly; i byla by snad byla klesla, kdyby Adolf svým chlácholením a veselý kapelní mistr, kterýžto pult s notami pro ni rovnal, srdečným švitořením nebyli jejího umdlévajícího ducha vzkřísili.

Na to vystoupila slečna Aurelie od mladého Jesenského vedená: hlučným tleskotem ji uvítala společnost, kapelní mistr pokynul Lidušce, aby si sedla, a vida ji už připravenou, dal znamení, aby začala.

Šťastně sáhla dívka do strun a plný, jasný akkord se rozlehl slavně po sále; oko dívky se vyjasnilo a jakoby všecka bázeň od ní byla odletěla, přelétly okamžitě její outlé prsty řadu strun a nový proud nejmilostnějších tonů z nich vyloudily. Všickni žasli a oči všech dlely s podivením na tváři bledého děvčete, které tak čarolibé zvuky z tak neouhledného nástroje bylo vykouzlilo. Pak probírala struny jemněji a žalostné tony se jeden po druhém probuzovaly, začaly žalovat pospolně, rozběhly se a jako sirotečkové opuštění žaloval každý pro sebe, jemněji a jemněji, až hláskové jejich umlkli.

Tu počala Aurelie zpívat a k jejímu jasnému milostnému tonu přidružil se ton harfy, jako skromný lístek k rozvíjející se růži, aneb jako sličná otrokyně k sličné nádherné královně; i plouly oba hlasy pospolu jako dvě milostné rusalky, jedna druhou okrášlujíc, vylítly jako dvě holubice do výše a plesaly jeden druhý obletujíce, a pádily opět od sebe rozplašené, na sebe myslíce; jako dva rozloučení

milující želely jeden pro druhého, blížily se k sobě, vztahovaly po sobě ruce a klesly si do náručí.

Byly to myšlénky jedné duše, byly to výlevy jednoho citu ve dvou srdcích bydlícího.

Společnost jásala, a když byly poslední tony písně dozněly, všecky ruce tleskaly, všecka srdce plesala, všecky oči se usmívaly a všecka ústa volala: »Výborně!« a volali Aurelii. A když Aurelie s Liduškou vystoupila, proměnilo se tleskání v bouři a celá společnost hrnula se k sličné zpěvačce, kteráž Lidušku ještě za ruku držela.

»Výborně jsi se držela, Aurelko!« řekl švitořivý kapelní mistr srdečně se usmívaje, a klepnul spanilé dívce na tvářinku, kteráž celá hořela.

Na to vzal Lidušku za bradu a k přístojícím pravil: »A tuhle Liduška nám dokázala, že umí dobře píseň provázet, jestli také tak dobře zpívá . . .«

»Jak, ty také zpíváš?« tázala se Aurelka Lidušky, tou zprávou radostně překvapena.

»Ovšem že zpívá!« doložil rozveselený stařec. »Tamto u okna si to slečinky povídaly, a co ty povídají, toť musí být aspoň pro dnešek pravda.«

»I toť nám musíš také zazpívat!« řekla Aurelka, a po přístojících tázajícím se zrakem laskavě pohlížela, zdaliž by s tím spokojeni byli; ze všech stran se ozvalo: »Ano, ať nám také zazpívá!« a Liduška se musela opět na své předešlé místo usadit.

Nežli byla Liduška harfu připravila, byla již celá společnost na předešlých místech a ticho se rozlítlo po sále.

Tu se ozvaly opět tony harfy, a dívka počala libezzným, žalujícím, srdcejemným hláskem zpívati:

»Nad hrobem pláče pěvkyně
pro otce a svou máti,
a žádný v její otčině
nebohou nechce znáti:

nad hlavou její mračna jdou,
a srdce svírá tíseň:
a nemá nic než žalost svou,
svou pouť a svoji píseň.

I jde do světa širého,
domov její je všude:
schod u paláce zlatého,
práh u chaloupky chudé;
a blaží písní blahého,
nešťastným mírní tíseň,
a nezarmoutí žádného,
mát blahokojnou píseň.

Když v plesu píseň pěvkyně
srdéčko k srdci pěje,
a jako k blahé otčině
duch s duchem k ráji spěje:
tu čítá doby milené
a z mysli prchá tíseň;
unášíť v kraje blažené
pěvkyni její píseň.

Když darmo v poušti truchlené,
co osiřelé ptáče,
své ráje hledá ztracené
a srdce se rozpláče:
i v žalu svém jest blažena,
bol mírní se i tíseň;
s ní pláče družka milená —
s ní pláče její píseň.

A když ubledlá pěvkyně
do hrobečku se kloní,
a v širém světě jediné
nepláče oko pro ni:
nemá loučení truchlené,
s ní zemře její tíseň,
a pak ve lůžko studené
jde spát s ní — její píseň.«

V mnohém krásném očku se zaskvěla slzička a mnohé dobré srdéčko si povzdychlo, když byla dívka píseň skončila; bylyť to tony jdoucí ze srdce k srdci; srdéčko dobré bylo kolébkou jejich, a proto také v srdečkách dobrých hledaly hrobečky své.

Když se byl potlesk, jímž společnost nové pěvkyni pochvalu svou v hojné míře dávala, utišil, a zraky všech ještě na děvče, v blahém vytržení tonoucí, upřeny dlely, přistoupila k ní Aurelie, jako dobrosrdečná sestra k sestřičce se k ní přivinula, a sejmuvši s ňader spanilých krásnou kytičku, podala ji Lidušce, a tu také přikvapila Lotinka a uchopivši za ruce přítelkyni svou, radostně zvolala: »Já bych tě, Lidko, ulíbala!«

Bliže nich stál Adolf, a klidní zrakové jeho dleli blaženě na tak milostném a jemu tak drahém trojlístku.

Na to doprovodila Lotinka předrahou přítelkyni svou do pokoje, jsouc ale na příští tanec zadána, pospíšila zpět do sálu, jakmile se v něm opět hudba ozvala.

Když byla hudba umlkla, nosily se do sálu stoly, jídla a nápoje, a společnost začala hodovat; nějakou chvíli zdálo se být v sále ticho, pak se počal ozývati veselý hovor, následovala jednotlivá vyvolávání a smích, na to bylo slyšet cinkání sklenic, a opět vyvolávání celých sborů na jevo dávalo, že si připíjejí hosté na zdraví; společnost byla veselá.

V blahých snech pohřížena seděla tu v pokoji Liduška u své večeře, kterou jí byla služka přinesla, a nemohla se jí tknouti; myšlénky její poletovaly mezi nebem a mezi rájem a zapomínaly na zem. V tom se rozlítnou u sálu dvéře a Adolf celý bledý jako smrt, klesaje, potácel se do pokoje, podporován od štíhlého, sličného, černovlasého mladíka, kteryžto kvapně na trnoucí Lidušku volal: »Vodu, vodu!«

Než se uleknutá dívka s vodou vrátila, seděl Adolf již na pohovce, v malém pokojíčku, v němž páni pláště uloženy měli, šátek měl s krku odvázaný, jeho bílá atlasová vesta byla rozepjata

a ukrývala jen polovičně na sametových, jak padlý sníh košili poutajících šlích značné, usmívající se růže; pravice jeho visela nedbale přes postranici pohovky hozena, levice odpočívala na klíně, hlava jeho byla na prsa skleslá, a černé husté vlasy visely mu přes obličej, jakoby ho před všetečnými zraky chtivých diváků, kteří se byli do pokojíčku nahrnuli, zakrývati chtěly. U něho byl zaneprázdněn onen mladík, jenž ho byl doprovázel, a odbíral mu hodinky, tobolku, váček s penězy a prsteny; s Liduškou skoro zároveň přiběhl lékař Doubek, pozvedl příteli hlavu, nahlídl mu bystře do očí, vzal ho za ruku, mrzutě zavrtěl hlavou, a hodě mezi přístojící přísný vzhled, jakoby jím někoho probodnouti chtěl, vytáhl z kapsy hbitě láhvičku a přidržel ji, zátku z ní vytrhnuv, pod nosem příteli v tupé pitomosti pohříženému. Adolf se vytrhl, pozvedl hlavy, a zakalené zraky jeho se otevřely.

»Teď jen vodu, ubrousek, ručník neb něco takového!« volal lékař a zrakové jeho lítali po přístojících.

Liduška přiskočila s vodou, a ohlížejíc se nadarmo po nějakém šatu, strhla svůj bílý šátek s krku a doručila ho lékaři, kterýžto hned přítele sám omývati začal; na to ale vrátil Lidušce šátek a nařídiv jí, aby Adolfa časem omyla, odkvapil. Liduška vzala šátek a konala pečlivě, co jí byl lékař nařídil, útrpně pohlížejíc dobrému jinochu do obličeje, jehož ušlechtilé tahy mrakové zpustlosti darmo zohyzdit se namáhali. Po chvilce se Adolf opět zpamatoval a spatřiv vedle sebe Lidušku, stisknul jí mdlou pravicí třesoucí se ruku, vděčným pohledem jí srdečně děkuje.

Na to přiběhly paní Kostková a Lotinka celé poděšené do pokojíčka.

»Ach!« zvolala starostlivá paní, Adolfa zhlednuvši, »on tak nemocen, a nám nikdo dříve ničeho neřekne!«

A přikvapivše k Adolfovi, úzkostně se ho ptaly, co se mu stalo.

»Ach, já sám nevím, co se se mnou dělo!« vzdychl si slabým hlasem Adolf po sobě a po okolostojících s podivením se dívaje;

pak si trochu šat urovnal, a obrátiv zraky k paní Kostkové jemným hlasem se zeptal:

»Co dělá Aurelie?«

»Teď jen odešla ze sálu, a jak Lotinka zaslechla, u domácí paní prý hořce pláče,« odpověděla paní Kostková.

»Tak si povídali v sále,« doložila Lotinka, slzičky si z modrých očeček utírajíc.

»Nebohá Aurelie!« vzdychl si Adolf a rukou si oči pokryl.

Zatím se lékař navrátil, a na jeho žádost pánové, kteří se na Adolfa přišli dívat, dílem útrpně, dílem s úsměškem z pokojíčka se ubírali. Když byli odešli, zavřel bedlivý lékař dvéře a dal Adolfovi užívat; v půl hodině byl nemocný zotaven. Když však domů se již ubírající pánové pro pláště si přicházet začali, šla paní Kostková s Lotinkou také na cestu se připravit; Liduška si odběhla pro harfu, načež k paní domácí, kdež na Adolfa, až by se připravil, počkat chtěly, všecky tři se ubíraly po schodech dolů, na kterých Dominik celý skřehlý sedě, na Lidušku čekal.

Jakmile byla paní Kostková odešla, zvedl se též Adolf a počal si pokojně šat urovnávat; najednou se ale zarazí, a náprsní kapsu u fraku kvapně ohledav a kolem sebe a na pohovku, na které byl seděl, bedlivě pohlídnuv, zvolal: »Má tobolka je pryč!«

»Tobolka?« tázali se přístojící, jeden na druhého se dívaje.

»Ano, moje tobolka je pryč!« odpověděl Adof mrzutě, kvapně si po všech kapsách sahaje.

»Lorenci okazoval v sále nějakou květovanou tobolku,« prohodil jeden z přístojících mladíků.

»Lorenci!« zvolal Adolf, slova mladíkova zaslechnuv, a zakaboněné čelo se mu vyjasnilo. »Byla-li květovaná, tedy je má!« řekl na to hbitě, a obrátiv se k přístojícím žádal, by někdo Lorence zavolal.

Jeden z mladíků chtěl pro něho odběhnout, tu však přicházel pan Lorenci sám, v ruce již tobolku, hodinky a váček nesa, které

také hned Adolfovi doručil, a pot s čela bílým šátkem utíraje, bedlivým okem pozoroval, jak ostře Adolf tobolku prohlížel.

»Tobolka byla otevřena!« řekl Adolf pevným hlasem, ostře na Lorence pohlížeje.

»Byla,« odpověděl lhostejně Lorenci; »já chtěl vědět, co jsem přijmul.«

»A neprohlížel ji nikdo jiný?« ptal se dále Adolf kvapně, zraků svých s Lorence nespouštěje.

»Žádný jiný?« pousmál se Lorenci, a k Adolfovi se lichotivě přibliživ zašeptal: »Několik hezkých očeк se tam také podívalo.«

»Tedy vám děkuji za vaše přátelství!« odpověděl trpce Adolf, a obrátiv se k sluhovi, řekl: »Můj plášť!«

»Snad se nebudete horšit pro takovou maličkost,« chlácholil Lorenci rozníceného Adolfa, kterýž se mrzutě do pláště zaobaloval; »dámy chtěly vaši tobolku vidět, a dámám to snad neodepru? vy byste jim to byl sám také neodepřel.«

»Proto vám také za to děkuji!« odpověděl Adolf chladně, a ani se na Lorence nepodívaje, poroučel se ostatním.

»Tu se podívejte, pánové,« jal se poněkud zaražený Lorenci k přístojícím mluvit, když byl Adolf odkvapil: »já ho opatruji, já se mu postarám o jeho věci, odvedu mu zase všecko pořádně, a on se mi za tu službu tak krásně poděkuje.«

Když však zrakoma po přístojících bloudil, jako by od nich úsudku požadoval, přistoupil k němu lékař Doubek, a ostře mu do očí pohleděv, řekl: »Pane, já vás neznám, toho pána však, jenž odchází, toho znám; kdybyste byl ale mým přítelem a mně takovou službu prokázal, jakou jste dnes jemu prokázal, já bych se vám za vaše přátelství ještě zřetelněji poděkoval — ale zde ne!«

Při těchto posledních slovech, na která větší přízvuk byl dal, od něho se obrátil, a dříve, nežli mu zaleknutý Lorenci odpovědět mohl, čerstvým krokem pokoj zůstavil.

»Já nevím, co se to dnes se mnou děje!« horlil rozpálený Lorenci, jakmile smysly opět pohromadě měl; »já toho člověka dnes ponejprv vidím, a on se opováží, mě tak urazit! Kdybych neměl vážnost pro dům, v němž hostem jsem, byl by poznal, co to je: Lorence urazit; však my si o tom ještě promluvíme, zde ale ne!«

V několika minutách na to ubírali se Lorenci a Lovel, oba zaobaleni v pláště, Starými alejemi*) v živý zabráni hovor, a právě odbila jedna na Prašné bráně, když k Široké ulici docházeli.

»Teprv jedna hodina,« řekl Lovel, »je to hanba, tak časně jít domů. — Mohli jsme tam ještě zůstat, tolik nenačatých láhvic Mělnického tam ještě na vysvobození čekalo; teď jsme jim mohli trochu pomoci, když ty nežíznivé husičky odtáhly.«

»Co by ale řekla Aurelie, kdyby se dověděla, že jsem po jejím odjezdu tam ještě zůstal a dokonce ještě popíjel?« namítnul Lorenci.

»Máš dobře!« přisvědčil Lovel; »ty kachničky to mají rády, když se člověk jen tak dlouho raduje, dokaváde jim libo se radovat; jak přestanou, punktum! štemuj moldánky! Ona se bude beztoho zejtra ptát, v kolik hodin jsi domů šel, a když se doví, že jsi hned za ní z desperace odešel, budeš mít o jeden vroubek zásluh u ní více. Kam ale teď? domů jít je hanba!«

»Pojďme k Adamovi,« ponavrhl Lorenci.

»Dobře máš!« odpověděl Lovel; »já již beztoho zase mám žízeň.«

»A já taky; pomysli si, já k vůli těm salupům tam hrubě ani nepil.«

»To's dobře udělal,« řekl Lovel; »opatrnosti nikdy nezbývá. Teď si to nahradíme; Adam musí z postele, a kdyby v posledním tažení byl.«

V tom se do Široké ulice zatočili.

»Co pak asi Adolfek dělá?« prohodil Lorenci.

*) Staré aleje = nynější třída Na příkopě v Praze.

»Bude bezpochyby studovat,« usmál se Lovel, »jak tak lacině k tak velikému trámu přišel; ráno ale, ráno se bude divit, že je ze srdéčka hezké Aurelky vymrštěn, a teprve bude vyvalovat oči, když tebe na svém trůně spatří.«

»Mne mrzí jen ten doktor, ten chlap se ti na mne díval, jako by všecko věděl.«

»I kozla starého ví!«

»On seděl vedle Adolfa,« mluvil Lorenci dále, »a musel pozorovat, že skoro nic nepil; pak viděl, když jsem mu dával připijet, a mohl také pozorovat, když jsem sám skleničku jen tak na oko k ústům držel a že jsem nepil.«

»Af viděl,« dodával mu Lovel zmužilosti, »přece neví, co Adolf pil.«

»Věř ty tomu, ten chlap má zpropadené oči; měl jsi ho vidět, jak se tvářil, když se Adolfovi do očí podíval, a od té chvíle po mně koukal, jakoby mě těma kočičíma očima probodnout chtěl; toho nám tam byl také ďábel dlužen.«

»Snad se ho nebudeš bát?«

»Bát? co bát! nebál jsem se jak živ nikoho, nebudu se také takového chrousta bát; a apropo! kam pak jsi dal skleničku?«

»Dobře, že jsi mně připamatoval; tu je!« Při tom vytáhl z kapsy zaobalený bílý šátek a vysypal z něho skleněné střepy, načež prohodil s úsměškem: »Teď si může přijít pan doktor svůj důkaz sesbírat.«

»A kam přišlo víno?« tázal se Lorenci.

»Víno? Co nedopil Adolfek a co jsi ty nedopit velemoudře za dobře uznal, vypila pavlač paní Rozkošné. Když jsi mi skleničku podstrčil, stěhoval jsem se s ní na pavlač, odkudž jsem ji hezky zčerstva do dvora hodit chtěl; ale neustále ti lítali tam lidé, jakoby na mne byli již čekali. Konečně mi to již trochu dlouho trvalo; já vyndám milý corpus delicti ze šátku, pokropím dobrým vínkem pavlač, zaobalím zase skleničku do šátku, a aby mi velkou kapsu

nedělala, klepl jsem do ní, ona se bez velkého rámusu hezky rozsypala, a tu leží nebohá, kde ji zejtra panská jistě hledat nebude.«

»To je dobře,« přisvědčil Lorenci; »já myslil, aby snad ten doktor —«

»I jdi mi už někam s tím tvým doktorem! Co ti může udělat? mluvit?«

»Ano, mluvit může, a já se budu muset ospravedlňovat, a již to je mrzuté.«

»Neboj se,« těšil ho Lovel, »však on nebude mnoho mluvit; cekne-li kde, pozdravím ho někde za chládku tak upřímně, že se mi nebude do smrti moci poděkovat. Teď se musíš ale hezky zčerstva k Aurelce přitočit, dokavad ještě hlavičku věší a než ji paní tety panence narovnají; a buď jist, nevezme-li si tě z lásky, vezme si tě na truc Adolfovi, a nám je to jedno, na jejích dukátech to vidět nebude.«

»Doví-li se ale, jak jsme Adolfovi posvítili, budu mít u ní, tuším, krátkou audienci.«

»Nic se neboj,« usmál se Lovel; »doví-li se to, bude myslit, žes to udělal k vůli ní, a to se také nebude mýlit: a takovým křehotinkám to lichotí více, když člověk k vůli nim nějaké darebáctví provede, jen když trochu romantikou zapáchá, než kdyby k vůli nim tisíc poctivých kousků udělal. — Ty mráčky, které se jí nad hlavičkou seženou, ty jedním čiperným vzdechnutím rozplašíš, a Adolfek si může dát zahrát na harfu.«

»Ba, měli jsme ale tu historii s tou harfenistkou jen dříve vědět, nebyli bychom měli zapotřebí, ještě tu svou hloupost udělat.«

»A kdybychom tu hloupost nebyli udělali,« namítnul Lovel, »jak bysi se byl za to chytré tajemství dostal? — Ale prosím tě, jak jsi na tu šťastnou myšlénku přišel, že jsi mu tobolku vytáhl, když skládal zbraň?«

»Já myslil, že v ní bude mít psaníčka od Aurelie; když jsem ji ale prohlížel, nalezl jsem místo psaní obrázek; já se na něj podívám a poznám, že to podobizna naší dnešní harfenistky, i vložím milý obrázek do tobolky tak, aby lehce vypadnouti mohl, a pospíším k Aurelii; ona byla celá bledá a vyptávala se mě, jak je Adolfovi; já mluvil, maje ostřejší zbraň v ruce, o něm, co jsem nejšetrněji mohl, a litoval jsem ho, jak jen přítel přítele litovati může, když ho takový malér potká. Při tom jsem jí okázal tobolku, kterou jsem mu byl odňal; když se Aurelie na ni podívala, smáčknul jsem desky na hranách, obrázek vyklouzl, já ho chytnu, podívám se naň a zaleknu se, jakobych něco neočekávaného byl spatřil. Aurelie zpozoruje mé leknutí, nahlídne též na obrázek a zapýří se; poznala též harfenistku, s kterou se byla před chvílí o obdrženou pochvalu rozdělila, nevědouc, že se s ní také o srdce Adolfovo již byla rozdělila; ještě k tomu to byla tobolka od Aurelie. Tak byla komedie hotova!«

Mezi touto řečí se dostali do jedné uličky za Dobytčím trhem, kdežto před nízkým domkem se zastavili. Lorenci zaklepal třikrát na okenici, a uvnitř se zeptal mužský chraplavý hlas:

»Kdo to?«

»Adam!« odpověděl Lovel, a v malé chvilce bylo slyšet za dveřmi souchotináře pokašlávat. »Už se hrabe!« prohodil Lovel, »ten chlap vyleze z hrobu, bude-li někdo na hřbitově, kde vyspávat bude, po půlnoci Adama volat.«

V tom zachřestil v zámku klíč, dvéře se pootevřely a naši dobrodruzi vklouzli do tmavé síně.

IV.

Blaženě odešla Liduška z plesu a radost jí nedala usnouti, když její blahá hlavička do podušek klesla; „vidělať se neustále v onom čarokrásném věnci vážných paní a milostných slečen, a

laskavé oči všech se ještě přívětivě na ni usmívaly; viděla ten milostný, srdečný zhled spanilé Aurelie, když jí kytku podávala, viděla slzičky radosti v modrém oku milované přítelkyně své a cítila vděčné stisknutí ruky své od přítele drahého, a s útěchou si opakovala v duchu: »Oni věděli, žes harfenistka, a milovali tě přece všickni!« A když se jí spánek na očka spustil, viděla ty milostné obrazy opět a ještě krásněji. Když však z rána několik tolarů, které jí paní Rozkošná ve jmenu společnosti byla odeslala, na stole spatřila, tu se zarazila a jakoby se svým nebem se loučila, vzdychla si: »Ty jsi zaplacena, tys věřila krásným báchorkám srdce svého a oklamalas se, tys myslila, že jsi vyzískala lásku a přízeň, a bylas na to pyšná, a tu jsi obdržela peníze — studené! Radovat se více nesmíš, radost tvá již byla odkoupena, když jsi ji jako svou k vřelému srdci tiskla; odměna tvá jsou peníze, žádné přátelské slovo, žádné laskavé pohlednutí, žádné srdečné stisknutí ruky, jen peníze jsou tvoje a radost ta, kterou ony tvoří.«

Tak bědovala dívka, a její ráje, které jí byly tak krásně najednou vykvetly, vadly; andílkové radosti, kteří ji co milou sestřičku obletovali, začali se s ní loučiti, pustí snové její se vraceli a ohyzdné, studené, šklebící se potvory se jí z nich vysmívati zdály: »Tys zaplacena!«

Zničena sklesla dívka u stolečku svého na židlici, a vzavši ze skleničky kytičku, kterou byla od Aurelie dostala, bolestně si řekla: »Památka, že jsem také byla v ráji, který můj nebyl!«

Když si byla citlivá dívka dosti požalovala, odebrala se k paní Kostkové, kdež její srdce vždycky útěchy nalezalo; když však tu, kdež jí vždycky laskavě zření vstříc letělo, paní Kostková nedůvěřivými, pátravými zraky ji uvítala a Lotinka celá uplakaná jen bázlivě k ní se blížila, tu nevěděla teprve nebohá, co se s ní děje, a zničena odnášela bol nejtrapnější s místa, s něhož vždy jen útěchu odnášet byla uvykla.

Dříve než se byl Adolf ze svých těžkých snů probral, mluvilo se již ve mnohých rodinách, z nichžto v besedě u paní Rozkošné nikdo nebyl, jakým způsobem v tobolce ženicha spanilé Aurelie nalezena byla podobizna sprosté harfenistky, a řeč se končila skoro všude s útrpným: »Nebohá Aurelka!« Adolf se ještě toho jitra k rodičům Aureliiným odebral, aby se ospravedlnil; byl sice přívětivě přijat, nebylo to ale ono uvítání vřelé srdečnosti, byla to jen jeho studená citupráždná kostra, byla to jen uhlazená forma, za níž pohaněné srdce svůj hněv ukrývalo. — Chtěl mluvit s Aurelií, bylo mu ale řečeno, že stůně, a nebyl k ní připuštěn. Tak se mu dělo i po druhé; i když byl lékař Doubek padoušství Lorencovo odkryl, nemohl si Adolf ztracenou lásku své milované Aurelie více získat; neboť jeho báchorce, že ten osudný obrázek v cizině dostal, nechtěl věřit nikdo, tím méně Aurelie. A tak byla Aurelie pro Adolfa ztracena.

Na to přijela jeho matka do Prahy, a v několika hodinách po jejím příjezdě přinesl podomek Dominikovi půlletní činži, s tím doložením: že mu ji domácí paní posýlá, aby se ale z jejího domu vystěhoval.

Liduška ostala jako stěna a čelo Dominikovo se zamračilo, když podomek to zkázání vyřídil, a dlouho hleděli oba na posla divnou zprávu přinášejícího, a podivení nedalo jim k slovu přijít; když ale podomek zkázaní ještě opakoval, řekl Dominik odhodlaně: »My půjdem, když nás tu nechcete mít; ty peníze ale — ty můžete domácí paní vzít zpět; já nepotřebuji žádné almužny, já nejsem ještě žebrákem, a po své cti také za peníze šlapat si nedám; já sloužil císaři a dosloužil jsem se ctí!« Na to se oblekl, vzal klobouk a hůl a mrzutě odešel; když se k večeru navrátil, přivedl s sebou již vůz, dal všecko nářadí naložit, a když všecko naloženo bylo, vzal plačící Lidušku za ruku a řekl k ní srdečně: »Pojď, Liduško, oni nás tu nechtějí mít!« a odvedl ji z pokojíčku, s kterýmž se nemohla rozloučit; jdouc po schodech dávala nebohá dívka sousedkám

ještě s Bohem a chtěla paní Kostkové a Lotince se poděkovat; nebyl ale kromě Adolfa nikdo doma, a i ten plačícímu děvčeti jen chladně s Bohem dal. A tak byla nebohá takřka vyhnána z domu, který se jí tak drahým stal, a nebyla si žádné viny vědoma.

Těžce nesl Adolf ztrátu své Aurelie, kterouž tak vroucně miloval a o kterou tak krutě oklamán byl; často pohřešoval a litoval Lidušku, jejížto nevinné očko se naň více neusmívalo; dvě milované bytosti, z nichžto jedna poutem lásky a druhá poutem přátelství k srdci jeho připnuty byly, najednou mocně od něho byly odtrženy, a srdce mu krvácelo ze dvou ran. On trpěl mnoho a nenalezal útěchy nikde; společnosti, jejichž duší dříve býval a v nichž mnohou blaženou chvíli strávil, hnusily se mu a lékař Doubek, jemuž jedinému by si byl postesknout mohl, odebral se na venek. Tak tu stál sám a bol začal lítěji zuřit v ňádrech jeho. Šípy, ježto nepříznivý osud po jeho srdci metal, nemohl více otupit, chtěl tedy umrtvit srdce; mrtvé srdce nekrvácí více; uchopil se tedy kněh, studoval ustavičně dnem i nocí, chtěje v moři cizích myšlének utopit trapné své myšlénky; ale namáhání jeho bylo marné, i odhodil knihy a vrhl se opět do společnosti přátel svých, navštěvoval s nimi hospody, hodoval a pil s nimi, a když se všickni veselili a on jenom jediný s bolem zápasil, tu se chápal sklenice, a chtěje červa, jenž na jeho srdci hlodal, utopit, co šílený tiskl ji k ústům, až mu rtové krváceli, a hltavě polykal zkázu a záhubu svou, a byl by snad jed pil, kdyby byl věděl, že mu na chvilku ulehčení způsobí. A tak nešťastný klesal hloub a hloub, a přátelé se mu potajmu vysmívali, kdežto nad ním plakat měli. Adolf to věděl, on je nenáviděl, a přece se té chvíle nikdy dočkati nemohl, která ho mezi ně uvedla.

Posléz ho ta zrada přece bolela, odtrhl se od přátel a od té chvíle se štítil každého, na kom dobrý kabát viděl, mysle v něm potkati zrádce. To mu dalo poslední ránu; mezi vzdělance nechtěl více jíti a samota mu byla trapná; tu opouštěl za tmy svůj byt a navštěvoval krčmy bídné, kde ho nikdo neznal a kde se bolu jeho

nikdo posmívati nemohl; a tu sedal mezi bídáky, kteří nevěděli, kde budou spát a zdali druhého dne co jísti budou, mezi bídáky, na jejichžto obličejích bylo viděti známky, jimiž si je smrt co brzké oběti poznamenala, a mezi ještě bídnějšími, kterým ani k takovému dobrodiní žádná naděje nevysvítala; a mezi těmi bídáky byl Adolf ten nejbídnější, je alespoň někdo politoval, jej nikdo.

Jest to kletba na nešťastné, kteří nejsou žebráky; luza jim závidí dobrý kabát, se srdcem ale, které pod ním umírá, nezapláče nikdo.

V takovýchto místech, kde jen zoufalost plesala, meškával Adolf, druhdy duše a okrasa tak nazvaných dobrých společností, a nerad se ubíral z nich, když hospodský, připomínaje, že již dvanáctá odbila, jej vybízel. Tak hluboko klesl dobrý jinoch, tak hluboko zabloudil, nehodě se poddav, a toho jediného vůdce, který ho na dobrou cestu ještě přivést mohl — svůj rozum — toho vůdce vraždil.

Dlouho oplakávala Liduška ztracený ráj svůj a slze neulehčovaly bolem sevřenému srdci jejímu; jako květinka do cizí půdy přesazená zasteskla si dívka a sklonila hlavičku; ta nejkrásnější pásma z tkaniny života jejího byla vytrhnuta, ty nejkrásnější myšlénky duše její byly jí odňaty, a ty ostatní bloudily různě jako opuštění sirotečkové, hledajíce své dobré, jim odňaté sestřičky; na kořeně kvítku života jejího počal hrýzti červ — ten krásný kvítek počal vadnout, a ani rosa srdečnosti Dominikovy, ani slunce lásky jeho nezkřísily ho více.

Tak vadla nebohá, a bojíc se dědouška zarmoutit, ukrývala pečlivě vadnutí své. Hlava a srdéčko ji bolely a kolem rtů jí poletoval ještě líbý úsměv; byla to kvítka na hrobě kvetoucí; očka její chtěla plakat, a svítila přece jasně milovanému starci vstříc, byly to paprsky zacházejícího slunce; bol jí vázal řeč a přece slovy nejsrdečnějšími těšila děda; byla to hudba líbezná pro něho, aby hrany,

které v ňádrech milené vnučky jeho zněly, neslyšel. A taková dobrá dušinka byla zavržena a nevěděla proč, byla zavržena od těch, které nejvíce milovala, a přece je nemohla přestat milovati; zpomenutí na ně budilo v srdci jejím kruté bolesti, a přece nejraději myslívala na ně; srdce své složila v pečlivá ňádra svého největšího dobrodince, milovaného děda, a to dobré srdce se ohlíželo přece toužebně po těch, kteří je zarmoutili.

Ona vídala Adolfovu třpytící se tvář a jeho studené zření na ni, a její útrpné srdéčko zapomínalo pro jeho bolest na svou vlastní; ona vídala ubledlou Aurelii, pozorovala zármutek její a plakávala pro ni, a zpomínala na paní Kostkovou a na Lotinku v modlitbách svých.

Tak vyloučena ze společnosti svých milých utekla se Lidmilka opět k své staré věrné přítelkyni, k své harfě; s ní doprovázela na vzdor churavosti své opět svého děda; jí svěřila bolesti srdce svého, jí svěřila své žaly; a věrná harfa lkala s pěstitelkou svou.

V.

Byl smutný večer, temný mrak jak černý příkrov visel nad Prahou v mrákotách tonoucí, vítr fičel a bouchaje okenicemi sháněl déšť, jenž v hustých proudech ze zamračené výše se spouštěl, po ulicích bylo pusto, jen zde a onde se zakmitla po chvílích v záři luceren podoba lidská, zbouřenému živlu vzdorujíc, a zmizela opět v temnu.

Na konci podloubí Pohořeleckého, kamž veliká lucerna sousedního domu bledé své světlo metala, stál starý Dominik, housle pod paždím drže, a netrpělivě pohlížel do zbouřené noci; vedle něho stála Liduška, zaobalena v hnědý šátek a hlavu majíc podepřenou o harfu; nezdálo se, že pozoruje krutost noci, jež kolem ní zuřila.

Na loretánské vížce odbila desátá a zvonky hrály Marianskou

píseň, jejížto velební zvukové, roznášeni divokým větrem, truchle doznívali v prostoře temné.

»Deset hodin!« vzdechl si stařec z hluboka, když poslední žalující tony zvonků byly umlkly, »a ještě žádné naděje, aby bouřit přestalo. Také nás mohli z té vinice dříve pustit, když viděli, že se smráká, a my mohli teď sedět v suchu a mohli jsme ještě něco vydělat.«

Na to se opět do noci díval, pak se ale nevrle k Lidušce obrátil a řekl: »Pojď!«

Lidmilka vzala harfu a následovala děda, kterýžto ostrým krokem nazpět podloubím kráčel.

Najednou se zastavil, vzal Lidušku za ruku a uvedl ji do síně, jejížto temno darmo se namáhalo vyplašit světýlko v umouněné lucerně umírající.

Dominik otevřel dvéře a ze světnice valící se dým zarazil příchozí; bylaf to krčma, kam se jen sprostý lid a odvážlivější dobrodruzi scházeli.

Jakmile Dominik se svou vnučkou práh překročil, vrávoral jim podnapilý drvoštěp vstříc; příchozí se mu vyhýbali; on však Dominika zočiv dal se do hrozného smíchu, a potáceje se, podával houslistovi ruku, těžkým jazykem jektaje: »I vítám tě, starý šumaři! Škoda, že mi už šenkýřka nechce na dluh nalit, byli bychom veseli, až by se byly hory zelenaly! Pojď a dej mi hubičku!« Při tom roztáhl svalovité ruce a vrávoral na Dominika, který uleknut za stůl se utíkal.

»Jak? ty nechceš?« jektal drvoštěp dále, »ty křečku — ty mi nevěř!« Při tom pozvedl svalovitou pěst, kteráž z roztrhaného rukávu záhubně koukala. Dominik se krčil a couval za stolem dál a dál.

»Hahaha!« smál se pitomě drvoštěp, »neboj se, Dominíčku, Beneš ti neudělá nic; a jakou to máš hezkou kamarádku,« mumlal drvoštěp dále, a po Lidušce, kterážto úzkostí umírajíc k dědouškovi se utíkala, klikatou svou ruku natáhl; v tom však přiběhla ho-

spodská, otevřela dvéře a ostře na drvoštěpa udeřila. »Ještě nejste pryč? Teď jděte, nebo vás vyhodím, už jste se tu naklábonil dost; kde jste se opil, tam si můžete jít taky teď kázat!«

»No, no, paní Kačenko, jen se tak nezlobte, však já vám tu nezůstanu,« mumlal drvoštěp, darmo se namáhaje, aby zrovna na nohou se udržel, »ale tuhle náš —«

»Moc řečí!« prohodila nevrle paní hospodská, a popadnuvši potácejícího se drvoštěpa za ruku, vystrčila ho do síně a zavřela dvéře.

Lidmilka trnula nad tím, co byla slyšela a viděla, a usednuvši si blíže k dědouškovi, bázlivým okem pohlížela po místě, v němž se byla octla.

Byla to nízká, podlouhlá světnice s jedním velkým, modrou zástěrou zastřeným, pod loubí hledícím oknem; černý strop byl z prken, kterážto na začazených, přes příč jdoucích trámech spočívala; zdi byly zažloutlé a bídně polepené vojáčky na papíře mazanými; u okna visela klec, v nížto čížek na bidélku dřímal. Prostředkem této světnice táhla se dlouhá tabule, za ní stály dva stolky; na tabuli hořely ve dvou vysokých černých dřevěných svícnech s plechovými mističkami tenké svíčky, osvěcujíce hosti na lavicích s obou stran sedící, jejichžto oděv a obličeje tak k celé krčmě přiměřeny byly, jako by je byl někdo schválně pro ni byl vybral. Kolem nich se otáčela malá, suchá, kostnatá hospodská, šedivýma očima bystře na vše strany střílíc: a vše to plynulo v mlze kouře z dýmek se valícího.

Mezi tím, co si Dominik housle ladil, přibyli do krčmy tři hosté, kteřížto, oklepávajíce se sebe trochu déšť, k malému stolku se posadili, na nějž hospodská ihned světlo postavila.

Byl to divný trojlístek. V čele stolu seděl velký, suchý as třicetiletý muž; vlasy jeho byly černé, rozcuchané, obličej podlouhlý, vyzáblí rtové jako umrlí, pod velkým černým obočím koulely se z temných dolíků vpadlé velké oči, z nichžto po chvílích plamenné

hledy vyšlehovaly, jako blesky z vynořující sopky; na sobě měl černý, ošumělý, od deště se lesknoucí frak, zapjatý až ke krku; krk jeho byl tenký, dlouhý a otočen byl kravatou černou, pod kterou si nad límcem od fraku nestydatě vykukovala umouněná košile, žádnou vestou neukrytá; kouřil.

Jemu po pravé straně seděl mladík as osmadvacetiletý, malé zavalité postavy, čepici maje hluboko do obličeje stlačenou, pod níž na spánkách kaštanové kudrnaté vlasy vykukovaly. Na sobě měl kabát hřebíčkové barvy; límec kabátu měl vyhrnutý, do něhož jako šnek do budky své stahoval hlavu, aby mu do obličeje dobře vidět nebylo; na nose měl brejle, za nimižto dvé sivých, jedovatých očí potutelně hrálo; kouřil též; byl to pan Lovel.

Po levém boku onoho živého umrlce v černém fraku, jejž pan Lovel panem Sýkorou nazýval, seděl mladý, ramenatý mladík s mocnýma pěstěma a s dobrosrdečným pohledem, smělým čelem a plným, poctivým obličejem; kroj i celé jeho chování prozrazovaly zámožného venkovana; seděl nedbale, oběma lokty o stůl opřen, očí s Dominika ani nespouštěje.

»No, vidíte, již sedíme,« řekl Lovel k venkovanu, brejle si šátkem otíraje.

»Však už byl čas!« odpověděl lhostejně venkovan, zraků s houslisty nespouštěje; »kdybych byl ale věděl, že je to tak daleko, jistě byste mě sem nebyli dostali.«

»No, no, no, jen se nehorši, kamarádíčku!« chlácholil mrzutého venkovana Lovel, potutelně se usmívaje; »že jsi trochu zmok', z toho by měl tak ohnivý jonák, jako ty, jen potěšení mít; a ten kousek cesty? to si již musíš nechat líbit, za to jsi v Praze, kde se kroky tak svědomitě nepočítají. Teď si všecko vynahradíme.« Při tom po venkovanu úsměšně mrknul a počal pít ze džbánku, jejž hospodská právě před něho byla postavila.

»Já myslil, že už tady bude,« mumlal temným hlasem pan Sýkora, mrzutě před sebe hledě; »teď kdo ví, kdy přijde, už —«

»Neboj se,« přejal mu Lovel další řeč; »však on tu bude hned, vyražení u Levhardů netrvají nikdy dlouho, ten déšť ho nepochybně zdržel, sic by tady už jistě byl.«

Tu začal Dominik hrát a Lidmilka počala líbezným, žalujícím hláskem zpívat:

»Měla jsem holoubka
v truhle zavřeného,
on jest mi uletěl
do pole širého —
do pole širého,
na zelený doubek,
tam sobě zahoukal
můj zlatý holoubek.« —

Obličej mladého venkovana se vyjasnil, jako by se z nenadání s dobrým, milovaným, starým známým byl sešel, jakmile první tony této prostosrdečné písně lidu svého zaslechl; každé slovo vzbudilo v ňadrech jeho ozvěny a utvořilo v nich radosti, které jiskřícím se okem zářily. A když zpěvačka poslední dvě řádky jemným, k srdci jdoucím hláskem opakovala a poslední ton se truchle, ale přece sladce rozplynul, nebyl mladík více pánem citů svých, popadl své pivo, a opustiv své společníky, přisedl si proti Dominikovi a poslouchal s celou duší píseň, kterou byl již tisíckráte slyšel, jako by mu tony ještě neslýchané do duše zněly, a jevil radost, jako by ve svém vlastním jmění byl poklady nalezl, o nichžto dříve nebyl věděl.

Jakmile dívka píseň dozpívala, hodil rozjařený mladík Dominikovi dvojku na stůl, dal mu pít a poroučel, aby mu tu píseň ještě jednou zahráli. Dívka opět zpívala, a oči venkovana opět radostně hrály, více nedbajícího o společníky, kteří na to počínání jeho mrzutě pohlíželi.

Mezi tím přišel ten netrpělivě již očekávaný pán, v černém elegantním fraku, v bílých rukavičkách, jako by právě z bálu při-

cházel, a byl od Lovela radostně uvítán. Liduška ale zbledla, když ho spatřila, a hlas její se počal třásti; bylť to pan Lorenci.

»Žeť přece jdete!« zahučel pan Sýkora, zraků svých chladně k Lorenci pozvednuv.

»Dřív mi nebylo možná přijít,« prohodil Lorenci, za stůl si sedaje; »vždyť ze mne jen teče, jak jsem letěl.«

»Musels ještě na Oujezd?« usmál se Lovel, prach z dýmky vyklepávaje.

»To víš!« prohodil mrzutě Lorenci, ze džbánku se napiv. »Pomysli si, já je musel doprovázet až k domu; ve mně se všecko vzteky vařilo, a já musel ještě k tomu dělat, jako by mě to Bůh ví jak těšilo.« Na to se po krčmě ohlédnul a po tichu se ptal: »Kde pak je husička?« A Lovel mu očima ukázal na venkovana, kterýžto si právě novou píseň zpívat dával.

»Ten se zdá mít peří,« šeptal Lorenci, venkovana ostře měře. Lovel přisvědčil.

»Podškubeme ji!« doložil šeptem Lorenci a volal na hospodskou: »Hospodská, karty sem!« Na to vytáhl z kapsy váček, a položiv si něco peněz před sebe, podstrčil tajně svým kamarádíčkům každému peníze, které oni, dělajíce, jakoby je z kapsy byli vytáhli, před sebe též na stůl položili.

Hospodská přinesla karty, a pan Sýkora udělav ze džbánku notný doušek, dal se do míchání karet.

Když bylo zamícháno, volal Lovel na venkovana: »Hej! strejčku Jaroši, nebo jak se jmenujete, už je zamícháno, pojďte sejmout.«

»I dejte mi svatý pokoj s kartami,« odpověděl chladně mladík, jakoby se mrzel, že ho z jeho vyražení vytrhli.

»No, no, no, jen žádné hlouposti!« domlouval mu lichotivý Lovel, za jeho židlici se postaviv a bera ho za ruku jemným hlasem k němu pravil: »No, jen pojďte, pánové již čekají.«

»Já ale nebudu hrát!« odvece mrzutě jonák, a nevrle se obrátiv vymknul ruku z ruky Lovelovy.

»No, to by bylo hezké!« řekl Lovel, přísněji na venkovana se podívaje; »dřív chcete hrát, já vás sem dovedu, pozvu sem ještě dva pány, a teď se vám nechce!«

»Proč jste mě sem ved',« odpověděl nevrle venkovan, »já se vás neprosil! A chcete-li v karty hrát, je vás dost, můžete hrát ve třech, a teď mi dejte pokoj!« Při těch slovech se obrátil zas k Dominikovi, kterýž byl hrát přestal, a zvolal: »Jen hrajte dál!«

Lovel se kousl do pysku a sedl si k svým společníkům, a začali sami hrát; Jaroš si ale dával hrát národní písně, jednu po druhé, při tom pil, dával Dominikovi připíjet a zpíval také sám.

Za chvíli nechali karet milovní pánové hraní, Lovel k venkovanu opět přistoupil a pravil: »No, teď nedělejte žádné komedie a pojďte!«

»Už jste to slyšel, že nepůjdu!« odbyl ho mrzutě Jaroš, ani se na Lovela nepodívaje.

»No, nedělejte žádné žerty!« domlouval mu mírným hlasem Lovel; »ty pány to již mrzí, že se tak dlouho necháte prosit; můžete být rád, že se vám ta čest stane, s takovými pány hrát ve čtyrech, a já bych nerad, abych pana Volšovského sem nadarmo byl vybídl.« Při tom okázal na Lorence a počal opět venkovana tahat.

»Já nebudu hrát!« zvolal nevrle Jaroš, a Lovelovi se vytrhnuv ostře se naň podíval a řekl: »A teď mi dáte pokoj!«

»Že nebudete?« zeptal se od stolu Lorenci na venkovana se ohlídnuv, »na to se podíváme!«

Tu vstal, přikročil k němu a ostře se mu do očí dívaje pánovitým hlasem pravil:

»Abyste vy o tom věděl, vy musíte, když jste nás sem vybídl; nesmíte si myslit, že jste v Holešovicích; jste v Praze, kde lidé blázna ze sebe dělat nedají, jako vy byste myslil. Teď pojďte nebo vás dovedu přinutit.«

»Mne přinutit?« usmál se venkovan, Lorence nedbale si prohlížeje, a jistým, pevným hlasem doložil: »Co jste za pána, to nevím; tak velký pán ale přece asi nejste, abyste mne mohl přinutit hrát v karty, když nechci, rozumíte, vy? Já jsem sice venkovan, prodat se ale v Praze přece nedám, a kdo tomu nechce věřit, ať se o to pokusí, já mu to ale neradím!« Při tom se na Lorence tak ostře podíval, že mu hned pánovitost zašla, a on něco před sebe mumlaje, nevrle sebou na židlici hodil.

Jaroš si dal zase hrát a byl zas vesel jako dříve, jen že po chvilkách opovržlivě očima mrskal na ten karbanický trojlístek, který mu radost kazit chtěl.

Odbytí pánové, vidouce, že s venkovanem na ten způsob nic nepořídí, vzali útočiště zas ku kartám, mezi sebou tajně rokujíce, jakoby se o něco radili. Na to mluvil Lorenci tajně s hospodskou a s několika blíže sedícími hosty, a po chvilce přistoupil Lovel k Dominikovi, a hodiv dvougrošák na stůl, pravil:

»Teď ale jděte domů, už jsme se toho vašeho skřípání a drnkání naposlouchali, až nás hlavy bolí.«

»Ano, ano, můžete jít s Pánem Bohem, už tam neprší,« štěbetala hospodská, svíčku utírajíc; »už jste se nahráli a nazpívali a hezkých pár grošů jste také vyhráli.«

»Pojďme, dědoušku!« prosila bázlivě Liduška, a vezmouc harfu, vyšla před stůl.

»Již jdeme!« řekl Dominik, housle do pouzdra dávaje.

»Ty tu ostaneš, starej, se mnou,« zvolal rozohněný mladík, a odcházejícího Dominika oběma rukama zadržel. »Hrát už nepotřebuješ, ty pány bolí hlava, ale pít budeme spolu, a to nám nemůže za naše peníze nikdo zapovědít.« Při tom posadil houslistu na jeho předešlé místo.

Liduška se zarmoutila a ostala jako na odchodu stát.

»Nu, proč nejdete?« ptal se po chvilce Lovel Dominika, »když jste peníze dostal?«

»Proto, že jsem tady nyní hostem tak dobře, jako vy, pane,« odvece Dominik, jehožto šlechetnou pýchu pánovitá slova Lovelova hlubocc byla urazila; »a tuhle svůj peníz si můžete vzít!« doložil ukazuje při tom na dvougroš, kterýž posud na stole ležel.

»Jak, ty mizerný šumaři, ty se opovažuješ se mnou šašky tropit?« rozsápal se Lovel, popadnul Dominika za límec a vtrhnul ho do prostřed světnice, kdež ho Lorenci, Sýkora a ještě několik ničemníků z hostů obklopilo; Liduška vykřikla a plačíc vrhla se mezi ně. Jaroš to zhlédna, skočí po Lovelu, udeří Lorence, kterýž mu cestu zaskočil, pěstí do obličeje; Lorenci krváceje, svalí se, a Jaroš chytne za krk Lovela, jenž Dominika ke dveřím táhl, odtrhne ho od Dominika, udeří jím do stolu, stůl se kácí, džbánky a svícny se válí řinčíce po zemi, vše se hemží, šramot a křik naplňuje krčmu a v tom ryku zazní Liduščino zvolání: »Ježíš Maria!« Lotrasové upustí od Dominika a hrnou se jako vosy na Jaroše. Jaroš se mezi ně vrhne, rozhodí je jako došky a vidí, jak nebohá zpěvačka v náručí svého děda na zemi krvácí. »Krev!« zvolal divokým hlasem, a z očí mu počaly divoké plameny šlehat; tu celý rozvzteklený popadne židlici za nohu, udeří jí o zem, ta se rozletí, noha však ostane v pravici jeho; a tak ozbrojen vrhne se co strašný mstitel na odpůrce, kteří spatřivše jeho ozbrojenou pěst a hněvem planoucí zrak, na vše strany pádíce poděšeně na stolech a za nimi útočiště hledají.

V tom se rozlítly dvéře a do zbouřené krčmy vrazí Jesenský a zvolá kvapně: »Tu zněl Lidmilin hlas! Kde je?«

»Ach, pane Jesenský!« zvolal úzkostně Dominik, vnučku v náručí drže.

Jinoch přiskočí, a spatřiv, že děvče na čele krvácí, zvolá s podivením: »Raněna!« a již také hřměla jeho slova: »Kdo poranil to děvče?« při čemž jeho plamenné zraky záhubně na Jaroše padly, kterýžto ještě ozbrojen, poražené nepřátele své v hrůze drže, co mladý Herkules tu stál a na nového hosta zraky upíral.

»Já ne!« odpověděl pevným hlasem Jaroš, »ale tamto ti!« Při tom ukázal zbraní svou na Lorence a Lovela, kteřížto poraněné obličeje šátky si ukrývali.

Jesenský je poznal.

»Padouchové!« zvolal, a s ošklivostí se od nich odvrátiv přiskočil k Lidmilce a volal o vodu.

Jaroš rychle odhodil zbraň, popadnul na stole džbánek a chtěl ze dveří; tu mu však hospodská zastoupila cestu a ptala se ho ostře: »Kdo bude platit?«

»Já!« zvolal rozhorlený Jaroš, a odstrčiv ji ode dveří, že až do prostřed světnice zavrávorala, vylítl ven.

Lorenci a jeho společníci vidouce, že Jaroš odkvapil, nabyli opět hrdinnosti, počali bouřit a pravíce, že jdou žalovat, hnali se ke dveřím; hospodská ale přiskočila a u dveří se jim postavíc, ptala se, kdo bude platit pivo, které vypili, a její škodu.

»Ten, komu to úřad přisoudí!« odpověděl Lorenci, a odhodiv hospodskou ode dveří tlačil se na Lovela, kterýž právě již za kliku bral. Hospodská se rozkřikla, padla opět jako káně na svou prchající kořist, strhla Lovelovi čepici, popadla Lorence za límec u fraku a počala s něho jako rozlítěná frak trhat. Všickni se bránili. Lovel uchvátil opět čepici, Lorenci se hospodské vytrhnul, a již se hrnou při ukrutném křiku hospodské do dveří: v tom jim ale zastoupí cestu Jaroš.

»Zpátky!« zahřmí jeho hlas, a již zas všickni, Jarošem hnáni, zpátky se hrnou.

Tu teprv hospodská, majíc na Jarošovi podporu, do nich jak se patří se spustila, žádala za pivo a za škodu deset zlatých a hrozila pěstí, jestli jí který cekne. Jaroš doručiv Dominikovi vodu, postavil se ke dveřím a s potěšením se díval, jak rozhorlená hospodská hostům zpívala.

Pan Lorenci a pan Sýkora, kteřížto ještě před chvílí tak bujní byli, stáli tu krotce, zahanbeni, zničeni, a obávajíce se ceknout,

polykali mlčky hrubství po hrubství, které jim rozlítěná hospodská strkala; jediný Lovel měl ještě smělost hospodské se postavit, však i tento poslední plamínek hrdinnosti jeho uhasnul, když mu Jaroš svalovitou pěst svou okázal, řka: »Ty brejlatej, ty mi nevěř!«

Na to počali se všickni tři potichu radit, šacovali se, složili peníze dohromady a Lorenci je položil na stůl.

Hospodská přepočítala peníze a zvolala: »To jsou jen dva zlaté.«

»Ostatní až zejtra!« zašeptal Lorenci.

»Nic zejtra!« odsekla rozzlobená hospodská; »takové pány, kteří chtějí až zejtra platit, ty my známe; dnes a sice hned celou desítku, nebo půjde kabát dolů! Hlehle je, jakby mě chtěli odbyt!«

»Vždyť vám snad neutečeme!« prohodil Lovel, »snad máme —«

»Moc řečí!« skočila mu hospodská do řeči, »a teď platte!«

»Když ale při sobě víc nemáme —«

»Tedy půjde kabát dolů!« zvolala horlivě hospodská, a již zas suché prsty ve fraku umírajícího Lorence zařaty měla.

»Na vás bych si byl pěkného šlaka vyhrál!« smál se Jaroš, na peníze, které na stole ležely, pohlédna; »no, vy byste mě byli pěkně ošatili.«

Při tom hodil na stůl osm zlatých a řekl hospodské, aby ty pány pustila. Hospodská shrábla peníze a zahanbení panáčkové se kradli potichu ze dveří, a na tom místě, kde před chvíli ještě divoké náruživosti zuřily, bylo viděti nyní obraz tichého zármutku.

Na lavici blíže okna seděl Dominik, zarmoucený, skleslý, na rameně jeho spočívala slabá ruka a na ní bílým šátkem zavázaná hlava jeho churavé Lidmilky, jejížto mírné očko laskavě po mileném příteli pohlíželo, kteryžto proti ní co socha těžkomyslnosti zamyšlen sedě, chvilkami jako z těžkého sna teskně po ní pohlížel.

Podál seděl Jaroš a zrakové jeho bloudili po tomto tak truchlivém skupení. Když se byla Liduška zotavila, vstali všickni k odchodu; Adolf ji vzal mlčky pod paží. Jaroš vzal harfu, a tak ma-

gickým světlem nad dřímající Prahou vzešlého měsíce ozářenými ulicemi, jejichžto ticho jenom jejich kroky a chvilkami hovor Dominika s Jarošem rušily, ubírali se k Oujezdu, kde Dominik bydlel.

Když Dominik s vnučkou svou, poděkovavše se doprovoditelům svým, do domku, v němž bytem byli, se dostali a dvéře za nimi se zavřely, řekl Jaroš zádumčivě k mlčícímu společníku svému: »To bych si byl do smrti nebyl pomyslil, že se v Praze se starým známým svého děda sejdu. Pomyslete si, ten starý houslista je z té samé dědiny, jako můj děd, a ten často babičce povídával, že by se nebyla nikdy jeho ženou stala, kdyby nebylo učitelovic Dominika bývalo. Chudák starej, dobrá duše, ale už ho asi také trochu rozum opouští: pomyslete si, já mu řekl, že bych svůj mlejnek a statek, jejž v —cích mám, rád prodal, abych si mohl nějaký větší mlejn koupit, a on mi chce ten statek odkoupit, a já mu musel rukou dáním slíbit, že k němu zejtra přijdu, abychom o té věci více promluvit mohli. No, já mu tu radost udělám, jestli ten domek zejtra zas najdu.«

Najednou se ale Jaroš zastavil a řekl: »Ale jak teď přijdu na Poříč do své hospody?«

»Já vás dovedu,« řekl Adolf, jenž byl zatím několik kroků popošel, po společníku se ohlídnuv, a oba kráčeli dále.

VI.

Šest neděl po této smutné události na Pohořelci bydlel již Dominik se svou Lidmilkou v —cích ve statku, který byl od Jaroše koupil.

Statek byl výstavný, měl několik pěkných světnic, dobrá pole, luka a hezkou zahradu, a stoje na pahorku, měl vyhlídku na celou, v tichém údolí v zahradách ležící vísku, jižto v pozadí na kopečku stojící bílý kostelíček s vížkou klidně přehlídal.

Dominik byl všecek proměněn; jeho čelo, kteréž druhdy často

zakaboněné bývalo, bylo nyní jasné; jeho oko, kteréž dříve celé dni zamyšlené k zemi hledělo, hrálo nyní vesele; a ten stařec, který kolikrátě celý den zádumčivě sedě slova nepromluvil, švitořil nyní a radoval se jako dítě; i jeho postava, ježto se dříve pod břemenem starostí skláněla, zdála se být rovnější. Stařec byl, jakoby znova na svět byl přišel, byť u cíle své třináctileté trapné pouti.

Jen když na svou Lidmilku pohlédl, tu přelítl mráček jeho radostí planoucí obličej.

Liduška byla již jen stínek toho čilého děvčete, jakým druhdy bývala; po té nehodě na Pohořelci se její churavost na vzdor vší pomoci lékařské každým dnem zmáhala, a s ní rostla také starost Dominikova.

Když Dominik viděl, že stav miláčka jeho v Praze nikterak lepšit se nechce, pospíšil na venkov, doufaje, že se Liduška zase brzy zotaví, nemajíc na očích místo, kde se jí tak zastesklo.

Liduška přišedši na venkov, zdála se být veselejší, a svět, jenžto na ni dříve byl chladně hleděl, zdál se na ni opět usmívat. Se svou služkou uklízela si nyní v pokojíčku, který jí byl dědoušek vykázal; vycházela na dvorek a házela ze zástěrky zrní slepicím, kteréž z celého dvora kolem ní se sběhly, a čilost jejich dělala jí potěšení; chodila se dívat do stáje, kdežto šest pěkných krav stálo, a pohlížela spokojeně, když oráči bujné oře vypřahali z pluhu; ostatní čas trávila v kuchyni aneb poslouchala, u svého stolečku šijíc, dědečkovo vypravování. Dominik, docházeje na kůr, seznámil se s učitelem, a učitelova Baruška byla brzy milenou společnicí Liduščinou, a již první neděli po svém seznámení se s Baruškou seděla odpoledne Lidmilka ve svém pokojíčku mezi děvčaty z vísky, dobrými srdečnými to dušičkami, jako vadnoucí liliátko mezi spokojeně se rozvíjejícími růžičkami.

Hned po svém příjezdu do —c poslal Dominik do města pro lékaře, a Liduška se velmi zaradovala, když viděla pana lékaře Doubka přijíždět.

Lékař opakoval návštěvy své pilně, léky se měnily, děvče ale chřadlo den ode dne více.

Tak se přiblížily velkonoce, a dívka nemohouc již ze světnice, musela velkonoční zpověď vykonat doma.

Otevřelo se jaro, angrešty se začaly pod okny Dominikova statku zelenat, u potůčku stojící vrby počaly pučet, travička začala vyrážet a jabloně v zahradě se počaly květem šatit, a Liduška musela trvat ve světnici: tu ji zabolelo srdéčko, a podpírajíc se o služku šla se ještě jednou podívat na dvoreček, navštívila zahrádku, stáje, svolala si ještě slepičky kolem sebe, dala jim zrní a odebrala se opět do svého pokojíčku. Tu sedávala jako dušinka tiše u okénka, smutným očkem pohlížejíc na tichou ves, přes kterou kostelíček s vížkou svou tak smutně na ni hleděti se zdál, že se jí často v očku slzička zaleskla.

Posléz byla dívka tak slabá, že lůžko již ani zůstaviti nemohla.

Čím se více nemoc dívky horšila, tím častěji přijížděl lékař, celé hodiny u lůžka jejího stával a pozoroval nemocnou, ba i ještě jednoho starého lékaře s sebou přivedl, udávaje, že se byli mně ve vsi sjeli; nic nebylo ale naplat, nemocná slábla den ode dne více a Dominik zoufal.

Lidmilka byla trpělivá, u přítomnosti dědouškově ani si nepostěskla, a vidouc ho zarmoucena, těšívala ho, laskavě se na něho usmívajíc, a čím více slábla, tím byla více dítětem.

Jednou v neděli ráno, když se byl Dominik jak obyčejně do kostela odebral, dala se nemocná od služky k oknu dovést, a truchlivé očko její dlouho bloudilo po milé vížce, jakoby se s ní loučila; pak pohlédla ještě v tu stranu, kde Praha leží, vzdychla si teskně a se slzou v oku obrátivši se od okna, dala se odvést na lůžko.

Odpoledne přijel lékař; nemocná spala. Služka ji chtěla probudit, lékař ale tomu nedal, a chtěje počkat, až by se nemocná

probudila, odebral se s Dominikem do jiné světnice: tu začal stařec hořce plakat a úzkostně lékaře prosit, aby jeho drahé Lidušce pomohl.

Lékař ho těšil, a když se byli usadili, vzdychnul si stařec: »Ach! já již ve světě mnoho vytrpěl!« a po chvíli počal vypravovat:

»Můj otec byl chudý učitel v české vesnici na moravských hranicích, a já strávil léta dětinství svého skoro ve škole. Poněvadž jsem již co chlapec schopnosti projevoval, myslil si můj otec, že bych mohl být podporou jeho a po smrti že bych mohl na jeho místo dosednout; a proto mě také pomocí velebného pána k učitelskému stavu připravoval. Já byl pilen a prospíval jsem jak v hudbě tak v literárním umění tak šťastně, že jsem co šestnáctiletý otce svého, jenž stárnouti počínal, jak ve škole tak ve chrámu Páně dostatečně zastávati mohl.

Byl to šťastný věk; žáci moji mě milovali co svého přítele a ctili mě co svého otce, ač jsem o málo starší byl, nežli mnohý z nich; a kde jsem se o pouti neb jiné slavnosti na kruchtě ukázal, byl jsem vždycky mile vítaným hostem.

Co dvacetiletý udělal jsem si známost se svou drahou Marií — dejž jí Bůh radost věčnou! — a země se mi zdála být nebem. Celý rok jsme se měli rádi, a o naší lásce nevěděl nikdo. Rodiče Mariini měli výnosný mlejn, ona byla jejich jediné dítě, a proto si dělali naději na bohatého ženicha: já byl chudý, a proto jsem se obával před ně předstoupit, dokavádě bych svého místa neměl. Naše štěstí netrvalo dlouho, neboť toho času přišel sousedního mlynáře, který se Jaroš jmenoval, syn z vandru a počal se ucházet o ruku Mariinu; hoch byl mladý, hezký, v cizině se vycvičil, řemeslu dobře rozuměl, byl dobrý hospodář, celá ves ho již dříve co hodného hocha znávala a též co na velkého nikdo ničehož nevěděl. Rodiče jeho byli vůbec váženi, přátelstvo bylo možné, a na mlejně, který mu otec postupoval, nebylo krejcaru dluhu; a já neměl ničeho, než svou dobrou pověst a to, co jsem uměl.

Rodiče Mariini byli tomu povděčni, že se dceři takové štěstí nahodilo, a myslíce: »Holka bude zaopatřena, dostane hodného, spořádaného hospodáře, přijde do vážného přátelstva, dostane se do dobrého mlejna a budeme ji mít na blízku« — dali s radostí své svolení. Pro Marii byla tato zpráva ranou ukrutnou, pro mne smrtelnou!

Celá ves se již na tu svatbu těšila, celé okolí si o ní povídalo, nevěsta se ale zdráhala ještě své svolení dáti. Rodiče jí domlouvali, poroučeli, hrozili: vše bylo darmo, děvče plakalo, po vůli jim však přece býti nechtělo; přišly tety, které jí štěstí, jakéž ji potkává a které zahodit chce, velebily a jí budoucnost co nejkrásněji malovaly, ba i mleči byli navedeni, aby jí ženicha vychvalovali: má Marie poslouchala vše a ostala mi věrnou. Když viděli, že jejich namáhání marné, počali po příčině toho neočekávaného chování dítěte vždy tak poslušného bedlivěji pátrat, a tu jim Marie svou lásku ke mně vyjevila.

Otec její zuřil, když se dověděl, že se už rok rádi máme, přiběhl na mého otce, vypravoval, co se byl od dcery dověděl, bouřil a nadal ubohému otci, který o ničem nevěda mne zastávat chtěl, starých kuplířů, který by si rád v jeho mlejně někdy hověl. Já nebyl právě doma, když se to přihodilo, dověděv se ale, že mlynář u nás byl, pospíšil jsem domů; otec seděl ještě celý bez sebe ve své lenošce; jak mě zhlédl, vstal, povídal, co se mu bylo přihodilo, a ptal se mě, zdaž tomu tak, co mu mlynář byl povídal; já se přiznal, krev se ale ve mně začala vařit, a byl bych se hned na tupiče otce svého rozběhl, kdyby mě pomyšlení, že to otec mé Marie, nebylo zarazilo. Otec se zasmušil, obrátil se ode mne a klesaje na lenošku, řekl: »Synu, tys mě zarmoutil!«

Jen ta slova řekl, ta mě ale bolela, a to tím více, an mně každé truchlivé pohlédnutí jeho dokazovalo, že jsem ho skutečně zarmoutil.

Mně bylo zle, s mou Marií se dělo ale ještě hůř; když ne-

chtěla ode mne upustit, zavřel ji otec do komory, a já stoje v noci pod jejím okýnkem, byl jsem svědkem, jak se s ubohou nelidsky nakládalo.

Druhého dne z večera přinesla mi mlynářova služka od Marie psaní, které na lístku, z modlitební knížky vytrženém, tužkou psáno bylo. V tom mi Marie popisovala, co pro mne zkoušet musí, a pro živého Boha mě prosila, bych jí pomohl, aneb bych jí radu dal, co by dělati měla, že si sama již ani rady ani pomoci neví. Já jí pomoci nemohl a trpět jsem ji také déle nechtěl nechat; já ji upřímně miloval, a pročež jsem jí odepsal, aby se podrobila vůli rodičů.

Když jsem služce psaní doručil, zdálo se mi býti lehko okolo srdce, jako kdybych dobrý skutek byl vykonal; když jsem ale na svůj stav pomyslil, svírala se mi prsa, krev se mi hnala do hlavy, počínal jsem si jako šílený. V té šílenosti mi napadla myšlénka, jejížto uskutečnění mě potom dlouhá léta hnětlo.

Napadlo mi, abych se dal na vojnu, a té nešťastné myšlénky jsem se tak chytil, jakoby mě jedině spasit mohla; zapomena na vše, co okolo mne bylo, vyskočil jsem oknem a při měsíčku utikal jsem ze vsi, jako po spáchaném zločinu. K ránu jsem přišel do Jihlavy, tu jsem se dal hned ráno u pěchoty naverbovat, odpoledne jsem již byl s plukem na cestě do Dolejších Uher, kamž se vojsko stahovalo. A tak jsem opustil dobrého otce, ani jsem mu nedal s Pánem Bohem, opustil jsem ho bez pomoci v stáří, jehožto podporou jsem býti měl, a když nejvíce útěchy zapotřebí měl, zarmoutil jsem ho až k smrti, já, jeho vlastní syn, v němž jenom živ byl. Byl to hříšný, byl to nešťastný krok, tisíckráte jsem ho oplakal — bylo ale již pozdě, hřích byl spáchán a nebe ho těžce pomstilo.«

Tu se stařec zamlčel, obličej jeho se zasmušil, zrakové jeho se zakalili, a bylo viděti, že čas, jenž vše mění, bolest starcovu pouze umírnil.

»Na vojně jsem byl mnoho let« — jal se po chvíli vypravovat dále — »byl jsem při útocích na pevnosti, byl jsem v bitvách, po

boku mi padali kamarádi a umírali neradi; já hledal smrt, a ona se mně vyhýbala, já nebyl hoden padnout na poli cti, kde by také bolest moje byla se mnou umřela, toho dobrodiní jsem hoden nebyl, mně musel být vykázán trest, neboť jsem starého otce bez pomoci opustil.

Uzavřel se mír, a ve mně vznikla touha po vlasti; vydobyl jsem si propuštění a ubíral jsem se do otčiny; přijdu domů, otec můj byl mrtev, několik měsíců po mém uprchnutí se odebral na věčnost, Marie má ale byla ještě svobodna a milovala mě ještě.

Ženich její, dověděv se, že jeho nevěsta mně s celou duší oddána jest, upustil od svého mínění, a ještě dříve, nežli Marie po obdržení mého psaní své svolení dáti mohla, poděkoval se jejím rodičům, namluvil si chudé děvče a vzal si je; rodičové Mariini po několika letech zemřeli, a Marie ostala paní celého mlýna. V několika nedělích byla Marie mou chotí, žili jsme spokojeně a šťastně, a přece se mi uvyklému na bouři života v tiché vísce stýskalo; i přemýšlel jsem, jak bych se vzdálil od místa, kde mi každý kámen vinu mou připomínal, jižto jsem více napraviti nemohl. Na mé ponavrhnutí prodali jsme mlýn a odstěhovali jsme se do Jihlavy, kdežto jsme si dům a pole koupit chtěli.

Byly vojny, vojsko stíhalo vojsko, obchod kvetl, a držitelé domů a statků měli mnoho nesnází; to nás pohnulo, že jsme se dali do nájmu a že jsme peníze do obchodu v mouce strčili. Štěstí nám přálo a mohovitost naše rostla, k tomu nám dal Pán Bůh dceru, kterou jsme po matce Marie pokřtit dali, a my si nepřáli většího štěstí. Sedmnácte let jsem byl s mou Marií spokojeně živ, pak ji Pán Bůh k sobě povolal, a já ostal s dcerou, kteréž tenkrát šestnácte let bylo, sám; bylo to dobré, poslušné dítě. Sotvaže jí bylo sedmnácte let, počali se o ni ucházet synkové z hodných domů; ona ale každého odbyla, a já znaje smutné následky nucení do stavu manželského, nechal jsem jí svobodnou vůli.

Jednou na podzim přišli do našeho města cestující divadelní herci v té největší bídě a nouzi, ani šatu ubozí neměli, neboť, co

měli lepšího, museli na posledním místě, kdež se jim zle vedlo, zastavit, aby mohli jen dále jeti. S pomocí několika milovníků divadla si vystavěli divadlo v sále toho domu, v němžto jsem já byt měl, a počali hrát. Ze začátku se jim dařilo dobře, a oni zponenáhla své zastavené věci vypláceli; pomalu začalo ale obecenstvo chladnout, divadlo bylo méně navštěvováno, a když se konečně ředitelův syn, kterýžto nejoblíbenější herec byl, roznemohl, bývalo v divadle většího dílu prázdno. Ředitel bydlel v tom samém domě, a já vídal jeho zoufalý pohled, když se po divadle s prázdnou kasou domů ubíral; vídal jsem jeho ouzkost a jeho rozpaky, když u něho herci o svou zaslouženou mzdu jako žebráci prosili, a on jim nemohl pomoci; před krátkým časem vyplacené šaty se musely opět zastavovat, až nebylo k zastavení ničehož, a nyní kráčel ředitel, jejž lepší herci opustit chtěli, se svou rodinou nevýslovné bídě vstříc.

Dříve ale, než by padl, chtěl ještě poslední sílu k zachránění svému vynaložit: nemocný syn musel na divadlo a musel hrát, a dohrál také, při posledním slovu ale klesl a polomrtvého odnesli s jeviště.

Toho dne přišel do divadla mladý, čistě ošacený cizinec, postavil se do zadu a bedlivě pozoroval každé hnutí herců; po divadle doprovázel zarmouceného ředitele do jeho bytu. Druhého dne byl ředitel veselejší, celá společnost byla u něho a jednalo se, jak by se stav divadla zlepšit mohl. Velenský — tak se ten cizinec jmenoval — ponavrhnul, aby se celý týden nehrálo, a teprv potom aby se důstojně vystoupilo; všickni byli toho mínění, jejich vyzáblé obličeje se zdály ale ptáti, jak to bude vyhlížet s kasou; když se ale Velenský sám nabídl, že potřebné peníze kase zapůjčí, a také plný váček řediteli doručil, byli všickni jeho.

Vyvolil se k začátku kus, jaký to byl, již nevím, a rozdaly se role; Velenský převzal tu největší, o ostatní se rozdělila společnost.

Vše bylo dobře obsazeno, jen se tu ještě rozcházelo o roli jedné mladé ženské. Při celé společnosti byly jen dvě ženské:

ředitelka, ta byla již letná, a její dcera, která milovnice hrávala, a ta byla dvanáctileté dítě; s těmi ale Velenský začít nechtěl, pročež vybídl ředitele, by se po nějaké městské dcerce ohlídl, která by tu úlohu převzala. Ředitel přišel ke mně a prosil, bych dceři své dovolil, by s nimi aspoň v tom prvním kuse vystoupila; já mu to nemohl odepřít, neboť jsem znal jeho smutné okolnosti, a myslil jsem si, že mu snad tím spomoženo bude, pročež jsem mu řekl, že já proti tomu nic nemám, bude-li jen děvče chtít.

Ředitel běžel celý blažený k Márince a prosil ji; děvče se zdráhalo; když ale odejit nechtěl a s sepjatýma rukama prosil, aby aspoň jednou vystoupila, že mu tím bude spomoženo, slíbila mu, že vystoupí, ale jen pod tou výminkou, když ještě jiné dcerky a některý z městských synků vystoupí. Ředitel běhal po městě a poštěstilo se mu, že od jedné bohaté kupcové dcery vyprosil, a když mu několik mladíků ze znamenitějších domů svou podporu sami nabídli, přinesl radostně tu zprávu, a Márinka dostala hned odpoledne úlohu, kterou se také hned učit začala. Od té chvíle bylo u ředitele a v divadle živěji: ředitel opravoval divadlo, lepší herci učili slabší, ředitelka čistila šat a učila se s mou Marií roli. Velenský maloval kulisy a chodíval úlohu s mou Marií opakovat.

Po první zkoušce přiběhl ředitel ke mně a radostí si ruce mna vypravoval, že moje Marie jako anděl hraje. V neděli na to bylo hráno; Marie v krásných bílých šatech, které si dle návrhu Velenského sama byla ušila, hrála tak krásně, že mě samotného k slzám pohnula; Velenský hrál co mistr a stal se jedním rázem miláčkem diváků, jimž toho dne sotva sál dostačoval. Štěstí ředitelovo bylo hotovo, v každém jeho kuse hrálo potom polovice městských, a k vůli nim a k vůli Velenskému bylo divadlo skoro vždy plné. Mezi tím se vystonal také ředitelův syn a přišlo více nových členů, tak že po měsíci hojných žní dále ubírati se mohli. Velenský nešel s nimi, ostal v našem městě, najal si byt, jejž dříve ředitel měl, a živil se malováním podobizen. Byl to dobrý, tichý

člověk, mluvil málo, nikam skoro nechodil, vesel nebyl nikdy; co ho rmoutilo, nevěděl nikdo, on se také nikomu nesvěřil. Já ho měl velmi rád a docházíval jsem k němu často, a díval jsem se, jak maloval, on také mě časem navštěvoval, a tu jsme mnohokráte mnoho hodin společně strávili, a já si ho tak zamiloval, že jsem se na jeho příchod těšíval. Marie ho také ráda viděla, a proto jsem radostně svolil, když mě o ruku Mariinu požádal. On si zaopatřil patřící spisy, a v několika dnech byla Marie jeho chotí.

My žili šťastně, já vedl svůj obchod, Velenský maloval, Marie obstarávala hospodářství, a když jsme večer společně seděli, byl jsem blažen, neboť jsem měl dvě děti, které mě milovaly. Tak to trvalo as půl leta; tu mi však přestalo štěstí sloužit, já prodělával jedno po druhém, a čím jsem více prodělával, tím jsem více peněz do obchodu dával a tím více klesal. Posléz jsem vstoupil s jedním Pražským obchodníkem do spolku, nakoupil jsem zboží a přibral mnoho na úvěr a odeslal jsem je svému společníku; on udělal bankrot a já byl žebrákem; neboť jsem musel nářadí, peřiny, všecko jsem musel prodat, abych jen mohl své věřitele upokojit. Ano, žebrákem jsem byl, ale šťastnějším, než mnohý boháč, měl jsem dvě dobré, věrné děti, které mi láskou vynahradit se snažily, oč mě neštěstí bylo připravilo. Velenský maloval pilněji než dříve, Marie šila pro lid, a tak dělili se mnou mzdu svou i srdce své radostně.

Však i to dlouho netrvalo; neboť Velenskému neunaveným malováním zrak tak seslábl, že mu lékař slepotu předpovídal, bude-li jemnými věcmi zrak svůj namáhati. On se namáhal přece, a tak se stalo, že v několika nedělích, nemoha více jemnějších barev rozeznávati, štětec navždy odložiti musel. Tak jsme byli dva bez práce a byli jsme živi od těch několika zlatých, jež Marie vyšila. Velenský se vynasnažoval, aby se někde do nějaké služby dostati mohl; nebylo ale možná, pro něho nebylo nikde místa. Ach, jak by byl rád pracoval, jak svědomitě a za malou mzdu, kdyby ho byl jen kdo do práce vzal! Rok byl zlý, strava a všecko bylo drahé, a my

chtíce uhájit život, prodávali kus po kuse, až nebylo ničehož, co bychom byli mohli prodat, jen mé housle, které jsem, přijda z vojny domů, koupil od jednoho učitele, jemuž je byl otec před svou smrtí odprodal; a s tím drahým pokladem jsem se měl rozloučit! Dlouho jsem je obracel, když jsem je odnésti chtěl; tu však mi napadne šťastná myšlénka, která mne ovšem již dříve napadnout mohla, ale člověk ve velké bídě postavený pomoc, která sebe blíže leží, ani nevidí.

Hned druhého dne časně z rána jsem vzal housle pod kabát a šel jsem po vsích, kde mě lidé neznali, hrál jsem za dveřmi a děkoval jsem tisíckrát za každý krejcar, za každé sousto chleba; neboť to byla úleva pro mé trpící děti. Potrvav tak několik dní na pouti, vracel jsem se s večerem domů; ach, kolikráte moje děti hladové na mne čekaly, a vida je, jak jim z mé zásoby chutnalo, nemohl jsem radostí nic jíst, ač jsem kolikráte po celý den v ústech neměl.

Pán Bůh dal mé Marii dceru, kterou jsme na žádost otcovu Lidmilou nazvali; starost o toho malého červíčka byla nám rozkoší, a já radostně běhal po vsích, bych také pro ni něco mohl přinést, ačkoli se na mne ani usmát neuměla. Přišly ale doby ještě smutnější, churavost mě vrhla na lože, z kterého jsem nemohl povstati, a byla tu zima. Velenskému poslední kabát scházel, že se již v něm do kostela ostýchal jít; ach, on smutně po sobě pohlížíval, nebylť takovému kabátu zvyklý, a na jiný nesměl pomyslit. On mě obsluhoval, přinášel a naštípal dříví, a snad by se byl za motyku nestyděl, kdyby ho byl kdo ke kopání najal. Marie šila pilně, a když ve světnici zima bylo, dýchala si na ruce, aby jen dále šíti mohla, a malá Lidmilka byla tichá, bálať se zaplakat, jakoby věděla, že matka nemá kdy, aby ji obsluhovala.

Viděl jsem jejich těžkost a modlíval se, aby si mě Pán Bůh vzal, by se mým ubohým dětem ulehčilo. Blížil se svátek všech svatých, den to narození mé Marie, a v domě ani krejcaru. Marie

šila ten den před tím skoro do tmy, a dohotovivši práci, pospíšila si k paní, která ji objednala; s večerem se vrátila a povídala smutně, že jí paní žádných peněz nedala; vzala si dítě na klín a sedla si vedle manžela, kterýžto v mé kazajce a v pantoflích u studených kamen na lavici seděl. Marie byla velmi pohnuta a hrála si s dítětem, aby bolest svou před námi lehčeji ukrýti mohla. Vilím to ale také dobře pozoroval, a já viděl, jak si v obličeji jeho zoufalství temné cesty razilo. »Neboj se, Marie!« jal se po chvíli mluviti, »na den tvého narození nebudem trpět hlad, já prodám poslední, pak nám Bůh snad přece pomůže!« Na to odešel, a za dvě hodiny se vrátil, přinesl svíčku, chléb a máslo, a večeřeli jsme; při večeři byl ale velmi roztržitý a obličej jeho byl zsinalý, a jeho jindy mírné oko se blýskalo, jako by byl býval někde pil; po večeři jsme si ulehli. Mohlo být as dvanáct hodin, a tu mi přicházelo, jakobych byl někoho na okno zaklepat slyšel; na to viděl jsem ze spaní, jak Velenský z postele vstal a něco na stůl položil, pak se obrátil k své spící manželce, políbil ji a udělal dítěti křížek; pak hleděl ještě chvíli na oba, v tom však opět na okno někdo zaklepal, a Velenský dávaje mi rukou s Bohem, ubíral se ze dveří.

Ráno se probudím, Marie ještě spala, já se ohlížím po Vilímovi, on byl pryč, i zpomenu si na svůj sen, vyškrábu se z postele, dolezu ke stolu, tu vidím lístek a vedle něho peníze. Třesoucima se rukama vezmu lístek a tu čtu, jak nám Velenský s Bohem dává; prodal se verbířům a tu krvavou mzdu nám nechal. Já ostal celý bez sebe, kolena se pode mnou třásla, ubohá Marie spala ještě a dítě spalo také. »Ubohá ženo, kéž bys se neprobudila více!« plakal jsem, na to jsem vlezl zase do svého lože a modlil jsem se.

Okolo sedmi hodin vytrhla se Marie ze spaní, její zraky přelítly světničku a první slovo její bylo: »Kde je Vilím?« Já mlčel. »Kde je Vilím?« zvolala ouzkostně po druhé; v tom však zahlédla peníze na stole a zvolala: »Umučení Boží! můj strašný sen!« a omdlela.

Když jsem ji vzkřísil, popadla dítě a peníze a chtěla za Velenským, volajíc: »Bůh mě povede tou cestou, kterou on šel, neštěstí nás nesmí rozloučit!« — S těžkostí jsem ji potom upokojil. Jaké dny jsem potom měl, to si můžete pomyslit.

Velenský nám dopisoval a těšil Marii, že se brzo navrátí; každé psaní udělalo vždycky u nás svátek; Marie každé stokrát čtla, nosila je při sobě co poklady drahé, ukazovala je dítěti svému a byla v těch okamženích také dítětem. Já se zatím pozdravil, a tu jsem musel povídat, jak to v bitvách je, jak se s raněnými zachází a jak to v zajetí jest. — Vojska se stahovala tenkráte do Moravy a schylovalo se k bitvě, a já se musel každý den chodit poptávat, co noviny povídají. Strhla se bitva u Slavkova, a druhý den již přicházeli ranění do našeho města; já se musel chodit každého ptát, zdaliž Velenského neviděl. Marie seděla u okna a neustále hleděla v tu cestu, odkud ranění přicházeli, ba kolikráte vzala dítě na ruku a šla mu naproti, doufajíc pevně, že přijde, neboť mnohokráte řekla: »Mrtev není, on by mně byl dal znamení, on by se musel se mnou rozloučit.«

Přiblížila se noc, Marie nešla spat a svítíc očekávala manžela, a když se již půlnoc převažovala a očekávaný nepřicházel, zhasila a uložila se. Mohly být asi dvě hodiny po půlnoci, tu zaklepá někdo na okno, Marie skočí s postele, letí ven a rozkřikne se: »Můj Vilím!« Já udělám světlo, vrazím do síně, a tu spatřím mou Marii v náručí na smrt bledého, černými vousy zarostlého vojína; jeho bílý kabát byl krví potřísněn a jeho bosé nohy byly krvavé. — Byl to Velenský, co strážmistr byl u Slavkova raněn do ruky a zajat; a když ho do nemocnice vezli, prchl z bytu v noci bos při největším mrazu, nohy mu přimrzaly k půdě; zůstavuje krvavé šlápěje, běžel k ženě své a k svému dítěti.

Poněvadž více k službě schopen nebyl, obdržel co strážmistr od státu plat vysloužilců, a já počal mezi šťastnými dětmi svými opět šťastně žít. Však ani to štěstí netrvalo dlouho; ve dvou letech

jsem pochoval oba, a já se ani rmoutit pro ně nesměl, aby malá Lidmilka docela neosiřela. Po smrti Velenského, kterýž se brzy po mé Marii na věčnost odebral, prodal jsem všecko nářadí, nechal jsem jenom, co by Lidmilka potřebovat mohla, na památku po matce, vzal jsem housle do ruky, zaobalil jsem milou vnučku do pláště a pustil jsem se do světa s tím úmyslem, abych vydělal tolik peněz, co bych mohl své vnučce místo koupit, v kterém by pokojně svá léta stráviti mohla. Bůh mě sílil, já hrál pilně a namáhání mé se mi dobře vyplácelo; holka rostla, já ji naučil číst, psát, zpívat a na harfu hrát, a děvče dělalo ku podivu pokroky, ač jsem ji kolikrát v širém poli, když jsme si u potoka pod stromem odpočívali, učíval. Abych svého účelu dříve dosáhl, odebral jsem se do Prahy, tu se naučila Lidmilka šít a vyšívat, večer se mnou chodila hrát. Když jsem šel sám, hrál jsem všude, kde lidem peníze velké ceny neměly, dělal jsem šaška, nechal jsem se pošťuchovat, nechal jsem ze sebe blázna, otroka dělat, když jsem jen viděl, že mi zaplatí: při tom jsem byl co žebrák živ, a tak jsem ushromáždil tolik peněz, že jsem za ně tento statek koupit mohl. Teď jsem mou drahou Lidunku do něho uvedl, a ona mi stůně! Pane doktore, pomozte jí, pomozte mně starci, který již tolik na světě vytrpěl.«

Lékař, jenž byl s pozorností vypravování nebohého starce poslouchal, mlčel, zamyšleně před sebe hledě; po chvilce se ale k starci obrátil a šetrně řekl: »A neřekl nikdy Velenský, odkud byl anebo co byli rodiče jeho?«

»On říkával, že nemá na světě žádného; o Vlaších ale mluvíval jako o domově svém,« odpověděl stařec unaveným hlasem.

»A o Praze nemluvil nikdy?« ptal se opět lékař, pilně starci do obličeje hledě.

»O Praze nemluvil nikdy,« řekl stařec a doložil jemným, volným hlasem: »jen když měl umírat a já k němu Lidmilku na postel přinesl, okazoval prstem k Praze a řekl: »Tam v Praze,« a skonal. Bůh ví, co chtěl ubohý říci.«

»Znáte tento obrázek?« zeptal se na to lékař starce, malý obrázek, který byl z tobolky vytáhl, mu před očima drže.

»Má Marie!« zvolal zesinalý stařec, jakmile byl obrázek spatřil, a třesoucíma se rukama tlačil ho k ústům a opět se naň radostně díval, a opět jako u vytržení volal: »Má Marie!« — »A kde jste ráčil k tomu pokladu přijít?« ptal se plesající stařec lékaře kvapně, očí s obrázku ani nespouštěje.

»Mně ho dal mladý Jesenský,« odpověděl lékař.

»Mladý pan Jesenský?« ptal se jásající stařec, »a jak on k němu přišel?«

»On ho dostal od jednoho z bývalých bojovníků Napoleonových, s kterým se ve Švýcarsku seznámil jakožto krajan raněného poddůstojníka, jemuž ho byl onen bojovník u Slavkova odňal.«

»Ano, ano, tam přišel Velenský o ten obrázek!« zvolal stařec a mluvil plesaje dále: »Ach, Liduška bude mít radost, až se probudí!« A okazuje lékaři obrázek, pravil: »To maloval Velenský mou Marii, když k nám začal chodit, a tu máte také jeho podobu.«

Při tom stiskl mosazný rámec obrázku, ten se otevřel, a na pozadí zevního obrazu byla podobizna mladého, sličného, poněkud zasmušilého muže.

Čí to podobizna byla, kterou byl Dominik lékaři okázal, to si již laskavý čtenář sám domyslil.

VII.

Ještě toho dne poslal bedlivý lékař paní Kostkové psaní, v němž ji zjevil vše, co se byl od Dominika dověděl; a již druhého dne obejmula ta dobrá paní svou milovanou Lidmilku co svou vnučku.

Paní Kostková se více od lůžka své vnučky, která se již také s obrázkem svých rodičů těšila, nevzdálila, rovnala ji polštáře pod hlavou, hladila ji vlásky s čela, pohlížejíc pilně na hodiny, dávala ji v čas užívat, a hledíc jí laskavě do očí, hledala pomyšlení svého

miláčka, aby jí je mohla učinit. Lidunka jí každou prokázanou službu vděčným pohledem odměňovala, a její velké modré oko spočívalo blaženě na laskavém obličeji milé babičky, jakoby v těch jemných, klidných tazích sebe nalezti chtěla; pak vzala zas její ruku, líbala ji, hrála si s jejími prsty, jakoby si na nich ty blahé okamžiky, kterých jí nebe ještě u babičky popřeje, spočítat chtěla, a obě se milovaly, jakoby si ty výjevy lásky, které si, osudem rozloučené, dlužny ostaly, najednou nahradit chtěly.

Odpoledne se Lidunce odlehčilo, oko její bylo veselejší, dýchala lehčeji; těžkosti, které na ni dopoledne přicházely, nevracely se více, a celé chování nemocné bylo takové, že i paní Kostková doufati počala, že se její vnučka přece vystůně.

Přijel lékař a paní Kostková mu běžela vstříc, a nechtíc své nabyté zkušenosti, která jí nyní radost kazit chtěla, sama uvěřit, uvítala lékaře polo v bázni, polo v radosti: »Pane doktore, naše nemocná si počíná, jakoby zejtra postel opustit chtěla.«

»Toť bude už tedy brzy dobře, jemnostpaní,« odpověděl lékař s lichotivou dvorností, za kterou své přesvědčení, které tajit za dobré uznal, ukrýval, a tak i v beznadějných případnostech v strachu hynoucí nemocných příbuzné, kteří v obličeji jeho pravdu čísti chtěli, do poslední chvíle bez uškození své dobré pověsti aspoň v blahé naději udržet uměl.

Paní Kostková slova lékařova dílem s leknutím, dílem s radostí přijala; hledajíc ale v obličeji jeho darmo pravé mínění, vyložila si slova jeho, jak to její srdce žádalo, a uvedla lékaře k nemocné.

Tu mu přiběhl starý Dominik vstříc, stiskl mu ruku a vypravoval mu radostně: »Pane doktore! naše Lidunka se nám lepší.«

»No, to je hezky, to mě těší,« usmál se lékař, »a kdyby se žádnému k vůli nevystonala, musí se tak hodnému dědečkovi k vůli vystonat,« a tiskna starci ruku, přikročil k posteli, a vzav nemocnou

za ruku, ptal se s lichotivou důvěrností: »No, jak je, nevěsto? Jak jsem slyšel, chcete nám utéci z postele?«

»Kdyby bylo možná!« pousmála se dívka.

»No, také to bude, jen pilně užívat, z toho nejhoršího jsme již venku.«

»Já sama myslila, že je se mnou zle,« šeptala důvěrně dívka; »teď mě snad Pán Bůh přece pozdraví, mne nic nebolí — já jsem jen slabá ještě, já bych mohla hned chodit, kdybych jen síly měla.«

»Ta také přijde, moje zlatá,« těší důvěrně hovořící lékař nemocnou; »najednou to ale nejde; pomalounku, pomalounku; jen se hezky šetřit a to nejlepší doufat! Zatím ještě něco pro tu slabost předepíšeme.«

Dominik přichystal papír, kalamář a péro; lékař se posadil, napsal recept, slíbil, že přijde druhého dne zas, a potěšiv ještě několika slovy nemocnou, odešel.

»Vidíš, Lidunko!« švitořil starý Dominik, k nemocné se postaviv, »pan doktor má z toho sám radost, jak se mu lepšíš; ty jsi již zdráva, jenom ještě posilnění potřebuješ, a pro to ti již předepsal, pak až budeš moci vyjít jen do zahrady, pak se budeš sílit sama.«

»Ach, kdybych tam již mohla jít!« vzdychla si dívka; »to ležení — to ležení mě jen tak slabou činí.«

»Inu, holečku zlatý,« řekla paní Kostková, »musíš mít trpělivost, jak pan doktor řekl, najednou to nejde; až budeš moci chodit, potom si všecko vynahradíš.«

»Všecko si vynahradím,« usmála se dívka, »všecko!« — A po krátké přestávce, v kteréžto si své náhrady s potěšením v duchu vypočítávat zdála, pravila jemným hlasem: »Až budu moci vyjít, obliknu si svoje nové šaty, a první moje cesta bude do kostela; pomyslete si, paní babičko, já nebyla již dva měsíce v kostele.«

»Pán Bůh ti to, holečku, odpustí,« těšila ji pečlivá babička, »kdybys byla mohla, jistě bys byla chodila.«

»Ach, jak ráda!« vzdychla si nemocná, a po krátké přestávce mluvila jemně dále: »Potom navštívím učitelovic Barušku, ona mě tak často navštěvovala, když mi bylo zle; potom půjdem ke kapličce a tam se za mé uzdravení pomodlíme, pak si v zahrádce vyvolím políčko, to si vzdělám a zaseju, a aby mi ho slepice nerozhrabaly, přikreju si je trním.«

»Ano, Lidunko,« přejal Dominik slovo, »já ti sám pomohu rýt a trní ti sám nasekám,« a v jeho tváři se jevila radost, jakoby svou jedinou v zahrádce co zahradnici se bavit viděl.

»Z toho plátna, které máme v truhle,« mluvila dívka dále, »ušiju vám, dědečku, pěkných šest košil, které budu sama právat; pro zdejší kostelíček vyšiju pěkné polštáře, — a co vám, drahá babičko, mám ušit?« ptala se dívka, jako dítko se k babičce přitulíc.

»O tom se poradíme až v Praze,« odpověděla paní Kostková, polštář, který pod hlavou nemocné byl slezl, opatrně povytahujíc.

»Ano, do Prahy pojedeme také,« zašeptala dívka, a lehounká zář přelítla její bledý obličej, a s jakýmsi zalíbením si opakovala: »Ano, do Prahy se také podíváme, a Lotinka tam také musí přijet.«

»Ovšem že přijede,« přisvědčila paní Kostková.

»A matinka její se na mne více hněvat nebude — viďte, babičko?« ptala se nemocná polo žalostně a polo prosebně.

»Ona tě bude mít ráda, jako my všickni,« odpověděla paní Kostková přívětivým, jistým hlasem.

Dívka se na chvíli zamlčela, pak si potichu opakovala: »Ona mě bude mít ráda!« Na to se opět utišila, v bledých tvářičkách se jí zářilo potěšení a oči její hrály tak klidně, jakoby si to potěšení rozbírala a s každou částkou zvláště se bavila. Po chvíli si utřela čelo a začala mluvit dále: »Ano, do Prahy! Lotinka mne ale nepozná, já se hrozně změnila, co ležím, já mám ruce jako hůlky a tváře —« sáhnouc si na obličej řekla, bolně se usmívajíc — »ty nemám skoro žádné; já se ale dříve spravím, než do Prahy pojedeme, a to se mne Lotinka lekne, když uvidí, že jsem tak silná.

jako ona. Tam si sednem pěkně do zahrady pod ten jasan, pod kterým jsme si hrávaly, odpoledne bude hrát Lotinka na fortepiano a já na harfu, zpívat ale nebudu, dokavád nebudu úplně zdráva, pan doktor to zapověděl; a v neděli odpoledne se zavřeme v zahradě do altánku a budeme celé odpoledne čítat.«

Tu se opět utišila, hrála si s peřinou, odhrnovala si mdlou rukou s čela vlásky, a v celém jednání bylo pozorovati jakýsi nepokoj; pak se zdálo, jakoby ještě něco říci chtěla, utišila se ale opět a počala podřimovat.

Paní Kostková vstala lehounce od postele a počala dělat přípravy na noc; rovnala lampu a dolila ji olejem, přichystala si prášky a rozdělala si thé, a Dominik vida, že nemocná spí, pošeptav paní Kostkové: »Spí, musíme ji nechat spát, spaní sílí!« odešel z pokoje.

Ubohá dívka začala teprva doufat, když kvítek její naděje s kořenem vyrván již jen dovadoval; počala se usmívat na život, když jí zraky hasnout a rtové tuhnout počínali — chtěla dělat ještě cesty, když jen jediná krátká na ni čekala, a počínala živu být, když začínala umírat.

Přišel večer a nemocné bylo hůře, neustále se vytrhovala ze spaní a vždy na to těžce vzdychala.

Paní Kostková, obávajíc se zlé noci, umínila si celou noc svou drahou nemocnou hlídat, a proto si, když se Dominik na lůžko odebral, stolek k posteli blíže přistavila, přisedla si k němu a počala při svíčce, kterou za stínítko, aby světlo na nemocnou nepadalo, opatrně byla postavila, z knihy se modlit, po chvilkách na nemocnou pohlížejíc.

O půl noci se nemocná probudila, a spatřiv babičku u postele sedět, zarazila se a ptala se dojímavým hláskem: »Vy nespíte? a proč nespíte? což mi bylo zle?«

»Zle ne, Lidunko moje,« chlácholila uleknutou dívku ta dobrá paní; »tys spala dlouho a neužívala jsi nic od poledne; já čekala, až se probudíš, bych ti mohla dát užívat.«

»O má drahá babičko!« šeptala dívka ruku své milované opatrovnice laskavě hladíc, »jaké vám musím dělat nepříležitosti; Pán Bůh vám to odplatí.«

Paní Kostková dala nemocné užívat a urovnala jí postel.

»Tedy jsem spala tak dlouho, babičko zlatá?« mluvila potichu dívka. »A nepokojně; ach, já měla divný sen!«

»A co se ti zdálo, děvečko moje?« ptala se paní Kostková k nemocné se nachýlíc.

»Mně se zdálo,« pravila dívka jemným hlasem dále, »jakobych byla s vámi a s dědečkem v pusté krajině, vedle nás byla velká zahrada, plná nejkrásnějšího kvítí; z této zahrady vyšla moje matka a rozpínala po mně ruce. Já jí letěla do náručí: ohlédnu se ale na vás, tu stáli za vámi všickni naši známí, paní Jesenská, Lotinka, Adolf, Baruška a všickni známí, a plakali jste pro mne. Já nechala matinku stát a vrátila jsem se k vám, matinka ale se vracela do zahrady a pravila: Rozluč se, dítě mé, já si pro tebe přijdu. — Ach, já bych zase spala,« šeptala nemocná dále a žalostným hláskem prosila: »Jděte spat, babičko dobrá, jděte spat!« A již opět táhli mráčkové lehkého spánku přes očka její.

Paní Kostková se lekla toho, co byla slyšela, odložila knihu a nespustila více oka s nemocné, každé její hnutí bedlivě pozorujíc. Nemocná spala tiše — na čele se jí ale začal vyrážet pot; pečlivá babička jí ho setřela, pot byl studený! Tu teprve viděla ta dobrá paní, že Lidunku, kterou teprv byla dostala, zase ztratí; bolest ji sevřela srdce a proudy slz se hrnuly po vážné tváři její. Dobrý Dominik spal pokojně a snad ho krásné blažily sny, když mu jeho celé, jeho jediné štěstí umíralo.

Pak se dívka ještě mnohokráte probudila, pohlížela po sobě, sahala si na čelo, ptala se, kolik je hodin, a mnohokráte po sobě, brzo-li bude ráno, a častokrát si povzdychla: »Ach, ta noc je dlouhá!«

Přišlo jitro, velebně vystupovalo slunce z moře červánků, nad hájemi se šířil krásný den; v sadě počínali pěvci svou ranní píseň

pěti, a lidstvo, probravši se z náručí luzných snů, čile se mělo k životu; v celé vsi žila radost a život nový, jenom v bytu nebohého Dominika se hostila smrt a zármutek.

Celý zničen seděl ubohý stařec u úmrtního lože své nade všecko milované vnučky a plakal. Ubohý! jemu hynulo všecko, a slzícím okem hledal v bledém obličeji svého jedináčka jiskru, z které by se života plamen ještě rozhárati dal; poslal pro lékaře, dal na modlení, modlil se a plakal. Nemocná dýchala těžce, na čele jí vystupovaly veliké krůpěje potu, oči její veliké bloudily sníve, jakoby je již myšlénka neřídila žádná.

Okolo osmi hodin přišla opět k sobě, a spatřic dědečka plakat, vzala ho za ruku, hladila mu ji a laskavě naň hledíc prosila slabým, pohnutým hláskem: »Neplačte, dědečku!«

Chtěla mluviti dále, slova jí však umírala na rtech a očka její dlela tak žalostně na tváři starcově, jakoby ho odprošovala, že ho musí zarmoutit.

Na to se opět utišila a jen její oko, které vše, co se kolem ní dělo, bedlivě pozorovat se zdálo, jevilo život její.

Okolo deváté hodiny byla dívka nepokojná, paní Kostková se jí ptá: »Bolí tě něco, děvečko?«

Děvče dává znamení, že ne.

»Chceš užívat?«

Děvče dá opět znamení, že ne.

»A co chceš, holečku můj?« ptala se opět laskavá babička.

»Mou harfu!« zašeptala dívka a chtěla se na posteli posadit.

I postavili k posteli harfu a pomohli nemocné, že se posadila.

Tu vztáhla nemocná ruce po harfě a přivinouc ji křečovitě k ňadrům, položila si na ni hlavu, jako na rameno své staré, v slasti a v bolu věrné přítelkyně, s kterou se měla nyní na vždy rozloučit.

Tak si odpočívala chvilku, ruce jí klesly a sama slabostí přemožena klesala na lůžko, smutně ještě hledíc za harfou, kterou odnášeli; pak sklopila pokojně oči, a struny harfy při postavení se

zachvěly, vydaly smutné, žalostivé tony, jakoby se svou pěstitelkou se loučily.

Od té chvíle zdála se být nemocná na vše již odhodlána, kynula dědečkovi a babičce, aby ostali u ní sedět, a jevila tesknost, když se jen na chvilku od ní vzdalovali, hrála si s obrazy svých rodičů, pak pohlížela zase na hodiny a na dvéře, a zdálo se, jakoby ještě někoho očekávala.

Ručička na hodinách přišla na deset, a dívka, jakoby se svou poslední nadějí se byla rozloučila, obrátila se smutně od hodin a okázala na modlitební knížku, kterou po matce co drahou památku byla chovala. Paní Kostková vzala knihu a počala se modlit nahlas; dívka sepjala ruce a pošeptávala po ní modlitbu.

Po skončené modlitbě se po všech laskavě ohlídla, a začínajíc podřimovat, jemným hlasem šeptala: »Já jdu, matinko!«

Po chvilce se ale vytrhla, oko její jevilo strach, a chytajíc se dědouška a babičky, kvapně a ouzkostně šeptala: »Ještě ne!«

Tu vstoupil do pokoje Adolf. Bledý co anděl smrti přistoupil k lůžku nemocné, vzal ji za ruku, pohlédnul na ni okem v žalu tonoucím a zraky jejich se potkaly.

Obličej dívky se vyjasnil, a se zalíbením dleli zrakové její na bledém, ušlechtilém obličeji dobrého jinocha; pomalounku záře v obličeji hasne, vyjasněné oko se počíná kalit, ruka její v ruce jinochově chladne, hlava její klesá na ruku babiččinu a dušinka dobrá ubírá se do krajiny boluprázdné.

Němě jako sochy tu trvali všickni kolem lůžka v Pánu zesnulé; na bledých tvářích jejich se jevila bolest nad smrt krutější, a slzy ronící zrakové jejich spočívali na mrtvole, která se usmívat zdála.

»Ona jen usnula!« promluvila žalostně po chvíli paní Kostková, slzících zraků svých od nebožky, kterou byla na lůžko složila, k přístojícím obrátíc; pak se opět k vnučce nachýlila, a hladíc její bledounké tváře, počala hořce plakati.

Dlouho tu Adolf v těžkém bolu pohřížen stál, studenou ruku zesnulé dívky ještě drže; pak se zmužil, položil bezvládnou ruku zesnulé na lůžko, a pohlédnuv na nebožku ještě jednou, bolestně opustil světnici.

Zničen stál u své Lidmilky Dominik, jeho bolest neměla slov ani slz.

Jdi spat, starče, jdi spat; polož svou šedivou hlavu do hrobu, měkčeji ti zde neustele nikdo. Ty ruce, které tě jako dítě opatrovaly, ty již odpočívají; to srdce, které tě ještě milovalo, to netluče více; ta hvězda, která ti večer života zjasňovala, již zhasla. Co tu ještě chceš na světě? slz nemáš více, abys miláčka svého oplakával, a co jsi zde ztratil, to ti svět nenahradí více; jdi spat, starče, anděl tvůj již dřímá!

Když se bylo paní Kostkové bolesti poněkud ulehčilo, obvázala bílým šátkem nebohé Lidmilce tváře a zatlačila jí oči.

Tak tu ležela nebožátko, jako nemocná, když ji libý spánek blaží, tváře její byly nezměněny; růžím, které smrt s nich setřít měla, nedalo neštěstí vykvest. Pravá ruka spočívala na peřině, na ňádrech jí hořel křížek z jiskřících se granátů, studených jako ten sníh, na němž spočívaly; rtové její byli bledounké, studené korále a ještě se usmívaly. Byl to obraz nešťastného nevinňátka, jemuž se jeho krásné sny teprv v nebi vyjevily. Na podušce ležel obrázek máti její.

Jako dříve nemocná, byla také nyní předmětem péče všech domácích, neustále byli všickni okolo ní, mluvili pošeptmo u ni a chodili po špičkách kolem postýlky její, jakoby se báli hnutím pobouřit spánek dřímajícího miláčka, a přicházeli se na ni dívat jako na spícího anděla.

Pak ji milovali všickni, když je více milovati nemohla, pak o ni vedli péči všickni, když již na věky zaopatřena byla, a všickni by se byli na ni usmívali, kdyby nebyli museli pro ni plakat.

Druhého dne oblékli Lidmilku do šatů, v kterých ponejprv do kostela jít chtěla; babička ji učesala, a ulíbavši jí klesající hla-

vinku, položila ji pomocí sousedek do rakve. Tu jí učitelovic Baruška ověnčila alabastrové čílko rozmarinou, sepjala jí ruce a dala jí do nich stříbrný křížek.

Tak byla vypravena naše nevěsta, a pod kopečkem u kostelíčka jí už chystal hrobník lůžko chladné.

Ubohý Dominik neopouštěl miláčka svého; unaven klesal na své lože, a když se probudil, myslíval, že to vše, co se kolem něho bylo dělo, jen strašný sen byl; když pak rakev a v ní svou Lidušku spatřil, klesal, a přece se ještě těšil, že se snad ještě probudí, neboť nechtěl uvěřit, že by mohl přečkati ji, pro kterou jen živ byl, a volával, ruce křečovitě spínaje: »Že umřela? Ne! ani smrt nemůže být tak ukrutná!«

Přiblížil se třetí den a počalo se vyzvánět, lid se scházel a rakev, kolem níž voskové svíce hořely, měla být zabedněna; tu políbila paní Kostková ještě svou vnučku a udělala jí ještě na cestu křížek. Dominik tu stál jako bez sebe; když však mládenci rakev zabedňovat chtěli, tu se vrhl na rakev svého miláčka a začal hořce plakati.

Přístojící vidouce starce plakat, slzeli s ním. Když však již duchovní přicházel a stařec se ještě s Lidmilkou svou rozloučit nemohl, vynasnažovali se, od rakve ho odtrhnout, a když mocí odveden byl, zoufale se zase k rakvi dral a suché ruce spínaje, žalostně prosil: »Jen okamžení ještě ať se s ní potěším!«

Když se ale rakev před jeho očima zabednila, skácel se nebohý do náručí sousedů a přišel teprv k sobě, když již průvod odcházeti měl; tu ještě chvilku na něho čekali, až se trochu zotavil, a pak se šlo.

Napřed nesl hošík křížek, s jehož bílým fáborem vítr pohrával, za ním šla školní mládež, zpěváci a duchovní otec, pak přišla nešená od šesti mladíků z osady rakev, na ní věnec; podle ní kráčelo šest ověnčených dívek s kvetoucími tvářemi a slzícíma očima; za rakví paní Kostková a nebohý Dominik, za nimi velká řada osadníků.

Průvod šel pomalu; zádumčivě zněla píseň zpěváků, provázená lesními rohy a rozléhala se po tiché vísce, kterou průvod šel; zvonky všecky smutně zněly.

Přišli na hřbitov, tam je hrobník podepřen o rýč u nového hrobu očekával; tu mládenci postavili máry a sejmuli příkrov s rakve; otec duchovní vykonav své modlitby a obřady, ubíral se se zpěváky do chrámu; rakev se spustila do hrobu. Tam jí družičky naházely vínky své opentlené a každý ještě hrstku hlíny, a již se hrnuly od hrobníkova rýče hroudy na rakev, a temné zvuky zněly z hrobu, zvuky z říše smrti.

Druhého dne ráno po Lidmilčině smrti seděl Adolf ranním oděvem nedbale přioděn ve svém pokoji na Květinově, a maje hlavu levou rukou podepřenu, pohlížel těžkomyslně otevřeným oknem do zahrady, kde si ranní větérkové s perlící se rosou a okřálými květinami pohrávali; bledost obličeje jeho jevila churavost a svědčila o probdělé noci, havraní vlasy mu nedbale na čelo splývaly, zastiňujíce jeho velké černé oči, které snivě po zahradě bloudily.

Proti němu seděl lékař Doubek úplně oblečen, a nepozorně obraceje listy v knížce, kterou v ruce držel, útrpně pohlížel po svém trpícím příteli, v jehožto strasti, jak se podobalo, patrné účastenství měl.

Dlouho trvalo mlčení; posléz se Adolf od okna obrátil, vzdechl si a odhodiv si vlasy s čela, řekl útrpným, bolestným hlasem před sebe: »Již jsi vytrpěla, ubohá Lidmilko, teď již ve světě nikomu překážet nebudeš!«

»Jí je už dobře,« promluvil lékař, a položiv knížku na stolek, k příteli se obrátil.

»Ovšem, jí je už dobře,« opakoval si trpící jinoch; »co ale nebohá vytrpěti musela, než jí bylo dobře! Bratře, ty bys byl nad ni splakal; já viděl, jak jí tváře vadly; já viděl, jak jí její přívětivé

oko haslo; já viděl, jak dlouho umírala a jak své umírání před okem zlého světa ještě ukrývati musela — a nesměl jsem s ní ani útrpnost míti; smrt byla milosrdnější. A tato ruka!« mluvil těžkomyslně dále pravici pozvedaje, »a tato ruka, která jí k štěstí přispěti měla, ta jí vyhrabala před časem hrob. Bratře! této ruky dáním jsem slíbil, že nebudu přítelem bližního, v jehožto blaha řetězu přátelství moje členem býti mělo — a já! já! byl s to, abych slovo své držel: já to slíbil matce!« Při těch slovech se zamlčel a zabíral se opět do svých trudných myšlének.

»Ten nešťastný ples, to nešťastné nedorozumění!« prohodil lékař zamyšlen před sebe hledě.

»Ba, to nešťastné nedorozumění!« vzdychl si po chvíli Adolf a mluvil mírným hlasem dále: »Ty víš, jak vroucně jsem Aurelii miloval, ty víš, jak neúhonná byla láska má k ní; ona byla mojí jedinou myšlénkou, mojí modlou! Já ji miloval snad víc, než člověk člověka milovati má, a proto jsem ji snad musel ztratit. Že jsem přál nešťastnému sirotku, ku kterému se srdce moje nechtíc klonilo, vykládalo se mi pak za nevěru. Nebohá Lidmilko, tys těch několik přívětivých pohledů, těch několik vlídných slov ode mne musela draze zaplatit! Byla to dobrá dušinka, a když jsem vinoucí se ke mně od sebe odkopl, ostala přece mým dobrým andělem. Ty víš, jaký život jsem potom vedl a jak jsem klesal denně hloub a hloub, a že mě ani slzy ani prosby sestřiny obměkčiti nemohly, abych od svého pustého života upustil; čest rodiny mi nebyla více svatá; matka mě chtěla vzít z Prahy, já se styděl jít domů. Praha byla kolébkou a svědkem mého snížení, ona měla být také mým hrobem! Až když jsem v takové krčmě, v jakých jsem já své nebe hledal, ubohou Lidmilku raněnou nalezl, tu jsem se zhrozil. Bratře! peklo by se okázalo teprva v celé hrůze své, kdyby tam bylo vidět nevinného anděla trpět. — Pak se teprva protrhlo svědomí mé z tvrdého spaní, počalo mě bodat, a já se vrátil jako ztracený syn k zarmoucené matce!«

Tu se Adolf opět zamlčel a hlava mu na ňádra klesla.

Po chvilce se otevřely dvéře, a vážná paní velké, štíhlé, pánovité postavy, pěkným domácím šatem oděná, vstoupila do pokoje; tahy obličeje jejího byly sice ostré, nikoli však nepříjemné, oko pronikavé, živé, jehožto přísnost v obličeji se jevící zármutek zdál se zmírňovati; polehounku přistoupivši k Adolfovi a přitulíc se k němu, položila mu ruku, v níž psaní držela, na rameno. Jinoch se vytrhne ze snů, pozdvihne hlavu, jeho oko se potká s okem jejím, obličej se mu vyjasní, s dětinskou ochotností chopí se ruky její a přitiskne ji pevně k plamenným rtům; byla to ruka matčina, kterážto mu psaní od Aurelie podávala.

* * *

A co se stalo s Dominikem?

Dominik nepřečkal dlouho Lidmilku svou; třetího dne po pohřbu jejím zvonili i jemu umíráčkem. Byl pohřben podle miláčka svého.

MSTITEL.

Na Lažanských polích, uprostřed hlubokého lesa, jehož věkovité jedle sypaly temné stíny na půdu mechem vysoko pokrytou, stával před dávnými časy mocný hrad; jeho hradby byly pevné jako skály, jeho příkopy podobaly se propastem; k tomu ho střežily čtyři obrovské věže, z nichžto jedna z hlubokého rybníka, který se v lesnaté kotlině rozlíval, a do něhož se úžlabinou přes kamení mechem porostlé pod kapradím potok divoce proudil, podlé hradby hrozně strměla; byl' to žalář a spolu také hrob těch, kteří na hradě tomto odsouzeni byli.

Hrad tento patříval i s okolím rytíři Vítovi Lažanskému, muži jinak mírumilovnému, který ale dosti málo uražen s neukrotitelnou vášní pronásledoval škůdce svého; nepříteli neodpustil nikdy.

Sotva že byl rytíř Vít panování hradu nastoupil, měl hned za příčinou hranic hádku se sousedem svým Ojířem z Hrádku, mladým to rytířem, o jehož odvážlivosti a neustupnosti se po hradech i po chatrčích vypravovalo.

Když si byl rytíř Vít velká lada, ku kterým se Ojíř hlásil, přivlastnil, sebral tento čeleď svou, vpadl rukou brannou na Lažanskou půdu, poplenil sady a dvory a chtěl se zmocniti Vítova hradu: rytíř Vít se ale bránil statečně, porazil nepřítele a zajal Ojíře raně-

ného; na to hned se zmocnil Hrádku, dal ho zapáliti a rozkotati, při čemž mnoho lidí přišlo o život, a i mladá choť Ojířova, kterou nemluvňátko hořícími stany unášet viděli, byla pohřešena. — Ojíř byl vržen na Lažanech do věže, kde za svou odvážlivost pykati měl.

Sotva že se vojsko Lažanské navrátilo od Hrádku, musel táhnout rytíř Vít do boje s králem českým a opustit manželku a svého prvorozeného syna Oldřicha, který teprv několik dní stár byl.

V krátkém čase po odjezdu rytíře Víta zemřela jeho choť, a dítko její, mladistvý Oldřich, ostal pod ochranou Háty, staré chůvy své.

Po roce navrátil se rytíř Vít z boje, a ztrátou choti milované stal se zádumčivým a vedl život samotářský.

Mladý Oldřich rostl a s ním divokost jeho, kterou ani učitelů péče ani otcova přísnost ukrotiti nemohly, a denně dostával rytíř Vít větší přesvědčení, že se na svém synu jen žalosti dočká.

Oldřich nemiloval otce svého, hon a divoké hry byly jeho vyražením, týrání lidu jeho zábavou; a tak pomáhal zármutku podkopávat zdraví otce svého.

Zemřel rytíř Vít a mladý Oldřich nastoupil panování hradů a statků zděděných. Sotva že se pánem stal, vypověděl z hradu všecky, kteří prostopášnosti jeho neschvalovali; podrženi byli jen ti, kteří vášním jeho hověli, a přijímali se do služby jen odvážliví dobrodruzi, jimžto poctivost nejdražším pokladem nebyla. Aby společnost pobloudilých doplnil, propustil mladý Oldřich uvězněného Ojíře na svobodu, který svým polostřeštěným jednáním svého nového pána vyrážel, a v krátkém čase si tento jeho důvěry získal tak, že se jeho rádcem stal.

Jakmile Ojíř vládu nad svým pánem měl, tím více zotročile k němu se choval a tím se více sílil ve své vládě.

Přičiněním Ojířovým se denně dobrodruzi na hradě Oldřichově množili, a začal se vésti život den ode dne prostopášnější; dnem a nocí se hejřilo, a poklady, které otec byl nahromadil za leta, mizely

pod vládou zvětřilého mladíka za týdny. Když již poklady takměř vyprázdněny byly a zahálce uvyklá čeleď pole vzdělávat více nechtěla, činili Oldřichovi oděnci častěji výpady na kupce, mezi Moravou a Čechy obchod vedoucí, a s kořistí se vraceli na hrad, kde se kázně žádné neobávali; kořisti byly hojné, výpady se konaly častěji, až i Oldřich sám čeleď svou na lupy vyváděl, kde se nešetřilo statku ani krve.

Brzy bylo okolí Lažanské rejdištěm zákeřníků a hrad Oldřichův peleší lotrovskou. Němě jen okazovali okolní rolníci v tu krajinu, kde Lažany stály, jméno pána svého neosmělil se vyslovit nikdo; a celé dědiny se třásly před odvážlivostí jeho, když na divokém koni z hlubokého lesa na lup s oděnci svými vylítl, záhubu nesa.

Oldřich byl mladík zrostu a tvářnosti velmi krásných, příroda jej jako dravce krásným zevnějškem nadala, jeho vysoké čelo jevilo neohroženost a mysl skalopevnou, vzhledy z očí jeho černých byly zhledy sokolí; po šíji se mu proudily kadeře havraní, vyhrnujíce se v těžkých kotoučích pod ocelovou helmou, na níž se červená a černá péra houpala; jak padlý anděl vznášel se na bujném oři, obklopen oděnci s osmahlými tvářemi a vpadlými jiskřícími zraky; jako orel lítal v boji, blesky zraků temných na vše strany posýlaje, zhoubu nesa tam, kde největší nebezpečí hrozilo, pod ranami meče jeho klesaly řady celé; roznícen neznal smilování žádného, jako tygr žíznil tím více po krvi, čím více jí proléval, a navrátiv se po skončené práci do hradu, hejřil při naloupeném víně, které ruce od krve ještě chlípící v číších zvedaly do výše.

By svědomí těchto pobloudilců se více probudit nedalo, a jakoby v hříších, v kterých se kochali, také zemříti chtěli, zazdili dvéře u hradní kaple, myslíce, by na ně zapomněl Bůh, na něhož zapomínali.

Ve společnosti této hříšné žila ještě jen jedna poctivá duše, starý to hradní Blahoš, který jsa na hradě s rytířem Vítem vychován, jemu až do smrti věrně sloužil, a také tak synu příznivce svého

sloužiti chtěl. S těžkým srdcem viděl poctivý stařec, jak mladý rytíř od pravé cesty se uchyloval, jak památku otce svého hanobil a víc a více do nepravosti klesal; z počátku se přibližoval k mladému rytíři a upomínal ho na památku otcovu, ukazoval mu propast, ku které slepě pospíchal, a připomínal ho na soudy boží.

Avšak svědomí Oldřichovo spalo již tvrdě a neslyšelo hlasu šlechetného starce. Ze začátku bylo jeho napomínání zodpovídáno smíchem, posléz pohrůžkami nejpřísnějšími. Ubohý Blahoš viděl kolem sebe nepravost se zmáhat, a musel mlčet.

Když divoká čeleď s pánem svým divoké radovánky slavila, sedával v komůrce své a plakal, a když se buřičové s těžkými hlavami na ložích v divokých snech váleli, klekával na prahu zazděné kaple a modlil se za hříšného pána svého a jeho čeleď, a ač se mu na jiných hradech zaopatření slibovalo, nechtěl přec opustit syna dobrodince svého, mysle, že snad přece nastane doba, kde by se srdce jeho obrátit dalo, boje se, že by se pak na hradě žádný za něho nemodlil.

Ojíř sice při lupech a výpadech se nesučastnil, když však zbrojnoši odtáhli, bloudil po krajinách s hlavou sklopenou, hledaje hrob své choti a svého syna; neboť se dověděl, že při rozkotání Hrádku těžce raněná z hradu s nemluvňátkem do lesa prchla a tam i s dítkem hrob našla.

Tak vedl Oldřich život prostopášný po několik let, sousední rytířové se několikráte spolčili proti němu, nemohli však ho zkrotit, zbrojnoši jeho bojovali jako lvové, stojíce mezi dvojí smrtí, a tak zvítězili vždy, i krutě mstili pak padlé bratry na všem, co nepříteli patřilo.

Jednoho večera, když se byl Ojíř z pouti své navrátil, hejřil opět Oldřich s čeledí svou; bylo vychvalováno dobré víno, povídalo se o přestálých šarvátkách a dívkách krásných, které kdo byl na kterém hradě spatřil; jediný Ojíř seděl u stolu zamyšlený a jeho temné oko se mu pod hustým obočím jiskřilo; on se zdál být za-

městnán myšlenkami svými, a podobalo se, že nemá účast v hovoru svých společníků. Oldřich na něj hledě usmíval se jeho zádumčivosti a popadna jej za rameno, pravil: »Pověz pak ty, ženichu z věže, kde jsi tu nejkrásnější slečnu kdy spatřil?«

Ojíř se obrátil a pravil: »Já viděl krásnou slečnu, a krásnější z vás neviděl jistě nikdo.« Při těch slovech se zamlčel opět a před sebe v jedno hleděl místo, jako by se v myšlénkách svých opět přebírati chtěl.

Čeleď se smála slovům Ojířovým a rozpařený Oldřich se s úsměškem ptal: »A kdo je ta dívka, nad níž krásnější z nás nikdo neviděl?«

Ojíř pozvednuv hlavy a upřev plamenné své zraky o Oldřicha, pravil: »Vaše nevěsta!«

»Nevěsta moje?« vykřikl úsměšně Oldřich. »Tys blázen!« A veškerá čeleď se dala do divokého smíchu. Když se byla bouře utišila, pozvedl Ojíř opět hlavy své, a opřev přísně jedovaté zraky své o společnost, pravil ještě důrazněji: »Jak jsem pravil, nevěsta rytířova!«

Slova ta vyřkl Ojíř s takovým důrazem, že se celá společnost k němu obrátila, a zraky všech byly upjaty na tvář jeho, pod níž jako pod ledovou kůrou sopka pracovati se zdála.

»To se ti zdálo ve věži, Ojíři!« pravil Oldřich usmívaje se, číši vyprázdniv, »a ty sny, které se ti zdály ve věži, nikdy se ti nevyjeví.«

»Vyjeví, rytíři, vyjeví!« odvece Ojíř zraky své na rytíře upřev, jakoby zhledem důvěru, s jakou to řekl, na jevo dáti chtěl.

»No, tedy pověz, kdo je a kde kvete ta moje nevěsta?« pravil Oldřich, nedbale sebou na sedadlo blíž Ojíře hodě, a zraky své pevně naň opřel.

»Vaše nevěsta,« odvece Ojíř, »kvete ve Frauenthalském klášteře, kde u abatyše, své tetky, na vychování je; tam jsem ji na své poslední pouti spatřil, a je dcera Jaroše z Hrádku.«

»Rytíře Jaroše dcera!« zvolal Oldřich a dal se do divokého smíchu, »dcera mého nejúhlavnějšího nepřítele mou nevěstou?«

»Ano, vaší nevěstou,« odvece Ojíř; »otec váš a Jaroš Hrádecký byli přátelé a učinili smlouvu, bude-li mít jeden syna a druhý dceru, že se ty děti za sebe dostanou; nechcete-li tomu věřiti, zeptejte se děkana Lipnického.«

»Já nepotřebuji svědectví z Lipnice,« odvece rozčilený Oldřich; »že nelžeš, za to mi ručí tvá přítelkyně — věž!« a chopiv se číše zvolal: »Na zdraví mé nevěsty!« a po celé síni zavznělo: »Na zdraví nevěsty rytířovy!«

Sotva že se nad lesy rozednívati začalo, byl již Oldřich s Ojířem na cestě ku Frauenthalskému klášteru. Jako rolníci přestrojeni přišli do chrámu a po vykonaných službách božích žádali o povolení mluviti se slečnou z Hrádku, jížto pozdravení od otce přinášejí; byli puštěni do společné komnaty, kde se jim v malé chvilce dívka jak anděl spanilá, s modrým, míruplným okem objevila, a přijmuvši pozdravení, s dětinnou srdečností příchozím za zprávu od otce děkovala.

V ňadrech Oldřichových obživnul nový svět, když byl spanilou Lidmilu spatřil, hlasy posud neznámé se ozývaly v srdci jeho, celá bytost se vznášela v blahu posud netušeném; byla to kouzla první lásky, jakouž k dceři svého nejúhlavnějšího nepřítele zahořel.

Celý proměněn opouštěl Oldřich budovu, kde jeho anděl přebýval, a zamyšlen ubíral se lesnatou krajinou k hradu svému, nevšímaje si průvodčího svého, který spokojeně, jakoby těžký kus práce byl vykonal, podlé svého pána kráčel, po chvílích s patrným potěšením na něho pohlížeje, jak se sám s sebou v útrobách svých do boje pouštěl.

Sotva že byl Oldřich na svém hradě, počal hned dělat přípravy k přepadnutí kláštera a k únosu Lidmily. Když mu však Ojíř představil, že by poskvrnění posvátných zdí rytířstvo veškeré země pomstit spěchalo, odstoupil od svého úmyslu a poslal k rytíři

z Hrádku Ojíře s několika oděnci, by ve jménu jeho o ruku krásne Lidmily na základě učiněné smlouvy žádal. Jaroš se zhrozil návrhu toho a vymlouval se, že žádosti Oldřichově zadost učiniti nemůže z té příčiny, že dcera již klášteru obětována jest.

Oldřich zuřil, když mu Ojíř odpověď otce Lidmilina přinesl, a odporem tímto ještě roznícenější dal Jarošovi vzkázat, že mu rozkotá hrad a nad hlavou zapálí, pakli nedostojí slovu danému; a když i na tuto pohrůžku odpověď jako dříve byl obdržel, svolal své oděnce a kázal přípravy dělati k útoku na Hrádek.

Když se již měli oděnci z hradu ubírati, přinesl Ojíř zprávu, že příští noci Jaroš dceru svou přes Německý Brod ku Praze uvážeti dá, a že jen málo zbrojnošů vůz její doprovázeti bude; při čemž popisoval cestu, kudy pojedou, a udal místo, kde by bylo lze jich se beze všeho hluku zmocnit a slečnu unést. Při čemž Oldřichu radil, že by bylo prospěšnější, tak slečnu do své moci dostat, nežli Hrádek zdrancovat a tak příčinu k nekonečným půtkám zavdat. Oldřichl uposlechl Ojířovy rady, ustoupil od tažení na Hrádek a očekával netrpělivě, brzo-li se den za hory schýlí.

Jakmile slunce zapadlo a po krajinách noc své stíny rozlévati začala, opustil Oldřich s Ojířem a několika z nejudatnějších oděnců hrad, a pospíšili na místo na břehu Sázavy, kudy Lidmila jeti měla; tu pod skalou v houštině ukryti čekali na kořist drahou, poslouchajíce bedlivě, brzo-li se mezi temným šuměním řeky očekávané osoby objeví.

Když se půlnoc blížiti začala, bylo slyšeti rachocení, které se víc a více blížilo, až se na určitém místě objevil vůz čtyřmi oděnci střežený; jako sokolové vypadli naň Lažanští ze zálohy, okamžitě byli oděnci svrženi s koňů, a již unášel Oldřich krásnou Lidmilu temným lesem k Lažanům, za nímž čeleď jeho se služkou jeji pospíchala.

Když byli na hrad přijeli, byly dívky odevzdány pod dohlídku Blahoše, který, jak mu jen možno bylo, nebohým zajatým pohodli učinil.

Ráno předstoupil Oldřich v nejkrásnějším svém oděvu před svou spanilou zajatou a chtěl ji požádat o ruku; však jako světice stála tu milostná Lidmila, před zrakoma, z nichž se svaté nevinnosti záře prýštila, stál jako omráčen divý lesů pán; vítěz se chvěl před zajatou svojí, nemoha nalezti slov k omluvení jednání svého. Neboť tu stála Lidmilka jako anděl v hněvu svatém, a hřích trnul před obrazem nebeským.

Když se byla Lidmila utišila, předstoupil opět Oldřich před ni a žádal o ruku její; když však dívka se zdráhala, ruku svou ruce krvavé dáti, zuřil divoch jako lev v nejcitlivějším místě útrob svých poraněný.

Nemoha svolení od Lidmily dostati, obrátil se Oldřich k jejímu otci ještě jedenkráte a dal mu vědět, že dceru jeho na hradě má, sliboval mu vše, když své svolení dá k sňatku, a hrozil pomstou, pakli by nedostál slovu danému.

Jaroš ani odpovědi na zkázání Oldřichovo nedal, a chtěje opět dobyti dcery z drápů tygra zuřivého, sebral pomoc od sousedních rytířů a táhli k Lažanům; Oldřich však jim vytáhl vstříc, porazil Jaroše v bitvě krvavé, a uvrhna jej do vězení, hrozil mu smrtí nejkrutější, pakli by nepřikázal dceři býti chotí jeho; šlechetný však Jaroš volil smrt a mužně kráčel k věži, v jejížto hloubi ve vodě naň truchlý hrob čekal.

Když již u věže stařec stál, dal vyvesti Oldřich Lidmilu a okázal jí věž hroznou co hrob otce jejího, pakli by nesvolila k sňatku žádanému. Zalekla se dívka, vidouc otce na prahu smrti té nejukrutnější, vrhla se na kolena před divochem vášnivým a prosila o život otcův; Oldřich stál jako socha bezcitná, on neviděl slzy nebohé dívky, neslyšel její zoufanlivé stesky, on neviděl vlnobití a bouře nejstrašnější v nevinných ňádrech jejích; jedna myšlénka jen žila v roznícené duši jeho — docílení přání vřelého anebo pomsta.

»Jen tvá ruka může otce sprostit hrobu!« zahřímal Oldřich

k dívce v prachu před ním se vinoucí. »Nyní mluv, cesta k smrti jeho je krátká!« Zamlčela se dívka, obrátila své slzavé zraky k nebi a po dlouhé přestávce slíbila, že mu podá ruky své, když neublíží dobrému otci.

Jaroš byl puštěn na svobodu.

Lidmila krásná, davši slovo svoje Oldřichovi, proplakala celý den v náručí služky své, a rozloučivši se s rajskými sny své minulosti, hleděla, důvěru svou v nebe skládajíc, pokojně budoucnosti vstříc; a když se druhého dne přiblížil Oldřich, míruplné zraky uvítaly ho. Oldřich byl blažen, poprvé cítě ve svém živobytí blaho, že jej oko nevinnosti vítá, a hledě na spanilou Lidmilu, hned byl by život pro ni dal, a chtěje jí učinit pomyšlení s Blahošem se radil, čím by nevěstu svou potěšil; a tu Blahoš se slzami v oku prosil, by byli propuštěni vězni, by hradní kaple zase Hospodinu navrácena byla, by se nahradila ztráta těm, kteří loupením škodu utrpěli, by se smířil se sousedy a navrátil tak hradu svému čest, kterou mu otec byl zůstavil.

Oldřich slíbil, že učiní vše, a hned dal vězně propustit, těm, kterým se křivda stala, náhrady dáti, k sousedům poslal posly s pozdravením přátelským a kapli dal opět otevřít, a dal žádat duchovního, který byl hrad opustiti musil, aby se navrátil na své místo. Oldřich byl šťasten, učiniv krok tento, a vděčný pohleď Lidmilin učinil ho blaženým.

Šlechetný Blahoš plesal, neboť viděl, že ho jeho naděje přece nezklamala, že se vrací do hradu chvíle, o niž se modlil; zhoubná bouře přešla přes hrad, a opět se usmívalo nebe ve svítání růžovém, slibujíc den radosti.

Oldřich sám byl přeblažen, jeho divokost zmizela a jeho zraky, z nichž plameny zhoubné šlehávaly, vysýlaly záři mužnosti jaré.

Při převratu mysli Oldřichovy se na hradě mezi čeledí rozličné změny staly; jediný Ojíř ostal si věren, on jediný, který toho všeho hlavní původce byl, proměn těch si ani nevšímal, jako by se ho vše

ani netýkalo, a bloudil opět po svých poutích v okolí hradu aneb sedal u věže, kde svůj věk ve tmách a samotě trávil, jako u přítele svého; k té věži se vinul, když poklesávala síla jeho, a při pohledu na ni dostával síly nové.

Toho večera přede dnem, k sňatku rytíře ustanoveným, seděli u velikého kamenného stolu na náhradí zbrojnoši Oldřichovi, přihýbajíce si z velkých číší a hovoříce o tom, co se na hradě posud dělo a co se dále díti bude.

»Rád se podívám, jak to tady asi bude nyní vypadat, když nad námi rytířka panovat bude,« prohodil ve společnosti Kruliš, vousy zarostlý zbrojnoš, vyprázdněnou číši na kamenný stůl stavě a jedovatými zraky do ní potutelně se dívaje.

»Snad se budeš rytířky bát?« převzal slovo Houkal, ještě mladý složitý zbrojnoš, na Kruliše se s úsměškem podívaje; »nebáli jsme se až posud tolika rytířů, také nebudeme před jednou rytířkou utíkat.«

»Dobře máš, Houkale!« přisvědčil Břenda, proti němu sedící malý, zavalitý, rusovlasý zbrojnoš, jehož plné tváře se rděly a malá jeho očka se zajiskřila; »dobře bude, až budeme mít rytířku, hrad se přivede zase ke cti, a my budeme zbrojnoši, kteří budou moci říci, u koho sloužíme; budeme aspoň bojovat jako muži v širém poli pod praporem, slunce se bude na nás dívat, jak budeme odpůrce vyplácet, a když který z nás vyvede nějaký kousek, který za to bude stát, po hradech to budou vypravovat, a takový život je přece lepší, nežli s těmi mizernými kramáři po nocech v ouvozech se rvát a kůži svou již prodanou na trh nosit. Já vím, jaké to byly časy, když jsem ještě na Vorlíku sloužil; to byly turnaje, to byly hody, člověk někam přece přijde a leccos vidí. My byli v Praze při korunovaci krále s naším rytířem, a pak jsme s tím samým králem bojovali proti jeho nepřátelům, a ti mohli potom povídat, jak je Vorličtí pozdravovali.«

»Já jsem tomu sám rád, že dostaneme rytířku,« prohodil mladý

zbrojnoš Kuneš; »veselejší bude pak přece to naše řemeslo, dostaneme přece návštěvy, z cizích hradů přijedou rytíři na krásných koních a rytířky v šatech zlatem krumplovaných, a s nimi také nějací švarní hoši a nějaká čiperná dívka, pak se přece na člověka aspoň někdy hezké děvče zasměje; ale teď! Inu, čí chleba jíš, toho píseň musíš zpívat, a kdyby vyl jako vlk.«

»Máš dobře,« pravil Břenda; »přijdou pak také hoši, kteří v celém světě bojovali; ti umějí povídat, kde byli a co viděli, a to budete slyšet věci, o kterých se vám ani nezdálo, a při takovém povídání se dá žbánek vína snadněji vyprázdniti.«

»A já myslím, že nám dá rytíř nějaký stejný šat,« prohodil opět Kuneš, »neboť vypadáme již v těch svých hazukách, jakoby nás vítr ze všech koutů světa byl dohromady svál. Pijme, bratří, na každý způsob bude líp, a kdyby nebylo nic jiného, aspoň nebudeme prodanou svou kůži na trh nosit a s provazem na krku bojovat.«

»Máš dobře,« vece opět Břenda; »já jsem na světě již hezkých pár let, sloužil jsem již leckdes také, ve všelijakých šarvátkách jsem již také byl a smrti kolikrát na zuby koukal, a že jsem nenavykl ruku v kapse nosit, to víte: to řemeslo jsem ještě nezapomněl, ale věřte, že bych se přece jednou rád pokojně vyspal, než na mne dojde řad.«

»Těšte se jen, těšte!« prohodil zbrojnoš Krak, který byl zádumčivě před sebe hleděl a hovor společníků svých poslouchal; »myslíte, že se vám z pekla, když jste do něho chyceného anděla strčili, nebe udělá? To jste se trochu přepočítali; chycený skřivan v kleci vám neudělá ze zimy jaro. Na to nepomyslíte nikdo, že to dárek od Ojíře. A co vám může dáti ďábel? jen kus pekla!«

»Mlč, mlč, Kraku! tys mrzut, nech Ojíře na pokoji,« opřel se mu Břenda, »jemu se už ty černé myšlénky vykouřily.«

»Ty černé, ano,« odvece Krak, »ty nejčernější ale jistě ne.«

»A co máš proti nastávající rytířce?«

»Proti rytířově nevěstě ani slova,« mluvil dále Krak; »hodná

je to slečna, já sloužil také u Jaroše, viděl jsem, jak rostla, že by se ale až sem někdy dostala, to jsem si nepomyslil.«

»Nyní to víš a mlč,« odpověděl mu Břenda, a mrzutě se odvrátil.

»Vím,« odpověděl Krak; »pamatujte ale na mne, že Ojíř léta v tmavé věži neseděl, aby se mu v jeho černém pelechu něco ještě černějšího nevylíhlo. Ojíře mě nebudete učit znát!«

»Ó, já bych myslil sám, že tuze mnoho dobrého očekávati nemůžeme,« prohodil jeden ze skupeniny zbrojnošů, »neboť se stará Háta opět ukazuje v lese, a to víte, jak ta ze svého hnízda vyleze, tu se za ní neštěstí rojí.«

»A je ta čarodějnice ještě živa?« ozval se Břenda; »já myslil, že už dávno na pometle odletěla.«

»Dnes před východem slunce jsem ji viděl škrábat se po skaliskách na blízku hradu,« doložil onen zbrojnoš.

»A proč jsi ji nestrčil se skály?« prohodil Kruliš, »už je zralá dost.«

»To by si dal,« prohodil opět jeden ze společnosti; »kdo ji šťouchne, ruka mu uschne po rameno, a pak by se jí rytíř přece jakožto své bývalé chůvy zastal, třebas nám jen neštěstí předpovídala.«

Mezi tím, co rozjaření zbrojnoši každý své mínění o nastupující změně na jevo dával, kradl se Ojíř podle hradní zdi, veda s sebou cizince mladíka v obleku pocestného; tvář cizince byla opálena, havraní vlasy se mu hrnuly po šíji, pod vysokým čelem bloudilo dvé snivých velkých očí. Mlčky kráčel cizinec za Ojířem, nevšímaje si zbrojnošů, kteří je zraky pronásledovali, až byli zmizeli ve sloupení, jímž se k obydlí Ojířovu šlo.

»Kýho ďábla!« zvolal Krak, když byl cizince zacházeti spatřil, »což vstávají nebožtíci z hrobů? Já myslím, že již dávno hnije, a on přichází na svatbu; no, to bude veselá svatba!«

»Co zase mluviš, ty holobrádku,« pravil Břenda; »což se ti ten host nelíbí?«

»Ó líbí,« řekl Krak, »a nevěstě se bude ještě více líbiti.«

»Co tím chceš říci?« tázal se opět Břenda, a zraky své pevně na Kraka upřel.

»Co tím chci říci,« pousmál se Krak, »to jsem již řekl. Já toho nového hosta znám, je to Filip, který býval panošem na Hrádku, když jsem tam ještě sloužil, a že dělal na slečnu Lidmilu zamilovanější oči, nežli to starý Jaroš míti chtěl, musel z hradu. Kde se nyní po světě potloukal, nevím; pak jsme slyšeli, že je nebožtíkem — a on tuf. Bylo by ho věru škoda, kdyby byl tak brzo dodělal; byl to švarný jonák, ač byl mladý, měřit se s ním nesměl tak lehce nikdo, a uměl psát zlatem a barvami tak krásně, že se na to bylo milo podívat.«

Na to se ozval z věže hlas trouby, a zbrojnoši se ubírali na stráže.

Druhého dne na to seděla Lidmila se služkou svojí na parkáně, majíc hlavu opřenou o ruku, a oko její modré bloudilo snivě v té krajině, kde otcův hrad stál; nebohá stála na prahu nového života, ku kterému ji srdce nevedlo, odtržena jsouc mocí od svých milostných snů. Ještě jednou nechala myslí přeplout krásné obrazy dětství svého, které se na ni v loučení ještě usmívaly, rozplývajíce se v mrákotách, jež se nad ní stahovaly.

Jakoby se byla s blahem svým rozloučila, obrátila Lidmila zraků svých od dědiny drahé, a pozvednuvši jich spatřila před sebou státi jinocha, jehož velké výmluvné oko na ní spočívalo. Oko Lidmilino zplanulo v lesku jasném, když byla cizince spatřila, tváře jí zahořely ruměncem, mimovolně vyskočila se sedadla svého a zalkajíc: »Filipe!« klesla cizinci do náručí.

»Má Lidmilo!« pravil po chvíli jinoch k dívce na ňádrech jeho lkající, »já se přišel s vámi rozloučit.«

Dívka se počala pamatovat, vyvinula se z náručí jinochova, sklonila hlavu a s rukama kleslýma se vzdalovala od něho, jehož zraky ji provázely, a klesnouc na sedadlo pravila jemným hlasem: »Já jsem nevěstou!« a ukryla poslzené tváře své rukama. Jinoch stál tu chvíli němě, a plamenné zraky jeho nespouštěly se s dívky lkající.

»Lidmilo!« řekl temným hlasem jinoch k dívce se přiblíživ, »buďte šťastna!«

»Já byla oklamána!« vzdechla si dívka: »tys živ, a mně bylo praveno, žes mrtev.« A opět ukryla slzící oči své.

»Na věky s Bohem, Lidmilo drahá!« zvolal jinoch klekna k ní a ruku její na plamenné rty své přitiskna.

Lidmila obrátila zraků svých k němu, a truchle naň hledíc, pravila: »S Bohem!«

Tu se však objeví na parkáně Oldřich, divoký plamen vyšlehne z jeho černých zraků, jak cizince u své nevěsty klečícího spatřil, jako sokol na oběť svou vrhl se na cizince, mrštil jím od uleknuté dívky a již ostrým tesákem po něm hnal; okamžitě vztýčí se Filip, jeho meč zahvízdne v povětří a krutý tu nastane souboj.

Ouzkostně vzkřiknouc vrhne se Lidmila mezi potýkající se, tito stanou, v tom však přikvapí Ojíř, obrovskýma rukama se zmocní od zadu Filipa a vyrve mu z ruky meč, a již opět hnal Oldřich smrtící ocelí po Filipovi, který smrtící ránu odhodlaně očekával; tu však zastoupí Lidmila roznícenému Oldřichu cestu.

V nadšení svatém zvolá: »Ustaň! Chceš zavraždit nevinného!?«

Při těch slovech zplanuly zraky dívky a v tváři její a postavě celé jevilo se cosi vznešeného.

Oldřich se zarazil, spatře Lidmilu před sebou státi co bytost nadpozemskou; ruka jeho klesla s ocelí smrtonosnou a vypuklý hněv se vracel do hloubí ňader jeho.

Němě tu chvíli zamyšlen stál, pak hodiv ještě na Filipa, jehož zbrojnoši již vázali, zničující pohled, jako lev rozkacený na oběť, kterou anděl před úrazem chrání, odkvapil.

Filip byl vržen do vězení a Lidmila se odebrala se služkou svojí do své komnaty, kterou Oldřich přísně střežiti dal.

Ponejprv ve svém živobytí se cítil Oldřich nešťastným, posud jemu neznámá bolest zuřila v bujarém srdci jeho; na mladistvém blahu jeho lásky hryzl červ žárlivosti.

Oldřich se chtěl vzmužit a povznést se nad bol svůj, pádil do lesa a honil co divoký lovec zvěř, a zase jej touha táhla k hradu, z něhož prchal; on bojoval proti náruživosti své, stoje však sám s sebou v boji, klesal tím více, čím více zvítěziti se snažil.

Slunce zapadlo za hory a čirá tma se rozlila po krajinách.

U veliké síni byla čeleď Lažanská shromážděna, aby slavila večer před svatbou velitele svého. Bylo hodováno slavně a drahým vínem naplněné číše se prázdnily hbitě, v společnosti však nepanovala veselost; neobyčejná zádumčivost ležela co kletba nad hlavami hodujících, v tušení trudném byly pohřbeny jejich duše, které ani víno, jakoby rozveselujícího kouzla bylo pozbylo, rozhárati nemohlo.

Tak hodovali zbrojnoši němě, pohlížejíce nedůvěřivě po Oldřichu, který zamyšlen v čele stolu seděl a v jehož obličeji se zrcadlil krutý boj mezi hrdostí a láskou jeho.

Jediný Ojíř seděl lhostejně u číše své, které se byl ještě ani netknul, a jen chvilkami padly jeho zraky zvědavě na Oldřicha.

Postupovala noc, a na obloze se stahovaly mraky černé, vichr burácel lesem a sháněl proudy deště na vysoká okna hodovní síně. Oldřich se zvedl a vyprázdnil číši vína, a mysl zbrojnošů počala oživovat, pilo se opět a opět, až se ve společnosti uhostila obyčejná živost její. Čím divěji bouře venku zuřila, tím divočejší byl ples hodujících zbrojnošů, v jejichž čele rozohněný Oldřich jako vítěz sám nad sebou jásal.

Přiblížila se půlnoc a nalezla společnost v nejdivějším plesu; tu se však otevrou od hodovní síně dvéře, a veliká shrbená stařena co příšera se krade do společnosti, třeštícími zraky svými po hodujících bloudíc, jakoby někoho hledala; rozjitření zbrojnoši hleděli

s podivením na příchozí stařenu a čela se jim začala mračit; stařena však uprostřed síně se zastavila a pitvorně se usmívajíc pohlížela na hodující, kterým tak nevhod návštěvu učinila.

»Aj, toť Háta!« zvolal vínem roznícený Oldřich, stařenu spatře. »Ty přicházíš na svatbu! Přistup blíže, tys věrná chůva! Tu máš a pij na zdraví mé!« A vnutil stařeně do vyschlé ruky číši s pěnícím se vínem. »Na zdraví ženicha, jehož jsi chovala!«

Stařena vzala číši a pitomě se ušklebujíc okusila vína, pak sípavým hlasem pravila: »Na zdraví ženicha a nevěsty jeho!«

»Ano, tys věrná chůva, Háto! Na zdraví mé nevěsty!« Pozvedl číši, a celá společnost pila na zdraví nevěsty krásné.

Oldřich byl vesel, jakoby se byl se svým srdcem smířil, a v rozmaru tom pravil k stařeně: »Háto! ty máš tak pekelné známosti, pověz pak, jaký osud vládne nad hlavou mojí?«

Stařena se zdráhala promluvit.

»Nyní mluv!« zvolal Oldřich, stařenu za ruku uchopiv, »jinak se z hradu více nedostaneš.«

Stařena obrátila oči na Oldřicha, jehož zraky zvědavě na ni upřeny byly, a pravila ostrým, sípavým hlasem: »Co jsi ztratil, to máš, a ztratíš to, až to najdeš!«

»Tys blázen,« zvolal Oldřich, číši vyprázdniv, a mluvil dále: »Se smrtí stojíš beztoho v přátelství, pověz mi, kdy zemru?«

»Až budou mrtví z hrobu vstávat, budeš umírat,« odpoví lhostejně stařena.

»Tebe ďábel učil mluvit, příšero! Zodpověz ještě tuto otázku: Má svět pro mne ještě nějaké štěstí?«

»Má!« odvece stařena, »to ale odpočívá v náručí nepřítele tvého.«

»Jak? mé štěstí v náručí nepřítele mého?« zvolal roznícený Oldřich, a ze zraků jeho sršel hněv. »Příšero, kdybys nebyla mojí chůvou bývala, za tu zprávu bys obdržela odměnu krutou; nyní se chraň pohledu mého!«

Mezi tím, co Oldřich horlil, přikvapil do síně žalářník a zvěstoval, že uvězněný Filip ze žaláře svého zmizel.

Oldřich zbledl při té zprávě, a jakoby mu byla šlehla v mozku myšlénka strašná, vytasil dýku, a vytrhnuv žalářníkovi z ruky hořící pochodeň, letí co divý ku komnatě, v níž Lidmila bydlela, a zbrojnoši se hrnou za ním.

Divost Oldřichova se proměnila v zuření, když dvéře u komnaty její zamknuté nalezl a v komnatě zaslechl hlas mužského odporovat Lidmile, která ho pro Boha živého prosila, by útěkem chránil život svůj.

Oldřich vypáčil dvéře, jeho zraky přelítly komnatu, hledajíce zhoubce blaženosti jeho, a ani si Lidmily u klekátka před obrazem Spasitele na kříži omdlelé nevšimna, letí k oknu, strčí planoucí pochodeň do tmavé noci, zahledne v šeru podobu mužskou, mrští celou silou tesákem svým po ní, z tmavé noci zazní úzkostlivé vzkřiknutí raněného, a s pekelným smíchem se odvrátí Oldřich od okna, řka: »Raněn!« a tu se blížil volně k Lidmile a s šílenou hravostí pravil: »Nevěsta už spí . . . spi jen, spi, víc se neprobudíš!« V tom vytrhl zbrojnoši z ruky tesák a chtěl jej pohroužit v ňádra omdlelé dívky; tu se mu však vrhnul trnoucí Blahoš k nohoum, a spínaje suché své ruce a slze pro všecko svaté prosil, by nesoudil v hněvu svém.

Oldřich však nechtěl znáti žádného smilování, odkopnul plačícího starce od sebe a dral se k Lidmile; tu však mu zastoupí Ojíř cestu a zahřmí naň obrovským hlasem: »Styď se, rytíři, být svým vlastním katem! Nevěrné krutou smrt, ne však od ocele tvé; do věže s ní!«

Oldřich se zarazil a divoce zvolal: »Do věže!« a pospíchal z komnaty; Ojíř však, vzav omdlelou dívku do náručí, ubíhal s ní temnými chodbami k vodní věži, v jejížto hloubi hrob její již připraven byl.

Opět byla Lažanská čeleď shromážděna v hostinské komnatě, hrobová však zádumčivost panovala v společnosti; němě seděl Oldřich na svém místě, zraky maje upřeny na dvéře, odkudž zprávy očekával.

Po chvíli přišel Ojíř a lhostejně oznámil smrt Lidmily, řka: »Lidmila jest pohřbena!«

Oldřich poslouchal mlčky bez pohnutí, jakoby slyšel věc již známou.

»A hrob se jí dostal provinění jejího hodný,« doložil Ojíř; »voda se po ní v hloubi věže zavřela — a v tom hrobě ji ani den soudný nenajde.«

»Mlč a odstup, obludo!« zahřměl Oldřich, od Ojíře se odvrátiv.

Ojíř hodil po pánu svém ještě bystře jedovatým pohledem, a ubíral se do osamělého kouta, kde si usedl, jakoby si po vykonané těžké práci odpočinout chtěl.

V tom se ozve po chodbách hlahol zvěstující, že zajatého vedou; Oldřich se vztýčil, chtěje nésti pomstu zhoubci svému vstříc; jako omráčen však zůstal stát, když místo očekávaného raněného Filipa spatřil otce Lidmilina.

»Vrať mi dítě, zlosyne,« zvolal raněný stařec Oldřicha spatře, »vrať mi dítě, vrahu!« A co zoufalý dral se k Oldřichovi, jakoby ho rozsápati chtěl. Zničen stál tu Oldřich a bez pohnutí pohlížel na starce, který kletbu nebes na hlavu jeho svolával.

»To byl otec!« řekl Oldřich pro sebe, a trapná tesknota se vyjevila v celé tvářnosti jeho; kázal starce pustit na svobodu a klesl na sedadlo, opakuje si mimovolně: »To byl otec!«

Od té chvíle nepromluvil Oldřich na žádného více, svědomí mu nedalo stání, po hradě bloudil jako smyslů zbavený; sedal ve vodní věži a namáhal se proniknout noc hloubky její; prchal z věže a opět se k ní po chvíli vracel. Čeleď, která si jindy divoce počínávala, bloudila též bez zaneprázdnění po hradě, nedůvěřivě pohlížejíc

po svém zádumčivém veliteli, který je byl na divoké hony a do půtek vodíval.

Tak uplynuly tři dni, a mysl Oldřichovu zahalovaly čím dál tím temněji mraky těžkomyslnosti, z níž ho ani zpráva, že Jaroš se sousedními rytíři vede zbrojný lid k Lažanům pomstit smrt dcery své, k činnosti nepřivedla.

Břenda vida, že rytíř žádné přípravy k odporu dělat nehodlá, svolal oděnce a vzal je do slibu, že hrad statečně bránit budou; obsadil hradby a vytáhl nepříteli vstříc.

Oldřich se díval lhostejně, když vojínové odcházeli; v krátkém čase se však začne ozývat hlas trub, ryk a lomoz začaté bitvy; Oldřich se protrhne ze snů svých, vyšvihne se na kůň a opět jako dříve letěl jak orel v krutou seč.

Oděnci Lažanští bojovali jako lvové, museli ale ustupovat síle nepřátelské.

Mezi tím, co se bitva víc a více k hradu blížila, klečel starý Blahoš před kaplí a modlil se. Ojíř však bloudil po náhradí, jako obyčejně dělával.

Tu však zavzní trouba hlásného a dva oděnci přivedou Oldřicha těžce raněného. Dal se dovésti na parkán blíže vodní věže, tam si sedl na kámen, a zbrojnoši pospíchali do bitvy.

Tu seděl Oldřich, hlavu maje o ruku opřenou, umírající jeho zraky hleděly k horám, za nimiž slunce v krvavém požáru zapadalo; tu chtěl blíže hrobu své milenky poslední okamžení svého života prosnít a skonat.

Tu však přikradl se Ojíř, a vida Oldřicha, jak se ho smrt dotýká, jako zvětřilý se roznítil a zvolal: »Ty umíráš? Ne, synku! ty chceš dělat účet bez hospodáře; smrt jsem ti přivedl, nesmím tě ale nechat umřít tak lacino.«

Oldřich pozvedne zraků svých, a spatřiv Ojíře, odvrátil se od něho.

»Ty se ode mne odvracíš, synku? Ó, ty mi tak lehko neujdeš!

Já ti namluvil nevěstu, přivedl jsem ti miláčka jejího na hrad a nadarmo nevyzradil ti jejich sejití; věz! já to byl, který pustil soka tvého z vězení a Jaroše na hrad dostal.«

Oldřichovi klesla hlava na prsa.

Ojíř k němu přiskočil, pozvedl hlavu jeho a zvolal: »A ty v skutku si chceš odtud pospíšit? Sečkej, na tu dlouhou cestu ti musím dát ještě jednu myšlénku, abys se měl čím těšit.«

A co zvětřilý pospíchal mezi sloupení, a vraceje se přinášel Lidmilu úzkostně o pomoc volající.

Oldřich se protrhl ze smrtelného snění, pozvedne zraků svých, spatří Lidmilu, a nová záře pronikne tvář jeho, ochabující jeho síly se zkřísí znova, vztýčí se a zvolav: »Lidmilo!« chce kvapit k ní; tu ho popadne Ojíř za prsa a odstrčí ho.

»Zpátky, chlapče!« zvolal s ledovou chladností, »pro tebe nemá svět již nic, nežli hrob,« a doložil: »Tu máš vyjevené ty sny, které se mi ve věži zdály; vidíš, já jsem darmo nevěstu tvou místo do věže neuschoval do kapelní skrýše!«

Oldřich hleděl hroznými zraky na Ojíře, jak mu cestu k Lidmile zastupoval; najednou jakoby nový život v něm byl procitl, vrhne se co raněný lev na pronásledovatele svého a porazí jej na zem a chce mu co šílenec ňádra rozervat.

Zápas tu začal krutý, na straně Oldřichově se zdála bojovat smrt, jejížto obětí již byl, a Ojíř podléhal.

Tu však se vyskytne Háta, chopí se klikatýma rukama Oldřicha, a odtrhuje ho od Ojíře, volajíc: »Ustaň, vraždíš vlastního otce svého!« Zápasící se zarazí, a Háta opětuje Oldřichovi: »Ty nejsi Vítův syn; Vítův syn jest mrtev, tys syn Ojířův, jehož zavraždit chceš! Já tebe osiřelého rytíři Vítu, když v boji byl, při smrti jeho syna podstrčila.«

Při těch slovech se Ojíř vzchopil, roztrhl roucho Oldřichovi na prsou, a plamenné znamení zahořelo na ňádrech jeho. »Můj syn!« zvolal jako zoufalý. I zaťal pěst a opřel temné zraky své

k obloze, jakoby svůj osud do boje vyzýval, a opět zvolal: »Můj syn!« a klesl k Oldřichovi, který pozvedna zraků svých k otci svému zašeptal: »Můj otec!« a skonal.

Mezi tím se přiženou Oldřichovi oděnci, jsouce poraženi, s divým křikem do hradu, vítězové se s nimi zároveň dostanou na hrad, a mezi tím, co Filip na nepřátele doráží, spočívá již Lidmila v náručí milovaného otce svého.

Bojovníci Oldřichovi se utekli do pevné věže, pak se tu bránili, až poslední padl.

Jaroš dal hrad Lažanský zapálit, a bylo vidět, jak chodbami, nad nimiž se vzpínaly plameny, obrovský Ojíř mrtvolu syna svého unáší.

Tak zahynul Oldřich, druhdy hrůza okolí celého, tak klesl Lažanský hrad; z čeledi Oldřichovy vyvázl ze záhuby jediný Blahoš; ten si vystavěl chatrč na zříceninách Lažanského hradu, a trávil dny své v modlitbách.

Ojíř, který byl tajnými chodbami mrtvolu syna svého z plamenů vynesl, vykopal mu v hustém lese na tajném místě hrob a tam ho pochoval, pak bloudil po lesích jako Kain, pronásledován kletbou, kolem hrobu toho, až se nad ním milostivé nebe slitovalo a jej povolalo.

Statečný Filip si dobyl v krátkém čase hodnosti rytířské, a spanilá Lidmila se stala chotí jeho.

ČERHENICKÝ VAZ.

Na den nanebevzetí Panny Marie, léta Páně 1824, ubíral se sbor švarných jonáků a děvčat z Dobřichovského chrámu Páně k Cerhenicům.

»Povídejte něco, holky, ať se nám ta cesta přece nějak ukrátí!« řekl jeden z hochů, když sbor do háje vcházel.

»Povídej ty něco,« odpověděly čiperné dívčiny.

»Já mám něco povídati? — dejte pokoj, já nic nevím.«

»A my také nic nevíme — tedy jsme si kvit.«

»Madlenka bude přece něco vědět!«

»Madlenka neví také nic!« odseklo malé, černooké děvče; »a kdyby věděla, nebude nic povídat.«

»Proč pak, Madlenko?«

»Zapomněl jsi, co pan páter kázal? — že mají děvčata málo mluvit a že mají poslouchat! Proto nebudu nic povídat, abych moc nemluvila, ale poslouchat budu, budeš-li něco pěkného povídat. — Víš-li ale co, že jsi mě o Pečeckém posvícení přece provedl, tedy ti budu celé dnešní kázání od začátku až do konce opakovat.«

»Až budu chtít slyšet kázání, půjdu do kostela!«

»Snad nechceš, abych povídala pohádky?«

»A proč ne? jen povídej.«

»To si počkej, až budu tak stará, jako kostelníkova bába; potom přijď, a já ti budu povídat od rána až do večera.«

»Na tebe nepočkám, ale tamhle na kostelníkovu bábu počkám!« zvolal jonák k Dobřichovu se obrátiv. Všickni se ohlédli.

»I hleďme! stará kostelnice!« zvolal sbor jedním hlasem. »Počkejme na ni; ta nám bude něco povídat.« Sbor se zastavil a čekal na kostelníkovu bábu, kteráž hájem s kopečka čerstvým ještě krokem přicházela.

Byla to malá, kostnatá, ale ještě hbitá stařena v bledě modrém kožíšku s varhánkami a v červené cajkové sukni; na nohou měla trepky, na hlavě bílou plachetku, v levé ruce dlouhý růženec s mosazným křížkem, v pravé malou berličku.

»Pozdrav Pán Bůh, babičko! — Vítáme vás ze slova božího!« volal jeden přes druhého, kdy stařena již se blížila.

»Dejž to nebeský Pán Bůh!« odpovídala tato; »děkuju vám slovem božím!«

»Vyť umíte, babičko, ještě jako křepelka utíkat!« lichotil stařeně jeden z mladíků.

»Ach, můj zlatý!« odpověděla stařena, »umívala jsem někdy utíkat — umívala; za jeden den z Prahy do Cerhenic a zase nazpátek — to mi bývalo hračkou; ještě před třiceti léty jsem se nedala mnohé dvacetileté chytit, teď už potřebuju berličku. Ó, kde jsou ty zlaté časy, když jsem ještě ve dvoře sloužila! V stáří člověka všecko opustí, a kdo na mládí svém jezdil, musí stáří své nositi.«

»Kolik pak je vám už let, babičko?«

»Na všecky svaté bude mi pět a devadesát.«

»To musíte již také hezkých věcí pamatovat.«

»Ach, dobrý Bože! mnoho, velmi mnoho jsem již přečkala. Když se moruše u zámku a u školy sázely, byla jsem již hezké děvče, a když se topole u rybníka sázely, byla jsem již dva roky vdaná.«

»Ale povězte nám, babičko, kdo pak sázel ten vaz, který pod borkem stojí?« ptala se jedna z dívek. »Mne vždycky hrůza obejde, když musím po klekání okolo něho jít.«

»A moje hříbata,« řekl jeden z jinochů, »nekousla by kolem toho vazu do trávy, kdyby jim hubu k zemi přivázal.«

»Hrozíte se, milé děti, místa,« řekla stařena hluboko si vzdychnouc, »a nevíte, co se tam stalo. Tisíckrát jste snad již každý kolem toho vazu šli, a nevíte, na jakou památku on tam stojí.«

»Ach — povídejte nám tedy, babičko, o vazu!« zvolali všickni, stařenu obklopivše. »Povídejte, babičko!«

Stařena si vzdychla a po malém pomlčení začala jemným hlasem vypravovati:

»Před lety byly Cerhenice ještě jednou tak velké, než jak nyní jsou; Beránek a obora až k Novému městu to prý býval jeden les; od borku až k bažantnici táhl se velký rybník; u bažantnice byla spoušť, jížto se voda před lovem do Pečecké struhy spouštěla. Tam, co nyní starý zámek stojí — tam býval před lety pevný hrad. Ještě za mých mladých let byl o jedna okna vyšší; já se na to ještě dobře pamatuji, když jej bourali. To vám byly pevné zdi! Zedník vždycky spíše špičákem kus kamene urazil, nežli kus malty. Nad zámkem byla vysoká věž a s té bylo na Poděbrady vidět, jako s Beránku.

V tom zámku bydlel před dávnými časy divoký pán, před nímžto se celé okolí třáslo. Vlasy jeho byly černé jako havran, pod ježatým obočím blýskaly se mu oči jako dvě černé trnky, kteréž jako uhlové rozřežavěly, když hněvem rozpálen po hradě zuřil. Běda tomu, na koho se v takovém okamžení podíval; ten to jistě odstonal!

On byl hrozný boháč; podlahy se pod penězi prolamovaly a dvory jeho táhly se až k Ratenicům; on se nebál ani Pána Boha, ani lidí; srdce jeho bylo tvrdé jako kámen, a ruce jeho byly studené jak led. Jako neznaboh, jako pohan, kterýž neví, kdo ho stvořil, rouhával se živému Bohu; nemodlený chodil spat, nemodlený

vstával, do božího kostela nikdy nechodil; na velký pátek jídal maso, na hod Boží po oboře honíval, vlašťovičky střílel, po čeládce božím dárkem házel, a s černým psem z jedné mísy jídal. Byl to ukrutný muž; vdovy a sirotky utiskoval, železným bičem poddané své do práce honíval, a žebráci, vyprovázeni ode psů, opouštěli práh jeho s pláčem.

On byl vdovcem a měl jenom jediné dítě — a sice syna, kterémuž na krásu daleko široko nebylo rovno. Ten měl honbu za jediné vyražení; dříve než Pán Bůh den dal, opouštěl mladý pán s kupou psů otcovský hrad se zbraní na rameně, a teprv za noci vracel se domů.

Pod Beránkem stála tehdáž chaloupka o samotě. V té chaloupce zůstávala chudá vdova se svou šestnáctiletou dcerou, kteréž po celém okolí již co dítěti hezká Marjánka říkali. Kousek pole, zahrádka a jediná kravička bylo jejich celé jmění. Ač byly chudobné, nevěděly přece nikdy, co je nouze, a šatily se čistě. Bylyť obě bohabojné, přičinily se, a Pán Bůh jim požehnával; děvče začínalo dorůstat a bylo den ode dne krásnější. Mnohý švarný hoch ucházel se o její ruku; ale dívka se všem z daleka vyhýbala. Matka její se rmoutíc nad smrtí svého muže, den po dni se tratila, chřadla — chřadla, až ji posléz nemoc na lůžko uvrhla, z něhož pak více nepovstala.

Marie neopouštěla lůžko matky své, i dělala, co jí jenom na očích viděla. Jen když matka usnula, běžela po svém hospodářství; jen když nemocná spala, od chaloupky k chaloupce běhala, radila se, s kým jen mohla, dělala, kdo jen co radil — a jak ráda byla by život svůj obětovala, kdyby tím byla mohla prodloužit živobytí matky, kterouž milovala. Ale namáhání její bylo marné, proti matčině nemoci nerostlo na světě léku.

Jednoho času, když Marie dlouho do noci u postele matky svá hlídala, vytrhla se nemocná ze spaní a jemným hlasem ptala se: »Marie, spíš?«

»Nespím, drahá matinko!« odpověděla dívka. »Co chcete?«

»Nespi tedy, děvečko moje, nespi. Pojď, sedni si ke mně na postel; budeme se spolu modlit.«

»Ach! drahá matinko, snad je vám zase hůř?« zvolala dívka a dala se do hlasitého pláče.

»Neplač, dítě, neplač!« těšila nemocná dceru plačící. »Brzo mi bude dobře — sedni si jen ke mně.«

Dívka urovnala kahánek a sedla si k matce na postel.

»Ach, milá Marie!« jala se nemocná po chvíli mluviti, »já tě musím již brzo opustit. Neplač, že se má hodinka již blíží; staneť se vůle Pána Boha, a co on dělá, dělá všecko dobře; staneť se vůle jeho svatá! Slyš, Marie! když jsem byla s tebou u ouvodu a Rodičce boží tebe obětovala, shasly obě svíčky na oltáři samy od sebe, a všickni lidé mi prorokovali, že tě ztratím, že tě nedochovám; a hle! tys ještě tady, a já se již odtud ubírám. Dnes večer, když jsem se k Bohu všemohoucímu za tebe modlila, přemohlo mě spaní, a Pán Bůh mi seslal divný sen. Zdálo se mi, že chodím s tvým nebožtíkem otcem po veliké zahradě; nikde žádný ptáček nezpíval, nikde žádné kvítko nekvetlo. Uprostřed zahrady byl hrobeček a na něm veliký kůl; nad zahradou táhly mraky černé. My sepnuli ruce k nebi a modlili se za nebožtíka, jenž tu odpočíval. Mračna přetáhla; jasně slunce stálo nad zahradou, všude kvetlo vonné kvítí, z každého kmínku zpíval ptáček. — Přišly bílé panny, ty trhaly po zahradě kvítí a sypaly je na hrob; kvítí se hned ujalo a kvetlo, kůl se zazelenal a panny plakaly: »Pro nevinnou Marii!« Mne obešla hrůza; chtěla jsem zvolati, a v tom jsem procitla. — Modli se tedy, dítě, modli se; já viděla otce tvého, já viděla hrob.«

Marie chtěla mluviti — pro pláč ale nemohla.

»Neplač, dítě!« mluvila nemocná dále, »neplač; já tě jenom na čas opouštím! S otcem tvým budu na tebe čekati; tam na věčnosti — tam se všickni zase shledáme. Já se za tebe modlila, a Pán Bůh neopustí žádného, kdo se jeho nespustí. Pána Boha měj

vždy před očima; střež se světa, svět je zlý, stezky jeho jsou kluzké a člověk klesne jen jednou.«

Dívka padla u postele na kolena, a líbajíc studené ruce umírající matky, bolestně volala:

»Matinko — matinko, neopouštěj nešťastné dítě své!«

»Neplač, Marie!« řekla matka po chvíli, »a slyš ještě poslední slova umírající matky své. Denně jsem Pána Boha o tu milost prosila, aby mně popřál viděti tebe zaopatřenou, až na mne vzpomene: a nebesa modlitbu mou neoslyšela. Slib mi tedy, Marie, že neoslyšíš prosbu umírající matky, kteráž tě miluje. Ty víš, Marie, že se myslivcův syn o tvou ruku ucházel; on je dobrý člověk, on svou matku ctí a otci svému věrně až k smrti dosloužil. Slib mi, Marie, že mu podáš ruky své, až tě o ni požádá, a já zavru oči pokojně, až na mne Pán Bůh vzpomene.«

Dívka si přikryla rukama poslzené tváře a hlava jí klesla do podušek.

»Viď, Marie, že poslední mou žádost neoslyšíš?«

»Ach, drahá matko!« lkala dívka, »žádej co chceš — žádej můj život, a já ti jej dám!«

»Tys bývala vždycky dobré dítě!« mluvila matka dále, »nyní ráda umru.«

»Matinko — ach, matinko má!« zalkala dívka úzkostně, »odpusť dítěti nešťastnému! — Ruku mu dám, ale srdce, matinko drahá! srdce mé je zadáno již na věky.«

I ulekla se matka slov těchto a třesoucím se hlasem zvolala: »Srdce tvé zadáno na věky? Ó já žena sklamaná! Tys věděla, že jsem tě vždycky milovala, a tys mohla míti přede mnou tajemství?«

»Ach, odpusť, matko!« úpěla plačící dívka, »dcera tvá se hrozila více lásky tvé, nežli hněvu tvého!«

»Mluv, dítě!« mluvila matka horlivě, »mluv, komu jsi zadala srdce své, abych ti mohla ještě odpustit, nežli budu státi před soudnou stolicí Všemohoucího.«

»Matinko, matinko! — neproklínej dceru svou, kteráž tě zarmucuje! Milujeť ji mladý Cerhenický pán!«

»Pro živého Boha — dítě nešťastné!« zvolala matka, a horečnou palčivostí sesinala uvadlá tvář její. »Boj se Boha, dítě zaslepené! — Ty miluješ syna, na jehož otce tisícero slzí denně k živému Bohu o pomstu volá — ty miluješ syna bezbožníka, jehož viny spravedlivý Bůh na něm i na jeho potomstvu trestati bude!«

»Matinko! zlatá matinko! — zlořeč mně, mně — dceři nešťastné zlořeč, jeho však se nedotýkej kletbou; srdce jeho jest dobré a slova jeho jsou bez klamu.«

»Dítě, nevěř slovům jedovatým, medem slazeným!« lkala matka. »Vlk, aby ovci spíše udávil, béře na sebe rouno beránčí; vodník, chce-li dítě utopiti, nadhazuje mu barevné pentličky; ptáčník, chce-li ptáče chytit, zpívá mu písně jeho. Ó dítě! ty jsi zarmoutilo v smrti matku svou. Odřekni se, dítě, lásky, kterouž nižádné požehnání nezasvětí. On tě opustí, dítě! — panská láska jako vlaček s jitrem rozkvete a jako vlaček s jitrem zvadne. Pak budeš hledati matku svou, bude ale již pozdě, v komůrce své opuštěná budeš sedati, rváti si budeš vlasy, a nikdo tě nepolituje; prstem budou na tebe ukazovati matky, dávajíce dcerám výstrahu, a posmívati se ti bude svět, jemuž jsi uvěřila: »Hle, hle, tamto panská nevěsta, a pláče! Darmo se budeš o smrt modlit; Bůh tě v úzkostech tvých opustí, a poslední modlitba tvoje nebude vyslyšena, an jsi neposlechla umírající matky své, kteráž tě milovala. Nemiluj ho, dítě — pro živého Boha tě prosím! Láska jeho tebe nespasí — on je syn vraha otce tvého!«

Dlouho do noci hořekovala zarmoucená matka, a nežli kohout po druhé píseň zazpíval, byla již na pravdě.

Osiřelá Marie oplakávala dlouho milovanou matku. Za soumraku putovala k hřbitovu, slzami kropila hrob její a denně věnčila novým vínkem křížek její. Slova matčina jí nevycházela z mysli; těžký boj vedla se srdcem svým, odřekla se milého — a milovala

jej přece. Předsevzala si, že všecku náklonnost k němu v srdci umoří; srdéčko jí krvácelo — ale pro mladého pána tlouci nepřestalo.

Přišel milánek její a opanoval opět srdce nevinné dívky.

Hrozila se nyní dívka sama sebe, hrozila se hrobu matky své; jediné útočiště její byla její láska. Cestička k hrobu matčinu zarostla travou, a na křížku hrobu jejího pohrával si vítr se suchým věnečkem.

Vypukla vojna, mladý pán musel táhnout do boje; vraný koník zařehtal pod okénkem ubohé Marie. Dívka zaplakala a miláček táhl přes hory a doly.

Marie osamotněla; z kostelíčka chodívala sama a sama; sedávala u okénka a se slzou v oku modrém koukávala v krajinu, kteráž jí byla miláčka ukryla. Minul rok a miláček se ještě nevracel. Ale jednoho dne povstal křik, že se pán s vojskem z boje vrací; celá ves letěla jim vstříc. V ubohé Marii tlouklo srdéčko, i běžela k okénku, když pluk právě okolo jel. V čele pluku jel na vraném koníku mladý pán, na chýžku Mariinu ani nepohlédna. Jemu po boku jelo na bělouši spanilé děvče ve skvostném oděvu.

Ubohá Marie klesla jako bez sebe na židlici, a když se z temných mrákot probrala, myslila nebohá, že to byl jen strašný sen; ale když se přesvědčila, že to nebyl žádný sen, cítila teprva celé břímě matčiných slov, svědomí její tížících. Vyhledala hrob uražené matičky, volala jméno její, zbudit ji však více nemohla; jako bez smyslů bloudívala ubohá kolem chýžky své; zapomenutá kravička v chlívku bučívala, zapomenutá kvítka klonila v zahradě smutně churavé hlavičky své; dívka necítila nic jiného, nežli neštěstí své; neviděla nic jiného, nežli hrozící bledý prst uražené matky své. Vadla ubožátko — vadla; charpy z očeк vyplakala, korály rtů jejích proměnily se jako plné růžičky tváří jejích — v lilie.

A jak jí muselo ubožátku býti, když jí zvěstoval zvuk trub a hlučné zvonků vyzvánění, že její miláček milenku novou již co choť

od oltáře vede! — Jak jí muselo býti, když se celá ves hrnula k zámku, kde se hlučná svatba slavila.

Byla to hlučná svatba; hosté sjeli se z blízka i dálky. Hodovalo se slavně; nejdražší vína tekla crčkem se stolů, v klínech odnášely ženy posluhovačů ta nejdražší jídla domů. Hodovalo se dlouho do noci, tancovalo se až přes půl noc — a druhý den byl pátek!

Když se hosté nejvíce veselili, vyšel v zámku oheň; hodující se vyhrnuli v divém zmatku ze brány, a v několika okamženích stál zámek celý v jednom plamenu. Na neštěstí táhl vítr na osadu, ohnivé kotouče padaly na střechy osadníků, chytalo se všech stran a v málo hodinách lehly celé Cerhenice popelem. Jediný kostelíček a chýžka opuštěné Marie zůstaly zachráněny.

Pátralo se, kdo by neštěstí toho byl původcem. Někteří v tom viděli trestající prst Páně, jenž na nepravosti bezbožného rytíře a společníků jeho dívati se déle nemohl, a pravili, že dal Pán Bůh padati oheň s nebes na dům nepravosti, v němž se až do dne kajícího veselí drželo. Jiní myslili, že neopatrností opilé čeládky oheň vznikl a hrad i ves strávil; ještě jiní ale uvrhli nebohou Marii v podezření, řkouce: »Pomstit se chtěla, bezbožnice; chtěla zapálit pochodeň, kteráž nevěrnému na cestě k svatebnímu loži svítit měla — a připravila i nás o všecko.«

I stíhali Marii. Chýžka byla prázdna. Ubohá dívka klečela na hrobě matky své, kdežto v slzách tonouc bolestně lkala: »Odpusť, matinko, dceři, která se těžce proti tobě prohřešila; modli se za ni u Všemohoucího, proti němuž se prohřešilo dítě tvé, a jehož ruka těžce na něm spočívá!«

»Ha, ty nevěsto ďáblova!« zahřmělo strašně po hřbitově. »Tys to tedy přece, ježto jsi nám toho červeného kohouta na svatbu poslala? Těš se na odměnu!« a vrátný s dvěma pochopy kvapil k Marii. Dívka se ulekla, chtěla prchnout, leknutí jí ale vázalo kroky. Klesla a držíc se matčina hrobu, zvolala: »Matko, matko! chraniž dceru svou!« Ale pochopové odtrhli hořekující dívku od hrobu a

vedli ji do hradu, kdež ji rozezlený pán do nejhlubšího žaláře hodit kázal. —

Druhého dne — zlaté slunéčko bylo ještě za horami — kopali dva škaredí mužové u Dobřichovské cesty pod borkem jámu. Horký pot se jim lil s čela a svalovité ruce jim klesaly. »I tof bych raději do ocele kopal, než do té proklaté země!« řekl jeden z nich, s čela si pot utíraje. »Dvě úplné hodiny se již klopotíme, a jáma sotva po kotníky.«

»Samo sebou to není,« odpověděl druhý; »někdo nám asi udělal! Vždyť se mi zdá, že nám ta zem vůčihledě pod motykou roste!«

I dali se škaredí mužové zase do práce. Třikrát se jim rýče polámaly, třikrát se jim násyp sesypal, než byla jáma vykopána. — Bylť to hrob pro Marii.

Když slunce již nad Beránkem stálo, začal na Cerhenickém kostelíčku zvonek klinkati, a Marie byla vyvedena ze žaláře. V hrozném davu hrnul se lid, kudy nebohou dívku vedli; matky pozdvihovaly děti své nad hlavy a ukazujíce jim Marii, volaly: »To je ta zlořečená, která z nás žebráků nadělala!« — Všickni jí zlořečili — málo kdo ji politoval.

Přišli až pod borek, kdež nešťastnou dívku hrob očekával, do něhož za živa zakopána býti měla. Lid se rozstoupnul a z davu vystoupil kat, přiblížil se k Marii, odprosil ji a řekl: »Modli se, Marie, hodina tvá se blíží.«

Dívka klesla na kolena, pomodlila se, a obrátivši oko modré k nebi, vzdychla: »Já jsem nevinna!« Kat odhodil plášť a stál tu v červené vestě. Dívka zvolala: »Já jsem nevinna!« a skácela se polomrtva na zem. Kat si vyhrnul široké bílé rukávy u košile, hnědou rukou vytrhl Marii tkanici z vlasů, otočil si havraní pletence její kolem své svalovité pěsti a odvlekl ubohou dívku do jámy. — Pochopové ji zaházeli.

»Ona byla nevinna!« zazněl náhle mezi lidem silný hlas. Lid se ohlížel, pátraje, kdo to zvolal — žádného však nepoznal.

»Nevinna?« zahřměl strašný hlas Cerhenického pána, který s černého koně na hroznou práci dohlížel. »To uvidíme! Vytrhněte tamto z plotu suchý kůl a vsaďte jí ho na hrob. Zazelená-li se, bupeme se k její nevinnosti chodit modlit!« zasmál se, jako se zlí duchové smějou, pobodl koně a ujížděl k Cerhenicům.

Hrob byl zasypán. Pochopové vylomili z plotu suchý kůl a vsadili jej na hrob. Lid se s těžkým srdcem rozešel.

V krátkém čase na to dala se mladá paní Cerhenická, jsouc po tři noci těžkými sny strašena, s manželem svým rozvésti, a opustila s otcem svým hrad hrůzy, na němž boží hněv spočíval.

Minul rok a den. Jaro se počalo otvírat. Na hrobě nešťastné Marie vykvetlo rajské kvítí a vazový suchý kůl se zazelenal. Lid se zhrozil, a vida zde patrně prst Páně vládnoucí, činil pokání a v houfech k zelenajícímu se vazu putoval, oplakávaje nevinně odsouzenou dívku. Pán ale uslyšev, že kůl na hrobě pučí, místo co se měl hroziti božího hněvu, zahořel hněvem, modlící se na hrobě dal rozhánět, a když to nic nepomáhalo, kázal pacholkům svým, aby zelenající se vaz ufali. Pochopové šli, aby vůli bezbožného pána vyplnili; když ale přišli k hrobu a stromek podetíti chtěli, nemohl žádný sekeru pozdvihnouti. Obešla je hrůza — odházeli nářadí a pádili k hradu, jakoby je zlé svědomí honilo. Však ani to neobměkčilo kamenné srdce bohaprázdného; železným bičem dal pochopy trestati, že nevyplnili vůli jeho.

Pán Bůh dlouho shovívá, pak ale přísně tresce. Shovíval dlouho, ale svědomí zlého pána neprocitlo, a ačkoli věděl, že ho Pán Bůh najde, přece jej denně víc a více hněval.

Bůh se však déle na nepravosti jeho nemohl dívat; dopustil na něho nemoc, v nížto mezi strašlivými bolestmi smyslů pozbyl. Co lítá šelma zuřil po hradě, hrabal nehty kamennou dlažbu, až na ní krev prstů jeho chlípěla, jakoby někoho vyhrabati chtěl; hryz

oblázkové kameny, až mu z úst jiskry lítaly, a mluvil o věcech, že i nejsrdnatějším kolem něho hrůzou vlasy vstávaly. Zuření jeho dosáhlo posléz takového stupně, že nikdo u něho nemohl vydržeti.

I vlastní jeho syn se ho stranil. Jediný černý pes, který s ním z jedné mísy jídával, provázel ho na strašné pouti života.

Jednoho dne, časně z rána, bylo slyšeti z věže náramné vytí psa. S ouzkostí blížili se pacholci k věži, otevřeli železné dvéře a spatřili pána svého, ležícího na kamenné podlaze pod železným stolem — byl' mrtev. Krvavé zuby měl vyšklebeny a jedovaté oči otevřeny; vedle něho seděl černý pes.

Bez kněze umřel, bez přípravy odebral se na věčnost — oči mu nezatlačil nikdo.

Syn mu dal zvonit umíráčkem; zvonek se houpal — srdce tlouklo do zvonoviny, zvonovina ale nevydávala žádného zvuku.

Když byl pohřeb, žádný krom syna v celém okolí nemohl pro něho plakati; čtyři vraní koně ho vezli ku hřbitovu, za rakví šel černý pes. Když přijeli ku hřbitovu, začal pes výti a lítal okolo zdi jako pominutý — zasvěcené země se nesměl dotknouti.

Pohřben byl nešťastník, a černý pes zmizel.

Druhého dne, když se pacholci do věže dívali, nalezli opět pána svého pod železným stolem, a černý pes seděl opět u něho. I byl pohřben po druhé, a byl druhého dne zase ve věži nalezen, a když jej i po třetí zasvěcená země přijmouti nechtěla, srýpnul mu kat hlavu, hodil jej do jámy, kterou mu byl za oborou vykopal, a lid zaházel hrob ten kamením. Po tři dni viděli pasáci černého psa běhati kolem hrobu toho; po třech dnech ale zmizel černý pes, nikdo nevěděl kam, a okazoval se jen tenkrát, když mělo Cerhenice nějaké neštěstí potkati.

Mladý pán neměl doma již žádného pokoje; odevzdal statky své starému správci a jel do dalekých krajin bojovat pro víru našeho Spasitele. Po třech letech se navrátil, dal kostelíček na Beránku vystavěti, činil dobře poddaným svým, a celé okolí ho mělo

rádo. Na světě ho nic netěšilo; jako poustevník sedával po celý den ve své komnatě, a když se večer přiblížil, putoval k hrobu své Marie. V mladém věku skončil život svůj, a celé okolí pro něho plakalo. Před smrtí si vyžádal, aby jej ku hrobu vezli podle vazu, jehož větve hrob nevinné jeho dívky zastiňovaly.

Na vaze visely dva věnce, kteréž děvčata každou neděli památce nešťastné své družky věnovala.

Když přišli s průvodem k vazu, zůstali koně stát a živou mocí se nechtěli s místa hnout. Lid se obrátil k zelenému vazu, klekl a modlil se o pomoc. An se lid modlil, snesl se jeden věnec s vazu do trávy; lid jej zvednul, položil na rakev, a hned jeli koně bez pobídky dále.

Pochován byl v Dobřichově nešťastný mladík i s věncem, jejž mu nevinná milenka na smíření poslala. —

Ještě za mých mladých let se blýskal na vazu obrázek Rodičky boží za červeným sklem, a každou neděli odpoledne, jakmile se jaro otevřelo, scházely se k vazu dívky z Cerhenic a daly na obrázek nový věnec. Památka tato ale již dávno zašla, a pověst o ubohé Marii se již také málo mezi lidem udržela.« —

Tak skončila stařena povídání své, a celá společnost brala se tiše k borku, pod nímž na zeleném paloučku pověstný vaz o samotě stál, klikatá ramena na všechny strany rozkládaje, jakoby se ještě věkům brániti chtěl, jimžto dosti dlouho vzdoroval.

U vazu se společnost zastavila; stařena udělala kříž a modlila se. Mezi tím trhaly dívky fialky, jež vedle vazu se modraly, a dávaly si je do modlitebních knížek, a hoši lámali si větve se stromu, jenž byl památníkem nevinné jejich krajanky.

Stařena se domodlila, políbila mosazný křížek u svého růžence, udělala kříž, dívky a jinoši ji zase obklopili a ubírali se k Cerhenicům, myslíce na nešťastnou Marii.

POD HROBY.

Jsouť místa, v nichž se člověku, jakmile jen do nich vkročí, najednou zasteskne; příchozí vidí, že trvá ve své domácnosti, a přece se tu cítí býti cizincem, přítomnost opouští mysl jeho a jen šedá minulost zdá se kolem něho mrtvý svůj život žíti; žádný nápis, žádné znamení nezvěstuje mnohdy události takovýchto míst; kam se člověk obrátí, všecko všude němé, a přece se zdá, jakoby každý kámen, každý strom co němý svědek události nešťastné žalovati chtěl. Mimovolně se tu poutník zastaví; hledá příčinu této změny v sobě a téměř se ozvou slova v ňadrech jeho: »Místo tuť, jímž neštěstí kráčelo.«

Místo takové nalezl jsem u Kolína. Prohlížeje si okolí toho města, kráčel jsem po levém břehu Labe proti vodě, a bavil jsem se v obrazích, které se jeden po druhém zrakům mým objevovaly. Labe je u Kolína ve dva vysoké břehy stěsnáno; levý břeh mu tvoří skála, na níž zasmužilé město leží; uprostřed města na nejvyšším místě stojí v šedé posvátnosti své gotický chrám sv. Bartoloměje, co ctihodný kmet uprostřed rodiny jaré, přes jehožto šediny blazí i trapní věkové byli se přestěhovali. Pravý břeh je vrch, z něhož zde a onde skaliska vykukují, úhlednými domky takořka přesázená. Touto úžlabinou vede, silným jezem v běhu zdržováno jsouc,

Labe valné proudy své; s jezu však se vrhá co velikán okovů sproštěný v divokém jekotu do propasti; tu vysoké vlny hází, pění se a v divých vírech zatáčí své proudy, letí v hučení temném od jezu, a ve dvě ramena se rozdělíc tvoří ostrov.

Zponenáhla hučení mlkne, víření mizí, pěny se rozplývají a Labe vede své ukojené vlny mezi břehy, mladým doubím pokrytými, klidně ku Klavarům. Několik set kroků nad jezem spojuje břehy dřevěný most, s něhož patřícímu krásná vyhlídka ku Konárovicům se otvírá; nad mostem se opět táhne ostrov porostlý topoly, přes jejichž vrchole vížka Zálabského kostela, k němuž se občané kladou, snivě přehlídá; chrám ten, na poli smrti stojící, ukrývá se zrakům žijících za háj, jako by jim přáti chtěl: »Žijte jen, žijte!« vyhlídající však nad ním vížka napomíná: »Zpomeňte si ale přece také někdy na mne.«

Jasný podzimní den se schyloval k západu, když jsem na mostě stoje bloudil zrakem po dojímavém okolí tom; vůkol mne bylo živo, občané opustivše denní své zaměstnání, těšili se před prahy svými z krásného večera, bystře projížděly štíhlé loďky vlny Labské, volnými kroky se vracela stáda z pastvy; břeh oživovaly hry bezstarostné mládeže.

Opustiv most ubíral jsem se v levo podle řeky dále; domky zponenáhla mizely a cesta vedla samými zahradami, jejichž stromy při nejlehčím zavátí větérku zažloutlé listy na zem sypaly: příroda si stlala lůžko k odpočinutí zimnímu. Těmi sady kráčeje octnul jsem se najednou na místě, které mne hned při prvním pohledu podivně dojalo.

Byl to malý prostor, s jedné strany temným hájem, s druhé zahradními zdmi a nahými vrbišťaty ovroubený. Vyhlídka nikudy žádná; zdálo se, jakoby myšlénky zde zrozené také tu umírati měly; podle háje táhlo se jezírko, v jehož kalné hladině se zasmušilé olše co v temném zrcadle zhlížely, podle jezírka pak vedla pěšinka na

pahorek, vadnoucí travou porostlý, na němž věkem již schátralý kříž ku pěšince se kloně k pádu se schyloval; žádné ptáče se neozývalo z háje, zamyšleně mlčíce stály jeho stromy, žádná vlnka nepohrávala si na jezírku, žádné dítko na břehu jeho. Hluboké, mrtvé ticho panovalo vůkol — a jen mrtvo zdálo se tu žíti. — Tu obraz krajiny zemřelé, nade mnou umírající den, a v té poušti v šeru jen kříž — kříž! toto vítězné znamení smrtí vykoupeného života — a přece zas k pádu schýlené!

Tesknost sevřela ňádra má, a duší mou táhly myšlénky, jaké mysl naši tenkrát navštěvují, když víme, že stojíme na hrobě.

Schýlil se den, západ zahořel v plamenu růžovém, a po okolí se začali zvukové klekání zvonící tichým soumrakem velebně rozléhati; a v takovém okamžení svatém, v jakém se srdce nejspasnějšími city plnívá, dech směleji k blažené výši se vznáší, opouštěl jsem teskně toto místo, které lid »pod hroby« jmenuje.

Malý kousek za tím místem bělá se na vyprahlém vršku o samotě kostelíček Všech svatých, pod tím vrškem táhne se úžlabím louka a uprostřed této louky jest pověstná studánka, jejíž vodu lid z daleka, zvláště pro churavé, vážiti přichází. Žádný snad, kdo tudy jde, neopomine z rokytí na blízku stojícího udělati křížek a do oné studánky jej hoditi, anebo se jít podívat, zdaliž od něho dříve již tam hozený křížek ještě plave; majíť tu víru, že dne a roku více nedočká, čí křížek se potopí. — Několik křížků je vždy vidět plavati na hladině osudné té studánky, tisíce však jich odpočívá utonulých na dně jejím.

Oním místem, kdež nyní temné jezírko, pod hroby rozlité, mrtvě odpočívá, proudilo se před dávnými časy Labe, ženouc jaře mocná kola odvážlivě tu od břehu do proudu vystaveného mlýna, v němž před mnohými a mnohými lety mlynář zlé pověsti bydlel: byltť to muž nad míru hrdý a vášnivý, v hněvu svém neušetřil nikoho, v jeho domácnosti nebylo lze obstáti, i choť jeho, nemohouc

snésti pronásledování jeho, opustila mlýn a žila v malé chaloupce na Zálabí; jediné k synu svému Vítovi zdál se lidské srdce míti. Byl‘ to jinoch švarný, srdce dobrého, šlechetného, neohroženého ducha, žil s otcem, opatroval matku a všemožně se vynasnažoval, aby hojil ty rány, které nevlídnost otcova zasazovala.

V těch končinách bylo také obydlí katovo, dům se dvorem a zahrádkou v opovržené samotě. Kat byl za tehdejších časů osobou nepočestnou, každý se ho štítil více než zločince samého, ze všech společností byl vyloučen, i obydlí jeho bylo vystrčeno za město, do míst, jimiž nikdo nechodil; on nesměl býti přítelem, ani jeho obydlí nesmělo míti souseda; předsudky, které mu srdce občanů zavřely, zavřely mu také jejich chrámy; jenom v kapličce Panny Marie na Pražském předměstí směl se svou rodinou a svými domácími v nepřítomnosti jiných osadníků a při zavřených dveřích službám Božím přítomen býti, jakoby i modlitba jeho jiné poskvrniti mohla. Snížení to vztahovalo se i na katovu rodinu; syn dědil po otci pohanění a s ním právo, dcery jen pohanění; opovržená katovna musela býti těmto vyloučencům celým světem, jen tu jim bylo žíti, jen tu jim bylo umírati; neboť neměli se svými občany nic společného, než hrob.

Tehdejší kat byl vdovec, maje jediné dítě, dceru Lidmilu; byla to dívka tichá, dobrá, v milostném rozkvétání, tvářnost její byla vážná, zraky snivě bloudící; duše však nejspanilejší jevila se v tichém obličeji jejím, obohacujíc jej krásou, která nejčarovněji vábí a nevadne. Obstarávat domácnost, čítat s otcem knihy svaté a pěstovat v zahrádce několik kvítků, bylo celé její potěšení — a přece byla blažena ve vyhnanství svém; malý ten kousek světa, na který ji osud odsoudil, byl jí drahý; na něm spatřila poprvé boží světlo, na něm snila své první krásné sny, na něm si co dítko blaze hrávala, na něm dospělo děvče v pannu milostnou; v srdci jejím žil ráj, a láska otcova ji ho činila nebem; a proto také nebažila po světě, který ji od nebe odstrkoval.

Tak prožila Lidmila sedmnácte let, aniž byla kdy do města přišla; neboť, když se s otcem na služby boží do kapličky ubírala, šla pod skálu podle vody zaobalena v plachetku, by její vzhled neporušil nikoho.

Lilie, kdyby i v bažině kvetla, najde svého ctitele. Vít, vídaje často Lidmilu, zahořel k ní láskou nejvroucnější, a zvítěziv nad předsudky své hlavy, vyjevil jí, že ji miluje. Dívka se vyhýbala slovům jeho, a zardění lící jejích pravilo za ni, že jest jen dcera katova. Tím se ohnivý jinoch zastrašiti nedal a při každé příležitosti lásku svou jí na jevo dávati se snažil. Dívka ovšem vždycky okazovala na tu propast, kterouž osud byl mezi ně položil; jinoch ale žil jen svou láskou, jí chtěl obětovat celý svůj svět, a proto neslyšel jiného hlasu, než hlasu srdce svého. Srdce sobě souzená se najdou, i když se od sebe vzdalují, a moudrosti hlavy přestanou dětinná slova nevinného srdce kárati ze lži. Lidmila se jinochu vyhýbala, a přece jí bylo milo, když ho potkala; když se sešli, odvracela od něho zraků, které ho, když nepřítomen byl, hledaly, a rtové, kteříž mu lásku vyjevit chtěli, zapírali přece srdce toužící.

Zvítězilo srdce a dnové blažení ubíhali milujícím jako hodiny. O lásce jejich nevěděl nikdo. Vít přicházíval pod okénko své milenky, když se loučil den se světem; hučení proudícího se Labe a šepotání větérkem ochvívaného modrého bezu tajily rozmluvy a jejich vzhledy milostné čítal jen měsíček bledý.

Dle vůle otcovy musel se Vít odebrati do ciziny na zkušenou, a milující se museli rozloučiti. V neděli odpoledne, když se lid při slavném vyzvánění do kostela na požehnání odebral a celé okolí Kolínské ve svátečním klidu odpočívalo, sešli se milující mezi zahradami; tu podal Vít své Lidmile ruku a ubírali se ke studánce pod Všemi svatými; zde si ulomili z rokytí proutky, udělali z nich křížky a svěřili je osudné studánce. — Křížky zůstaly plavat; a tak jim nad rmutnými mráčky loučení nová jitřenka naděje vzešla.

Od té chvíle, co byl Vít odešel, převzala Lidmila péči o jeho

matku; nemohouc jí však veřejně přispěti, čekávala, až se schýlil den, nabrala, čeho stařence zapotřebí bylo, odvázala loďku a tichým soumrakem veslovala k Zálabí. Tak navštěvovala denně matku milovaného Víta, vydávajíc se za služku dobrodince, který tajným zůstati chce, opatrovala ji co věrná dcera, a sedíc u postele poslouchávala, jak stařena o dobrém Vítovi povídala.

Ostatně žila Lidmila jen v srdci svém a blahé a trapné sny táhly myslí její; brzo se těšila na příchod miláčka svého, a brzo se ho zase lekala; brzo viděla, jak láska nad předsudky vítězí, a zrakové její se jasnili; brzo však zase zdálo se jí, jak studená ruka dvé krvácejících srdcí od sebe na věky odlučuje. Kolikráte si předsevzala, že pochová lásku svou, kterou by svého miláčka jen nešťastným učiniti mohla, se svými nejblaženějšími myšlénkami se loučila, a přece putovala denně ke studánce nahlídnout, zdaliž křížek dobrého Víta ještě plave.

Srdci jejímu by se snad bylo ulehčilo, kdyby byla mohla city své příznivému srdci svěřiti; ke komu však se měla nebohá dívka přitulovati? Přísnosti otcovy se hrozila, a celý svět ostatní byl ji od sebe odstrčil na věky dříve již, než ji byl spatřil. Jen svým květinkám, které jako ona v zapomenutí vadly, hvězdičkám, jež byly svědky jejích dob nejblaženějších, a hrdličkám, které v modrém bezu její zahrádky si cukrovaly, zjevovala své blaho i své žaly — přítelkyním, které s ní ani se radovat ani žalovat nemohly.

Uplynuly dva roky a o Vítovi nepřicházely žádné zprávy; matka jeho jej oplakávala co mrtvého, Lidmila ji těšila, že se vrátí, a doufala pevně, že ještě žije, neboť křížek jeho ještě plaval. Když však jednoho dne svůj i miláčka svého křížek potopený nalezla, klesla duše její v zármutek hluboký a srdce její se počalo s několika těmi radostmi loučiti, kterých jí osud ještě byl dopřál; utonulé křížky jí daly znamení, že dne a roku nedočkají.

Bylo opět v neděli odpoledne; kat seděl ve své světnici u dubového stolu, z veliké knihy se modle, Lidmila zamyšlenou hlavu

v ruku položenou majíc seděla u malého okénka, které na zahrádku šlo, a zrakové její bloudili jako ve snách po oné krajině, kde se byla s mileným Vítem rozžehnala.

Začalo se sezvánět na požehnání, a zvony, které tenkráte, když se s milovaným Vítem loučila, truchle žalovat se jí zdály, zdály se jí nyní vyzváněti vítězně; ona procitla najednou ze svých temných snů, citové blaha, kteří již pohřbeni byli, počali obživovati v ňádrech jejích, dívka se vztýčila a poslouchala zvuky zvonů, jakoby jí zvěstovaly blaho; blaho vítězilo v ňádrech jejích; — překonána city nejspanilejšími sepjala ruce, pozvedla vyjasněné zraky k nebeské výši, a slzy radosti se perlily po tvářích jejích.

Zvony umlkly, a po okolí se opět rozlétlo ticho svaté, pobouřené city v ňádrech dívčiných se tišily, obrazy krásné, které se duši její byly zjevily, začaly se rozplývat, slunce života, které ji z mrákot smrti najednou bylo vzešlo, počalo opět zacházeti, a dívka klesla opět ve své truchlé sny.

Dlouho trvalo v katově bytu mlčení; najednou však slyšeti kvapné kroky po dvoře, příchozí se kmitne kolem okna, kroky ony se blíží ku dveřím, dívka se radostně vztýčí, dvéře se otevrou, jinoch od slunce opálený vstoupí do světnice, zraky jeho se potkají se zraky Lidmilinými a milující si padnou do náručí.

S podivením hleděl na výjev tento kat, a po vráskovitém čele jeho táhly mraky temné; ve tváři jeho zjevil se obsah ledových slov, která se mu ze srdce drala, úzce však zamknutí rtové mluvili ač mlčíce ještě tím strašněji.

»Co žádáte, pane?« jal se po chvíli stařec přísně mluviti, k Vítu blíže přistoupiv, »co žádáte v mém obydlí? Já jsem kat a to dcera moje.«

To řka, pojal Lidmilu za ruku a vyvinul ji z náručí jinochova, a dívka, jakoby se ze svého krásného sna nechtěla probudit, klesla otci slzíc okolo krku.

Tu vyznali milující otci svou lásku, a hněv a bolest vstoupily

na ledovou tvář jeho; každé jeho slovo bylo ostrý šíp, který v plamenném srdci ranil a zastudil, každé pohlédnutí jeho bylo odpravcem nadějí nejblaženějších; on káral jinocha, okazuje mu propast, do které sebe i jeho dceru uvrhuje, představoval mu zradu, kterou na svém příbuzenstvu a na svém blahu páše, a z každého slova jeho zněla kletba otcova a matčin pláč. Jinoch trnul, duše jeho krvácela ze dvou ran, on slyšel otcovu kletbu a matčin pláč; pohlédna však na Lidmiliny tváře uplakané, neslyšel než hlas srdce svého. On viděl hynouti kolem sebe vše a prosil jen o zachování lásky své.

Zničen stál tu přísný muž vida, jak u něho nevinná dvě srdce o svou záhubu žebrají. Ruka katova chtěla uvrhnout mezi ně poušť, by je vrátila jejich rájům; ruka otcova jim podala nebe — by je zničila; ruka katova, která smrt rozdává, dávala jim život, a ruka otcova, která život dává, dala jim smrt. —

Krásný den tu vzešel nad milujícími a jen jeden temný mráček, myšlénka to: »Křížky naše utonuly,« temnil jasnotu jejich nebe; to nebe jasné však brzo se zatemnilo, by se více nevyjasnilo.

Hrdý mlynář vyhledal synu svému bohatou nevěstu a chtěl, by ji za manželku pojal; když ale Vít i zuření otcovu vzdoruje tomu se podrobiti nechtěl, začal pátrati otec po příčině vzdorování druhdy tak povolného syna.

Jednoho večera, když Lidmila mileného Víta až přes práh vyprovodila, a on jí tu s Bohem dával, byl z nenadání mocnou rukou uchopen a k zemi uvržen; vztýčil se ale hned, zraky jeho zajiskřily se hněvem v šeru, a jako divoký chce se uvrhnout na svého nepřítele — pozná otce, a hněv jeho se promění v zoufalství. Mlynář zuřil a skládal kletbu na hlavu syna i nevěsty jeho. Lidmila klesla do náručí otce svého; Vít jí chtěl ku pomoci přispěti, a opět jej vrhla ruka otcova zpět, a on mohl jen vidět, jak kat své dítě odnáší a jak se dvéře bytu jeho navždy před ním zavřely. Lidmilu doprovázel ku příbytku otcův žal, Víta otcova kletba.

Druhého dne přikvapil opět Vít k drahé Lidmile, ale místo

milenky své, jejíž srdce vítat jej vstříc mu spěchávalo, nalezl přítelkyni věrnou, která mu podávala ruku k loučení. Strašně zavznělo v duši jinochově slovo: loučení! Srdce jeho vidělo své svaté naděje umírat, své ráje hynout, chtělo ochránit své nebe; krvácejíc v poslední se uvrhlo boj a kleslo. Co vítěz sama nad sebou stála tu dívka slavně, zraky její želely přítele, srdce však její zdálo se žíti v krajích blaženějších.

Vít se loučil, zrakové dívčini doprovázeli mileného jinocha a hledíce k nebi pravili: »Tamo si podáme ruce.«

Od té chvíle bylo žití Lidmilino co žití květiny, žádná radost nevyjasňovala již mysl její a žádný žal ji nezahaloval v roušku temnou, jediné blaho její byla myšlénka: »Můj křížek je potopen.«

Jednoho dne bylo Lidmile teskno, rmoutilo ji, že opustila navždy matku Vítovu, kterou jako matku svou milovala, aniž se s ní byla rozloučila; touha po ní se zmocnila nemocného srdce jejího, a umínila si ještě jednou konati pouť, která jí tak milá bývala; celý den se chystala k ní, srdce její opět se aspoň na čas probuzovalo z temného sna a v očích jejích se zdál zářiti život nový; celý den měla co v hospodářství pořádat, jako by se již neměla navrátit, a kam pohlédla, zdálo se, jakoby se s ní loučilo vše.

Schýlil se den, Lidmila opouštěla teskně práh domácí a veslovala tichým soumrakem k drahé stařeně. Již se setmívalo, když se vracela. Sotva že byla uprostřed Labe, počal se zdvihati vítr, a vlny temné počaly zmítati loďkou; dívka veslovala ze vší síly své, ku břehu se však dostati nemohla. Víc a více zuřil vítr, vlny se proudily divěji, a veslo slabé dívky nemohlo již udržet loď v běhu; proud uchopí loďku a žene ji pode mlýn, dívce se vymkne z ruky veslo a mrákotou se rozlehne úzkostné zvolání.

»Toť Lidmilino volání!« zavzní na břehu hlas Vítův; i přikvapí po zvuku, spatří cos bílého kmitat se na vlnách temných, vrhne se do nich, bojuje s proudy, zmocní se loďky a zápasí s rozbouřeným

živlem o drahou milenku. Bledý měsíc vyplyne z různých mraků a osvítí podoby jejich; tu se však objeví u mlýna otec Vítův, pozná syna i nevěstu jeho na loďce, jako šílený vypáčí stavidla, proudy mocně se vyhrnou a pohřbí ženicha i nevěstu jeho.

Nové jitro našlo mrtvoly jejich na břehu; v smrti byli si podali ruce.

Celé město bylo ubezpečeno, že dobrovolně ve vlnách zvolili smrt, a proto také v zemi neposvátné jim byl hrob vykázán; samovrah směl teprv po západu slunce od člověka nepočestného pohřben býti, aby nevěděla máti země, že se její dítě do lůna jejího samoděk vrací; na pohřbu jeho nesměl býti nikdo, leda noc a kat. —

Kat vykopal svému dítěti a ženichu jeho hrob nedaleko místa, kde je proudy na břeh byly položily, seděl v němém bolu u mrtvol jejich, až se za hory schýlil den, pak uložil své drahé do lůžka, které jim byl ustlal; bledý měsíc jim svítil na cestu, vlny Labské jim hučely píseň pohřební.

Přišlo jitro nové. Zádumčivě seděl kat ve své světnici a zrakové jeho bolně bloudili oknem po břehu, na němž se nové dva hroby černaly. Když se poobrátil od okna, klesly zraky jeho do velké, před ním otevřené knihy; on měl v ní jedinou svou útěchu hledati; sepjal křečovitě ruce a zoufanlivě obrátil zraky k nebesům. —

Mlynáře počalo hrýzti svědomí a mysl jeho zatemnily mrákoty; celé dny hledal svého Víta po břehu, a když nejprudčeji mlýny šly, lítával šíleně zarážet stavidla, zoufanlivě volaje: »Můj Vít se topí!« — Mleči se ho stranili a brzo umlkl mlýn — i mlynář. Mlýn opuštěný scházel, čas na něm nejkrutějším zubem hrýzti se zdál, proudy jej strhly a pohřbily v hloubi ssutiny jeho.

Pak si Labe, jako by se místu tomu nešťastnému vyhnouti chtělo, jiné řečiště probralo, zůstavíc po sobě jezírko — hrob to mlýna.

Na hroby milujících postavila pak vlídná ruka kříž, rovy jejich srostly v jeden rov; jeť to, kde nyní sluje: »pod hroby.«

* * *

Náspy k železné dráze pohřbily již i tyto hroby, památka však jejich bude ještě dlouho v okolí Kolínském žíti.

OBSAH:

Strana

Pan amanuensis na venku, aneb: Putování za novelou 1
Ostří hoši 85
Pan Trouba, aneb: Když chybí učený, chybí hodně 103
Srdce a klobouk 125
Zlomek ze životopisu Sylvestra Sejčka, od něho samého sepsaný 137
Lehce nabyl, lehce pozbyl 155
Listy Ladislava Dloubálka z Prahy příteli na venku 175
Dlouhá předmluva ku krátké povídce 189
Obrazy ze spaní mého 213
Smutné vyražení ve Hvězdě 223
Bratři 239
Divoký muž 253
Kdo ví, k čemu to dobré 273
Veselá předmluva k smutné povídce o jistém nešťastném bačkoráři, z něhož nepříznivý osud ke vší jeho bídě naposledy ještě blázna udělal, ale přece to zas trochu napravil 293
Blahosti tanečních škol 313
Flamendr 329
Sladovnický mládek příteli svému, práškovi ve mlýně pana H. 337
Putování Šárkou 343
Kupte kalendáře — lháře 356
Svědomitý popis lahvičky, která se v Kocourkovském museu za diskreci ukazuje . 360
Předmluva, pomluva a domluva 365
Harfenice 375
Mstitel 451
Cerhenický vaz 475
Pod hroby 491

UNIVERSITY OF ILLINOIS-URBANA
891.86 R82I1894 C001 v.1
Spisy Frant. Jaromíra Rubeše.
3 0112 093600416

NÁKLADEM
ALOISE HYNKA
V PRAZE